

Mötesbok: Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott (2025-10-02)

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Datum: 2025-10-02

Plats: Esplanaden, Stadshuset

Kommentar:

Dagordning

Ärenden

45/25 JUSK Tid för justering	3
46/25 JUSK Sammanträdestider 2026	4
47/25 Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun	5
48/25 JUSK yttrande på motion 11/2024: Fler måste våga vittna	62
49/25 JUSK yttrande på motion 3/2025: Låna en kulturupplevelse	82
50/25 JUSK yttrande på motion 4/2025: Avskaffa ensamarbetet i förskolan	87
51/25 JUSKs yttrande över motion 9/2025: Kamerabevakning för ökad trygghet i Umeå; Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M)	96
52/25 JUSK yttrande på Umeå kommuns brottsförebyggande program (remiss)	103
53/25 Ärenden i kommunfullmäktige med jämställdhetsperspektiv T2-2025	247
54/25 JUSK Informationer 2025-10-02	256

Tjänsteskrivelse

2025-09-26

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00019

JUSK Tid för justering

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet beslutar

Att XX justerar protokollet tillsammans med ordförande

Att protokollet justeras digitalt senast måndag den 6 oktober 2025.

Förnamn, Efternamn
Befattning

Sofia Gustafsson
Nämsdsekreterare

Tjänsteskrivelse

2025-09-26

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00843

JUSK Sammanträdestider 2026

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet beslutar

Att fastställa sammanträdestider för 2026 enligt förslag.

Ärendebeskrivning

Förslag till sammanträdestider har upprättats för 2026.

Utskottet sammanträder kl 9.00

22 januari
12 februari
12 mars
16 april
13 maj
4 juni
3 september
1 oktober
12 november
10 december

Beredningsansvariga

Sofia Gustafsson

Beslutet ska skickas till

Ledamöter och ersättare
Styrning och samordning
Kommunikation

Förnamn, Efternamn
Befattning

Sofia Gustafsson
Nämsdsekreterare

Tjänsteskrivelse

2025-09-25

Kommunfullmäktiges
jämställdhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00326

Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Förslag till beslut

Jämställdhetsutskottet beslutar

Att överlämna reviderad utgåva av policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun till kommunfullmäktige för antagande

Ärendebeskrivning

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen 2025 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Syfte

Syftet med policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för detsamma. Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete. Jämställdhetsutskottet är ansvarigt för policyn och utgångspunkten är det av kommunfullmäktige antagna övergripande inriktningsmålet kring jämställdhet.

Remissförfarande

Jämställdhetsutskottet beslutade 2025-04-10 att lämna förslag till policy på remiss till kommunens nämnder samt bolag för yttrande.

Jämställdhetsutskottet önskade synpunkter kring:

- 1) policyns upplägg och innehåll, samt
- 2) om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00326

Totalt nio nämnder samt UKF har lämnat remissyttranden.

Revideringar av remissversion

Alla nämnder och bolag välkomnar policyn och ser den som ett viktigt steg i att stärka det strategiska jämställdhetsarbetet. Inga nämnder eller bolag föreslog genomgripande förändringar i remissversionen.

Följande justeringar har gjorts i den reviderade utgåvan:

- Mindre språkliga justeringar för korrigering av fel samt viss språkförenkling (se yttranden från ÄN och IFN).
- Ordningen på de bärande principerna har ändrats för ett bättre flöde.
- Förtydligande skrivningar kring intersektionalitet under ”omfattning och avgränsning” (se yttrande från IFN).
- Förtydligande skrivningar under ”principer och förhållningssätt” (se yttrande från IFN).
- Tydligare inkludering av bolagen under ”organisation och ansvar” (se yttrande från UKF).

Vad gäller frågan om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas svarar tre nämnder (BN, MHN och ÄN) att detta vore bra medan övriga nämnder inte ser behov av detta (FN, FGN, GVN, IFN och TN) alternativt adresserar inte tydligt frågan (KN, UKF). Jämställdhetsutskottet föreslår därför inte i detta skede ett framtagande av kompletterande riktlinjer men erbjuder stöd till de nämnder och bolag som så önskar för att konkretisera jämställdhetsarbetet inom ramen för den egna verksamheten.

Beslutsunderlag

Reviderad utgåva av policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun
Sammanställning av remissvar – policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Byggnadsnämndens yttrande

Fritidsnämndens yttrande

För- och grundskolenämndens yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande

Individ- och familjenämndens yttrande

Kulturnämndens yttrande

Miljö- och hälsoskyddsnämndens yttrande

Tekniska nämndens yttrande

Äldrenämndens yttrande

Umeå kommunföretag AB:s yttrande

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00326

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Beslutet ska skickas till

Ledningskoordinator

Förnamn, Efternamn

Befattning

Annika Dalén

Utvecklingsstrateg

jämställdhet

Antagandeverision

Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Diarienummer:
XXX

**Datum och paragraf för
beslutet:** XXX

Policyn styr:
Kommunkoncernen

Dokumenttyp:
Policy

Giltighetstid:
Tills vidare

Dokumentansvarig nämnd:
Jämställdhetsutskottet

Bakgrund

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen 2025 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.¹

Syfte

Syftet med policyn är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för Umeå kommuns jämställdhetsarbete.

Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete ska integreras i den egna nämndens ordinarie arbete.

Jämställdhetsutskottet är ansvarigt för policyn och utgångspunkten är det av kommunfullmäktige antagna övergripande inriktningsmålet kring jämställdhet.

Omfattning och avgränsning

Umeå kommun har ett övergripande jämställdhetspolitiskt inriktningsmål, beslutat av Umeå kommunfullmäktige:

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål är långsiktiga, används för att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer och kan syfta till att skapa utvecklingskapacitet.

Det jämställdhetspolitiska inriktningsmålet ingår i programmet för social hållbarhet, och programstyrningen fungerar som en konkretisering och inramning av de inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Samtidigt är jämställdhet ett horisontellt perspektiv och en

---

¹ Policy: Beskriver övergripande förhållningssätt eller principer för kommunen inom ett område. De är översiktliga, generella och hållbara över tid. De lämnar ett stort handlingsutrymme. Kan beslutas av kommunfullmäktige. (Riktlinje för styrande dokument, politiskt beslutade)

övergripande strategisk fråga som måste genomsyra samtliga program och verksamheter och inte enbart begränsas till ett fokusområde inom ett av flera program.

Jämställdhetsarbetet utgår ifrån kön, men en förståelse för hur andra faktorer än kön spelar in i människors livsvillkor är nödvändig. Jämställdhetsarbete som utgår från det av kommunfullmäktige antagna målet har fokus på en rättvis fördelning av makt och resurser. Det avser alltså inte i första hand rättighetsarbete utifrån ett diskrimineringsperspektiv och har inte fokus på individer utan på maktfördelning och strukturer.

Vilka berörs av policyn

Policyn omfattar Umeå kommunkoncern. Den kommunala koncernen består av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunens nämnder och förvaltningar samt helägda kommunägda bolag. I delägda bolag och andra associationsformer verkar kommunen för att policyn ska tillämpas i tillämpliga delar. Vad som är tillämpliga delar ska avgöras utifrån ägarförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

Principer och förhållningssätt

Jämställdhet handlar om att kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden. Människor ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förhoppningar och inte styras och begränsas av stereotypa föreställningar om kön. Det handlar om att medvetandegöra livsvillkoren för flickor och pojkar, kvinnor och män i vår kommun och att utveckla arbete för att kunna ge en jämställd medborgarservice och vara en drivkraft för ett jämställt samhälle. Vi behöver vara medvetna om risken att könsstereotypa normer och föreställningar kan påverka hur vi bedömer, bemöter och behandlar människor, och insatta i skillnaden mellan könsstereotypa föreställningar och reella skillnader som finns utifrån kön. Kommunen ska vara en pådrivande aktör i jämställdhetsarbetet och har ett viktigt uppdrag i att främja jämställdhet inom organisationen såväl som i samhället i stort.

Att arbeta med att synliggöra maktstrukturer och arbeta för att förändra dem kräver ambition och mod. Umeå kommuns mest framgångsrika satsningar utifrån jämställdhetsperspektiv har blivit framgångsrika för att det har funnits en politisk vilja, stöttande ledning, engagerade medarbetare och att arbetet varit kopplat till verksamhetens uppdrag. Skrivningar om jämställdhet kan därför med fördel ingå i nämndernas grunduppdrag, när det bedöms lämpligt.

De bärande principerna för jämställdhetsarbetet i Umeå kommun är:

- Datadrivet jämställdhetsarbete som bygger på kunskap

- Jämställdhetsarbete med utgångspunkt i formulerade problem
- Vikten av samverkan och lösningar över verksamhetsgränserna
- Förståelse av makt och motstånd
- Jämställdhetsarbete är utvecklingsarbete och en del av omställning

Datadrivet jämställdhetsarbete som bygger på kunskap

Kunskap är en central del av jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och ökar insikten i vad olika beslut får för konsekvenser för kvinnor respektive män. Individer och organisationer utvecklas då både kvinnors och mäns kunskaper om jämställdhet ökar.

Olika grupper har olika förutsättningar och olika villkor på grund av dessa. Kvinnors och mäns livsvillkor och levnadsförhållanden kan delvis synliggöras genom könsuppdelad statistik där det handlar om att belysa vilka villkor kvinnor och män har i Umeå kommun. Fakta och könsuppdelad statistik utgör en bra början, men för att underlaget ska bli ett verktyg för verklig förändring mot ökad jämställdhet behövs analyser och åtgärder för en jämnare fördelning av makt och resurser samt att skapa förutsättningar för alla att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation.

Kunskap om jämställdhet, hur ojämställdhet uppstår och upprätthålls och kan förändras är väsentlig för att kunna bedriva ett förändringsarbete. För att kunna identifiera träffsäkra ojämställdhetsproblem behövs också kunskap om hur andra maktordningar samverkar med kön. Utifrån kunskapen behöver jämställdhetsarbetet organiseras så att det skapas ett institutionellt lärande som stannar kvar i och sprids inom organisationen.

Jämställdhetsarbete med utgångspunkt i formulerade problem

En grundläggande utgångspunkt för jämställdhetsarbetet är att utgå ifrån tydligt formulerade och konkreta problem för att mål och insatser ska svara mot de jämställdhetsproblem som finns, i verksamheten liksom i samhället. I en tydlig problemformulering framgår:

- vad som behöver förändras
- vem eller vilka som drabbas av problemet
- vad eller vilka det är som bidrar till att problemet upprätthålls

Detta innebär att identifiera hur problemet definieras och vilka antaganden som ligger till grund för denna definition, samt att undersöka vilka konsekvenser denna representation av problemet har för olika grupper och individer, inklusive vilka aspekter av problemet som inte

tas upp i representationen. Det som lämnas osagt och inte problematiserat kommer inte heller att bli inkluderat i arbetet.

Det är viktigt att prioritera de problem som verksamheten har möjlighet att påverka utifrån sitt mandat och uppdrag och att välja de insatser och förändringar som har störst potential att öka jämställdheten för målgruppen och som kan få största möjliga genomslag i samhället, i linje med det jämställdhetspolitiska inriktningsmålet.

Vikten av samverkan och lösningar över verksamhetsgränserna

Jämställdhetsarbete syftar till att lösa övergripande problem som går över verksamhetsgränserna och där samverkan är en grundläggande förutsättning för att nå framgång. Genom att sätta olika personer med olika expertis runt bordet ställs frågor på nya sätt, vilket motverkar att problem formuleras på samma sätt om och om igen med sikte på lösningar som är möjliga inom den egna verksamheten. Att vara modig och ha ett utmaningsdrivet, samarbetsbaserat och utforskande arbetssätt ska därför vara utgångspunkten för jämställdhetsarbetet, vilket främjar innovation och medskapande mellan verksamheter men också med andra aktörer i den offentliga sektorn, civilsamhället, näringslivet och forskarsamhället. Kommunen fungerar här som ett viktigt föredöme och katalysator för att få fler att delta i jämställdhetsarbetet.

Förståelse av makt och motstånd

Jämställdhet handlar om en jämn fördelning av makt och resurser mellan könen samt att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation. Makt kan avse formell makt förvärvad genom exempelvis en viss befattning, men kan även avse möjligheten och privilegiet att formulera både problem och möjliga lösningar, att forma samhället såväl som sitt eget liv. Policyn utgår från ett könsperspektiv men det är viktigt att i det arbetet vara medveten om att könsmaktsordningen samspelar med andra maktstrukturer som till exempel etnicitet, klass, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och andra sociala kategorier.

Ifrågasättande av maktfördelning, privilegier och inflytande berör och upprör. Aktivt jämställdhetsarbete innebär en kritisk granskning av den egna verksamheten och möts därför ofta med motstånd. Det är viktigt att berörda verksamheter är medvetna om detta och att det från ledningshåll tydliggörs att det är en prioriterad fråga som syftar till förbättringar för såväl medarbetare som invånare och att stöd erbjuds den eller de personer som ska leda processen.

Jämställdhetsarbete är utvecklingsarbete och en del av omställning

Jämställdhetsarbete är en integrerad del av omställningsförmågan inom en organisation. För att kunna anpassa sig till förändringar och utveckla hållbara lösningar krävs en aktiv och medveten satsning på jämställdhet. Detta innebär att identifiera och adressera strukturella hinder, samt att utveckla strategier som främjar en rättvis omfördelning av makt och resurser. Jämställdhetsarbete är också ett utvecklingsarbete som bygger på kunskap och kontinuerligt lärande. Genom att samla in och analysera data, samt utbilda medarbetare och ledare, kan organisationen utveckla effektiva strategier som främjar jämställdhet. Det krävs också en vilja att utmana befintliga normer och strukturer, och att vara öppen för nya idéer och perspektiv.

För att arbetet ska leda till resultat behöver det integreras i organisationens verksamhet och processer. Jämställdhetsperspektiv bör finnas med i alla beslut och på alla nivåer. Det är en strategi för lärande och förändring där organisationer utvecklar ett reflekterande och analyserande arbetssätt för att synliggöra och åtgärda ojämställdhet. För detta krävs en organisation med förändringskompetens där ett systematiskt lärande tillåts pågå genom att analysera och driva innovation. Jämställdhetsarbetet bidrar till att höja kvaliteten i verksamheterna och skapa en rättvis fördelning av makt och resurser som på sikt även bidrar till ett mer jämställt samhälle.

Organisation och ansvar

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott har uppdraget att stötta policyns genomförande, utifrån sitt uppdrag att initiera, granska och följa upp kommunövergripande frågor ur ett jämställdhetsperspektiv, ur jämställdhetssynpunkt bereda ärenden som ska behandlas av kommunfullmäktige, utveckla strategier för att uppnå jämställdhetsmålen samt öka medvetenheten om vikten av ett jämställdhetsperspektiv inom olika politikområden.

Ansvar för att konkretisera delmål, aktiviteter, åtgärder och indikatorer för arbetet, baserat på principerna i denna policy, ligger på nämnder och verksamheter samt respektive bolagsstyrelse. Jämställdhetsarbetet bör vara en del av verksamhetsplaneringen och följs upp i ordinarie styr- och ledningssystem. Nämnder och bolag som behöver stöd i sitt jämställdhetsarbete kan vända sig till jämställdhetsutskott och till jämställdhetsstrateg.

Umeå kommun har tjänsteresurser som fungerar som stöd i processer kring jämställdhetsfrågor och jämställdhetsintegrering på övergripande nivå samt arbetar med strategiskt utvecklingsarbete i frågorna. Vidare har kommunen personalfunktionen som

ansvarar för arbetet med, arbetsgivarfrågor, lönekartläggning samt ärenden som rör diskrimineringslagstiftning.

Relaterade styrdokument

Av kommunfullmäktige fastställt Planeringsdirektiv

Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklarationen)

Sammanställning av remissvar – policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Bakgrund

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen 2025 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Remissförfarande

Jämställdhetsutskottet beslutade 2025-04-10 att lämna förslag till policy på remiss till kommunens nämnder samt bolag för yttrande.

Jämställdhetsutskottet önskade synpunkter kring:

- 1) policyns upplägg och innehåll, samt
- 2) om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Totalt nio nämnder samt UKF har lämnat remissyttranden.

Sammanfattning remissvar

Alla nämnder och bolag välkomnar policyn och ser den som ett viktigt steg i att stärka det strategiska jämställdhetsarbetet. Nedan följer en kortare sammanställning per nämnd och bolag utifrån de två frågor som utskottet efterfrågat synpunkter kring.

Sammanställning per nämnd/bolag

Byggnadsnämnden (BN)

- 1) Nämnden är positiv till policyn. Anser att den stora möjligheten med ett fortsatt gott jämställdhetsarbete ligger i ett fortsatt gemensamt kulturskapande och kompetensutveckling, samt anser att uppföljning av jämställdhetsarbete på nämndsnivå behöver förhålla sig till styrmodellen med mer tillitsbaserad styrning. Nämnden anser att jämställdhet i Umeå har i särställning gentemot andra tvärfrågor och därav bör nämnas i grunduppdraget.
- 2) Nämnden anser att det vore bra med efterföljande riktlinjer.

Fritidsnämnden (FN)

- 1) Understryker vikten av att Umeå kommun bedriver ett strategiskt och långsiktigt jämställdhetsarbete. Välkomnar en tydlig policy som vägledning. Har formulerat ett tydligt åtagande kring jämställdhet i sitt grunduppdrag, anser att varje nämnd själv avgör om skrivningar bör ingå i nämndernas grunduppdrag.

- 2) Ser inget behov av kompletterande riktlinje. Ser det som viktigt att jämställdhetsstrategierna kan utgöra ett stöd för nämnder och förvaltningar.

För- och grundskolenämnden (FGN)

- 1) Välkomnar ambitionen att förstärka och tydliggöra det strategiska jämställdhetsarbetet genom en ny policy och menar att policyn svarar tydligt på de grundläggande frågorna *varför* jämställdhetsarbete behövs och *vad* kommunen vill uppnå. Anser att varje nämnd bör ta ansvar och utforma egna mål utifrån policyn.
- 2) Ser inget behov av kompletterande riktlinje.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN)

- 1) Välkomnar ambitionen att förstärka och tydliggöra det strategiska jämställdhetsarbetet genom en ny policy och menar att policyn svarar tydligt på de grundläggande frågorna *varför* jämställdhetsarbete behövs och *vad* kommunen vill uppnå.
- 2) Ser inget behov av kompletterande riktlinje.

Individ- och familjenämnden (IFN)

- 1) Anser att det är nödvändigt med en policy för arbetet med jämställdhet för att tydliggöra kommunens ansvar att främja jämställdhet inom såväl organisationen som i samhället i stort. Positiva till intersektionellt perspektiv och vill stärka dessa skrivningar ytterligare. Föreslår förtydliganden kring könsstereotyper och att jämställdhetsarbete ska följas upp i nämndernas verksamhetsplan och styrkort.
- 2) Ser inget behov av en kompletterande riktlinje men önskar stöd för att konkretisera delmål, aktiviteter, åtgärder och indikatorer för jämställdhetsarbetet.

Kulturnämnden (KN)

- 1) Anser att arbetet för jämställdhet är viktigt och att en jämställdhetspolicy är bra och nödvändig. Betonar att jämställdhet är ett horisontellt perspektiv som behöver samordnas över förvaltningsgränserna och inte skrivas in i nämnders grunduppdrag.
- 2) Frågan adresseras inte direkt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN)

- 1) Nämnden är positiv till policyn. Anser att den stora möjligheten med ett fortsatt gott jämställdhetsarbetet ligger i ett fortsatt gemensamt kulturskapande och kompetensutveckling, samt anser att uppföljning av jämställdhetsarbete på nämnds nivå behöver förhålla sig till styrmodellen med mer tillitsbaserad styrning. Nämnden anser att jämställdhet i Umeå har i särställning gentemot andra tvärfrågor och därav bör nämnas i grunduppdraget.
- 2) Nämnden anser att det vore bra med efterföljande riktlinjer.

Tekniska nämnden (TN)

- 1) Positiva till förkortningen av det tidigare styrdokumentet och till att de fem bärande principerna ligger i fokus. Anser att det är viktigt att vikten av att jämställdhetsarbetet bör vara en del av verksamhetsplanering och uppföljning tas upp samt att policyn i sin helhet är bra.
- 2) Vill lämna till verksamheterna att avgöra om riktlinjer behövs, men betonar behov av stöd i form av kompetensutveckling.

Äldrenämnden (ÄN)

- 1) Ser policyn som en positiv förflyttning för att underlätta att jämställdhetsarbetet ska bli en integrerad del av ordinarie ledning och styrning och välkomnar hur policyn betonar vikten av aktiv dialog och analys av jämställdhetsrelaterat arbete inom förvaltningarna. Efterfrågar ett enklare språkbruk.
- 2) Nämnden anser att det vore bra med efterföljande riktlinjer som beskriver hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i praktiken med tydliga delmål, aktiviteter, åtgärder och nyckeltal.

Umeå Kommunföretag AB (UKF)

- 1) Välkomnar en policy som bidrar till att skapa ökad tydlighet kring jämställdhetsarbete i Umeå kommun. Anser att dokumentet är för långt för att vara en policy och mer liknar en strategi och upplevs delvis svår att omsätta i praktiken.
- 2) Frågan adresseras inte direkt.

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

---

§ 75

Diariennr: TN-2025/00506

Yttrande remiss Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Tekniska nämnden beslutar

att yttra sig enligt nedan.

Reservation

Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Ärendebeskrivning

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige 2011 och reviderades 2017. Förslag till uppdatering av styrdokumentet är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och är tänkt att fungera som ett stöd till kommunens nämnder och bolag i förståelsen av hur jämställdhetsarbetet kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete.

Styrdokumentets namn uppdateras också från strategi till policy i enlighet med kommunens riktlinjer för styrande dokument.

Jämställdhetsutskottet önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnden ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Tekniska nämndens yttrande

I nya förslaget till policy har styrdokumentet förkortats och fokus ligger på fem bärande principer för jämställdhetsarbetet i Umeå kommun.

Nämnden anser att det är positivt att dessa principer och förhållningssätt har utvecklats och får ta mer plats. När fokus är på vad vi ska göra och hur

vi ska förhålla oss kan styrdokumentet fungera som ett bättre stöd i jämställdhetsarbetet.

Den första punkten handlar om att jämställdhetsarbetet ska utgå från tydligt formulerade och konkreta problem för att mål och insatser ska svara mot de jämställdhetsproblem som finns. Det är bra att det lyfts upp på agendan. Idag har jämställdhetsarbetet redan ett ganska stort fokus och är inarbetat i verksamheternas arbetssätt. Till exempel finns perspektiv om jämställdhet med som en del vid planering av nya parker, gator och trafiklösningar. Det är samtidigt ett arbete som aldrig kommer bli helt klart. Nya situationer uppstår hela tiden som kräver att vi vrider och vänder på dessa frågor ytterligare. Det är också lätt att göra saker på samma sätt som tidigare, utan att ta hänsyn till ny kunskap som kan påverka utfallet. Denna policy bidrar till att sätta dessa perspektiv på agendan och skapa en större medvetenhet om jämställdhetsfrågor i respektive verksamhet.

Den andra punkten om förståelse av makt och motstånd lyfter fram perspektivet att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation. Detta perspektiv kan hjälpa oss med analysen i verksamheterna. Det kan till exempel handla om hur mycket någon funktion används av kvinnor och män, och vad vi kan göra för att förändra detta mot ett mer jämställt samhälle. Det är också bra att det nämns att det kan se olika ut, och att kön samspelar med etnicitet, klass, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och andra sociala kategorier.

Den tredje punkten handlar om datadrivet jämställdhetsarbete som bygger på kunskap. Nämnden ser positivt på att utgångspunkten i jämställdhetsarbetet ska bygga på data och kunskap. Idag använder vi oss i viss uträkning av könsuppdelad statistik och tar del av aktuell forskning inom respektive områden, men vi behöver också arbeta vidare med och analysera vad siffrorna betyder och analysera underlaget från nya infallsvinklar.

Under den fjärde punkten; jämställdhetsarbete är utvecklingsarbete och en del av omställningen, beskrivs vikten av att jämställdhetsarbetet integreras i organisationens verksamhet och processer och att för detta

krävs en organisation med förändringskompetens. Nämnden anser att det är bra att detta perspektiv lyfts fram. Till viss del kan det idag vara personberoende hur mycket jämställdhetsperspektivet lyfts fram i olika sammanhang och är bra om det arbetas med mer systematiskt. Det är värdefullt att jämställdhetsstrategerna kan vara till hjälp kring hur vi kan få in jämställdhetsperspektivet som en del i ordinarie processer och arbetssätt. Till exempel ser vi behov av stöd i hur verksamhetsplanen kan utvecklas eller att checklistor/mallar tas fram för att få en ökad jämställdhetsintegrering.

Den femte och sista punkten betonar vikten av samverkan med andra aktörer, att en blandning av olika kompetenser kan bidra till nya infallsvinklar och att kommunen ibland fungerar som en katalysator för jämställdhetsarbetet. Inom nämndens verksamheter sker samverkan sker med olika aktörer både internt i kommunen och med externa aktörer. Det kan handla om olika forum för samverkan, medborgardialoger, trygghetsvandringar, planarbete med mera. Här kan det handla om att utveckla hur jämställdhetsperspektivet kan ta mer plats i dessa forum.

Avslutningsvis betonas vikten av organisationen, att jämställdhetsarbetet bör vara en del av verksamhetsplaneringen och det ska avsättas tid och resurser för att arbeta med målen som sedan redovisas och följs upp i ordinarie styr- och ledningssystem. Nämnden anser att det är viktigt att detta tas upp samt att policyn i sin helhet är bra. Nämnden ser med fördel att verksamheterna ges utrymme att själva avgöra om det finns behov av att ta fram ytterligare riktlinjer kring hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Utbildning och kompetensutveckling kring jämställdhet kopplat till verksamhetsspecifika frågor bör också erbjudas till kommunens anställda, för att i högre grad kunna planera och utveckla insatser och åtgärder som påverkar kommunens medborgare.

Förslag på sammanträdet

Stefan Nordström (M) yrkar på att hela stycket kring "Förståelse av makt och motstånd" stryks.

Rebecka Dejby (MP) yrkar avslag på Stefan Nordströms (M) yrkande.

Johan Stål (V) yrkar avslag på Stefan Nordströms (M) yrkande.

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

Christina Bernhardsson (S) yrkar avslag på Stefan Nordströms (M) yrkande.

Tekniska nämndens beslutsordning

Ordförande frågar om nämnden kan besluta i enlighet med tjänsteskrivelsen och konstaterar att så är fallet.

Reservation

Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Beslutsunderlag

Remissversion av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun. Bilaga.

Beredningsansvariga

Ann Siklund, handläggare

Beslutet ska skickas till

Stadsledningskontoret: sofia.gustafsson.2@umea.se (KS-2025/00326)

Sammanträdesprotokoll 2025-08-28

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tid: Torsdag 28 augusti 2025 kl. 13.00–16.00

Plats: Länken, Saluten

Beslutande

Julia Algotsson (C), ordförande
 Dennis Larsson (S)
 Elin Nejne (S)
 Jari Prosi (S)
 Mikael Thyni (M)
 Gabriel Farrysson (M)
 Mattias Nilsson (V)
 Simon Mattson (MP)
 Emil Bayat (L)
 Evelyn Ångqvist (S), ersättare för Andreas Sjögren (S)
 Anna Forss (S), ersättare för Anna Bengtsson (S) §§ 90 - 103
 Åsa Bäckström (V), ersättare för Anna Bengtsson (S) § 89

Övriga deltagare Se sida 2.

Utses att justera Elin Nejne (S)

Sekreterare Digital signatur §§ 98
 Ulrika Lindström

Ordförande Digital signatur
 Julia Algotsson

Justerande Digital signatur
 Elin Nejne

BEVIS

Justerat protokoll har offentliggjorts genom anslag

Organ Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Sammanträdesdatum 2025-08-28

Anslaget har satts upp 2025-08-29
Anslaget tas ner 2025-09-20
Förvaringsplats: Umeå kommun/Miljö- och hälsoskydd

Underskrift Digital signatur
 Ulrika Lindström

Umeå kommun
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Sammanträdesprotokoll
2025-08-28

Övriga deltagare

Ej tjänstgörande ersättare

Mats Granath (M)

Hans Modig (M)

Åsa Bäckström (V), §§ 90–103

Stefan Boström (C)

Tjänstepersoner

Rune Brandt, stadssbyggnadsdirektör

Ulrika Lindström, nämndsekreterare

Nils Gilenstam, enhetschef miljöskydd, §§ 89–96

Jenny Wallin, alkohol- och tobakshandläggare, § 94

William Jonsson, miljöinspektör, § 96

Emma Johansson, handläggare, § 97

Övriga

Mårten Bäck, näringslivsutvecklare, § 89

Presenteras för nämnden:

Joel Sehlberg, miljöinspektör

Linnea Förare, miljöinspektör

§ 98

Ärendenr: 2025-2788

Yttrande över remiss: Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar

1. Att yttrande över remiss Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun fastställs enligt nedan.
2. Att ärendet justeras omedelbart

Reservation

Mikael Thyni (M) och Gabriel Farrysson (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Ärendebeskrivning

Uppdatering av kommunens styrdokument pågår. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument. Remissutgåva av policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun har överlämnats till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Syftet med policyn för jämställdhetsarbete i Umeå kommun är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för detsamma. Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete. Jämställdhetsutskottet är ansvarigt för policyn och utgångspunkten är det av kommunfullmäktige antagna övergripande inriktningsmålet kring jämställdhet.

Jämställdhetsutskottet önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinjer som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Eftersom sista datum för att svara på remissen är 31 augusti så krävs att beslutet direktjusteras.

**Umeå kommun
Miljö- och hälsoskyddsnämnden****Sammanträdesprotokoll
2025-08-28****Miljö- och hälsoskyddsnämndens yttrande**

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade i yttrande över planeringsdirektiven för 2026 följande:

"Nämnden föreslår kommunfullmäktige att nämndens grunduppdrag formuleras i enlighet med jämställdhetsutskottets förslag 2025-02-13 §10 (Dnr KS-2025/00147)."

Nämnden anser att jämställdhet i Umeå har en särställning gentemot andra tvärfrågor och därav bör nämnas i grunduppdraget.

Nämnden anser att jämställdhetsutskottets arbetsformer med årlig genomgång av nämndernas verksamhetsplaner är förnämlig och borde appliceras på fler sakfrågor. Verksamhetsplanerna behöver dock läsas tillsammans med nämndens övriga specifika handlingsplaner, aktivitetsplaner, tillsynsplaner och övriga system för uppföljning. Tillsammans ger detta en bild av hur nämnden styr och leder exempelvis jämställdhetsarbetet. "Nya" styrmodellen och nämndens verksamhetsplan försöker vidare skjuta upplägget mot en i alla led mer tillitsbaserad form. Detta innebär att alla sakfrågor inte längre bryts ned till delmål i alla nämnder. Utifrån grunduppdrag, uppföljning och indikatorer sätter nämnden mål i de delar där detta behövs för att styra verksamheten i någon riktning eller höja takten i arbetet. Nämnden anser att policyn och jämställdhetsutskottet behöver förhålla sig även till denna del av styrmodellen. Nämnden anser vidare att den som tar del av jämställdhetsutskottets årliga uppföljning parallellt med förbättringspotential ska få en känsla av stolthet för det goda jämställdhetsarbete som bedrivits under lång tid i Umeå. Där vi tillsammans borde känna stolthet skapas i stället en känsla av att få nämnder gör det som förväntas. Samtliga nämnder har förbättringspotential men insatser behöver balanseras utifrån den enskilda nämndens uppdrag och utgångsläge.

Nämnden anser att den stora möjligheten med ett fortsatt gott jämställdhetsarbete ligger i ett fortsatt gemensamt kulturskapande. Bland annat genom än tydligare erbjudande om kompetensutvecklingsinsatser till politiker och tjänstepersoner.

Nämnden anser även att det vore bra med efterföljande riktlinjer.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2025-07-14

JUSK protokollsutdrag 2025-04-10 Remiss av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Remissversion av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Rune Brandt, stadsbyggnadsdirektör

Fredrik Hedlund, miljö- och hälsoskyddschef

Umeå kommun
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Sammanträdesprotokoll
2025-08-28

Yrkanden på sammanträdet

Mikael Thyni (M) yrkar att det i yttrandet läggs till följande:

Jämställdhet är en viktig fråga och ska prioriteras inom Umeå kommuns organisation. Det är bra att det görs ett kontinuerligt förbättringsarbete inom kommunen. I policyn finns ett avsnitt med en rubrik som heter "Förståelse av makt och motstånd". Vi föreslår att stycket skrivs om i sin helhet, eller att det stryks.

Både rubriksättningen och innehållet är mer konfrontativt och kritiskt än vägledande för kommunens verksamheter. Jämställdhet handlar inte om lika utfall, utan om lika möjligheter, på samma sätt som det beskrivs på s. 3. Vi föreslår därför att den första meningen i stycket ändras, så att det står "Jämställdhet handlar om att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation". Att ta med de olika diskrimineringsgrunderna i policyn är ett perspektiv som är bra att ha med sig inom organisationen. Att däremot kalla det för olika "maktstrukturer" gör att läsaren får bilden av att samhället består av grupper som har olika mycket makt. Det är en felaktig beskrivning och gör att människor beskrivs som att de tillhör grupper i stället för att de är individer.

Begreppet "könsmaktsordning" är politiskt laddat och bör inte finnas med i en kommunal policy. Det är enligt Nationalencyklopedin "en samlande term för de strukturer och processer som ligger till grund för mäns samhälleliga dominans över kvinnor." Att kommunen ska använda sig av teorier som "könsmaktsordning" i jämställdhetspolicyn är något vi inte anser är lämpligt. Att formulera sig på det viset skapar mer konflikt än lösningar. Samma sak gäller kring beskrivningen av att jämställdhetsarbete skulle mötas med "motstånd". Det är inte givet att förbättringsområden kommer att leda till någon form av "motstånd" i organisationen. Däremot blir det konfliktskapande att från början uttrycka sig på det sättet. Ord som "könsmaktsordning" och "maktordningar" på s. 4, bör därför tas bort.

På s. 3 står det "Skrivningar om jämställdhet bör därför med fördel ingå i nämndernas grunduppdrag". Alla nämnder är olika och arbetar på olika sätt. Skrivningen kan tolkas som att alla nämnder borde ha med ordet *jämställdhet* i sitt grunduppdrag. I vissa nämnders grunduppdrag passar det bra att ha med skrivningar om jämställdhet, men det beror helt och hållet på hur grunduppdraget är skrivet. Oavsett om jämställdhet nämns i grunduppdraget eller inte, så ska hela organisationen arbeta med jämställdhetsfrågor. Det ska vara upp till varje nämnd att besluta om hur grunduppdraget formuleras och därför borde formuleringen tas bort.

Mattias Nilsson (V) yrkar avslag till Moderaternas yrkande och bifall till tjänsteskrivelsen.

Elin Nejne (S) yrkar avslag på Moderaternas yrkande och bifall till tjänsteskrivelsen

Umeå kommun
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Sammanträdesprotokoll
2025-08-28

Beslutsgång

Ordförande ställer Moderaternas yrkande om ett tillägg i förslaget till yttrande mot bifall till tjänsteskrivelsen och finner att nämnden beslutar enligt tjänsteskrivelsen.

Beslutet ska skickas till

Jämställdhetsutskottet, sofia.gustafsson.2@umea.se

Elektroniska underskrifter

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av de personer som listas i signaturpanelen.

Underskrifterna uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift enligt definitionen i eIDAS (EU:s förordning 910/2014).

Äktheten kan valideras enligt internationella standarder i en valideringstjänst som uppfyller förordningen. Validering kan exempelvis göras här: <https://validate.signport.se/>

Där finns även information om hur validering kan göras i Adobe Acrobat Reader.

Notera, om dokumentet skrivs ut på papper, eller 'skrivs ut' till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet kan valideras.

Umeå kommun
Kulturnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

---

§ 37

Diariennr: KU-2025/00034

Remiss: Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Kulturnämnden beslutar

att ställa sig bakom yttrandet i tjänsteskrivelsen

att paragrafen är omedelbart justerad.

Reservation

Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen 2025 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Umeå kommun har ett övergripande jämställdhetspolitiskt inriktningsmål, beslutat av Umeå kommunfullmäktige:

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Det jämställdhetspolitiska inriktningsmålet ingår i programmet för social hållbarhet, och programstyrningen fungerar som en konkretisering och inramning av de inriktningsmål som kommunfullmäktige antar

Yttrande

Kulturnämnden anser att arbetet för jämställdhet är viktigt och att en jämställdhetspolicy är bra och nödvändig.

Precis som framgår av remissen delar kulturnämnden åsikten att jämställdhet är ett horisontellt perspektiv och en övergripande strategisk fråga som måste genomsyra samtliga program och verksamheter och inte enbart begränsas till ett fokusområde inom ett av flera program.

Därför anser kulturnämnden att det är olämpligt att skriva in jämställdhetspolicy i grunduppdraget. Arbetet behöver samordnas över förvaltningsgränserna för att bli bra och få önskad effekt.

En policy är en avsiktsförklaring för att styra en fråga i önskad riktning och berör flera kommunala aktörer. Grunduppdraget är kommunfullmäktiges uppdrag till en enskild nämnd med ett enskilt ansvar. Ofta också kopplat till lagar som styr nämndens verksamhet.

I enlighet med kommunfullmäktiges planeringsdirektiv ska en nämnd ha ett skriftligt grunduppdrag och reglemente som förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden och dess roll och ansvar.

Kommunfullmäktige fastställde i mars 2021 riktlinjer för styrmodell för Umeå kommun. Beslutet delar upp styrningen i organiserande, aktiverande och normerande styrning. I beslutet framgår att kommunfullmäktige använder inriktningsmål för att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer

- Inriktningsmålen kan syfta till att skapa såväl utvecklings- som driftskapacitet.
- Inriktningsmålen berör alltid flera kommunala aktörer.

Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål som programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

Jämställdhetsarbetet behöver ske förvaltningsöverskridande för att bli bra och effektivt och få önskat resultat. Det innebär att jämställdhetsarbetet tjänar bäst på att ingå i inriktningsmål och program

Beslutsunderlag

Remiss – Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Leif Mårtensson

Kulturnämndens beslutsordning

Tilläggsyrkande

Anton Bergström Nord (M) - Jämställdhet är en viktig fråga och ska prioriteras inom Umeå kommuns organisation. Det är bra att det görs ett kontinuerligt förbättringsarbete inom kommunen. I policyn finns ett avsnitt med en rubrik som heter "Förståelse av makt och motstånd". Vi föreslår att stycket skrivs om i sin helhet, eller att det stryks.

Både rubriksättningen och innehållet är mer konfrontativt och kritiskt än vägledande för kommunens verksamheter. Jämställdhet handlar inte om lika utfall, utan om lika möjligheter, på samma sätt som det beskrivs på s. 3. Vi föreslår därför att den första meningen i stycket ändras, så att det står "Jämställdhet handlar om att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation". Att ta med de olika diskrimineringsgrunderna i policyn är ett perspektiv som är bra att ha med sig inom organisationen. Att däremot kalla det för olika "maktstrukturer" gör att läsaren får bilden av att samhället består av grupper som fördelar sig på en viss maktskala. Det är en felaktig analys, beskrivning och gör att människor beskrivs som att de tillhör grupper i stället för att de är individer.

Umeå kommun
Kulturnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

Begreppet "könsmaktsordning" är utan tvekan politiskt laddat och bör inte finnas med i en kommunal policy. Att kommunen ska använda sig av teorier som exempelvis "könsmaktsordning" i jämställdhetspolicyn är något vi inte anser är lämpligt. Att formulera sig på det viset skapar mer konflikt än lösningar. Samma sak gäller kring beskrivningen av att jämställdhetsarbete skulle mötas med "motstånd". Det är inte givet att förbättringsområden kommer att leda till någon form av "motstånd" i organisationen. Däremot blir det konfliktskapande att från början uttrycka sig på det sättet. Ord som "könsmaktsordning" och "maktordningar" på s. 5, bör därför tas bort.

Anton Bergström Nord (M) – bifall till tjänsteskrivelsens yttrande med eget tilläggsyrkande

Titti Ådén (S), Alex Nilsson (L) och Sofia Wiesler (MP) – bifall till tjänsteskrivelsens yttrande

Propositionsordning som godkänns

Ordförande ställer bifall till tjänsteskrivelsens yttrande mot avslag och finner att nämnden bifaller. Ordförande ställer bifall till Moderaternas tilläggsyrkande mot avslag och finner att nämnden avslår.

Reservation

Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Sofia Gustafsson, sofia.gustafsson.2@umea.se med dnr KS-2025/00326 i ämnesraden

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

---

§ 97

Diariennr: ÄN-2025/00109

Remiss - Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Äldrenämnden beslutar att ställa sig bakom förslag till remissyttrande till jämställdhetsutskottet gällande internremiss av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun enligt nedan.

Äldrenämnden beslutar att yttrandet kompletteras med en skrivning om att nämnden anser att arbetet utifrån jämställdhetspolicyn ska följas upp i nämndernas verksamhetsplan och styrkort.

Paragrafen justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Kevin Björnsdotter, verksamhetsutvecklare föredrar i rubricerat ärende.

Äldrenämnden har fått i uppdrag att inkomma med synpunkter på Jämställdhetsutskottets förslag till ny policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun, se bilaga 1. Policyn planeras ersätta Umeå kommuns nu gällande styrdokument inom området; Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun, beslutad 2011 och reviderad 2017, se bilaga 2.

Uppdateringen av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och att tydligare integrera jämställdhetsarbetet i ordinarie styr- och ledningssystem.

Jämställdhetsutskottet efterfrågar särskilt synpunkter på policyförslagets upplägg, innehåll och om det finns behov av en kompletterande riktlinje som tydliggör hur arbetet med jämställdhet ska bedrivas i praktiken.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Remissversion – Policy för jämställdhetsarbetet i Umeå kommun

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

Bilaga 2: Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Kevin Björnsdotter

Beslutet ska skickas till

Jämställdhetsutskottet

Äldrenämndens beslutsordning

Förslag till beslut under överläggningarna

Åsa Bäckström (-) (V) med bifall av Carin Nilson – bifall till äldreomsorgsförvaltningens förslag till beslut

Lotta Holmberg (M) med bifall av Veronica Kerr (KD) – stryk stycket ”Makt och motstånd” samt övriga skrivelser om makt, strukturer och könsmotstånd

Åsa Bäckström (-) (V) – avslag till Lotta Holmbergs förslag

Veronica Kerr (KD) – yttrandet kompletteras med en skrivning om att nämnden anser att arbetet utifrån jämställdhetspolicyn ska följas upp i nämndernas verksamhetsplan och styrkort.

Propositionsordning

Ordföranden ställer Åsa Bäckströms förslag och Lotta Holmbergs förslag under proposition och finner att äldrenämnden beslutar i enlighet med Åsa Bäckströms förslag.

Äldrenämnden beslutar i enlighet med Veronica Kerrs förslag.

Reservationer

Lotta Holmberg reserverar sig mot beslutet.

JUSK

Remiss - Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Yttrande

Äldrenämnden välkomnar att policy för jämställdhetsarbete anpassas till kommunens styrmodell för att underlätta att jämställdhetsarbetet ska bli en integrerad del av ordinarie ledning och styrning. Uppdateringen bedöms vara en positiv förflyttning i det avseendet.

Umeå kommuns övergripande jämställdhetspolitiska inriktningsmål att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv harmoniserar väl med mål inom äldreomsorgen.

Jämställdhet ligger nära äldreomsorgens grunduppdrag bland annat i fråga om att främja självständighet och kvarboende, förebyggande verksamhet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde. Jämställdhetsarbete är en viktig del av äldrenämndens uppdrag som betonas ytterligare i portalparagrafen till nya socialtjänstlagen som trädde i kraft 1 juli 2025 som bland annat innebär att socialtjänst aktivt ska arbeta för att minska omotiverade skillnader mellan kön.

Äldrenämnden välkomnar hur policyn betonar vikten av aktiv dialog och analys av jämställdhetsrelaterat arbete inom förvaltningarna. Mot den bakgrunden ser äldrenämnden gärna ett komplement till policyn, en riktlinje som beskriver hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i praktiken. Exempelvis med ett innehåll som tydligare speglar ansvar för förvaltningar att konkretisera delmål, aktiviteter och åtgärder. Denna bör även innehålla förslag på prioriterade och mätbara nyckeltal för hur kommunen och kommunägda bolag bör följa upp arbetet i sin helhet.

I dagsläget uppfattas policyn innehålla formuleringar som förutsätter förkunskaper inom jämställdhetsarbete och dess begrepp. Policyn föreslås ses över i sin helhet för att nå ett förenklat språkbruk i syfte att underlätta samstämmighet relaterat till övriga styrande dokument.

Utöver det föreslår äldrenämnden följande språkliga justeringar:

- Under syftesbeskrivning beskrivs att policyn är tänkt att fungera som ett stöd till nämnder och hur arbetet kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete. Förslag att "kan" ersätts med "ska".
- Om rubriken: "Jämställdhetsarbete är utvecklingsarbete och en del av omställningen". Förslag att skriva omställningen i obestämd form, alternativt tydliggöra vilken omställning som syftas till.

Sida 2 av 2

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Kevin Peters Björnsdotter

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-22

§ 43

Diariennr: FN-2025/00024

Svar på remiss: Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Fritidsnämnden beslutar

att fastställa yttrande enligt nedan.

Reservation

Joline Göttfert (M), Christer Lindvall (M) och Lars-Olof Uhlin (M) reserverar sig till förmån för eget yrkande (se Fritidsnämndens beslutsordning nedan).

Ärendebeskrivning

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen 2025 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbetet i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun. Syftet med policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för detsamma.

Umeå kommun har ett övergripande jämställdhetspolitiskt inriktningsmål beslutat av Umeå kommunfullmäktige:

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Det jämställdhetspolitiska inriktningsmålet ingår i programmet för social hållbarhet och programstyrningen fungerar som en konkretisering och inramning av de inriktningsmål som kommunfullmäktige antar.

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott har beslutat att överlämna förslag till *Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun* till nämnder och bolag för yttrande.

Fritidsnämndens yttrande

Fritidsnämnden understryker vikten av att Umeå kommun bedriver ett strategiskt och långsiktigt jämställdhetsarbete. Nämnden instämmer i att jämställdhet utgör ett horisontellt perspektiv och en övergripande strategisk fråga som måste genomsyra hela den kommunala organisationen. För att säkerställa ett hållbart och systematiskt arbete krävs en tydlig policy som vägleder samtliga nämnder och förvaltningar i detta arbete.

Inom ramen för sitt grunduppdrag har fritidsnämnden redan formulerat ett tydligt åtagande kring jämställdhet. *Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning.* Detta visar nämndens engagemang och vilja att bidra till ett mer jämställt samhälle. Samtidigt anser fritidsnämnden att varje nämnd själv avgör om skrivningar om jämställdhet bör ingå i nämndernas grunduppdrag.

Fritidsnämnden anser att det är bra att koppla jämställdhetspolicyn till det redan beslutade jämställdhetspolitiska inriktningsmålet: *Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.*

Nämnden ser inte att det finns ett behov av att ta fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas. Däremot anser nämnden att det är viktigt att Umeå kommuns jämställdhetsstrateger även framgent kan utgöra ett stöd för nämnder och förvaltningar i detta arbete.

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-22

Beslutsunderlag

Remiss Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

JUSK protokollsutdrag 2025-04-10

Remissversion – Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Monica Svonni, verksamhetschef

Fritidsnämndens beslutsordning

Yrkanden

Joline Göttfert (M) – tillägg i yttrandet:

Jämställdhet är en viktig fråga och ska prioriteras inom Umeå kommuns organisation. Det är bra att det görs ett kontinuerligt förbättringsarbete inom kommunen. I policyn finns ett avsnitt med en rubrik som heter "Förståelse av makt och motstånd". Vi föreslår att stycket skrivs om i sin helhet, eller att det stryks.

Både rubriksättningen och innehållet är mer konfrontativt och kritiskt än vägledande för kommunens verksamheter. Jämställdhet handlar inte om lika utfall, utan om lika möjligheter, på samma sätt som det beskrivs på s. 3. Vi föreslår därför att den första meningen i stycket ändras, så att det står "Jämställdhet handlar om att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation". Att ta med de olika diskrimineringsgrunderna i policyn är ett perspektiv som är bra att ha med sig inom organisationen. Att däremot kalla det för olika "maktstrukturer" gör att läsaren får bilden av att samhället består av grupper som har olika mycket makt. Det är en felaktig beskrivning och gör att människor beskrivs som att de tillhör grupper i stället för att de är individer.

Begreppet "könsmaktsordning" är politiskt laddat och bör inte finnas med i en kommunal policy. Det är enligt Nationalencyklopedin "en samlande term för de strukturer och processer som ligger till grund för mäns samhälleliga dominans över kvinnor." Att kommunen ska använda sig av teorier som "könsmaktsordning" i jämställdhetspolicyn är något vi inte anser är lämpligt. Att formulera sig på det viset skapar mer konflikt än lösningar. Samma sak gäller kring beskrivningen av att jämställdhetsarbete skulle mötas med "motstånd". Det är inte givet att

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-22

---

förbättringsområden kommer att leda till någon form av ”motstånd” i organisationen. Däremot blir det konfliktskapande att från början uttrycka sig på det sättet. Ord som ”könsmaktsordning” och ”maktordningar” på s. 5, bör därför tas bort.

Olivia Lundgren (S) – bifall till tjänsteskrivelsens förslag till yttrande, avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Lennart Arvidsson (V) – avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Johan Asplund (MP) – avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Propositionsordning som godkänns

Avslag mot bifall till Joline Göttferts (M) tilläggsyrkande, yrkandet avslås. Ordföranden finner att nämnden beslutar att fastställa tjänsteskrivelsens förslag till yttrande.

Reservation

Joline Göttfert (M), Christer Lindvall (M) och Lars-Olof Uhlin (M) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Sofia Gustafsson, märkning KS-2025/00326

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-20

§ 162

Diariennr: BN-2025/00178

Yttrande över remiss: Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Byggnadsnämnden fastställer yttrande över remiss *Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun* enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Uppdatering av kommunens styrdokument pågår. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument. Remissutgåva av policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun har överlämnats till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Syftet med policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för detsamma. Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete. Jämställdhetsutskottet är ansvarigt för policyn och utgångspunkten är det av kommunfullmäktige antagna övergripande inriktningsmålet kring jämställdhet.

Jämställdhetsutskottet önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Byggnadsnämndens yttrande

Byggnadsnämnden beslutade, 2025-03-19 § 46, följande i yttrande över planeringsdirektiven för 2026:

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-20

”Nämnden föreslår kommunfullmäktige att nämndens grunduppdrag formuleras i enlighet med jämställdhetsutskotts förslag 2025-02-13 § 10 (Dnr KS-2025/00147).”

Nämnden anser att jämställdhet i Umeå har i särställning gentemot andra tvärfrågor och därav bör nämnas i grunduppdraget.

Nämnden anser att jämställdhetsutskottets arbetsformer med årlig genomgång av nämndernas verksamhetsplaner är förnämlig och borde appliceras på fler sakfrågor. Verksamhetsplanerna behöver dock läsas tillsammans med nämndens övriga specifika handlingsplaner, aktivitetsplaner, tillsynsplaner och övriga system för uppföljning. Tillsammans ger detta en bild av hur nämnden styr och leder exempelvis jämställdhetsarbetet. ”Nya” styrmodellen och nämndens verksamhetsplan försöker vidare skjuta upplägget mot en i alla led mer tillitsbaserad form. Detta innebär att alla sakfrågor inte längre bryts ned till delmål i alla nämnder. Utifrån grunduppdrag, uppföljning och indikatorer sätter nämnden mål i de delar där detta behövs för att styra verksamheten i någon riktning eller höja trakten i arbetet. Nämnden anser att policyn och jämställdhetsutskottet behöver förhålla sig även till denna del av styrmodellen. Nämnden anser vidare att den som tar del av jämställdhetsutskottets årliga uppföljning parallellt med förbättringspotential ska få en känsla och stolthet för det goda jämställdhetsarbete som bedrivits under lång tid i Umeå. Där vi tillsammans borde känna stolthet skapas istället en känsla av att få nämnder gör det som förväntas. Samtliga nämnder har förbättringspotential men insatser behöver balanseras utifrån den enskilda nämndens uppdrag och utgångsläge.

Nämnden anser att den stora möjligheten med ett fortsatt gott jämställdhetsarbetet ligger i ett fortsatt gemensamt kulturskapande. Bland annat genom än tydligare erbjudande om kompetensutvecklingsinsatser till politiker och tjänstepersoner.

Nämnden anser att det vore bra med efterföljande riktlinjer.

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2025-08-20

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2025-07-14

JUSK protokollsutdrag 2025-04-10 Remiss av Policy för
jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Remissversion av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Rune Brandt, stadsbyggnadsdirektör

Nicklas Fryksten, bygglovschef

Marie Häggström, lantmäterichef

Camilla Högdahl, HR-chef

Föredragande

Rune Brandt, stadsbyggnadsdirektör

Beslutsordning

Ordföranden finner att byggnadsnämnden beslutar i enlighet med
tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutet ska skickas till

Jämställdhetsutskottet, sofia.gustafsson.2@umea.se

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag2025-06-18

---

§ 73

Diariennr: SK-2025/00272

**Yttrande om internremiss - Policy för
jämställdhetsarbete i Umeå kommun****Beslut**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att ställa sig bakom förslag till remissyttrande till jämställdhetsutskottet gällande internremiss av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun enligt nedan.

Reservation: Izabel Riedl (M) och Frida Fröberg (KD) till förmån för egna yrkanden.

Ärendebeskrivning**Bakgrund**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått i uppdrag att inkomma med synpunkter på Jämställdhetsutskottets förslag till ny policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun, se bilaga 1. Policyn planeras ersätta Umeå kommuns nu gällande styrdokument inom området; Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun beslutad 2011 och reviderad 2017, se bilaga 2.

Jämställdhetsutskottets förslag till policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun har anpassats till kommunens nya styrmodell och dokumentstruktur. Jämställdhetsutskottet efterfrågar särskilt synpunkter på policyförslagets upplägg, innehåll och om det finns behov av en kompletterande riktlinje som tydliggör hur arbetet med jämställdhet ska bedrivas i praktiken.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar ambitionen att förstärka och tydliggöra det strategiska jämställdhetsarbetet genom en ny policy. Att policyn anpassas till kommunens styrmodell är en viktig förutsättning för att jämställdhetsarbetet ska bli en integrerad del av ordinarie ledning och styrning.

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-06-18

Umeå kommuns övergripande jämställdhetspolitiska inriktningsmål – att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv – harmonierar väl med mål i gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsplan.

Innehåll i förslag till ny policy tydliggör både bärande principer samt ger en riktning om vikten av integrering av jämställdhetsarbetet i för Umeå kommuns centrala strategiska områden.

Jämställdhetsutskottet ställer frågan om nämnden ser ett behov av en kompletterande riktlinje som tydliggör hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden menar att policyn svarar tydligt på de grundläggande frågorna *varför* jämställdhetsarbete behövs och *vad* kommunen vill uppnå. Detta ger en god utgångspunkt för vidare arbete inom respektive nämnd utifrån förvaltningsspecifika verksamheter och förutsättningar.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens övergripande mål i verksamhetsplan är att andelen elever som tar gymnasieexamen ska öka. För att följa hur väl utvecklingen sker mot det fastställda målet har delmål formulerats inom respektive strategiområde. Delmålen följs upp av resultatmått. Uppföljning av långsiktiga mål och delmål sker i styrkort, verksamhetsrapporter samt genom huvudmannens systematiska kvalitetsarbete och avrapporteras i nämnd enligt årshjul. Jämställdhetsperspektiv har integrerats i verksamhetsplan och delmål med koppling till jämställdhet har identifierats, vilka lägger fokus på att utveckla jämställdheten i flickor och pojkars studieval. Jämställdhet, jämlikhet och mångfald kopplat till det personalpolitiska området hanteras inom ramen för nämndens systematiska arbete med arbetsmiljö och lika rättigheter och skyldigheter.

Om inte jämställdhetsutskottet mot bakgrund av sin expertis inom området gör en annan bedömning anser nämnden det vara ändamålsenligt att varje nämnd, tar ansvar och utformar egna mål baserade på principer och strategier i föreslagen kommunövergripande policy.

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag2025-06-18

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter omfattar både utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser där kunskaper och perspektiv inom jämställdhet är avgörande för att uppnå målen om ökad likvärdighet, förbättrade studieresultat och effektiv etablering på arbetsmarknaden.

Nämnden ställer sig positiv till förslaget till ny policy för jämställdhetsarbete och ser det som ett viktigt steg i att stärka kommunens systematiska och strategiska jämställdhetsarbete.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Remissversion – Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Bilaga 2: Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Åsa Bergström, personalchef

Anna Persson, utbildningsstrateg

Ändringsyrkande

Moderaterna för att i remissversionen, bilaga 1, föreslå strykning av stycket med rubriken *Förståelse av makt och motstånd*.

Kristdemokraterna för bifall till Moderaternas ändringsyrkande.

Socialdemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet för avslag till Moderaternas ändringsyrkande.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag, bifall mot avslag, och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Ordföranden prövar vidare Moderaternas ändringsyrkande, avslag mot bifall, och finner att nämnden beslutar att avslå ändringsyrkande.

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-06-18

Reservation: Izabel Riedl (M) och Frida Fröberg (KD) till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Sofia Gustafsson, sofia.gustafsson.2@umea.se senast 31 augusti 2025

Umeå kommun
För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag
2025-06-19

---

§ 53

Diariennr: SK-2025/00272

Yttrande om internremiss - Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom förslag till remissyttrande enligt nedan till jämställdhetsutskottet gällande internremiss av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun.

Reservation: Elmer Eriksson (M) och Lucas Nilsson (KD) till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Bakgrund

För- och grundskolenämnden har fått i uppdrag att inkomma med synpunkter på Jämställdhetsutskottets förslag till ny policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun. Policyn planeras ersätta Umeå kommuns nu gällande styrdokument inom området; Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun beslutad 2011 och reviderad 2017.

Jämställdhetsutskottets förslag till policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun har anpassats till kommunens nya styrmodell och dokumentstruktur. Jämställdhetsutskottet efterfrågar särskilt synpunkter på policyförslagets upplägg, innehåll och om det finns behov av en kompletterande riktlinje som tydliggör hur arbetet med jämställdhet ska bedrivas i praktiken.

Yttrande

För- och grundskolenämnden välkomnar ambitionen att förstärka och tydliggöra det strategiska jämställdhetsarbetet genom en ny policy. Att policyn anpassas till kommunens styrmodell är en viktig förutsättning för att jämställdhetsarbetet ska bli en integrerad del av ordinarie ledning och styrning.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Umeå kommuns övergripande jämställdhetspolitiska inriktningsmål – att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv – harmonierar väl med mål i för- och grundskolenämndens verksamhetsplan.

Innehåll i förslag till ny policy tydliggör både bärande principer samt ger en riktning om vikten av integrering av jämställdhetsarbetet i för Umeå kommuns centrala strategiska områden.

Jämställdhetsutskottet ställer frågan om nämnden ser ett behov av en kompletterande riktlinje som tydliggör hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

För- och grundskolenämnden menar att policyn svarar tydligt på de grundläggande frågorna *varför* jämställdhetsarbete behövs och *vad* kommunen vill uppnå. Detta ger en god utgångspunkt för vidare arbete inom respektive nämnd utifrån förvaltningsspecifika verksamheter och förutsättningar.

För- och grundskolenämndens övergripande mål i verksamhetsplan är att andelen elever som blir behöriga till nationellt gymnasieprogram ska öka. För att följa hur väl utvecklingen sker mot det långsiktiga målet har delmål formulerats inom respektive strategiområde. Delmålen följs i sin tur upp genom resultatmått. Resultatmått för respektive delmål framgår i styrkortet. Uppföljning av övergripande mål samt delmålen sker inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete och avrapporteras i nämnd enligt årshjul.

Jämställdhetsperspektiv har integrerats i verksamhetsplan och delmål med koppling till jämställdhet har identifierats, vilka lägger fokus på att utveckla jämställdheten i flickor och pojkars studieval. Jämställdhet, jämlikhet och mångfald kopplat till det personalpolitiska området hanteras inom ramen för nämndens systematiska arbete med arbetsmiljö och lika rättigheter och skyldigheter.

Om inte jämställdhetsutskottet mot bakgrund av sin expertis inom området gör en annan bedömning anser för- och grundskolenämnden det vara ändamålsenligt att varje nämnd, tar ansvar och utformar egna mål

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

baserade på principer och strategier i föreslagen kommunövergripande policy.

Sammanfattning

För och grundskolenämndens verksamheter omfattar i huvudsak utbildning, undervisning och omsorg där kunskaper och perspektiv inom jämställdhet har stor påverkan på kvalitet och måluppfyllelse i syfte att nå ökad likvärdighet, förbättrade studieresultat och goda resultat. För- och grundskolenämnden ställer sig positiv till förslag till ny policy för jämställdhetsarbete och ser det som ett viktigt steg i att stärka kommunens systematiska och strategiska jämställdhetsarbete.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Remissversion av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Bilaga 2: Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvarig

Åsa Bergström, personalchef

Yrkanden

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsen.

Ändringsyrkande

Moderaterna för att i remissversionen, bilaga 1, föreslå strykning av stycket med rubriken *Förståelse av makt och motstånd*.

Kristdemokraterna för bifall till Moderaternas ändringsyrkande.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet för avslag till Moderaternas ändringsyrkande.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag, bifall mot avslag, och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Ordföranden prövar vidare Moderaternas ändringsyrkande, avslag mot bifall, och finner att nämnden beslutar att avslå yrkandet.

Reservation: Elmer Eriksson (M) och Lucas Nilsson (KD) till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Sofia Gustafsson, sofia.gustafsson.2@umea.se senast 31 augusti 2025

Från: Fredrik Lundberg
Skickat: den 28 april 2025 17:08
Till: KS Diarium; Sofia Gustafsson
Ämne: KS-2025/00326

Hej

UKF kommer med ett samlat remissvar ang rubricerat.

UFK och dotterbolagen välkomnar en policy som bidrar till att skapa ökad tydlighet kring jämställdhetsarbete i Umeå kommun och ambitionen linjerar väl med våra befintliga ägardirektiv. En tydlig policy är ett effektivt verktyg för att styra arbetet i organisationen mot uppsatta mål.

Vi har följande synpunkter för att öka tydligheten och göra den föreslagna policyn lättare att tillämpa i det dagliga arbetet:

- *I grunden tycker vi att dokumentet är alldeles för långt för att vara en policy.*
  - *Policydokumentet ser mer ut att utgöra en strategi med bakomliggande analys snarare än en policy. Vi vill se att det tydliggörs vad som faktiskt ska följas i den dagliga verksamheten.*
  - *Det är svårt att urskilja policyn från riktlinjer samt övergripande förhållningssätt och principer för jämställdhetsarbete.*
  - *Några av begreppen och formuleringarna ser vi kan vara svåra att förstå hur de ska omsättas i praktisk handling, tex "skapa en rättvis fördelning av makt och resurser".*
- *När det gäller organisation och ansvar ser vi att det är respektive bolagsstyrelse som ansvarar för att policyn följs.*

Vi bidrar gärna i det fortsatta arbetet att utforma detta viktiga styrande dokument.

Med vänliga hälsningar

Fredrik Lundberg
VD
Umeå Kommunföretag AB
Rådhusplanaden 8
903 28 UMEÅ
070-300 84 56
fredrik.lundberg.ukf@umea.se

Vi värnar om din personliga integritet, läs mer i
[Umeå Kommunföretag ABs integritetspolicy](#)

Umeå kommun
Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-27

---

§ 180

Diariennr: IFN-2025/00151

Remiss - Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig till jämställdhetsutskottet i enlighet med det reviderade yttrandet 2025-04-22.

Reservation

Igor Hell (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Individ- och familjenämnden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på remissversionen av policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun. Jämställdhetsutskottet önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnden ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinjer som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen av styrdokumentet 2025 syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Syftet med policyn är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för jämställdhetsarbetet.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkande

Andreas Lundgren (S) yrkar att yttrandet kompletteras med en skrivning om att nämnden anser att arbetet utifrån jämställdhetspolicyn ska följas upp i nämndernas verksamhetsplan och styrkort.

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag2025-08-27

Andreas Sellstedt (V) och Igor Hell (M) yrkar bifall till Lundgrens (S) yrkande.

Igor Hell (M) yrkar att stycket "Makt och motstånd" i policyn om jämställdhetsarbete ska strykas.

Andreas Lundgren (S) och Andreas Sellstedt (V) yrkar avslag till Hells (M) yrkande.

Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till Hells (M) yrkande.

Arbetsutskottets beslutsgång

Ordförande finner att arbetsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Ordförande ställer bifall mot avslag till Lundgrens (S) yrkande.

Ordförande finner att arbetsutskottet bifaller Lundgrens (S) yrkande.

Ordförande ställer bifall mot avslag till Hells (M) yrkande.

Ordförande finner att arbetsutskottet avslår Hells (M) yrkande.

Reservation

Igor Hell (M) reserverar sig mot arbetsutskottets beslut till förmån för eget yrkande.

Individ- och familjenämndens beslutsordning**Yrkande**

Andreas Lundgren (S) yrkar bifall till tjänsteskrivelsen förslag till beslut att yttra sig enligt det reviderade yttrandet, som är reviderat i enlighet med arbetsutskottets beslut.

Igor Hell (M) yrkar att stycket "Makt och motstånd" i policyn om jämställdhetsarbete ska strykas.

Andreas Lundgren (S) och Andreas Sellstedt (V) yrkar avslag till Hells (M) yrkande.

Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till Hells (M) yrkande.

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag2025-08-27

Individ- och familjenämndens beslutsgång

Ordförande frågar om yrkanden är rätt uppfattade och finner så.

Ordförande ställer bifall mot avslag till tjänsteskrivelsens förslag till beslut och finner att individ- och familjenämnden har beslutat att bifalla tjänsteskrivelsens förslag till beslut att yttra sig i enlighet med det reviderade yttrandet.

Ordförande ställer bifall mot avslag till Hells (M) yrkande och finner att det avslås.

Reservation

Igor Hell (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande att stycket "Makt och motstånd" i policyn om jämställdhetsarbete ska strykas.

Beslutsunderlag

Yttrande 2025-04-22

Remissversion av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun - 2025

Remiss av Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun -
protokollsutdrag 2025-04-10

Beredningsansvarig

Camilla Nilsson, Utredare

Beslutet ska skickas till

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Jämställdhetsutskottet

Yttrande över remiss - Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Individ- och familjenämnden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på rubricerad policy till jämställdhetsutskottet. Jämställdhetsutskottet önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnden ser behov av att det senare tas fram kompletterande riktlinjer som ytterligare förtydligar hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas.

Sammanfattning av policyn

Strategi för jämställdhetsarbete antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Uppdateringen av styrdokumentet 2025 syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska jämställdhetsarbetet i Umeå kommun och arbetet med att tydligare integrera jämställdhetsarbete i ordinarie styr- och ledningssystem. Då Umeå kommun genomgått en omorganisering och antagit en ny styrmodell finns behov av att se över utformningen av ett sådant stöddokument så att det harmoniserar med den nya styrningen. I denna uppdatering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för jämställdhetsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Syftet med policyn är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för jämställdhetsarbetet.

Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete.

Individ- och familjenämndens synpunkter

Individ- och familjenämnden anser att det är nödvändigt med en policy för arbetet med jämställdhet mellan män och kvinnor för att tydliggöra kommunens ansvar att främja jämställdhet inom såväl organisationen som i samhället i stort. Förhållningssätten och principerna som beskrivs i policyn överensstämmer med det nämnden anser vara centrala komponenter i ett jämställdhetsarbete, såsom att medvetandegöra livsvillkor och

maktstrukturer, kritiskt granska den egna verksamheten och åtgärda de ojämställdhetsproblem som verksamheten har möjlighet att påverka utifrån sitt mandat och uppdrag. Eftersom hänsynstagande till samverkande maktordningar kan bidra till träffsäkrare arbetssätt ses det som positivt att det intersektionella perspektivet berörs i avsnitten *Förståelse av makt och motstånd* och *Datadrivet jämställdhetsarbete som bygger på kunskap*. Att ytterligare beskriva det intersektionella perspektivet skulle, enligt nämnden, stärka policyn. Detta perspektiv skulle kunna läggas till i avsnittet *Omfattning och avgränsning*.

I avsnittet *Principer och förhållningssätt* nämns kort att människor inte ska styras eller begränsas av stereotypa föreställningar om kön. Individ- och familjenämnden ser det som lämpligt att lägga till en beskrivning av att vi behöver vara medvetna om risken att könsstereotypa normer och föreställningar kan påverka hur vi bemöter, bedömer och behandlar människor. Det kan också vara värt att beröra att det även är nödvändigt att vi är insatta i skillnaden mellan könsstereotypa föreställningar och reella skillnader som finns utifrån kön. Detta är kunskap som är viktig att beakta för att uppnå mer jämställda levnadsvillkor och medborgarsservice.

Ett annat önskvärt tillägg är ett förtydligande om hur jämställdhetsarbetet ska följas upp. Det kan också vara av vikt att tydliggöra att arbete med jämställdhet ska ingå i nämndernas verksamhetsplan och styrkort.

Därtill vill Individ- och familjenämnden uppmärksamma att ordet *strategi* används i stället för *policy* i första stycket i avsnittet *Förståelse av makt och motstånd*.

Vidare vill Individ- och familjenämnden lyfta att det är uppskattat att policyn inte detaljstyr nämnden, det medför möjlighet att prioritera de jämställdhetsproblem som uppmärksammas i verksamheterna. De bärande principerna i policyn ger nämnden en utgångspunkt till vad nämndens arbete med jämställdhet ska utgå ifrån, vad som ska prioriteras och hur arbetet ska upprätthållas. Individ- och familjenämnden ser inget behov av kompletterande riktlinjer men skulle uppskatta stöd i att komma i gång med att konkretisera delmål, aktiviteter, åtgärder och indikatorer för jämställdhetsarbetet.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Camilla Nilsson
Utredare

Umeå kommun
Valnämnden

Protokollsutdrag
2025-09-23

---

§ 21

Diariennr: VN-2025/00024

Valnämndens yttrande över förslag till policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beslut

Valnämnden beslutar

att lämna yttrande enligt förslag.

Ärendebeskrivning

Valnämnden har beretts tillfälle att yttra sig över förslag till policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun.

Syftet med policyn är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för jämställdhetsarbetet. Policyn är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete kan integreras i den egna nämndens ordinarie arbete.

Valnämndens verksamhet mellan valen består av fyra årsarbetare. Verksamheten inriktas på att utvärdera det senaste valet och påbörja förberedelser inför det kommande.

Under valår rekryteras ett stort antal röstmottagare där det stora flertalet arbetar på valdagen, ett drygt hundratal under 2–3 veckor och några få längre tid än så. Det gemensamma för samtliga är att anställningarna är tidsbegränsade.

Valnämnden ser dock att vissa delar av kommunens riktlinjer, inklusive den föreslagna jämställdhetspolicyn, kan vara utmanande att implementera fullt ut i den egna verksamheten. Detta gäller särskilt långsiktiga insatser som kräver kontinuitet och viss volym i personalstyrkan.

Umeå kommun

Valnämnden

Protokollsutdrag

2025-09-23

Trots dessa förutsättningar bedömer valnämnden att vi kan arbeta i linje med policyn och integrera jämställdhetsperspektiv i verksamheten där det är möjligt och relevant.

I övrigt har valnämnden inga synpunkter på förslaget till jämställdhetspolicy.

Valnämndens beslutsordning**Yrkanden**

Joline Göttfert (M) Tillägg enligt eget yttrande

Lina Farhat (S) Bifall till tjänsteskrivelsens förslag

Propositionsordning som godkännes

Ordförande ställer bifall till tjänsteskrivelsens förslag mot avslag till yttrande. Valnämnden bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Joline Göttfert (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yttrande.

Reservationstext**Yttrande om jämställdhetspolicyn**

Jämställdhet är en viktig fråga och ska prioriteras inom Umeå kommuns organisation. Det är bra att det görs ett kontinuerligt förbättringsarbete inom kommunen. I policyn finns ett avsnitt med en rubrik som heter "Förståelse av makt och motstånd". Vi föreslår att stycket skrivs om i sin helhet, eller att det stryks.

Både rubriksättningen och innehållet är mer konfrontativt och kritiskt än vägledande för kommunens verksamheter. Jämställdhet handlar inte om lika utfall, utan om lika möjligheter, på samma sätt som det beskrivs på s. 3. Vi föreslår därför att den första meningen i stycket ändras, så att det står "Jämställdhet handlar om att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation". Att ta med de olika diskrimineringsgrunderna i policyn är ett perspektiv som är bra att ha med sig inom organisationen. Att däremot kalla det för olika "maktstrukturer" gör att läsaren får bilden av att samhället består av grupper som har olika mycket makt. Det är en felaktig beskrivning och gör

Umeå kommun

Valnämnden

Protokollsutdrag

2025-09-23

att människor beskrivs som att de tillhör grupper i stället för att de är individer.

Begreppet "könsmaktsordning" är politiskt laddat och bör inte finnas med i en kommunal policy. Det är enligt Nationalencyklopedin "en samlande term för de strukturer och processer som ligger till grund för mäns samhälleliga dominans över kvinnor." Att kommunen ska använda sig av teorier som "könsmaktsordning" i jämställdhetspolicyen är något vi inte anser är lämpligt. Att formulera sig på det viset skapar mer konflikt än lösningar. Samma sak gäller kring beskrivningen av att jämställdhetsarbete skulle mötas med "motstånd". Det är inte givet att förbättringsområden kommer att leda till någon form av "motstånd" i organisationen. Däremot blir det konfliktskapande att från början uttrycka sig på det sättet. Ord som "könsmaktsordning" och "maktordningar" på s. 5, bör därför tas bort.

På s. 3 står det "Skrivningar om jämställdhet bör därför med fördel ingå i nämndernas grunduppdrag". Alla nämnder är olika och arbetar på olika sätt. Skrivningen kan tolkas som att alla nämnder borde ha med ordet *jämställdhet* i sitt grunduppdrag. I vissa nämnders grunduppdrag passar det bra att ha med skrivningar om jämställdhet, men det beror helt och hållet på hur grunduppdraget är skrivet. Oavsett om jämställdhet nämns i grunduppdraget eller inte, så ska hela organisationen arbeta med jämställdhetsfrågor. Det ska vara upp till varje nämnd att besluta om hur grunduppdraget formuleras och därför borde formuleringen tas bort.

Beslutsunderlag

Förslag till policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Tordleif Hansson

Beslutet ska skickas till

sofia.gustafsson.2@umea.se

I ärenderaden anges KS-2025/00326

Sida 4 av 4

Umeå kommun
Valnämnden

Protokollsutdrag
2025-09-23

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Tjänsteskrivelse

2025-09-23

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariernr: KS-2024/00790

Motion 11/2024: Fler måste våga vittna; Anders Norqvist (L)

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

att avslå motionen

Ärendebeskrivning

Liberalerna föreslår i motion 11/2024 att kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer utarbetar och genomför projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna". Motionären hänvisar till förekomsten av ett betydande mörkertal när det kommer till vilka brott som begås av och mot unga och i vilken omfattning och hänvisar bland annat till fenomenet "bötning". Vidare lyfter motionären tystnadskultur då unga inte vågar anmäla brott eller vittna i rättsprocesser av rädsla för konsekvenser och att pilotprojektet "Våga Anmäla, Våga Vittna" från Stockholm är ett initiativ som fått fler att delta i rättsprocesser.

För- och grundskolenämnden, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt individ- och familjenämnden har alla yttrat sig på motionen. Samtliga nämnder föreslår att motionen ska avslås, med undantag för individ- och familjenämnden som föreslår att motionen ska anses besvarad.

Jämsällldhetsutskottets yttrande

Jämsällldhetsutskottet instämmer i motionärens ambition att vidta åtgärder för att öka unga människors trygghet och vilja att vittna. I Umeå kommuns *Nulägesanalys 2025 Rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet* framkommer att i jämförelse med andra städer i samma storlek har Umeå låg kriminalitet i de flesta områden, och höga värden när det gäller tillit och trygghet. Enligt yttrandena från skolenämnderna är fenomenet *bötning* inte vanligt förekommande inom vare sig grundskolan eller gymnasieskolan i Umeå kommun. Elevenkäten som genomförs årligen visar att de flesta elever upplever att de är trygga i skolan. Inom både grundskolan och gymnasieskolan finns ett pågående arbete med att öka säkerhet och trygghet samt att förebygga brott. Bland

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2024/00790

annat med anledning av detta föreslår skolnämnderna att motionen avslås. Individ- och familjenämnden lyfter dock i sitt yttrande att medarbetare inom enheten för prevention märker att brottsutsatta ungdomar är rädda att anmäla brott och med anledning av detta uppfattar de att det finns behov av ett mer sammanhållet stöd inom området.

Enligt Brottsförebyggande Rådets (BRÅ:s) nationella rapport *Skolundersökningen om brott 2023* uppger totalt 45,3% av eleverna i årskurs 9 år 2023 att de har utsatts för något brott under de senaste tolv månaderna, ungefär i lika stor utsträckning för båda könen. Det vanligaste brottet är stöldbrott, men på andra plats finns stora könsskillnader, där sexualbrott är den näst vanligaste formen av brottsutsatthet för flickor och också den typ av brott där det finns störst könsskillnader. 17,9% av flickorna uppger att de utsatts för sexualbrott medan motsvarande siffra bland pojkarna är 7,2%.

I samma undersökning framkommer också att såväl fysiska sexuella kränkningar som sexuella handlingar genom tvång är bland de brottstyper som polisanmäls i lägst omfattning. Endast 6,3% av de flickor som uppgett att de utsatts för sexuella handlingar genom tvång har polisanmält händelsen. Motsvarande genomsnittlig siffra för båda könen vad gäller hot, som också har en relativt låg anmälandegrad, är 13,3%.

Sammanfattningsvis hänvisar jämställdhetsutskottet till nämndernas bedömningar vad gäller den specifika föreslagna metoden "Våga Anmäla, Våga Vittna", men gör medskicket kring vikten av en förståelse i allt brottsförebyggande arbete för hur olika gruppers brottsutsatthet ser ut och ett synliggörande av vilka konsekvenser denna får utifrån en rad faktorer, inte minst kön.

Beslutsunderlag

För- och grundskolenämndens yttrande

Fritidsnämndens yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande

Individ- och familjenämndens yttrande

Motion 11/2024

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Förnamn, Efternamn

Befattning

Annika Dalén

Utvecklingsstrateg

Umeå kommun
Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-27

§ 181

Diariennr: IFN-2025/00081

Motion 11/2024 - Fler måste våga vittna

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig i enlighet med yttrande 2025-02-14 och föreslår att kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Reservation

Hanna Lundin-Jernberg (L) och Igor Hell (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Liberalerna yrkar i en motion till kommunfullmäktige att kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer utarbetar och genomför samverkansmodellen *Våga anmäla, våga vittna*.

I motionen riktas särskild uppmärksamhet på fenomenet *bötning*, det vill säga en påhittad skuld som krävs in. Vidare framhävs företeelsen *tystnadskultur* som innebär att elever inte vågar anmäla eller vittna mot elever som går på samma skola och att föräldrar avråder sina barn att delta i rättsprocesser av rädsla för repressalier eller social utfrysning. Motionären menar att det är av yttersta vikt att Umeå kommun tar ett helhetsgrepp om denna problematik och vidtar åtgärder för att öka unga människors trygghet och vilja att vittna.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Andreas Lundgren (S) yrkar bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut, att föreslå att kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Andreas Sellstedt (V) yrkar avslag till motionen.

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag2025-08-27

Igor Hell (M) och Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till motionen.

Arbetsutskottets beslutsgång

Ordförande ställer bifall mot avslag för tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Ordförande finner att arbetsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Ordförande ställer bifall mot avslag gällande Sellstedts (V) yrkande.

Ordförande finner att arbetsutskottet avslår Sellstedts (V) yrkande.

Ordförande ställer bifall mot avslag gällande Hells (M) och Kerrs (KD) yrkande.

Ordförande finner att arbetsutskottet avslår Hells (M) och Kerrs (KD) yrkande.

Individ- och familjenämndens beslutsordning**Yrkanden**

Andreas Lundgren (S) yrkar bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut, att föreslå att kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Hanna Lundin Jernberg (L), Igor Hell (M) och Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till motionen.

Andreas Sellstedt (V) yrkar avslag på motionen.

Individ- och familjenämndens beslutsgång

Ordförande frågar om yrkandena är rätt uppfattade och finner så.

Ordförande ställer bifall mot avslag för respektive yrkande och finner att individ-och familjenämnden har beslutat att föreslå att kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Reservation

Hanna Lundin-Jernberg (L) och Igor Hell (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande att bifalla motionen.

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag

2025-08-27

Beslutsunderlag

Yttrande 2025-02-14

Motion 11/2024

Beredningsansvariga

Camilla Nilsson, Utredare

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Umeå kommun
För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag
2025-02-20

§ 16

Diariennr: SK-2024/00442

Yttrande om motion (L) 11/2024 - Fler måste våga vittna

Beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att motion från Liberalerna *Fler måste våga vittna* ska avslås i enlighet med nedanstående yttrande.

Reservation: Elmer Eriksson (M) till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har inkommit med en motion, 11/2024, *Fler måste våga vittna*, med förslag att kommunfullmäktige ska fatta beslut om att kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer ska utarbeta och genomföra projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna". Projektet genomfördes 2021 som ett pilotprojekt i Farsta med syfte att öka unga brottsoffers benägenhet att anmäla brott samt minska risken för påtryckningar och hot.

I motionen lyfts fram att det finns ett stort mörkertal kring vilka brott som begås av unga, särskilt fenomenet "bötning" lyfts fram. Vidare framhåller motionen att det finns en tystnadskultur där elever inte vågar anmäla eller vittna mot elever som går på samma skola samt att föräldrar avråder sina barn att delta i rättsprocesser.

Yttrande

I Sverige finns allmän vittnesplikt som innebär att man är skyldig att vittna. Generellt i samhället är det problematiskt att få vittnen att träda fram och det beror till stor del på att skydd för vittnen saknas om man inte väljer att byta identitet eller flytta från sin kommun. Regeringen har beslutat att det ska vara möjligt att vittna anonymt, för att få fler att vittna, den lagen träder i kraft 1 januari 2025.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-02-20

Skolsäkerhetsutredningen "Skolor mot brott", SOU 2024:17 har lämnat delbetänkande med förslag som innebär att skolväsendet involveras i ett arbete för att motverka brottsligheten och öka säkerheten inom skolan och i samhället i större utsträckning och mera systematiskt än vad som är fallet i dag. Där föreslås reglering av ett antal specifika skyldigheter i ett nytt kapitel i skollagen, *Säkerhetsarbete* (Skollagen 5 a kap.) Utredarna menar att ett aktivt säkerhetsarbete till skydd mot olika former av brott kommer öka elevers utveckling till ansvarskännande individer och medborgare.

Utredningen föreslår att grundskolans läroplan, kap 1 "Skolans värdegrund och uppdrag" får tillägget att skolan, förutom de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på, även ska lära eleverna om lagar och andra regler som gäller i samhället. I slutbetänkandet från skolsäkerhetsutredningen i december 2024 föreslås vilka uppgifter som kan behöva utbytas mellan skolor, polis, socialtjänst i brottsförebyggande syfte med förslag om nya sekretessbrytande bestämmelser. Via ändringar i skollagen föreslås även utökade skyldigheter för skolor att lämna information om elever till mottagande skolor i samband med skolbyten, i brottsförebyggande syfte. De lagändringar som förslås i Skolsäkerhetsutredningen föreslås börja gälla från 1 juli 2025.

Elevenkäten som genomförs årligen i grundskolan visar att eleverna i grundskolan är trygga och har varit det över tid. Inom grundskolan är inte "bötning" något som är vanligt förekommande idag.

Inom grundskolan finns ett pågående arbetar med att öka säkerhetskulturen genom att dela lägesbilder med både interna och externa aktörer, exempelvis polismyndigheten. Inom för- och grundskolan finns flera samverkansgrupper/arbetsgrupper som arbetar med att förebygga brott t.ex. SSPF som står för skola, socialtjänst, polis och fritid samt det pågående arbetet inom UVTS. I detta arbete ingår en utbildningsinsats för att öka kunskaperna om att förebygga hot och våld samt motverka otillåten påverkan. Samtliga skolenheter har utarbetat en plan mot hot och våld och en sida på kommunens eget intranät har skapats för att medarbetare lättare ska hitta information. En

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag2025-02-20

---

säkerhetsstrateg är anställd för att bland annat arbeta med övergripande säkerhetsfrågor både på taktisk och strategisk nivå.

Nämnden anser att fokus ska läggas på skolsäkerhetsutredningens förslag som kommer att öka skolans ansvar för att förbygga och hindra brott snarare än projektet "våga anmäla och våga vittna". Motionen lyfter ett viktigt ämne men utifrån hur förvaltningen och skolorna redan arbetar med frågan, satsningen på UVTS och de förändringar som föreslås i skollagen på ett aktivt säkerhetsarbete föreslås att motionen avslås.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion - Fler måste våga vittna

Beredningsansvarig

Lina Gullbrand, skolstrateg, Grundskola

Peter Östgård, säkerhetsstrateg

Yrkanden

Elmer Eriksson (M) för bifall till motionen.

Jens Backman (S), Arvid Lundberg (MP), Maria Lindvall (-)(L), Tobias Holmbom (V), Lucas Nilsson (KD), Ron Mahieu (C) för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Propositionsordning

Ordföranden prövar bifall till tjänsteskrivelsens förslag mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se märk ämnesraden KS-2024/00790

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-02-19

§ 9

Diariennr: FN-2024/00042

Motion 11/2024: Fler måste våga vittna; Anders Norqvist (L)

Beslut

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige

att avslå motion 11/2024: *Fler måste våga vittna*.

Ärendebeskrivning

Anders Norqvist (L) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige med benämningen "Fler måste våga vittna". 2021 genomfördes ett pilotprojekt i Stockholm (Farsta) med syfte att öka unga brottsoffers benägenhet att anmäla brott samt minska risken för påtryckningar och hot.

Motionären skriver att det finns ett stort mörkertal kring vilka brott som begås av unga och särskilt fenomenet "bötning" lyfts fram. Vidare skriver motionären att det finns en tystnadskultur där elever inte vågar anmäla eller vittna mot elever som går på samma skola samt att föräldrar avråder sina barn att delta i rättsprocesser.

I Anders Norqvists (L) motion yrkar därför Liberalerna att kommunfullmäktige beslutar att:

- kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer utarbetar och genomför projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna".

Fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och jämställdhetsutskottet (JUSK) har beretts möjlighet att yttra sig över motionen. Individ- och familjenämnden kommer också att få motionen för yttrande.

Fritidsnämndens yttrande

Fritidsnämnden instämmer i att brottslighet och tystnadskultur bland unga är allvarliga samhällsproblem som kräver åtgärder. Det är viktigt att

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-02-19

---

unga människor känner sig trygga och vågar anmäla brott utan rädsla för repressalier. Motionen "Fler måste våga vittna" lyfter en angelägen fråga som har betydelse för tryggheten i skolor.

Samtidigt anser fritidsnämnden att projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna" primärt berör områden som ligger utanför nämndens grunduppdrag. Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning.

Ett projekt med fokus på rättsprocesser och trygghet för vittnen där skolelever utgör målgruppen ligger snarare inom skolans, socialtjänstens och rättsväsendets kompetensområde.

Utöver grunduppdraget har fritidsförvaltningen även en aktiv roll i den brottsförebyggande och trygghetsskapande samverkansstrukturen *Umeå växer tryggt och säkert* (UVTS). Syftet är att möjliggöra gemensamma kraftsamlingar, riktade mot specifika utmaningar som hotar Umeås sociala hållbarhet. Samverkan sker internt, mellan kommunens olika förvaltningar och bolag, men även externt, med andra viktiga aktörer som Lokalpolisområde Umeå, Region Västerbotten, näringslivet och civilsamhället. Inom ramen för UVTS har förvaltningen aktiviteter som väl stämmer överens med och förstärker grunduppdraget.

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Beslutsunderlag

Motion 11/2024 Fler måste våga vittna; Anders Norqvist (L)

Beredningsansvariga

Ola Svensson, enhetschef Föreningsbyrå/stab

Fritidsnämndens beslutsordning

Yrkanden

Joline Göttfert (M) med instämmande av **Roger Persson (M)** – bifall till motionen.

Johan Asplund (MP) med instämmande av **Anders Hägglund (S)** – avslag till motionen.

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2025-02-19

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag mot bifall till Moderaternas förslag.
Fritidsnämnden beslutar enlig tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

KS diarium, märk ämnesraden med KS-2024/00790

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-02-19

§ 25

Diariennr: SK-2024/00442

Yttrande om motion (L) 11/2024 - Fler måste våga vittna

Beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att ställa sig bakom yttrandet nedan och föreslår kommunfullmäktige att motionen *Fler måste våga vittna* ska avslås.

Reservation: Anders Norqvist (L) till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har tillsammans med för- och grundskolenämnden och fritidsnämnden fått i uppdrag att besvara den motion Liberalerna har inkommit med, 11/2024, *Fler måste våga vittna* med förslag att kommunfullmäktige ska fatta beslut om att kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer ska utarbeta och genomföra projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna".

Liberalerna hänvisar till ett pilotprojekt som genomfördes 2021 i Farsta med syfte att öka unga brottsoffers benägenhet att anmäla brott samt minska risken för påtryckningar och hot.

I motionen lyfts fram att det finns ett stort mörkertal kring vilka brott som begås av unga, särskilt fenomenet "bötning" lyfts fram. Vidare fastställs att det finns en tystnadskultur där elever inte vågar anmäla eller vittna mot elever som går på samma skola samt att föräldrar avråder sina barn att delta i rättsprocesser.

Yttrande

I Sverige finns allmän vittnesplikt som innebär att man är skyldig att vittna. Generellt i samhället är det problematiskt att få vittnen att träda fram och det beror till stor del på att skydd för vittnen saknas om man inte väljer att byta identitet eller flytta från sin kommun. Regeringen har beslutat att det ska vara möjligt att vittna anonymt, för att få fler att vittna, den lagen träder i kraft 1 januari 2025.

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-02-19

Skolsäkerhetsutredningen "Skolor mot brott", SOU 2024:17 har lämnat delbetänkande med förslag som innebär att skolväsendet involveras i ett arbete för att motverka brottsligheten och öka säkerheten inom skolan och i samhället i större utsträckning och mera systematiskt än vad som är fallet i dag. Där föreslås reglering av ett antal specifika skyldigheter i ett nytt kapitel i skollagen, *Säkerhetsarbete* (Skollagen 5 a kap.) Utredarna menar att ett aktivt säkerhetsarbete till skydd mot olika former av brott kommer öka elevers utveckling till ansvarskännande individer och medborgare.

Utredningen föreslår att gymnasiets läroplan, kap 1 Skolans värdegrund och uppdrag får tillägget att skolan, förutom de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på, även ska lära eleverna om lagar och andra regler som gäller i samhället.

I slutbetänkandet från skolsäkerhetsutredningen i december 2024 föreslås vilka uppgifter som kan behöva utbytas mellan skolor, polis, socialtjänst i brottsförebyggande syfte: "från socialtjänsten till skolan, och vice versa, från Polismyndigheten och Säkerhetspolisen till skolan [---]. Genom ändringar i skollagen föreslår vi utökade skyldigheter för skolor att lämna information om elever till mottagande skolor i samband med skolbyten, i brottsförebyggande syfte. 1) Uppgifter om enskilda från Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen till skolan – en ny sekretessbrytande bestämmelse (35 kap. 10 e § OSL) 2) Uppgifter om enskilda från socialtjänsten till skolan – en ny sekretessbrytande bestämmelse (10 kap. 18 d § OSL) 3) Utvidgad uppgiftsskyldighet mellan skolor vid skolbyte – ändrade bestämmelser i 3 kap. 12 j § skollagen." De lagändringar som Skolsäkerhetsutredningen föreslår rekommenderar föreslås börja gälla från 1 juli 2025.

Inom Umeå kommuns satsning, Umeå växer tryggt och säkert (UVTS), deltar gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområden med fyra av de 47 aktiviteterna. En aktivitet är den säkerhetssamordnare som har anställts på gymnasiet och målet med den satsningen är att öka tryggheten och få färre konflikter i skolan, färre obehöriga i skolan och mer kunskap om och i vilken omfattning kriminell problematik finns på skolorna samt tidig upptäckt av elever som är kriminella eller riskerar att dras in i kriminalitet. Den här aktiviteten ligger i linje med det skolsäkerhetsutredningen föreslår.

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-02-19

En annan aktivitet för att skapa trygghet i Umeås gymnasieskolor är skolornas förebyggande och främjande arbete och att förebygga skolmisslyckanden för individen. Målet är att öka tryggheten och säkra upp särskilt stöd till elever i behov av det.

Skolsäkerhetsutredningens förslag kommer att öka skolans ansvar för att förbygga och hindra brott, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tror inte att en ny gruppering behövs för att öka förutsättningar för att få unga att våga vittna. Genom UVTS har ett arbete i hela kommunen påbörjats för att Umeå ska vara en trygg plats att leva på och det innefattar även elever inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens område.

Elevenkäten som genomförs årligen i Umeå gymnasieskolor (UGS) visar att eleverna är trygga, 8,7 av 10. På frågan "Känner du dig rädd för andra elever i skolan?" svarar 9,2 av 10 nej på.

Inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens områden arbetar vi även brottsförebyggande via SSPF (samverkan mellan skola, socialtjänst, polis, och fritid). Förebyggande arbete sker tillsammans med säkerhetssamordnare, ungdomspolisen, polisen och rektorer samt elevhälsan. Obehöriga ska ej vistas i våra skollokaler, droghantering ska inte förekomma och vid misstanke om brott finns det snabba inarbetade vägar för att förebygga brott och skapa trygga miljöer för våra elever. Inom UGS är inte "bötning" något som är vanligt förekommande idag.

Motionen *Fler måste våga vittna* lyfter ett viktigt ämne men utifrån hur skolorna redan arbetar med frågan, satsningen på UVTS och de förändringar som skolsäkerhetsutredningen föreslår samt ändringar i skollagen som kommer skärpa kraven på skolornas arbete så är förvaltningens förslag att motionen *Fler måste våga vittna* avslås.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion - Fler måste våga vittna.

Beredningsansvariga

Cathrin Backman Löfgren, utbildningsstrateg

Peter Östgård, säkerhetsstrateg

Umeå kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag

2025-02-19

Yrkanden

Peter Vigren (S), Mariam Salem (MP) för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Anders Norqvist (L), Baland Reza (C), Frida Fröberg (KD) och Madelene Nord (M) för bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordföranden prövar bifall till tjänsteskrivelsens förslag mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se märk ämnesraden KS-2024/00790

MOTION TILL UMEÅ KOMMUNFULLMÄKTIGE

Fler måste våga vittna

Det finns idag ett betydande mörkertal när det kommer till vilka brott som begås av och mot unga och i vilken omfattning. Från flera skolor i landet har det på senare tid larmats om att fenomenet "bötning" har spridit sig bland eleverna i olika skolor, det vill säga en påhittad skuld som krävs in. När det gäller brott bland unga är det inte ovanligt att samtliga inblandade parter känner till varandra i skolans värld. I det här fallet är det äldre personer utanför skolan som kontaktar högstadie-elever för att kräva dem på pengar. Om de inte betalar riskerar eleven att utsättas för våld. Det är svårt att veta exakt hur utbrett problemet är då många unga inte vågar berätta av rädsla för konsekvenser.

Rädslan för vad som kan hända, i synnerhet om brottsoffer och gärnings-person går i samma skola gör att många unga drar sig för att anmäla brott eller vittna. Det har också blivit vanligare att föräldrar avråder sina barn från att delta i rättsprocesser när de bevittnat brott i kompis-kretsen av rädsla för repressalier eller social utfrysning. Detta brukar kallas för tystnadskultur.

Brister i information och utbildning kring vittnesmåls betydelse samt vilka skyddsåtgärder som finns förstärker ytterligare problemet. Det är därför av yttersta vikt att Umeå kommun tar ett helhetsgrepp om denna problematik och vidtar åtgärder för att öka unga människors trygghet och vilja att vittna.

Pilotprojektet "Våga Anmäla, Våga Vittna" är ett sådant exempel. Modellen startades som ett pilotprojekt i Stockholm och syftar till att öka unga brottsoffers benägenhet att anmäla brott samt minska risken för påtryckningar och hot. Trygghetsarbetet, med fokus på att vid rån och andra våldsbrott riktade mot elever, ta fram en säkerhetsplan som inkluderar eleven, skolan, fältassistenter, polis och familj, har fått fler i Farsta att våga anmäla och ställa upp på själva rättsprocessen.

Därför yrkar Liberalerna att kommunfullmäktige beslutar att:

- kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer utarbetar och genomför projektet "Våga Anmäla, Våga Vittna".

Anders Norqvist (L). Ledamot Umeå kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige

Yttrande över motion 11/2024 - Fler måste våga vittna

Liberalerna yrkar i en motion till Kommunfullmäktige att Kommunstyrelsen i samverkan med lämpliga aktörer utarbetar och genomför samverkansmodellen *Våga anmäla, våga vittna*.

I motionen riktas särskild uppmärksamhet på fenomenet *bötning*, det vill säga en påhittad skuld som krävs in. Vidare framhävs företeelsen *tystnadskultur* som innebär att elever inte vågar anmäla eller vittna mot elever som går på samma skola och att föräldrar avråder sina barn att delta i rättsprocesser av rädsla för repressalier eller social utfrysning. Motionären menar att det är av yttersta vikt att Umeå kommun tar ett helhetsgrepp om denna problematik och vidtar åtgärder för att öka unga människors trygghet och vilja att vittna.

Individ- och familjenämndens yttrande

Våga anmäla, våga vittna

Under hösten 2019 uppmärksammade samverkansgruppen SSPF (Skola Socialtjänst Polis och Fritid) i Farsta stadsdelsförvaltning en eskalerande ovilja bland brottsutsatta ungdomar att polisanmäla brott och medverka i brottsutredningar när gärningspersonen var en ungdom. Den samstämmiga bilden var att tystnadskulturen bland ungdomar i Farsta stadsdel eskalerat, och således tillsattes en arbetsgrupp för att finna en väg att stävja problematiken. Denna arbetsgrupp utarbetade samverkansmodellen *Våga anmäla, våga vittna*.

Det ursprungliga primära syftet med modellen var att få fler ungdomar att göra en polisanmälan när de blivit utsatta för brott av annan ungdom, samt att de brottsutsatta ungdomarna ska få ett samordnat och sammanhållet stöd av socialtjänst, stödcentrum, fritid, skola och polis. Det indirekta syftet var att förebygga att brottsutsatta ungdomar hamnar i isolation eller utvecklar en social problematik som en konsekvens av att ha blivit brottsutsatta.

Under arbetets gång har utmaningar identifierats och utifrån dessa har modellen reviderats. Utmaningar som polisen identifierat är svårigheten för dem att delta i möten med anledning av dels deras rapporteringsskyldighet, dels risken att informationen från mötena skulle kunna påverka deras objektivitet i rättsprocessen. Ytterligare en identifierad utmaning är att de som begår brott mot andra elever i skolan vanligen inte är straffmyndiga vilket innebär att en polisanmälan får ett ganska lågt värde för dem som blir utsatta.

Det som har fungerat i praktiken, om än så länge i liten omfattning, är det stödande sociala arbetet där brottsutsatta barn och unga får chansen att berätta om sin otrygghetskänsla och får hjälp att bryta den. De professionellas upplevelse är att ungdomarna och deras familjer oftast inte har behov av det samlade stödet i form av ett stort nätverksmöte utan att behovet snarare ligger i stöd från enskilda och rätt berörda aktörer. Ibland kan ungdomen och familjen välja att involvera flera aktörer i mötet men då i mindre skala.

Efter 2023 års utvärdering beslutades att fokus skulle läggas på ökad samverkan mellan enskilda aktörer och att stötta ungdomarna att våga berätta att de blivit utsatta för brott av annan ungdom och få stöd och hjälp på ett sätt som är anpassat efter ungdomens behov snarare än att lägga vikt på att anmäla brottet. Den reviderade modellen har fått namnet *En hjälpende hand*.

Läget i Umeå kommun

I Umeå kommuns *Nulägesanalys 2025 Rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet* framkommer att i jämförelse med andra städer i samma storlek har Umeå låg kriminalitet i de flesta områden, och höga värden när det gäller tillit och trygghet. Under 2023 började polisen uppmärksamma ett antal oroväckande tendenser kopplade till förändrade arbetssätt hos Umeås kriminella, såsom distansstyrning av narkotikahandel och konflikter, förstärkta hierarkier, ökat våld och ökad involvering av barn och unga. Polisen märkte också av en mer utbredd *tystnadskultur*, inte minst bland ungdomar, som gjorde det svårare att få fram information i förhör. Utöver de tidigare observerade problemen har polisen i lägesanalysen 2025 uppgett att de bland annat registrerat en ökad förekomst av användning av hot och tvång för att få barn och unga att utföra kriminella uppdrag. Detta görs genom en påhittad skuld som krävs in.

Enligt yttrandena över motion 11/2024 från både gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och för- och grundskolenämnden är fenomenet

bötning inte vanligt förekommande inom vare sig grundskolan eller gymnasieskolan i Umeå kommun. Elevenkäten som genomförs årligen visar att de flesta elever upplever att de är trygga i skolan. Inom både grundskolan och gymnasieskolan finns ett pågående arbete med att öka säkerhet och trygghet samt att förebygga brott. Bland annat med anledning av detta föreslår båda nämnderna att motionen avslås.

Det Ingången, alkohol och drogrådgivningen för unga, gör för att fånga upp ungdomar som blivit utsatta för brott av andra ungdomar är att använda ett frågeformulär och samtalsstöd i syfte att skapa samtal om sexuell hälsa, relationer, utsatthet och rättigheter. Bland annat frågar de upp kring våld och utsatthet i de ärenden där det bedöms lämpligt.

Både Ingången och Fältgruppen möter ungdomar som i olika former varit utsatta för våld men de erbjuder ingen behandling utan enbart råd och stöd, icke behovsprövade insatser, och vid behov ger de hjälp vidare till mer omfattande stöd på annat håll, exempelvis insatser via Ungdomsmottagningen och socialtjänstens myndighetsutövning. Förutom stöd till den direkt utsatte ungdomen så har verksamheterna även kontakt med exempelvis ungdomens föräldrar och eventuella syskon/partner.

Enheten för prevention upplever att det finns en rädsla och otrygghet bland ungdomar att anmäla brott som de varit utsatta för, därför tänker de att det finns behov av ett mer sammanhållet stöd inom området.

En medarbetare inom familjebehandlingen uppger att det inte finns något särskilt utformat stöd inom socialtjänsten för den här specifika målgruppen. Om det kommer till familjebehandlingens kännedom att ungdomen som de har kontakt med har varit utsatt för brott försöker de att ge stöd till ungdomen för detta eller hänvisar ungdomen vidare. De ungdomar som utsatts för brott som familjebehandlingen får kontakt med är oftast personer som redan har kontakt med socialtjänsten. Med anledning av detta är det svårt att veta omfattningen av denna problematik.

Slutsatser

Motionens problembeskrivning om *tystnadskultur* och *bötning* styrks av Umeå kommuns *Nulägesanalys 2025 Rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet*. Däremot bedömer utbildningsnämnderna att *bötning* inte är vanligt förekommande och elevenkäten visar att de flesta eleverna upplever att de är trygga i skolan. Medarbetare inom enheten för prevention märker att brottsutsatta ungdomar är rädda att anmäla brott

och med anledning av detta uppfattar de att det finns behov av ett mer sammanhållet stöd inom området.

Individ- och familjenämnden bedömer att Kommunstyrelsen behöver utreda hur stort behovet av ett samordnat och sammanhållet stöd för denna målgrupp är, hur ett sådant stöd ska finansieras och hur behovet bäst kan mötas. Väljer kommunen att starta upp och utveckla samverkansmodellen *Våga anmäla, våga vittna* finns behov av att se över hur de identifierade utmaningarna med modellen ska hanteras och om modellen behöver anpassas till Umeås lokala förutsättningar.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Camilla Nilsson
Utredare

Tjänsteskrivelse

2025-09-23

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00060

Motion 3/2025: Låna en kulturupplevelse; Maja Westling Palmberg (C)

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

Att anse motionen besvarad

Ärendebeskrivning

Centerpartiet hänvisar i motion 3/2025 till konceptet "låna en kulturupplevelse" i Göteborg, där invånarna på biblioteken kan låna biljetter till olika evenemang, och menar att ett liknande införande i Umeå skulle sänka trösklarna för kulturkonsumtion och bidra till ökad delaktighet i stadens kulturliv. Motionären yrkar därför:

Att Umeå kommun inför konceptet "Låna en kulturupplevelse" med inspiration från Göteborg och andra städer med liknande upplägg

Att kulturnämnden får i uppdrag att besluta om vilka kulturupplevelser som ska erbjudas

Kulturnämnden har yttrat sig på motionen och föreslår att anse den besvarad. Nämnden menar att konceptet är bra och intressant och kan få kulturovana att besöka arrangemang samtidigt som arrangörer får möjlighet att bredda sin målgrupp. Förvaltningen har börjat utreda möjligheten och ser att ett sådant genomförande behöver bygga på ett erbjudande från kulturarrangörerna. Med hänvisning till pågående utredning föreslår nämnden att motionen anses besvarad.

Jämsällldhetsutskottets yttrande

Jämsällldhetsutskottet instämmer i kulturnämndens bedömning av konceptet som intressant och välkomnar den pågående utredningen.

I det av kommunfullmäktige antagna *Kulturpolitiskt program för Umeå kommun 2020–2030* tydliggörs i första avsnittet om kulturell välfärd att Umeå kommun bör sträva efter att ge alla medborgare likvärdiga möjligheter att skapa och ta del av kultur, oavsett ekonomiska omständigheter, och även att aktivt söka nå nya målgrupper.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00060

Jämställdhetsutskottet vill understryka vikten av ett brett och tillgängligt kulturliv som en grundläggande del i ett socialt hållbart samhälle och gör medskicket att i den pågående utredningen och eventuellt efterföljande erbjudande säkerställa en bred representation inte bara av olika typer av kulturyttringar utan även en spegling av samhällets mångfald både i det utbud som erbjuds och i de målgrupper som erbjudandet når ut till.

Beslutsunderlag

Kulturnämndens yttrande
Motion 3/2025

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet
Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Beslutet ska skickas till

Motionären

Förnamn, Efternamn
Befattning

Annika Dalén
Utvecklingsstrateg

Umeå kommun
Kulturnämnden

Protokollsutdrag
2025-04-24

---

§ 17

Diariennr: KU-2025/00023

Motion 3/2025: Låna en kulturupplevelse; Maja Westling Palmberg (C)

Beslut

Kulturnämnden beslutar

att föreslå kommunfullmäktige, i enlighet med yttrandet, att anse motionen besvarad.

Reservation

Anna-Karin Sjölander (C) och Kjerstin Widman (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för egna yrkanden.

Ärendebeskrivning

Maja Westling Palmberg (C) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige med förslag att uppdra till kulturnämnden att införa konceptet Låna en kulturupplevelse.

Kulturnämnden och jämställdhetsutskottet har fått i uppdrag att yttra sig över motionen.

Yttrande

Konceptet är bra och intressant genom att det kan få kulturovana invånare att besöka och delta i kulturarrangemang. Konceptet kan också ge arrangörer möjlighet att bredda sin målgrupp. Låna en kulturupplevelse är en idé som prövats på några platser i landet. Den har också prövats på vissa idrottsevenemang.

Kulturnämnden är positiv till förslaget, men ser vissa utmaningar i hur idén ska genomföras. Vilka kulturupplevelser ska det finnas möjlighet att låna en biljett till? Vilka arrangörer ska ingå i koncept? Att erbjuda invånare att låna en biljett kan skapa en förväntan på att det ska finnas möjlighet att låna biljetter till alla kulturevenemang i Umeå.

Umeå kommun
Kulturnämnden

Protokollsutdrag
2025-04-24

Kulturförvaltningen med biblioteket i spetsen har börjat utreda möjligheten för biblioteken att erbjuda Låna en kulturupplevelse. Om kulturarrangörerna finner det möjligt att erbjuda biljetter eller årskort för utlån är det genomförbart. Om arrangörerna förväntar sig att kulturförvaltningen ska köpa årskort eller biljetter till alla kulturevenemang i Umeå behöver nämnden ökade ekonomiska resurser för att klara av att erbjuda konceptet.

Med stöd av informationen ovan föreslår kulturnämnden kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Beslutsunderlag

Motion 3/2025: Låna en kulturupplevelse; Maja Westling Palmberg (C)

Beredningsansvariga

Helena Karlström
Leif Mårtensson

Beslutsordning

Anna-Karin Sjölander (C)– bifall till motionen.
Kjerstin Widman (M) – avslag till motionen.
Alex Nilsson (L) och Helena Smith (S)– bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Proportionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.
Bifall till avslag av motionen.
Bifall till motionen.
Ordförande finner att nämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anna-Karin Sjölander (C) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande. Kjerstin Widman (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se , diarienummer KS-2025/00060

MOTION TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE I UMEÅ KOMMUN

LÅNA EN KULTURUPPLEVELSE

Biblioteken är en viktig del av det offentliga rummet och en plats där människor kan ta del av både kunskap och kultur. I Göteborg har man tagit ett innovativt steg och infört möjligheten att låna kulturupplevelser via biblioteken. Detta innebär att invånarna exempelvis kan låna biljetter till teater-, opera- eller konsertbesök, vilket gör kultur tillgängligt för fler och stärker bibliotekens roll som kulturförmedlare.

Umeå, som en kommun med ett rikt kulturutbud och en stark identitet som kulturhuvudstad, har goda förutsättningar att ta efter detta framgångsrika koncept. Genom att låta biblioteken bli en kanal för kulturupplevelser kan vi sänka trösklarna för kulturkonsumtion och bidra till ökad delaktighet i stadens kulturliv.

Centerpartiet föreslår därför kommunfullmäktige besluta:

- att Umeå kommun inför konceptet "Låna en kulturupplevelse" med inspiration från Göteborg och andra städer med liknande upplägg,
- att Kulturnämnden får i uppdrag att besluta om vilka kulturupplevelser som ska erbjudas.

Umeå 11 januari 2025

Maja Westling Palmberg, Centerpartiet

Tjänsteskrivelse

2025-09-25

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00093

Motion 4/2025: Avskaffa ensamarbetet i förskolan; Tobias Holmbom och Bore Sköld (V)

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige
Att avslå motionen

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet har lämnat in en motion där de yrkar att: Umeå kommunfullmäktige ålägger för- och grundskolenämnden att avskaffa ensamarbete i kommunala förskolor och garanterar att personalstyrkan aldrig får vara färre än två.

Vänsterpartiet framhåller att ensamarbete på många arbetsplatser innebär en belastning för personalens arbetsmiljö. Att ensam ha ansvaret för en grupp barn anses olämpligt av flera skäl, då det kan försämma tryggheten för både personal och barn samt leda till ökad stress och psykisk ohälsa. Vänsterpartiet menar att ensamarbete kan leda till oro hos vårdnadshavare, en ökad risk för barn att utsättas för skadliga handlingar samt att det vid extraordinära händelser kan uppstå konsekvenser för den personal som arbetar ensam. En förklaring till att ensamarbete förekommer är bland annat organisatoriska utmaningar med långa öppettider och begränsade ekonomiska och personella resurser, något som Vänsterpartiet uppger inte får vara ett skäl till att säkerheten riskeras.

Jämsällldhetsutskottets yttrande

Umeå kommuns förskolors öppettider är vid behov 6.00-19.00. De flesta förskolorna har idag öppettider 6.30-17.30, utifrån vårdnadshavarnas behov baserat på arbetstider eller studier. Ensamarbete i den betydelsen att det endast finns en av förskolans personal schemalagd förekommer under begränsad tid på morgonen och i slutet av dagen innan förskolan stänger.

Vid öppning är det 72 % av förskolorna där endast en personal är schemalagd den första 15–30 minuterna, medan 8 % av förskolorna har två eller fler personal schemalagda direkt vid öppning. 17 % har en personal schemalagd upp till 45 minuter och 3 % upp till 60 minuter. Vid stängning

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00093

har 80 % av förskolorna en personal schemalagd de sista 15–30 minuterna, 14 % upp till 45 minuter och 6 % upp till 60 minuter. Förskolor med högre värden för ensamarbete är företrädesvis små förskoleenheter eftersom de i regel har färre barn i samband med öppning och stängning än de större enheterna.

För- och grundskolenämnden skriver i sitt yttrande att utöka bemanningen för att avskaffa ensamarbetet vid öppning och stängning skulle teoretiskt innebära att förskolan behöver få ett ekonomiskt tillskott på minst sex miljoner kronor per år. Den beräkningen är gjord enbart på antal timmar och tar inte hänsyn till några andra faktorer som till exempel om det är möjligt att lösa med att befintlig personal utökar sin arbetade tid. Det är även baserat på att det enbart är barnskötare som schemaläggs dessa tider, inte förskollärare. I realiteten innebär förslaget om att avskaffa ensamarbete i förskolan att de allra flesta förskolor behöver utöka bemanningen med en årsarbetare för att kunna uppfylla heltidsnormen och undvika att det uppstår ett behov med delade turer inom förskolan. Det i sin tur skulle innebära en kostnad på cirka 35 miljoner, beräknat utifrån att 90 % av förskolorna behöver utöka bemanningen med en barnskötare. Sammanfattningsvis menar för- och grundskolenämnden att det inte är möjligt att utifrån befintlig budgetram att tillskapa de tjänster som krävs för att uppfylla de krav som ställs i motionen.

Jämställdhetsutskottet ser att det kan finnas fördelar med ett avskaffande av ensamarbete i förskolan i enlighet med det som motionärerna lyfter. Samtidigt är det tydligt att ensamarbetet idag sker vid öppning och stängning av förskolan, dvs. från klockan 06.00 på morgonen och på kvällen. Utöver de resonemang som för- och grundskolenämnden lyft innebär schemaläggning av personal dessa tider en potentiellt försvårad egen livssituationen. Verksamheter som är kvinnodominerade riskerar att i större utsträckning än verksamheter som är mansdominerade utsättas för kontroll och med en lägre grad av frihet. Till detta hör även att de verksamheter inom Umeå kommun som är kvinnodominerade i hög utsträckning är människonära där det finns en tydlig målgrupp vars behov arbetet organiseras kring. Detta innebär ytterligare lager av minskad kontroll över den egna arbetsdagen, något som inte är lika vanligt förekommande i mansdominerade branscher. Jämställdhetsutskottet föreslår att i en kommande enkät eller liknande kan en fråga ställas till förskolepersonal om de upplever att det finns risker som inte är uppmärksammade vad gäller ensamarbete i förskolan samt att vårdnadshavare och barn tillfrågas om deras erfarenheter på lämpligt sätt för att på detta vis samla mer kunskap i frågan.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00093

Beslutsunderlag

För- och grundskolenämndens yttrande
Motion 4/2025

Beredningsansvariga

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg
Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Förnamn, Efternamn
Befattning

Annika Dalén
Utvecklingsstrateg

Umeå kommun
För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag
2025-06-19

---

§ 55

Diariennr: SK-2025/00053

Yttrande om motion (V) 4/2025 - Avskaffa ensamarbetet i förskolan

Beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom yttrande enligt nedan och föreslår kommunfullmäktige att motion 4/2025 – *Avskaffa ensamarbetet i förskolan* ska avslås.

Reservation: Tobias Holmbom (V) till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

En motion har inkommit från Vänsterpartiet att Umeå kommunfullmäktige ålägger för- och grundskolenämnden att avskaffa ensamarbete i kommunala förskolor och garanterar att personalstyrkan aldrig får vara färre än två under förskolans öppettider.

Vänsterpartiet framhåller att ensamarbete på många arbetsplatser innebär en belastning för personalens arbetsmiljö. Att ensam ha ansvaret för en grupp barn anses olämpligt av flera skäl, då det kan försämra tryggheten för både personal och barn samt leda till ökad stress och psykisk ohälsa.

Vänsterpartiet menar att ensamarbete kan leda till oro hos vårdnadshavare, en ökad risk för barn att utsättas för skadliga handlingar samt att det vid extraordinära händelser kan uppstå konsekvenser för den personal som arbetar ensam. En förklaring till att ensamarbete förekommer är bland annat organisatoriska utmaningar med långa öppettider och begränsade ekonomiska och personella resurser, något som Vänsterpartiet uppger inte får vara ett skäl till att säkerheten riskeras.

Vänsterpartiet anser därför att Umeå kommun måste ta ett större ansvar för att förbättra arbetsmiljön för förskolans personal och för att säkra

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

barnens trygghet. Att avskaffa ensamarbete vid öppning och stängning är en nödvändig åtgärd för att uppnå detta.

Yttrande

Arbetsmiljöverket är den statliga myndighet som har i uppdrag att se till att lagar om arbetsmiljö och arbetstider följs av företag och organisationer. Arbetsmiljöverket har flera ansvarsområden, några av dessa är att utfärda föreskrifter och allmänna råd, samt att ta fram statistik om arbetsmiljö, arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

Arbetsmiljöverket har även ansvar över att kontrollera att arbetsmiljölagen och utfärdade föreskrifter i hög utsträckning genom inspektion av arbetsplatser.

Som ensamarbete räknas arbete som innebär fysisk eller social isolering, enligt arbetsmiljöverkets definition. Fysisk isolering innebär att en arbetstagare bara kan få kontakt med andra människor på arbetsplatsen genom att använda någon form av teknisk kommunikation som till exempel mobiltelefon. Social isolering innebär att arbetstagaren befinner sig bland andra människor, men ändå inte kan räkna med hjälp i en kritisk situation.

Enligt Arbetsmiljöverket kan ensamarbete vara otillåtet eller olämpligt. Ensamarbete ska inte utföras om det innebär större risk för våld, olycksfall eller ohälsa än om arbetet utförs av flera samtidigt. Exempel på det är arbete som innebär dykning och rengöring av tankar.

Om ensamarbetet innebär påtaglig risk för olyckor med kroppsskada, så måste arbetstagaren kunna få snabb hjälp i en nödsituation. Om det inte går att lösa på ett godtagbart sätt, får arbetet inte utföras utan att någon annan person finns i närheten. Ensamarbete kan även vara olämpligt exempelvis när det gäller kontakt med elektricitet, fall från hög höjd, kemiska ämnen, kvävning eller förgiftning, föremål i rörelse eller levande djur.

Personal i förskoleverksamhet har inte regelmässigt den arten av arbetsuppgifter som beskrivs för arbetstagare enligt ovan. I arbetsgivaransvaret ingår att systematiskt organisera, genomföra och

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

följa upp arbetsmiljöarbetet för att förebygga risker för ohälsa och olycksfall i arbetet. Om risker kopplade till ensamarbete identifieras, gör arbetsgivaren enskilda överväganden och bedömningar om bemanningen behöver utökas vid vissa tider inom förskolans verksamhet.

Risken för stress, oro, olyckor och att barn utsätts för skadliga handlingar bedöms vidare vara högre under de tider på dagen när det är flest barn på plats.

Gällande risken för barn att utsättas för skadliga handlingar av personal inom förskolan, är kravet enligt gällande lagstiftning att personal för arbete med barn och unga före anställning ska uppvisa ett utdrag ur belastningsregistret. Det finns även en utredning med förslag på att fler brott ska vara synliga i detta registerutdrag samt att personer som dömts för grova brott inte ska bli antagna till universitets- eller högskoleutbildningar exempelvis lärarutbildning.

Umeå kommuns förskolors öppettider är vid behov 6.00-19.00. De flesta förskolorna har idag öppettider 6.30-17.30, utifrån vårdnadshavarnas behov baserat på arbetstider eller studier. Ensamarbete i den betydelsen att det endast finns en av förskolans personal schemalagd förekommer under begränsad tid på morgonen och i slutet av dagen innan förskolan stänger.

Tabellen nedan visar att det vid öppning är det 72 % av förskolorna där endast en personal är schemalagd den första 15–30 minuterna, medan 8 % av förskolorna har två eller fler personal schemalagda direkt vid öppning. 17 % har en personal schemalagd upp till 45 minuter och 3 % upp till 60 minuter.

Vid stängning har 80 % av förskolorna en personal schemalagd de sista 15–30 minuterna, 14 % upp till 45 minuter och 6 % upp till 60 minuter. Förskolor med högre värden för ensamarbete är företrädesvis små förskoleenheter eftersom de i regel har färre barn i samband med öppning och stängning än de större enheterna.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Förekomst av ensamarbete* i Umeå kommuns förskolor				
Antal minuter	0	15–30	31–45	46–60
Öppning	8 %	72 %	17 %	3 %
Stängning	-	80 %	14 %	6 %

*Endast en personal schemalagd

Förskolans utgångspunkt när det gäller schemaläggning är att det ska vara så mycket personal som möjligt på plats när det är som flest barn på förskolan. Barnens möjligheter till en god utbildning underlättas när de kan delas in i mindre grupper. En schemaförändring för att öka bemanningen till två personer vid öppning och stängning skulle innebära att bemanningen över dagen reduceras, så att det blir en mindre del av dagen när all personal är på plats samtidigt. Detta får till följd att tiden för att dela in barnen i mindre grupper under dagen även minskar, vilket med mycket stor sannolikhet påverkar utbildningens kvalitet negativt.

Att utöka bemanningen för att avskaffa ensamarbetet vid öppning och stängning skulle teoretiskt innebära att förskolan behöver få ett ekonomiskt tillskott på minst sex miljoner kronor per år. Den beräkningen är gjord enbart på antal timmar och tar inte hänsyn till några andra faktorer som till exempel om det är möjligt att lösa med att befintlig personal utökar sin arbetade tid. Det är även baserat på att det enbart är barnskötare som schemaläggs dessa tider, inte förskollärare.

I realiteten innebär förslaget om att avskaffa ensamarbete i förskolan att de allra flesta förskolor behöver utöka bemanningen med en årsarbetare för att kunna uppfylla heltidsnormen och undvika att det uppstår ett behov med delade turer inom förskolan. Det i sin tur skulle innebära en kostnad på cirka 35 miljoner, beräknat utifrån att 90 % av förskolorna behöver utöka bemanningen med en barnskötare.

Sammanfattningsvis är det inte möjligt att utifrån befintlig budgetram att tillskapa de tjänster som krävs för att uppfylla de krav som ställs i motionen.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion (Vänsterpartiet) nr 4/2025 – Avskaffa ensamarbetet i förskolan

Beredningsansvariga

Carola Nilsson, strateg

Maud Karlström, samordnare

Yrkanden

Socialdemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Maria Lindvall (-)(L) för bifall till tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Vänsterpartiet för bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordföranden prövar bifall till tjänsteskrivelsens förslag mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation: Tobias Holmbom (V) till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se märk ämnesraden med diarienummer KS-2025/00093 senast 22 juli

Motion till Umeå kommunfullmäktige, 2025-01-21

Avskaffa ensamarbetet i förskolan

På många arbetsplatser innebär ensamarbete en betydande belastning för personalens arbetsmiljö. Inom förskolan innebär det att ensam ha ansvaret för en grupp barn - någonting som är olämpligt av många skäl. Det kan försämra tryggheten för såväl personal som barn, och kan leda till ökad stress och sämre psykisk hälsa. Det innebär att inget oförutsett som kräver den anställdes fulla uppmärksamhet får ske under den tiden. Det innebär också att pedagogen inte ens kan gå på toaletten utan att denne tvingas lämna barnen utan uppsyn. Dessutom medför ensamarbete en ökad risk för att barn kan utsättas för skadliga handlingar, inklusive sexuella övergrepp, eftersom det saknas kollegor som kan agera som skyddande närvaro. Avsaknaden av medarbetare kan därtill leda till ökad oro hos vårdnadshavare och ett eventuellt misstänkliggörande av den personal som arbetar ensam med barnen. Att ha en kollega på plats kan i sådana fall fungera som en trygghet för den anställde.

När en olycka inträffar, en brand utbryter, eller en dörr går i baklås, kan det leda till ödesdigra konsekvenser för den personal som ensam ska lösa situationen och samtidigt ha uppsikt över en barngrupp. Trots dessa risker förekommer ensamarbete regelbundet i förskolor i Umeå kommun. Detta kan delvis förklaras av organisatoriska utmaningar som långa öppettider och begränsade ekonomiska och personella resurser, men det får inte utgöra en ursäkt för att riskera såväl personalens som barnens säkerhet. Där det inte går att lösa extra bemanning på ett naturligt sätt mellan avdelningar behöver Umeå kommun säkra upp med en till vuxen.

Vi i Vänsterpartiet anser att Umeå kommun måste ta ett tydligt ansvar för att förbättra arbetsmiljön för förskolans personal och skydda barnens trygghet. Att avskaffa ensamarbete vid öppning och stängning är en konkret och nödvändig åtgärd för att uppnå detta. Principen ska vara att minst två personer alltid ska finnas på plats under förskolans öppettider. Detta skulle leda till minskad stress och psykisk påfrestning för personalen och ett minskat misstänkliggörande av personal. Det minskar även föräldrars oro och förekomsten av otrygga situationer för barnen.

Vänsterpartiet yrkar:

att Umeå kommunfullmäktige ålägger för- och grundskolenämnden att avskaffa ensamarbete i kommunala förskolor och garanterar att personalstyrkan aldrig får vara färre än två.

Tobias Holmbom
Bore Sköld
Vänsterpartiet

Tjänsteskrivelse

2025-09-26

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00219

Motion 9/2025: Kamerabevakning för ökad trygghet i Umeå; Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M)

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet föreslår att kommunfullmäktige beslutar

Att avslå motionen.

Ärendebeskrivning

Anders Ågren (M) och Lena Anderson (M) har lämnat in en motion där de yrkar på att:

- Kommunfullmäktige beslutar uppdra till tekniska nämnden att föreslå platser i Umeå där kamerabevakning kan införas.

Yttrande

I motionen lyfts att utökad kamerabevakning kan bidra till en förbättrad situation samt att polisen numera kameraövervakar områden som centrala Umeå, delar av Ålidhem och Ersboda. I december 2024 meddelade Polisen i Umeå en utökning av kamerabevakningen i centrala staden: "Detta beslut innebär att övervakningskameror nu täcker Umeå centrum, den så kallade centrumfyrcanten, samt närliggande områden kring strandpromenaden, inklusive Broparken och Döbelns park. Syftet med denna utökning är att stärka det brottsförebyggande och brottsutredande arbetet samt öka tryggheten för allmänheten." Motionärerna lyfter i sin motion en förändrad lagstiftning, 1 april 2025 togs tillståndskravet för kamerabevakning bort. Offentliga verksamheter som vill kamerabevaka behöver inte längre ansöka om tillstånd hos Integritetsskyddsmyndigheten, IMY, för bevakningen. Dock ska en dokumenterad intresseavvägning av den verksamhet som vill sätta upp kameraövervakning och bevakningsintresset behöver väga tyngre än integritetsintresset.

Tekniska nämnden skriver i sitt yttrande att tryggheten i det offentliga rummet är viktig för alla medborgare samt att i jämförelser med andra kommuner ligger Umeå kommun väl till i upplevd trygghet, där upplevd trygghet när det är mörkt ute ligger tydligt över snittsiffrorna för riket. Tekniska nämnden lyfter därtill att de kommunicerar med polisen vid

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00219

uppsättande av kameror ex. vad gäller placering, kopplat till bland annat tekniska möjligheter och plats för montage etc.

Kommunen bekostar även elförbrukning i de fall placeringen är på av kommunen ägd fastighet. Tekniska nämnden lyfter även att de har fullt förtroende för polisens bedömningar och inte ser behov av att komplettera polisens bedömning med ytterligare enheter. Att Umeå ska växa tryggt och säkert är en prioritering i Umeå kommun och arbete pågår för att säkra tryggheten och säkerheten i Umeå, bland annat genom stor samverkan med polisen och andra aktörer.

Vad som skapar trygghet och vad som i motsats gör att man känner sig otrygg är en komplex fråga som kan variera med bakgrund, kön, ålder och funktion och är därför beroende av många faktorer. Att mer kameraövervakning skulle öka känslan av trygghet för till exempel unga och kvinnor är ingenting som går att förutsätta. Kameraövervakning av våra gemensamma rum kan också upplevas som ett utmanande av det faktum att det är våra gemensamma rum. Umeå kommun arbetar hårt, inte minst tekniska nämnden, med att skapa allmänna platser där alla invånare ska känna sig välkomna och berättigade till platser. Att övervaka dessa med kameror bör genomföras med varsamhet då det är en inskränkning i vår frihet som medborgare. Kamerorna övervakar alla invånare, inte endast de som begår brottsliga handlingar. Kameraövervakning får heller inte ersätta annat trygghetsskapande arbete, där fokus bör ligga på att få ut människor i våra offentliga rum och skapa förutsättningar för positiva möten. Kameraövervakning är även en större reaktiv än proaktiv åtgärd, för att underlätta polisens arbete med att lagföra. Effekten av kameraövervakning fungerar bäst på specifika platser (exempelvis i parkeringshus) och mot vissa brott, exempelvis stöld och skadegörelse. Bevakningskameror kan emellertid inte betraktas som en heltäckande lösning för alla former av brottslighet och i alla miljöer. Kameror har större effekt på lagföring än på brottslighet samt det leder inte nödvändigtvis till att brott upphör utan att det förflyttas.

[CCTV Surveillance for Crime Prevention: A 40-Year Systematic Review with Meta-Analysis | Office of ...](#)

I Umeå kommuns brottsförebyggande arbete lyfts idag inte ökad kameraövervakning som ett behov.

Jämställdhetsutskottet vill också lyfta vikten av en möjlig utökad dialog med polisen om inte endast tekniska aspekter av hur kameror sätts upp utan även möjligheter till dialog kring var. ex. finns idag kameraövervakning kring Frizon, ett projekt där jämställdhetsarbete och dialog med ungdomar varit ett viktigt inslag. Det är viktigt att var kameror sätts upp i vårt gemensamma offentliga rum inte blir en fråga om var det finns en lämplig

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00219

stolpe ex. inom centrumfyrkanten utan att det i högre utsträckning genomförs dialog kring den exakta placeringen utifrån polisens behov och kommunens önskemål och synpunkter kopplat till specifika platser.

Beslutsunderlag

Motion 9/2025

Tekniska nämndens yttrande

Beredningsansvariga

Linda Gustafsson

Annika Dalén

Beslutet ska skickas till

KF

Förnamn, Efternamn

Befattning

Annika Dalén

Utvecklingsstrateg

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2025-06-19

§ 63

Diariennr: TN-2025/00208

Motion 9/2025: Kamerabevakning för ökad trygghet i Umeå

Beslut

Tekniska nämnden beslutar

att föreslå Kommunfullmäktige att avslå motionen med nedanstående motivering.

Reservation

Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Ärendebeskrivning

Anders Ågren (M) och Lena Anderson (M) har lämnat in en motion där de yrkar på att kommunfullmäktige beslutar uppdra till tekniska nämnden att föreslå platser i Umeå där kamerabevakning kan införas.

Yttrande

Tryggheten i det offentliga rummet är viktig för alla våra medborgare. När jämförelse sker med andra kommuner hur tryggheten upplevs i SCBs undersökning ligger Umeå väl till. För den upplevda tryggheten när det är mörkt ute har upplevelsen förbättrats de senaste åren och resultatet i mätningen ligger tydligt över snittsiffrorna för riket.

Polisen har det senaste åren satt upp ett antal kameror i centrala Umeå samt i några stadsdelar. Tekniska nämnden bistår polisen i det arbetet med tekniska möjligheter och plats för montage när behov finns genom att möjliggöra utplacering av kameror på kommunens anläggningar och byggnader på de platser där polisen bedömer det lämpligt och angeläget att placera kameror. Kommunen bekostar även elförbrukning i de fall placeringen är på av kommunen ägd fastighet.

Umeå kommun

Tekniska nämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Tekniska nämnden har fullt förtroende för kamerornas placering utifrån den bedömning är polisen gör. Därför finns inget behov av att komplettera polisens bedömning med ytterligare enheter.

Förslag på sammanträdet

Stefan Nordström (M) yrkar på bifall till motionen.
Maria Edblom Tauson (KD) ställer sig bakom Stefan Nordströms (M) yrkande.

Lina Farhat (S) yrkar bifall till tjänsteskrivelsen.
Johan Stål (V) yrkar bifall till tjänsteskrivelsen.
Rebecka Dejby (MP) yrkar bifall till tjänsteskrivelsen.

Tekniska nämndens beslutsordning

Ordföranden frågar om nämnden kan besluta i enlighet med tjänsteskrivelsen och konstaterar att så är fallet.

Votering begärd

Ja-röst för beslut enligt tjänsteskrivelsen
Nej-röst för beslut enligt Stefan Nordströms (M) yrkande.

Namn och parti	Ja	Nej	Avstår
Christina Bernhardsson (S)	X		
Stefan Nordström (M)		X	
Håkan Johansson (S)	X		
Lina Farhat (S)	X		
Tommy Stark (S)	X		
Andreas Georgsson (S)	X		
Johan Stål (V)	X		
Fredrik Rönn (C)	X		
Rebecka Dejby (MP)	X		
Marianne Löfstedt (M)		X	
Maria Edblom Tauson		X	
Summa:	8	3	

Omröstningsresultat

Med 8 ja-röster mot 3 nej-röster beslutar nämnden att fastställa beslutet i enlighet med tjänsteskrivelsen.

Reservation

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2025-06-19

Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Beslutsunderlag

Motion kamera 250220. Bilaga.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut anses inte tillämpbar.

Beredningsansvariga

Karin Isaksson

Annika Kjellsson Lind

Beslutet ska skickas till

KSdiarium märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/00219.

Motion till Umeå kommunfullmäktige

Kamerabevakning för ökad trygghet i Umeå

En ny kameralagstiftning träder i kraft i Sverige den 1 maj 2025. Steg för steg genomförs nationella reformer för att ge tillbaka det offentliga rummet till den skötsamma majoriteten. Det handlar om att återupprätta tryggheten, friheten och integriteten för vanliga hederliga medborgare i hela vårt land.

Historiskt har vi haft låg brottslighet i Umeå, men under senare år så har tyvärr sådant som gängkriminalitet och omfattande narkotikahandel tagit en allt större plats även i vår kommun. Otryggheten bland kvinnor i det offentliga rummet är därtill, enligt kommunens egna undersökningar, utbredd. Otryggheten har alltså en påtaglig påverkan på många Umeåbors liv.

Utökad kamerabevakning kan bidra till en förbättrad situation. Polisen kamerabevakar numera områden som centrala Umeå, delar av Ålidhem och Ersboda. I december 2024 meddelade Polisen i Umeå en utökning av kamerabevakningen i centrala staden: ”Detta beslut innebär att övervakningskameror nu täcker Umeå centrum, den så kallade centrumfyrkanten, samt närliggande områden kring strandpromenaden, inklusive Broparken och Döbelns park. Syftet med denna utökning är att stärka det brottsförebyggande och brottsutredande arbetet samt öka tryggheten för allmänheten.”

Även svenska kommuner får det nu lättare att sätta upp kamerabevakning. I regeringens proposition finns förslag på ändringar i kamerabevakningslagen för att underlätta användningen av kameror för att öka tryggheten. Lagförslagen innebär bland annat att tillståndskravet för kommuner tas bort, och det är kommunen själv som ska göra en intresseavvägning. Det blir också möjligt att bedriva kamerabevakning på fler platser - också där det idag inte förekommer brottslighet men vid en framåtblickande bedömning finns risk för allvarlig eller omfattande brottslighet. Det kan också vara en plats som är strategiskt viktig för att motverka allvarlig brottslighet. Den lagstiftning som möjliggör detta träder alltså i kraft 1 maj i år.

De reformer som genomförs för att öka tryggheten är viktiga för oss i Umeå. Kamerabevakning på vissa utvalda allmänna platser är viktigt både ut ett brottsförebyggande arbete och ur ett trygghetsperspektiv. Det kommer dock att krävas en dokumenterad intresseavvägning innan bevakningen påbörjas.

Med anledning av ovanstående yrkar undertecknade

att kommunfullmäktige beslutar uppdra till tekniska nämnden att föreslå platser i Umeå där kamerabevakning kan införas.

Umeå 2025-02-20

Anders Ågren
Kommunalråd, M

Lena Andersson
Vice gruppledare, M

Tjänsteskrivelse

2025-09-23

Kommunfullmäktiges
jämsällldhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00674

JUSK Remiss: Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026–2027

Förslag till beslut

Jämsällldhetsutskottet beslutar

Att anta förslag till yttrande enligt nedan

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott har överlämnat remissutgåva av Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026 – 2027 till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Programmet belyser inriktningar, fokusområden för utveckling och ansvar i Umeå kommuns brottsförebyggande arbete. Syftet med programmet är att säkerställa en tydlig styrning och långsiktig struktur för arbetet genom att klargöra ansvarsfördelning, främja samordning över sektorsgränser och definiera fokusområden.

I programmet identifieras sex brottsområden som särskilt angelägna att förstärka inom Umeå kommuns brottsförebyggande program. Dessa har prioriterats utifrån brottsnivåer, brottstrender, brottens långsiktiga effekter samt, kopplingar till annan brottslighet:

- Organiserad brottslighet
- Våld i nära relationer
- Våld mot och mellan barn
- Narkotika
- Hatbrott och diskriminering
- Brott i digitala miljöer

Jämsällldhetsutskottets yttrande

Jämsällldhetsutskottet välkomnar det brottsförebyggande programmet och uppfattar att prioriteringarna är väl underbyggda och att det finns en tydlighet i hur arbetet förväntas se ut och hur det förhåller sig till övrigt arbete och styrning i kommunen.

Under rubriken "Vilka omfattas av programmet" nämns att kommunens grunduppdrag genom dess olika förvaltningar bidrar direkt till att förebygga

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00674

brott. Utskottet ser gärna att detta ytterligare utvecklas i linje med Umeåbrås rapport *Nulägesanalys 2025 Rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet* där följande text finns att läsa: ”Om vi vill förebygga rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk är det viktigt att alla barn får en trygg uppväxt fri från våld och förtryck, att de klarar skolan, att familjer får hjälp och stöd av socialtjänsten, att barn känner framtidstro och har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter och prosociala sammanhang - och att alla förvaltningar har rätt förutsättningar för att fullt ut uppfylla sitt grunduppdrag.”

Jämställdhetsutskottet välkomnar att våld i nära relationer är en av programmets prioriteringar och ser positivt på att mäns våld mot kvinnor uttryckligen nämns som ett särskilt allvarligt och utbrett samhällsproblem, något som också ligger i linje med den nationella jämställdhetspolitiken. I linje med det särskilda fokusområde som nämns i detta avsnitt om behovet av att kartlägga och analysera målgruppen unga under 18 år när det gäller våld i ungas parrelationer ser jämställdhetsutskottet att kommunens UNGA-enkät kan vara ett viktigt verktyg framåt i detta arbete.

Vad gäller prioriteringen hatbrott och diskriminering lyfts behovet av att kartlägga omfattningen av de hatbrott och den diskriminering som sker på grund av etnisk tillhörighet eller trosuppfattning i Umeå. Jämställdhetsutskottet önskar att det i programmet förtydligas varför just dessa två grunder för hatbrott valts ut specifikt och inte exempelvis sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

I dokumentet nämns att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer som förhindrar normbrytande och kriminellt beteende i kommunen. Utskottet förstår att begreppet ”normbrytande beteende” har en annan betydelse inom det brottsförebyggande området men vill ändå lyfta att det i relation till jämställdhetsarbetet är problematiskt att prata om normbrytande beteende i negativa termer. I den nuvarande strategin för jämställdhetsarbete i Umeå kommun (antagen 2017, under uppdatering) finns nuvarande stycke att läsa: ”Att arbeta för jämställdhet innebär att synliggöra och förändra de maktrelationer och attityder som traditionellt ligger bakom mäns våld mot kvinnor och att ha en nolltolerans mot sexism. Det skapar ett normbrytande samhälle där människor oavsett könsidentitet och sexualitet känner sig trygga och inkluderade.” Jämställdhetsarbete bland annat handlar om att bryta de normer och strukturer som begränsar kvinnors och mäns möjligheter. Utskottet önskar därför att användningen av att ”förhindra normbrytande beteende” ses över i programmet.

Beslutsunderlag

Remissversion Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026–2027

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00674

Bakgrundsunderlag: Brottsligheten i Umeå kommun, lägesbild 2023

Bakgrundsunderlag: Medborgarlöften Umeå kommun-LPO Umeå 2025–2027

Bakgrundsunderlag: Samverkansöverenskommelse Umeå kommun-LPO Umeå 2025–2027

Bakgrundsunderlag: Analys av befintligt brottsförebyggande arbete inom verksamhetsplaner 2025

Remissmissiv från KS-NAU

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Beslutet ska skickas till

Svar på remiss skickas till ksdiarium@umea.se senast den 31 oktober 2025.

Ange ärendenummer KS-2025/00632 i ämnesraden.

Förnamn, Efternamn

Befattning

Annika Dalén

Utvecklingsstrateg

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2025-08-05

---

§ 215

Diariennr: KS-2025/00632

Remiss: Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026-2027

Beslut

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott beslutar

att överlämna remissutgåva av Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026 – 2027 till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Ärendebeskrivning

Programmet ersätter tidigare styrdokument inom det brottsförebyggande arbetet.

Hur programmet togs fram genom principer för prioritering

Grundläggande princip för kommunens brottsförebyggande arbete är att fokusera på barn och unga, där Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom de prioriterade områdena. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Sedan 2010 är Barnkonventionen svensk lag, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem.

Prioriteringsprocess

När prioriteringen fastställdes utgick processen från lägesbilden samt en bedömning enligt fyra principer: i) brottsnivåer, ii) brottstrender, iii) brottens långsiktiga effekter samt, iv) kopplingar till annan brottslighet. Denna metod är rekommenderad av Brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) och valdes för att säkerställa att insatserna skulle vara faktabaserade och fokusera på de mest angelägna och strategiskt viktiga områdena. Genom att basera prioriteringarna på dessa faktorer kan resurser riktas till områden där både akuta behov och långsiktiga samhällseffekter kan påverkas positivt.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2025-08-05

I enlighet med rekommenderade prioriterings principer från brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) där brottsnivåer, trender och brottens långsiktiga effekter samt kopplingar till annan kriminalitet beaktas, har följande sex brottsområden identifierats i lägesbilden som särskilt angelägna att förstärka inom Umeå kommuns brottsförebyggande arbete och program:

- Organiserad brottslighet
- Våld i nära relationer
- Våld mot och mellan barn
- Narkotika
- Hatbrott och diskriminering
- Brott i digitala miljöer

Beslutsunderlag

Remissversion Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026–2027

Övriga bifogade dokument tjänar som bakgrundsunderlag

- Brottsligheten i Umeå kommun, lägesbild 2023
- Medborgarlöften Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027
- Samverkansöverenskommelse Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027
- Analys av befintligt brottsförebyggande arbete inom verksamhetsplaner 2025

Beredningsansvariga

Frida Puntonet Davidila

Cecilia Ravry

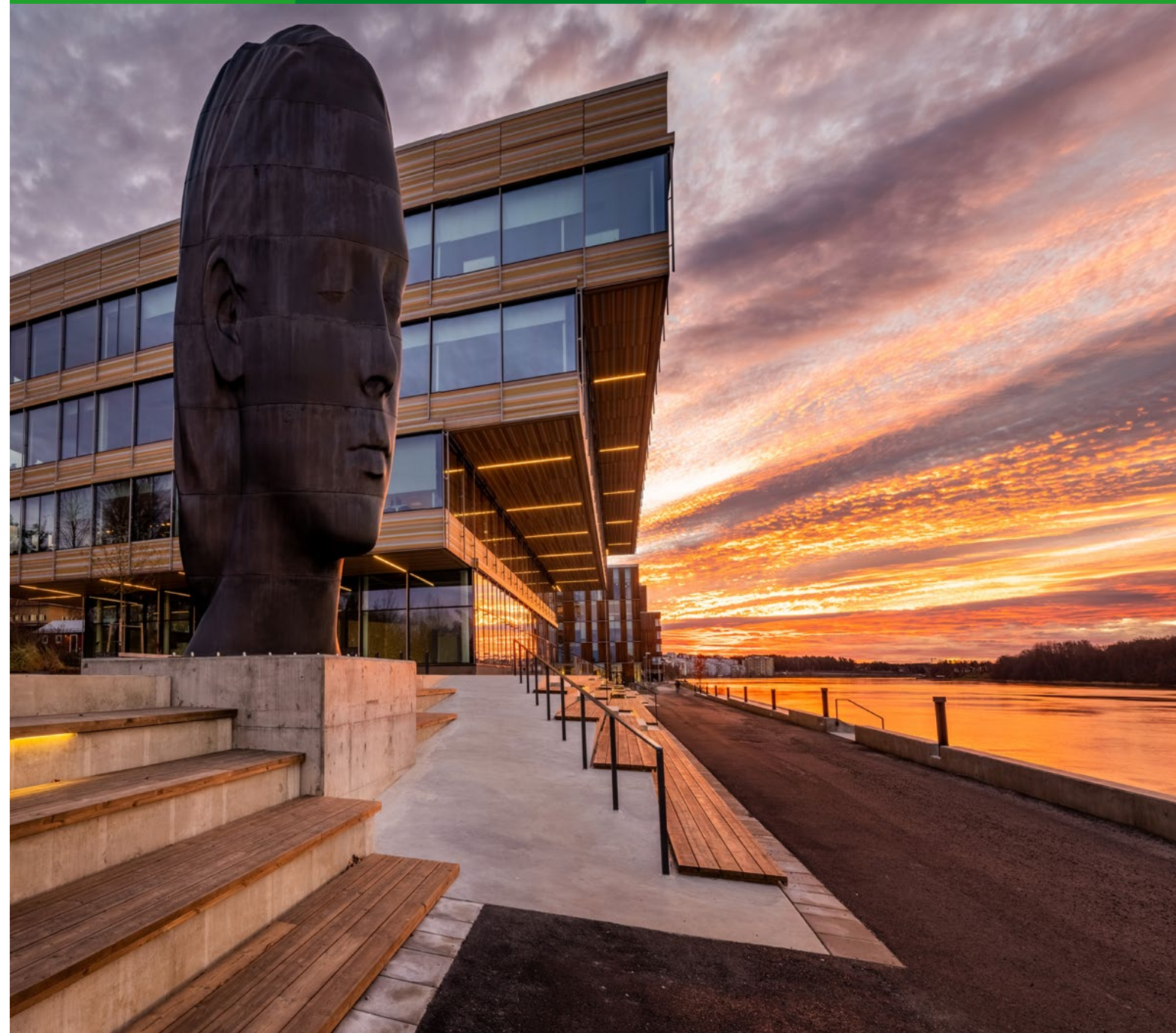
Beslut och beslutsunderlag ska skickas till

Protokoll, remissversion och bakgrundsunderlag till samtliga nämnder och bolag.

Svar på remiss skickas till ksdiarium@umea.se senast den 31 oktober 2025. Ange ärendenummer KS-2025/00632 i ämnesraden.

Brottsligheten i Umeå

Lägesbild 2023

Produktion

Umeå kommun 2024-04.

Foto: Umeå kommun, Fredrik Larsson, Pixabay, Unsplash.

Tryck: Original Tryckeri Umeå.

Text och analys: Cecilia Ravry, brottsförebyggande samordnare Umebrå.

Statistik och data: Linnéa Persson, statistiker.

Strategisk utveckling

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A

Postadress: 901 80 Umeå

090–16 10 00

umea.kommun@umea.se

www.umea.se

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
A. Ett nytt lagkrav	5
B. Bakgrund	5
C. Varför en övergripande lägesbild?	5
D. Vikten av att arbeta kunskapsbaserat	6
E. Lägesbildens begränsningar	6
F. Hur har vi gått till väga?	7
G. Avgränsning: otrygghet	7
H. Om rapporten	8
2. Övergripande analys: Umeås brottslighet – nuläge, trender och utmaningar framåt på Umeås tillväxtresa	9
A. Ökar brottsligheten?	9
B. Vilka brott begås i Umeå?	10
C. Vem begår brotten?	11
D. Vem utsätts för brott?	16
E. Var sker brotten?	17
F. Umeå: en förhållandevis låg brottslighet	20
G. Utmaningar framåt	23
3. Våldsbrott	27
A. Dödligt våld	27
B. Misshandel	29
C. Våld i nära relation	35
D. Sexualbrott	42
E. Hot och trakasserier	51
4. Egendomsbrott	56
A. Tillgreppsbrott	56
B. Bedrägerier	68
5. Brott mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning	74
A. Brott mot miljön	74
B. Brott mot människors hälsa och säkerhet	77
C. Brott mot samhällets ordning	91
6. Slutsatser och rekommendationer	106
A. Lägesbildens syfte	106
B. Vad sticker ut i lägesbilden?	106
C. Vilka områden bör prioriteras i det brottsförebyggande arbetet?	107
D. Avslutande reflektioner	110
Bilagor	111
7. Källhänvisningar	115

1. Inledning

Var sker brotten i Umeå kommun? Vilka är de vanligast förekommande typerna av brottslighet? Är trenden ökande eller minskande? Hur står vi oss jämfört med andra kommuner? Det är några av de frågor som den här rapporten kommer att försöka ge svar på. Syftet är att ge en så heltäckande bild som möjligt av den brottslighet som sker inom kommunens geografiska område.

A. Ett nytt lagkrav

Att producera och tillgängliggöra en sådan lokal lägesbild är ett lagstadgat krav sedan juli 2023 enligt den nya lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar (SFS 2023:196). Det innebär att kommunerna, i likhet med Polismyndigheten, nu fått en uttalad skyldighet att arbeta brottsförebyggande. Kommunerna har även tilldelats ansvaret att samordna det lokala brottsförebyggande arbetet, bland annat genom att skapa strategiska råd som samlar viktiga samverkansaktörer, som polisen eller regionerna.

B. Bakgrund

Även om lagen är ny innebär det inte att kommunerna startar arbetet från noll. Många har redan arbetat strategiskt med frågor som rör brott och otrygghet en längre tid. I Umeå startades det brotts- och drog-förebyggande rådet (Umebrå) upp 1985, på initiativ från polisen. Kommunen samverkar med polisen, Region Västerbotten, civilsamhället och näringslivet inom ramen för olika brottsförebyggande initiativ. Arbetet samordnas av fyra tjänstepersoner på Strategisk utveckling, som också vid behov tar fram rapporter och kunskapsunderlag som ett stöd i arbetet, ofta i samverkan med kommunens statistiker. Det innebär att det redan finns en hel del befintlig data som rör brott och otrygghet i Umeå (se till exempel folkhälsoundersökningarna *Unga 22* (2023a) och *Jämlika liv* (2020a), eller Våldskartläggningen från 2021 (2021a)). Dock har det saknats en sammanhängande analys av all brottslighet i kommunen – därav denna rapport, som därmed uppfyller lagens krav på lägesbild.

C. Varför en övergripande lägesbild?

Det finns många fördelar med att samla all information om den brottslighet som sker i Umeå i en och samma rapport. Det gör det möjligt att lyfta blicken. Det brottsförebyggande arbetet sker ofta riktat mot ett specifikt problem – exempelvis narkotikahandel, våld i nära relation, prostitution, och så vidare. Att fokusera på avgränsade problem är viktigt i praktiken för att kunna gå på djupet och utveckla anpassade åtgärder. Men genom att ta ett steg tillbaka och anta ett helhetsperspektiv på all brottslighet, blir det möjligt att reflektera, se hur brottsligheten varierat över tid, och se samband mellan olika sorters brottslighet. Olika problem blir som bitar i ett större pussel.

Lägesbilden är alltså ett sätt att både utveckla ett helhetsperspektiv på problemen (vad begås det egentligen för brott? var? vad sticker ut?) men också på insatserna – gör vi rätt saker? Genom att lägga problem-bilden och kommunens insatser sida vid sida blir det möjligt att se om det brottsförebyggande arbetets

prioriteringar står i rimlig proportion till problemen. Om det till exempel sker en stadig nedåtgående trend i villainbrott medan cykelstölder eller våld i ungas nära relationer kraftigt ökar kan det vara rimligt att skala ner samordning av grannsamverkan för att i stället lägga mer tid på andra insatser.

D. Vikten av att arbeta kunskapsbaserat

Att skapa en tydlig koppling mellan den lokala brottsutvecklingen och det brottsförebyggande arbetet var ett av huvudsyftena med den nya lagen. Såväl i lagen som i utredningen som låg till grund för den (*Kommuner mot brott* SOU 2021:49) läggs stort fokus på vikten av att bedriva ett kunskapsbaserat arbete.

Att arbeta kunskapsbaserat innebär bland annat att undvika reaktivt arbete. Att reagera på problem genom att sätta in snabba insatser kan bli kontraproduktivt. Att däremot göra en orsaksanalys (tillsammans med andra samverkansaktörer) och därigenom identifiera de underliggande orsakerna skapar en bättre grund för att sedan sätta in åtgärder. Helst åtgärder som är evidensbaserade – vars positiva effekter bekräftats av vetenskapliga utvärderingar – och i avsaknad av sådana, åtgärder som är beprövade och som från början utformas så att de går att följa upp lokalt.

Lägesbilden över all brottslighet är ämnad att bli grundplattan i kommuners brottsförebyggande arbete. Utifrån den kan kommuner identifiera vilka problem de aktivt behöver arbeta med och ta fram mer information samt förslag på åtgärder genom att göra orsaksanalyser (ett användbart brottsförebyggande analysverktyg, se Brås handbok *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete* Brå 2018). Slutligen samlas alla insatser i en åtgärdsplan, även den lagstadgad, som kommunen bör följa upp vartannat år. Enligt lagen är det på det här metodiska sättet som kommuner bör bedriva sitt brottsförebyggande arbete.

E. Lägesbildens begränsningar

Lägesbilden över all brottslighet är alltså en central komponent i det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det är en produkt som har sina begränsningar.

Statistik och kvalitativa beskrivningar kan aldrig helt spegla de brott som faktiskt begås. Bland annat för att många brott aldrig anmäls till polisen – mörkertal är ett begrepp som vi kommer ha skäl att återvända till i rapporten. Många brott når aldrig polisens kännedom, och syns alltså inte alls i statistiken. Mörkertalet varierar även mycket mellan olika brottstyper. Brottsförebyggande rådet har uppskattat att vi i Sverige har en anmälingsgrad på ungefär 30 procent för misshandel medan över 90 procent av alla bilstölder troligen anmäls (Hvitfeldt och Silberstein 2019). I en kartläggning av våld i nära relation som Brå gjorde visade det sig att knappt 4 procent av de svarande hade gjort en polisanmälan (Brå 2014).

Ett lågt antal anmälda brott innebär inte nödvändigtvis ett gynnsamt läge. Det kan mycket väl vara en indikation på att brott inte upptäcks, och därmed spegla bristande kunskap om problemet eller att det finns en låg benägenhet att anmäla vissa brott. Omvänt kan en plötslig ökning i brottsstatistiken ibland vara en positiv utveckling, eftersom den kan bero på att olika aktörer arbetar mer aktivt med problemen. Det finns vissa brottskategorier som traditionellt är väldigt ”händelsestyrda”, exempelvis rattfylleri eller ringa narkotikabrott, som ofta ökar när polisen ökar sina resurser. En plötslig ökning kan bero på att aktörer fått bättre kunskap om vissa brottstyper och/eller har en ökad anmälningbenägenhet. Exempelvis kan en utbildning av personal i skola eller socialtjänst kring en viss problematik leda till en märkbar ökning av anmälningar. Statistik kan också ge intrycket att vissa brott i större utsträckning förekommer på vissa platser, när fördelningen de facto kan bero på vilka platser som har högst polisen närvaro eller där fler invånare anmäler brott.

Även i handhavandet av statistiken kan en del förvrängningar ske. Vad gäller statistiken av anmälda brott kan dessa ibland märkas med fel brottskod. Även lokaliseringen av brottsplatsen kan bli fel. Ibland väljs en närliggande plats för enkelhetens skull, och i vissa fall när det saknas uppgifter om brottsplatsen loggas de vanligtvis i centrala Umeå, vilket förvränger statistiken något.

Statistik innebär alltid en förenkling, eftersom brott sammanställs i olika kategorier för att göra helheten överskådlig. Det innebär att en utveckling i en brottskategori egentligen kan dölja olika trender. Ett exempel är kategorin misshandel – siffrorna i Umeå visar en långsiktigt nedåtgående trend, men med en

svag ökning 2022 och 2023. I samtal med poliser som arbetar med frågan visade det sig att vissa aspekter av problemet mycket riktigt förbättrats: det sker färre fall av misshandel i offentlig miljö på helgkvällar i samband med krogbesök. Samtidigt observeras en förvärrad problematik när det gäller våld mellan ungdomar på veckodagar, samt misshandel mot kvinnor inomhus. De här olika trenderna bakas ihop i de aggregerade siffrorna.

Eftersom brottsstatistik har sina begränsningar är det önskvärt att kombinera ett kvantitativt underlag med en kvalitativ analys. Därför är det viktigt att samla in kunskap från personer med lång erfarenhet av vissa problem som kan tolka, komplettera eller nyansera siffrorna. Det kan vara personer som arbetar med lagföring eller behandling, forskare, representanter från näringslivet eller från civilsamhällets organisationer. Sådana kvalitativa samtal kan ge värdefull information om brott där det finns ett stort mörkertal, men också om brott som är på väg att förändras och utvecklas. Ett exempel här är den organiserade brottsligheten, som det finns få mått på i Umeå men som utgör ett allvarligt och växande samhällshot.

F. Hur har vi gått till väga?

Med utgång från resonemanget ovan har vi arbetat med att kombinera en kvantitativ och en kvalitativ ansats.

Analysen utgår i huvudsak från brottsstatistik, i första hand Brås data över anmälda brott, och från polisens egen statistik, bland annat för att få tillgång till geolokaliserad information (det vill säga information om var i kommunen brotten skett). Brottsstatistiken har även relaterats till annan relevant data, som lagen också föreskriver. I vårt fall har det främst varit data från kommunens folkhälsoenkäter, *Unga*-enkäten och *Jämlika liv*. Information från kommunens interna system har också utgjort en del, exempelvis tillbudsanmälningar från Stella samt statistik från socialtjänsten och skolans elevhälsoenkät. Då tillgänglig data funnits för 2023 har detta använts men i de fall där uppdaterad data saknades har vi använt oss av äldre siffror.

För att få en fördjupad kunskapsbild har vi tagit hjälp av olika specialister. Vi har i första hand pratat med anställda inom polisen men också med tjänstepersoner inom kommunen från säkerhetsavdelningen, Miljö- och hälsoskydd och socialtjänsten. Vi har även inhämtat information från Umeås Konsultationsforum mot våldsbejakande extremism, Svenskt Näringsliv samt en forskare från CERUM vid Umeå universitet. För att få en bättre bild av brott mot diskrimineringslagen har vi tagit hjälp av Rättighetscentrum Västerbotten.

Eftersom syftet med lägesbilden är att ge en helhetsbild av de brott som sker inom kommunens geografiska område har vi redogjort för ett stort antal olika brottskategorier. För att göra innehållet navigerbart har vi först försökt ge en övergripande bild av brottsligheten i den första delen. Där analyserar vi dagens brottslighet med utgång från tillgänglig data, men vi försöker också lyfta blicken och förutse vad de största utmaningarna framåt blir för Umeå kommun. I de följande delarna redogör vi i detalj för olika kategorier av brott - våldsbrott (exempelvis mord, misshandel och sexualbrott), egendomsbrott (exempelvis stöld, inbrott och bedrägerier) samt, i den sista delen, brott som inte enbart drabbar individer utan hotar miljön, människors hälsa och säkerhet, samt samhällets ordning (exempelvis avfallsbrott, narkotikabrott eller hatbrott).

G. Avgränsning: otrygghet

En avgränsning som vi har valt att göra i rapporten är att inte ta med otrygghet i analysen. En del kommuner planerar att redovisa data som rör upplevd otrygghet sida vid sida med sin brottsstatistik. När det gäller den sortens gränsdragningar tar den nya lagen inte ställning, utan det är upp till kommunerna att välja deras egen väg.

Anledningen vi har valt att utesluta trygghet är att det finns en grundläggande skillnad mellan brott och otrygghet. Brott är inte något subjektivt, utan en konkret handling, något kvantifierbart, en överträdelse som bryter mot de specifika regler som finns fastställda i lagen, och som kan konstateras i domstol. Otrygghet däremot handlar om en subjektiv upplevelse. Otrygghet har bara en lös koppling till faktisk osäkerhet, det vill säga till den kvantifierbara risken olika grupper löper att utsättas för olika sorters brott. Otrygghet är en komplex, flytande, svårgripbar upplevelse som skiljer sig mellan olika personer beroende

på ålder, kön, bakgrund och tidigare upplevelser. Det finns inga objektivt ”trygga” eller ”otrygga” miljöer, utan subjektiva uppfattningar som skiljer sig åt mellan olika grupper och individer.

Dessutom påverkas tryggheten, i mycket högre grad än brottsligheten, av hur vi pratar om den. ”Trygghetsparadoxen” innebär att ju mer vi pratar om trygghet, och ju fler trygghetsskapande insatser vi sätter in, desto större är risken att medborgarna börjar reflektera över brott och otrygghet, och därmed känna sig otrygga (Hallin 2013). Även här i Umeå har det konstaterats att trygghetsskapande insatser i vissa fall paradoxalt lett till ökad oro bland ungdomar i de område där insatser sattes in.

Vi måste trots detta fortsätta att ta hänsyn till upplevelser av otrygghet i det kommunala arbetet. Det är viktigt att beakta hur olika grupper upplever en plats, för att kunna utforma en stad som är jämställd och jämlik, och där alla medborgare känner sig välkomna. Men i det arbetet är det viktigt att anta en nyanserad förståelse av otrygghet, och inte utgå från att föreställningar från vissa sociala grupper delas av alla. Det är även något som lyfts i forskning (se exempelvis Brandén 2022).

Eftersom trygghet är ett komplext fenomen som på väsentliga sätt skiljer sig från brottslighet bedömer vi att det är bättre att analysera den frågan separat än att ta med trygghetsfrågan in i en analys av brottslighet.

H. Om rapporten

Eftersom lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar nyss börjat gälla är det här första versionen av Umeå kommuns lägesbild av brottsligheten. Att börja utveckla en produkt innebär alltid ett lärande. Fördelen med lagens krav på uppdatering vartannat år innebär att det finns goda möjligheter att bygga vidare på den bas som etablerats här. Det innebär att vi framöver kommer kunna förbättra lägesbilden genom att gå mer på djupet, prata med fler, och därmed ytterligare förbättra analysen.

Även om det är första gången vi gör den hoppas vi att den här lägesbilden ändå kan vara intressant läsning för såväl förtroendevalda som tjänstepersoner och medborgare i Umeå kommun. Eftersom brottslighet är en fråga som det debatteras flitigt om, inte minst i media, känns det angeläget att också försöka ge en så objektiv bild som möjligt av hur brottsligheten faktiskt ter sig i Umeå.

Slutligen hoppas vi att lägesbilden kan bli grundplattan i ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, som den nya lagen också föreskriver. Nästa steg i arbetet är att ta fram en åtgärdsplan som tydligt kan kopplas till de problem som beskrivs i rapporten. En åtgärdsplan som också visar vem som ansvarar för vad. För som utredningen *Kommuner mot brott* lyfter fram är det mest effektiva brottsförebyggande arbetet det som bedrivs i samverkan mellan samhällets olika aktörer – såväl polis som kommunens olika förvaltningar, men också näringsliv och civilsamhälle. Allas insatser krävs för att på ett långsiktigt sätt motverka och förebygga de problem som beskrivs i rapporten.

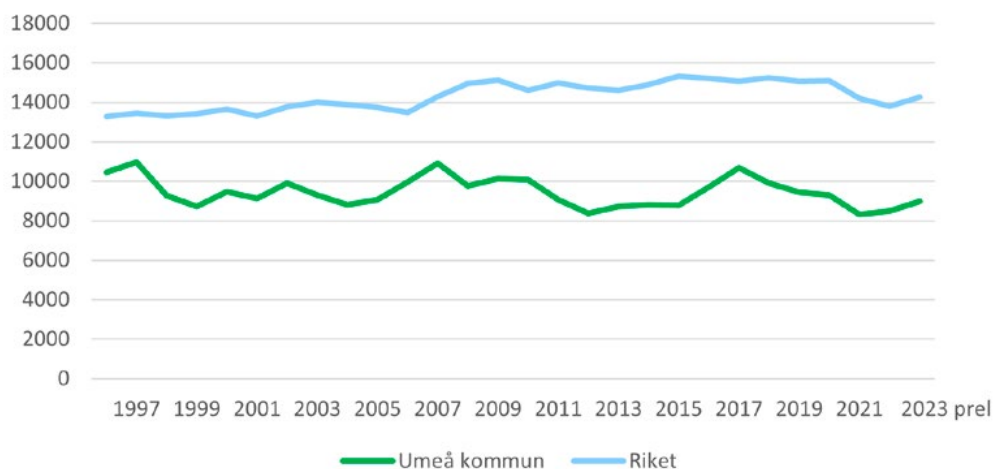

2. Övergripande analys: *Umeås brottslighet – nuläge, trender och utmaningar framåt på Umeås tillväxtresa*

A. Ökar brottsligheten?

Ökar eller minskar brottsligheten i Umeå kommun? Många medborgare oroar sig över utvecklingen, och är övertygade att brottsligheten ökar kraftigt, såväl lokalt som nationellt. En oro som bland annat fångas upp av den Nationella trygghetsundersökningen (NTU Brå 2023k), där 74 procent av de tillfrågade i Umeå kommun anser att antalet brott i Sverige har ökat de senaste 3 åren.

Figur 1. Antal anmälda brott i Umeå och i riket, per 100 000 invånare

Källa: Brå

Såväl polisens data över anmälda brott som Brås analyser visar att den bilden inte riktigt stämmer. Brottsligheten – mätt i antal anmälda brott – har inte kraftigt ökat de senaste åren, i synnerhet om man beaktar att det också skett en befolkningstillväxt under de senaste decennierna. Ser man till antal brott per 100 000 invånare (ett bättre jämförande mått) är det tydligt att antalet anmälda brott varit stabilt de senaste 10 åren.

Går man längre tillbaka i tiden ser man att antalet anmälda brott per 100 000 invånare inte ökat nämnvärt sedan 1990-talet (och i perioder har det legat lägre). Om man däremot jämför över hela perioden 1975 till 2023 så har det skett en ökning, som främst ägde rum mellan 1975 och 1990. Huruvida ökningen av antalet anmälda brott under den här tiden också motsvarar en ökning av den faktiska brottsligheten är en komplex och omstridd fråga (se Hellberg 2019).

I Umeå har antalet anmälda brott per 100 000 invånare legat stabilt de senaste 20 åren. Tar man hänsyn till den ökade befolkningen anmäldes ungefär lika många brott per invånare i Umeå 2023 som 1999.

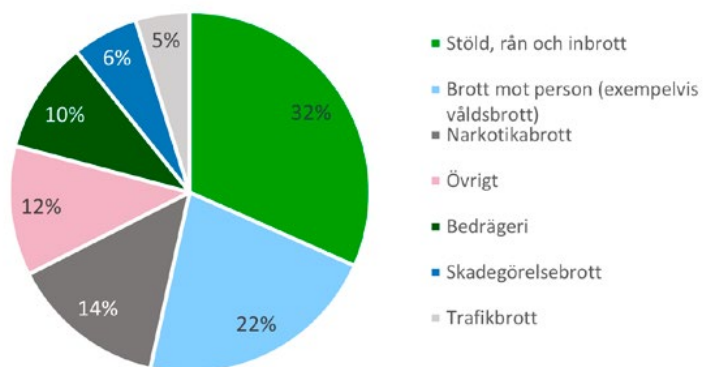

B. Vilka brott begås i Umeå?

Även om det är intressant att följa brottsutvecklingen i stort är det totala antalet anmälda brott ett ganska trubbigt mått. Utvecklingen drivs av mängdbrott som exempelvis cykelstölder eller trafikbrott.

För att få en mer detaljerad bild är det intressant att bryta ner totalen i olika kategorier. Enligt Brås preliminära statistik ser fördelningen av anmälda brott ut likt följande för Umeå 2023:

Figur 2. Anmälda brott 2023 uppdelat efter olika brottskategorier, preliminär statistik, andelar

Källa: Brå

Fördelningen ovan är relativt stabil över tid. Backar vi ett årtionde syns dock vissa förändringar (se diagram nedan). Under den perioden har andelen Stöld, rån och inbrott minskat med 5 procentenheter. Det har däremot skett en ökning av andelen Narkotikabrott och av Bedrägerier. Att bedrägeribrotten ökar följer nationella trender (för mer information, se avsnittet om bedrägerier).

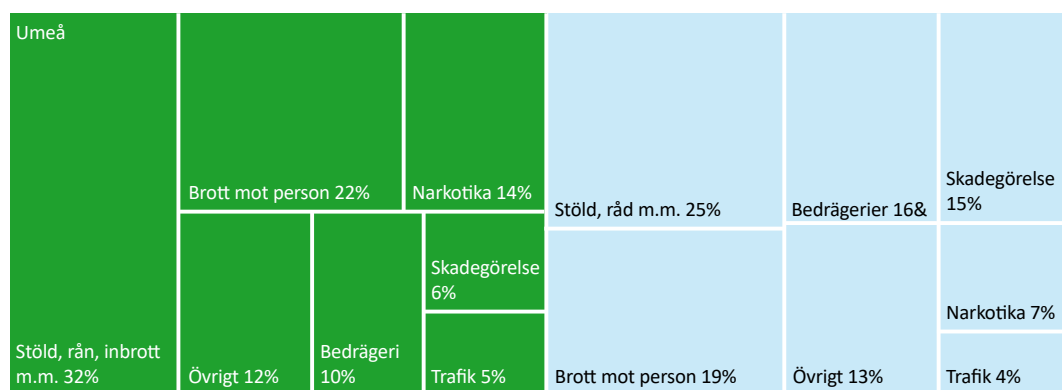
Tabell 1, anmälda brott i Umeå 2012 och 2023, andelar

Brottskategorier	2012	2023	Skillnad i procentenhet
Stöld, rån, inbrott m.m.	37%	32%	-5
Skadegörelsebrott	8%	6%	-2
Trafikbrott	5%	5%	0
Brott mot person	22%	22%	0
Narkotikabrott	12%	14%	+2
Övrigt	10%	12%	+2
Bedrägeri	5%	10%	+5

Källa: Brå

Jämför vi Umeå med läget nationellt utgör kategorin Narkotikabrott och Stöld, rån och inbrott en förhållandevis större andel av de totalt anmälda brotten i Umeå. Andelen anmälda bedrägeribrott och skadegörelsebrott är däremot lägre än jämfört med riket i stort. Det är viktigt att beakta att en procentuellt större andel anmälda brott inte nödvändigtvis betyder att problematiken är värre lokalt utan kan också spegla ett mer aktivt spanings- och ingripandearbete – eller att färre andra brott anmäls, vilket då innebär att en viss brottslighet står för en större del av totalen. För mer information om trend för de olika brotten, se kapitel 3, 4 och 5.

Figur 3. Anmälda brott i Umeå och riket, andelar

Preliminära siffror 2023.

Källa: Brå

För mer information om olika sorters brott och hur de tar sig uttryck i Umeå, se de följande delarna i rapporten.

C. Vem begår brotten?

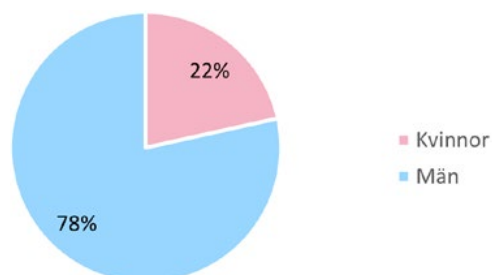
Det är svårt att utifrån tillgänglig statistik få en exakt bild av vilka som begått brott i Umeå.

Först för att polisens och Brås statistik inte bygger på domar (där skulden är bekräftad) utan på vilka personer som *misstänks* för brott. Många brottsliga handlingar fångas dessutom inte upp i den statistiken eftersom brotten inte uppmärksammas. Det går därför inte att likställa kategorin "misstänka för brott" med "personer som begår brott". Men att granska kategorin misstänkta är ändå en relativt bra utgångspunkt. Att få en bättre förståelse för vem som begår brotten och vad de har gemensamt är viktigt eftersom det gör det möjligt att utveckla mer riktade och effektiva brottsförebyggande insatser.

a. Kön

En stor andel av de som registrerats som misstänkta för brott i Umeå är män.

Figur 4. Misstänkta gärningspersoner 2022, uppdelat efter kvinnor och män

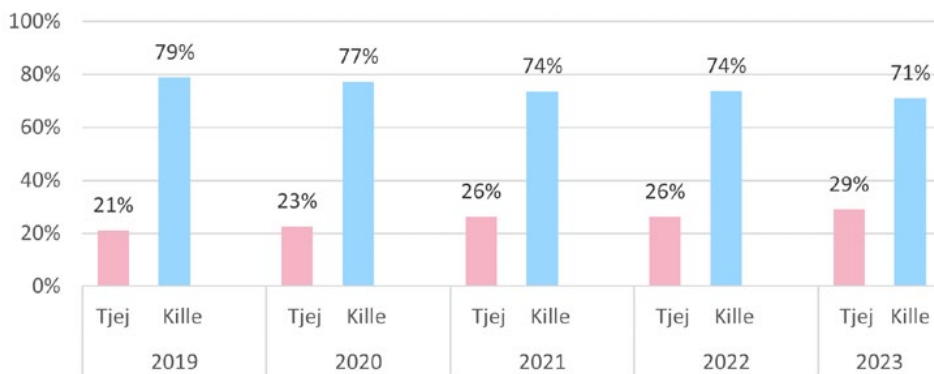
Källa: Polismyndigheten

Det ligger också i linje med nationell statistik. Den obalansen har funnits så länge brottsstatistik har förts. Män begår fler brott än kvinnor. De begår även grövre brott – en forskningsstudie från 2018 (Bäckman med flera 2018) visar att män i större utsträckning gör sig skyldiga till mord, grov misshandel och rån medan kvinnor i större utsträckning misstänks för lindrigare tillgreppsbrott eller förskingring. När det gäller sexualbrott är skillnaderna mellan kvinnor och män som störst: nationellt lagförs män för mer än 200 gånger fler sexualbrott än kvinnor.

Varför skillnaderna mellan män och kvinnor är så stora när det gäller brottslighet har diskuterats flitigt under åren. Några teorier som lyfts är att män tenderar att ta fler risker, att män under tonåren och de tidiga vuxenåren ofta har sämre kognitiv förmåga, och att män generellt är fysiskt starkare och mer aggressiva än kvinnor. Andra framhåller också att sociala könsroller spelar en central roll. Exempelvis kan flickors normbrott i förskola eller skola bemötas på ett annat sätt än pojkars. Men det finns även forskning som visar att skillnaderna kan bero på att kvinnor löper lägre upptäcktsrisk och behandlas lindrigare av polis och rättsväsende (se Bäckman med flera 2018). En särbehandling som ofta beskrivs med uttrycket "den rosa lagboken" (Karwan 2022).

Trenden är dock att skillnaderna mellan kvinnor och män minskar vad gäller brottslighet vilket också kan spegla en sakta förändring av könsnormer i samhället. En mindre andel av den manliga befolkningen begår brott än tidigare – och av de brott som män fortfarande begår koncentreras en större del till en liten grupp högaktiva unga män. Samtidigt syns en motsatt trend hos flickor/kvinnor, där en större andel av totalen begår brott än tidigare. Den utvecklingen ses även lokalt. I ålderskategorin 13-20 år i Umeå har andelen brott där den misstänkta gärningspersonen är en flicka sakta ökat. Den trenden bekräftas också av de poliser vi samtalat med.

Figur 5. Misstänkta gärningspersoner i åldern 13–20 år uppdelat efter tjejer och killar

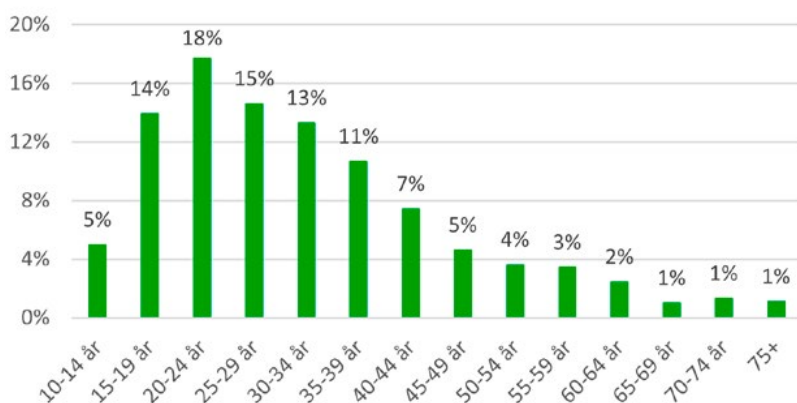

Källa: Polismyndigheten

b. Ålder

När det gäller ålder finns det också tydliga mönster bland de som misstänks för brott. Ungefär hälften av alla anmälda brott saknar en misstänkt gärningsperson. För de brott som har en misstänkt gärningsperson är det över hälften som är i åldersspannet 15–34 år, med en topp i kategorin 20–24 år.

Figur 6. Misstänkta gärningspersoner uppdelat efter ålder, 2022

Källa: Polismyndigheten

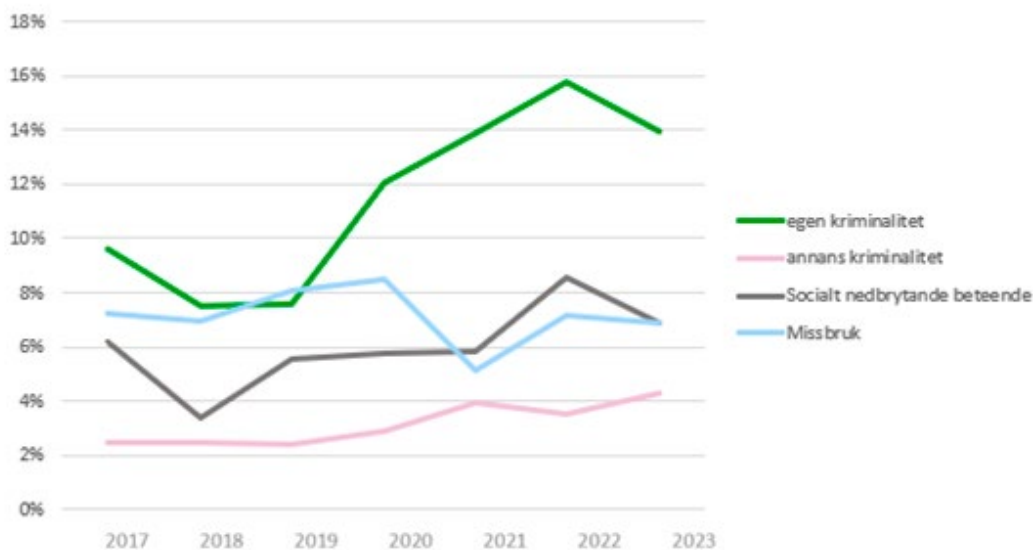
Även det mönstret är väl etablerat över tid. Tonåren och den tidiga vuxenåldern är den period som brukar anges som brottsaktiv ålder. Det är då mer vanligt förekommande att begå brott. De vanligaste brotts-typerna bland unga nationellt är narkotikabrott, brott mot annan person, och stöldbrott (Brå 2023a).

Varför unga – och särskilt unga män – i större utsträckning begår brott är en komplex fråga som ägnats mycket uppmärksamhet. Några teorier är att det beror på biologiska faktorer (neurologisk mognad), grupstryck, samt hur höga alternativkostnaderna blir för att begå brott. Starkast konsensus finns kring att vissa risk- och skyddsfaktorer hos unga starkt påverkar sannolikheten att de begår brott: ekonomisk utsatthet, bristande föräldraförmåga, misslyckad skolgång, umgänge med andra brottsaktiva ungdomar, beroendeproblematik, impulsivitet och bristande social förmåga ökar sannolikheten för att en ung person ska begå kriminella handlingar (Brå 2009).

Särskiljande för ungdomsbrottsligheten är dels den höga andelen brottsaktiva, dels det faktum att de allra flesta slutar begå brott efter ungdomsåren för att sedan leva välanpassade vuxenliv. Det är också tydligt att de allra flesta – och de grövsta – ungdomsbrotten begås av en begränsad grupp ungdomar. Samtidigt som ungdomsbrottsligheten överlag avtar i Sverige (och har gjort så under en längre tid) begår vissa ungdomar – ofta med en koppling till kriminella gäng – allt grövre våldsbrott (Sivertsson 2023). Trenden är ”färre men värre”. Antalet barn och unga som är misstänkta för mord, misshandel, vapenbrott eller allmänfarlig ödeläggelse har kraftigt ökat i Sverige de senaste åren (Polismyndigheten et al. 2023), i synnerhet i utsatta områden. En utveckling som till stor del beror på att kriminella medvetet rekryterar barn och delegerar riskfyllda uppgifter nedåt i leden, något som Brå belyst i en ny rapport (Brå 2023b).

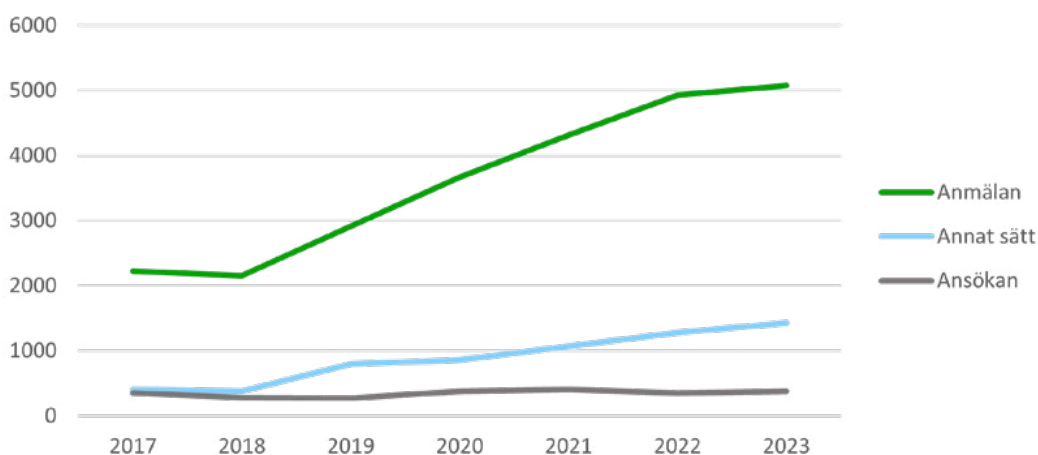
I Umeå har antalet anmälda brott där de misstänkta personerna är under 25 legat relativt konstant de senaste åren, antalet har varierat mellan 500 och 519.

Däremot visar data från socialtjänstens ärendesystem att det skett en ökning under de senaste åren i andelen orosanmälningar om barn och unga som har ”egen kriminalitet” som ursprunglig aktualiseringsorsak. I diagrammet visas andelen av respektive aktualiseringsorsak i förhållande till totalt inkomna anmälningar. Exempelvis motsvarar 10 procent 2017 ungefär 300 anmälningar, medan 16 procent 2022 motsvarar ungefär 780 anmälningar.

Figur 7. Aktualiseringar socialtjänsten gällande barn och ungdomar, uppdelat efter olika kategorier

Källa: Socialtjänsten

Det totala inflödet av ärenden till socialtjänsten har dessutom ökat över tid. Störst ökning återfinns i antalet orosanmälningar. Mellan åren 2018–2021 skedde en fördubbling och ökningen har sedan fortsatt. Att anmälningarna ökar kan både handla om att antalet barn som riskerar fara illa ökar eller att andra aktörer oftare anmäler sin oro till socialtjänsten.

Figur 8. Orosanmälningar och ansökningar inkomna till socialtjänsten gällande barn och unga

Källa: Socialtjänsten

Polisen i Umeå uttrycker också en oro över att fler unga håller på att socialiseras in i kriminalitet av aktörer med koppling till nationell organiserad brottslighet. En utveckling som syns i den kartläggning av kriminella miljöer som polisen regelbundet gör via den så kallade "cylindermodellen" (ett nationellt analysverktyg). Där har antalet unga som anses ha kopplingar till aktörer i den kriminella miljön ökat snabbt det senaste året. För mer information om Umeås problembild, se rapporten *Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet – hur ser läget ut i Umeå?* (Umeå kommun 2023d).

c. Andra faktorer

Utöver ålder och kön finns det andra faktorer som ofta tas upp när brottsligheten diskuteras i den offentliga debatten, exempelvis om det finns en koppling mellan brottslighet och socioekonomisk bakgrund, eller mellan brottslighet och utländsk bakgrund. För att skapa ett kunskapsunderlag till den debatten har Brå analyserat de sambanden i två fördjupade rapporter.

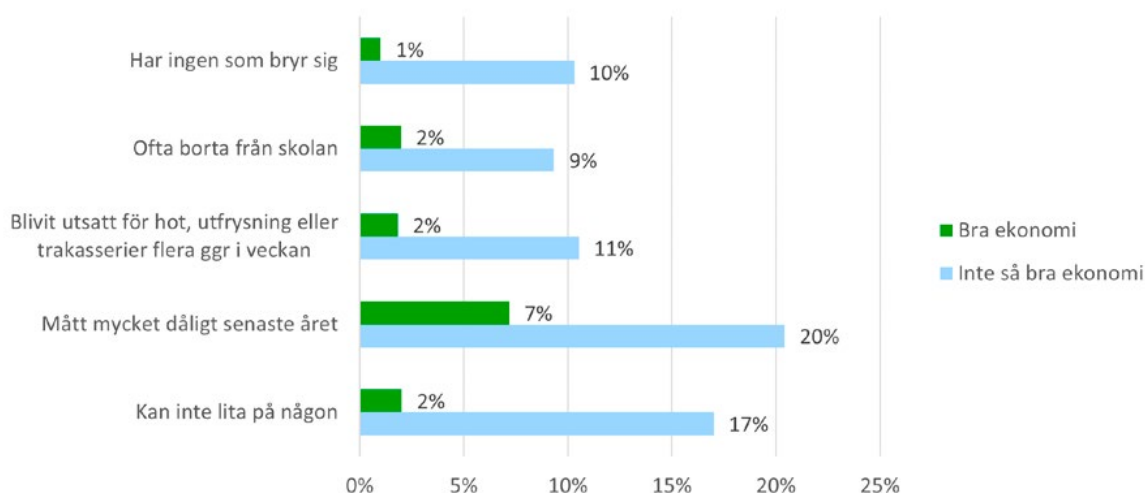
När det gäller sambandet mellan socioekonomi och brottslighet pekar Brås rapport *Socioekonomisk bakgrund och brott* (2023c) på att ett sådant samband finns, men att det är mycket svagt. Studier visar tydligt på en överrisk för brottslighet bland de från de mest socioekonomiskt missgynnade hemmen, jämfört med individer med en mer resursstark socioekonomisk bakgrund. Men den överväldigande majoriteten av personer från hem med sämre socioekonomiska förutsättningar begår inte brottsliga handlingar i större utsträckning än andra. Överlag är sambandet mellan kriminalitet och socioekonomi svagare än sambandet mellan kriminalitet och riskfaktorer som uppfostringskompetens, förekomst av konflikter i familjen, skolproblem eller umgänge med brottsliga kamrater.

När det gäller utländsk bakgrund visar Brås rapport *Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund* (Brå 2021a) att det på nationell nivå uppmäts skillnader mellan olika grupper. Bland gruppen inrikesfödda med två inrikesfödda föräldrar är andelen som misstänks för brott (3,2 procent) lägre än i gruppen utrikesfödda (8,0 procent), som i sin tur har en lägre överrisk att misstänkas för brott än gruppen inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar, där andelen som misstänks är som störst (10,2 procent). Gruppen inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar är samtidigt den grupp som också uppvisar den största *brottsutsattheten* i så gott om alla brottskategorier. Viktigt att beakta är att överrisken att misstänkas för brott minskar avsevärt när hänsyn tas till skillnader mellan populationerna när det gäller ålder, kön och andra bakgrundsfaktorer som disponibel inkomst, utbildning eller vilken kommuntyp de är bosatta i.

Brås rapport drar inga säkra kausala slutsatser om vad som kan förklara vissa grupperns överrisker att misstänkas för brott, men några faktorer som lyfts som möjliga bidragande faktorer är föräldrars erfarenheter från ursprungslandet och i det nya hemlandet, socioekonomiska resurser, psykisk hälsa, graden av identifiering med olika typer av maskulinitets- och hedersnormer, större sannolikhet att utsättas för poliskontroller, kulturella skillnader, utbildning, tillgång till arbetsmarknaden, segregation i bostadsorten och graden av exponering för kriminella miljöer. Enligt Brå beror skillnaden mest sannolikt på ett "komplext samspel" mellan flera olika faktorer.

Hur faktorer som utländsk bakgrund eller socioekonomi påverkar sannolikheten att misstänkas för brott i Umeå är inte känt. Däremot ser vi i statistik från *Unga*-enkäten en stark koppling mellan sämre ekonomiska förutsättningar och dåligt mående hos unga.

Figur 9. Ungas upplevelser uppdelat efter familjer med bra ekonomi, och inte så bra ekonomi

Ungas självskattade upplevelse av familjens ekonomi. Inte så bra ekonomi (inte så bra och inte alls bra). Bra ekonomi (mycket bra och ganska bra).

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

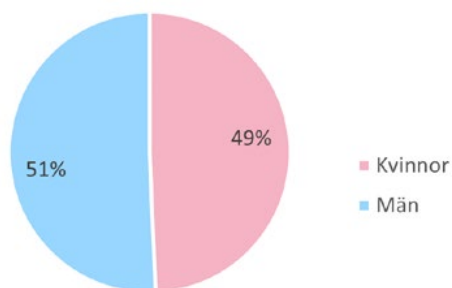
D. Vem utsätts för brott?

Ungefär hälften av alla anmälda brott i Umeå har en målsägande, det vill säga den person mot vilken brottet är begånget (något som saknas när det gäller exempelvis olovlig körning eller häleri).

a. Kön

Könsfördelningen bland målsägande i Umeå är ganska jämn. 2022 var 49 procent av dem kvinnor och 51 procent män.

Figur 10. Målsägande 2022 uppdelat efter kvinnor och män, andelar

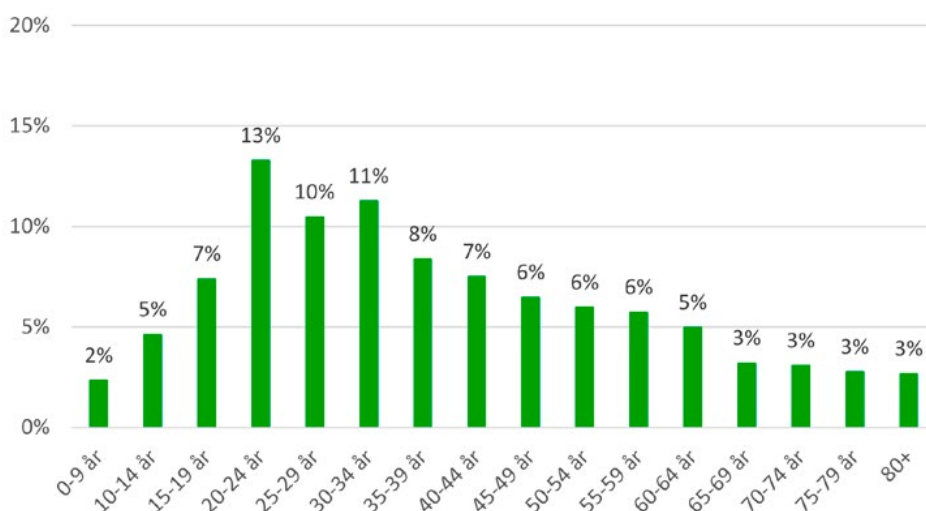
Källa: Polismyndigheten

Det finns en mycket liten övervikt av män bland de målsägande i polisens statistik. Sedan finns det stora variationer i könsfördelning beroende på typ av brott. Exempelvis utsätts fler kvinnor för sexualbrott medan män är överrepresenterade när det gäller misshandel.

b. Ålder

Enligt åldersfördelningen bland de målsägande är det tydligt att det är unga vuxna som i största utsträckning utsätts för brott. Utsattheten planar sedan sakta ut över tid.

Figur 11. Målsägande 2022 uppdelat efter ålder, andelar

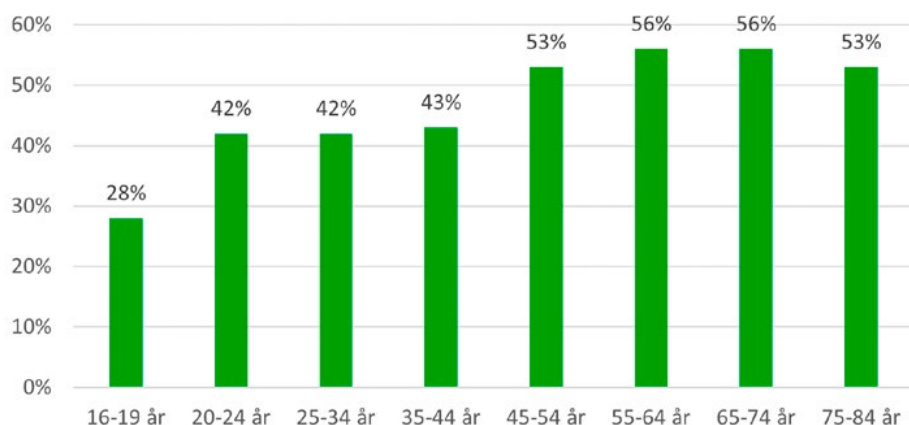

Källa: Polismyndigheten

Det innebär att den yngre befolkningen både är den mest brottsaktiva, men också den mest brottsutsatta.

Fördelningen är intressant eftersom den visar på den skillnad som finns mellan rädsla för brott och faktiskt utsatthet. Rädslan att utsättas för brott är som högst bland den äldre befolkningen – något som märks av i Nationella trygghetsundersökningen (se diagram nedan), medan de som faktiskt löper störst risk för att utsättas, rent statistiskt, är yngre personer.

Figur 12. Andel som oroar sig för brottslighet i stor utsträckning, polisregion Nord 2023, uppdelat efter ålder

Ungas självskattade upplevelse av familjens ekonomi. Inte så bra ekonomi (inte så bra och inte alls bra). Bra ekonomi (mycket bra och ganska bra).

Källa: NTU

E. Var sker brotten?

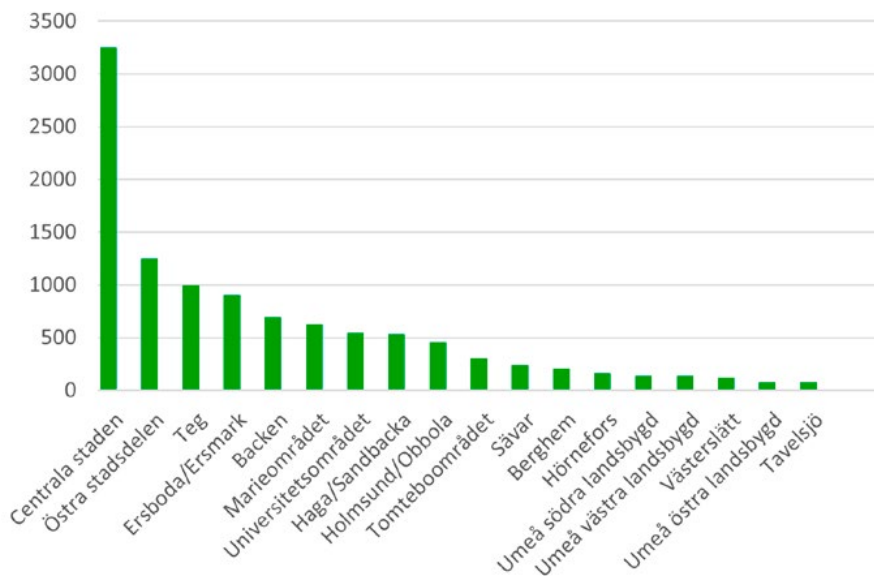
Om vi ser till vart det begås flest brott i Umeå kommun framkommer ett tydligt samband mellan brottstätthet och befolkning. Där det bor många människor begås det – föga förvånansvärt – fler brott. Diagrammet nedan visar tydligt att de stadsdelar i Umeå tätort där det bor flest människor (som "Östra stadsdelen", det vill säga området som sträcker sig från Öst på Stan via Öbacka upp till Ålidhem/Sofiehem) också är de där flest brott begås.

Centrum är både en plats där det bor många människor och en knutpunkt för mänskliga flöden. Många boende från andra stadsdelar passerar genom centrum på väg till eller från skola/arbete, för att uträtta ärenden, eller för att träffas. Antalet krogar och uteställen är också stort, vilket i sin tur påverkar exempelvis antalet våldsbrott.

Nedan, i figur 13, visas antal anmälda brott i Umeå uppdelat på olika nyckelkodsområden (NYKO). Varje större nyckelkodsområde består av en sammanslagning av flera mindre områden. Exempelvis utgörs området "Backen" av bostadsområden som Grisbacka, Umedalen och Backen med fler. "Teg" är en sammanslagning av Röbbäck, Böleäng och Söderslätt med fler. För mer information gällande respektive område se kartorna på Umeå kommuns hemsida [NYKO Umeå](#).

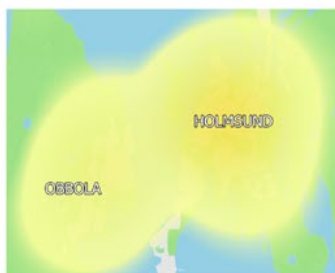
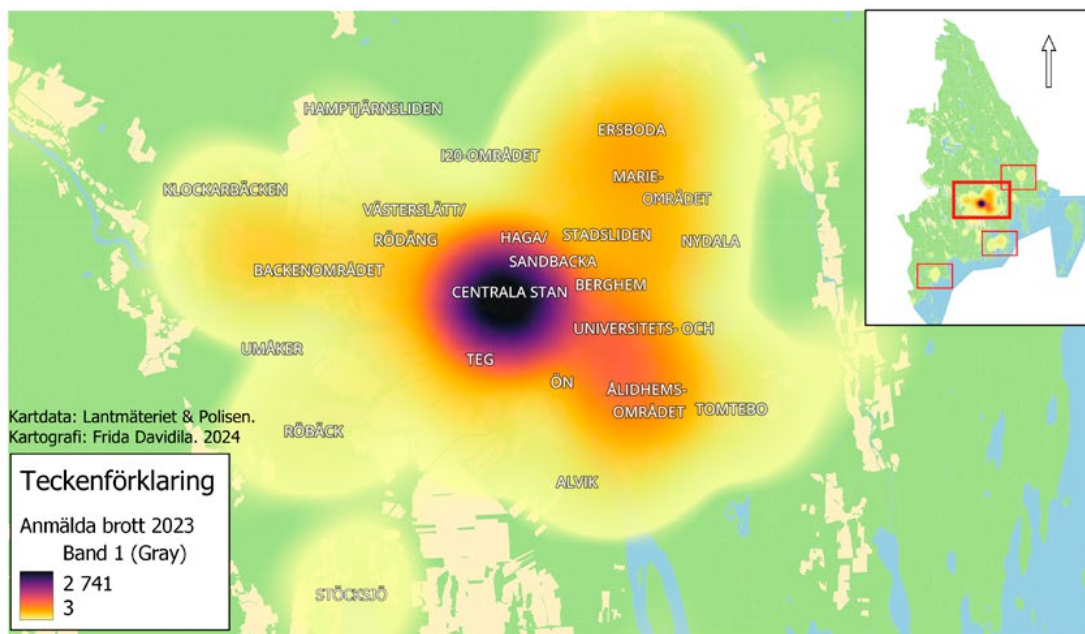
Figur 13. Antal anmälda brott 2022 uppdelat efter område

Källa: Polismyndigheten

Då alla anmälda brott visualiseras på en värmekarta framstår det mycket tydligt att centrum är epicentret för brottsligheten i Umeå kommun.

Karta 1. Värmekarta över anmälda brott i Umeå kommun 2023

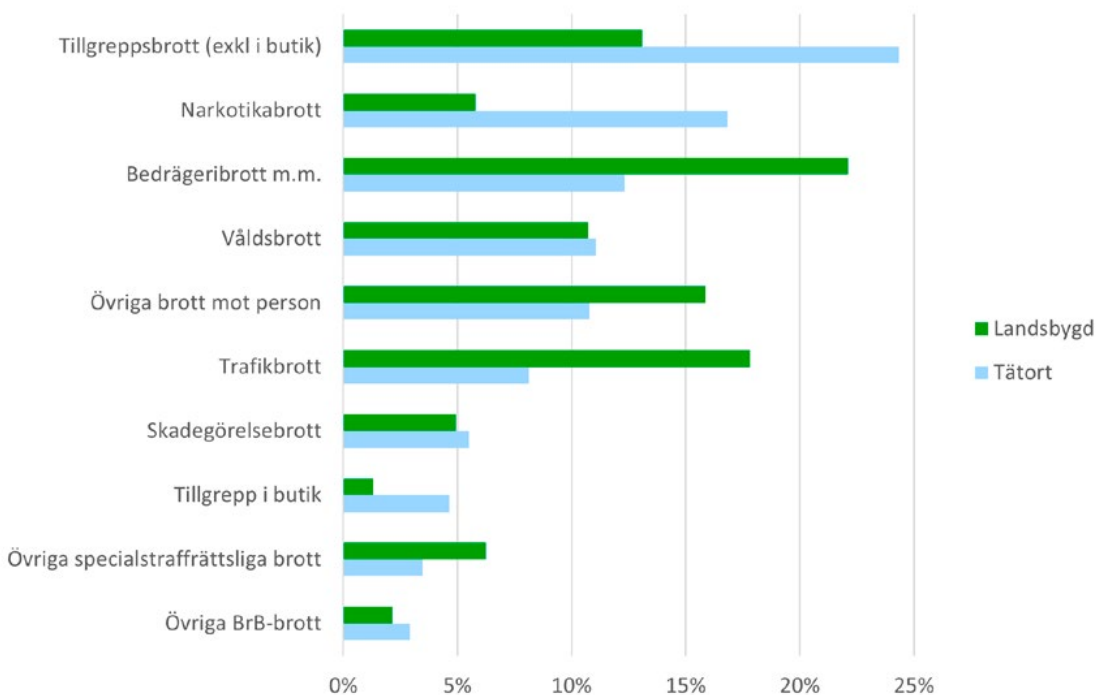

Värmekartan använder en färgskala där mörkare färger indikerar högre frekvens av anmälda brott och svalare färger indikerar lägre frekvens. Den högsta *koncentrationen* av anmälda brott är i Centrala stan. Områdena i centrum's direkta periferi, som Haga eller Teg, uppvisar en lägre men signifikant nivå av brottslighet. Brottsligheten avtar däremot inte i en koncentrisk cirkel, utan vi ser ett stråk som går från Öst till stan upp till Berghem, sjukhusområdet och Ålidhem där brottstätheten fortsätter vara högre än på motsvarande avstånd från centrum västerut. Två isolerade områden där brottstätheten är högre än i de omgivande stadsdelarna är Ersboda och Umedalen.

Allra lägst antal anmälda brott har landsbygden – Umeås östra landsbygd och Taveljöområdet. Ett mönster som kanske kan förklaras av socioekonomi (Umeås landsbygd är kommunens mest segregerade område, både när det gäller inkomst, bakgrund och bostadstyp), eller av högre social kontroll och tillit (alla känner alla). Men även polistätheten är mycket lägre på landsbygden, vilket kan innebära att färre brott kommer till polisens kännedom.

Det som är intressant är att landsbygden även särskiljer sig när det gäller vilka brott som är vanligast. Jämförs fördelningen mellan landsbygdsområdena och stadsdelarna i tätorten framkommer det att trafikbrotten utgör hela 18 procent av de brott som anmäldes på landsbygden 2022, men bara 8 procent av totalen i tätorten. Även bedrägeribrotten utgör en större andel av den brottslighet som människor utsätts för på landsbygden, medan tillgreppsbrotten ligger på en lägre andel av alla anmälda brott. Antog man ett rent landsbygdsperspektiv skulle därmed prioriteringarna i det brottsförebyggande arbetet kunna se annorlunda ut.

Figur 14. Anmälda brott uppdelat efter tätort och landsbygd 2022, andelar

Exempel på övriga BrB-brott kan vara olovligt förfogande, tjänstefel, förfalskning, allmänfarlig vårdslöshet med fler. Exempel på övriga specialstraffrättsliga brott kan vara vapenbrott, brott mot alkohollagen, miljöbrott och jaktbrott.

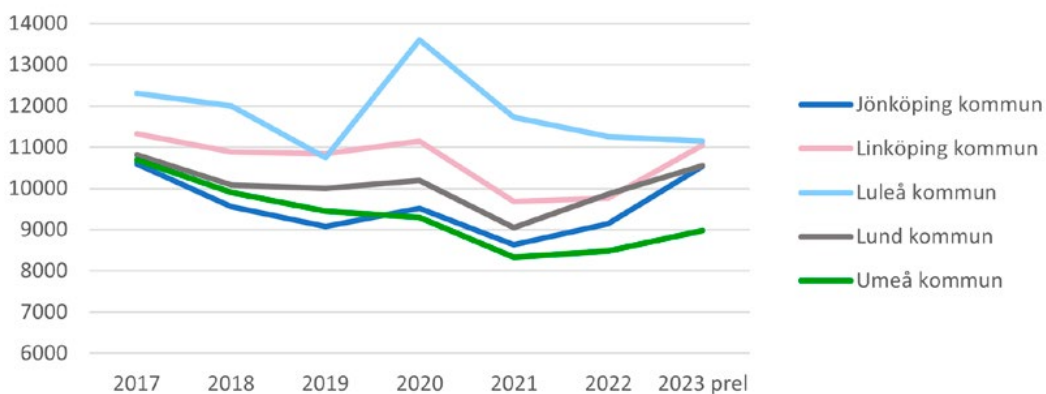
Källa: Polismyndigheten

F. Umeå: en förhållandevis låg brottslighet

a. Jämförelse med riket och andra städer

Jämför vi Umeås brottslighet med riksgenomsnittet, eller med andra mellanstora kommuner (med liknande befolkningsstorlek, demografi eller geografiskt läge) blir det tydligt att Umeå har ett gynnsamt läge. Umeås totala antal anmälda brott per 100 000 invånare är lägre än riket, och lägre än jämförbara kommuner:

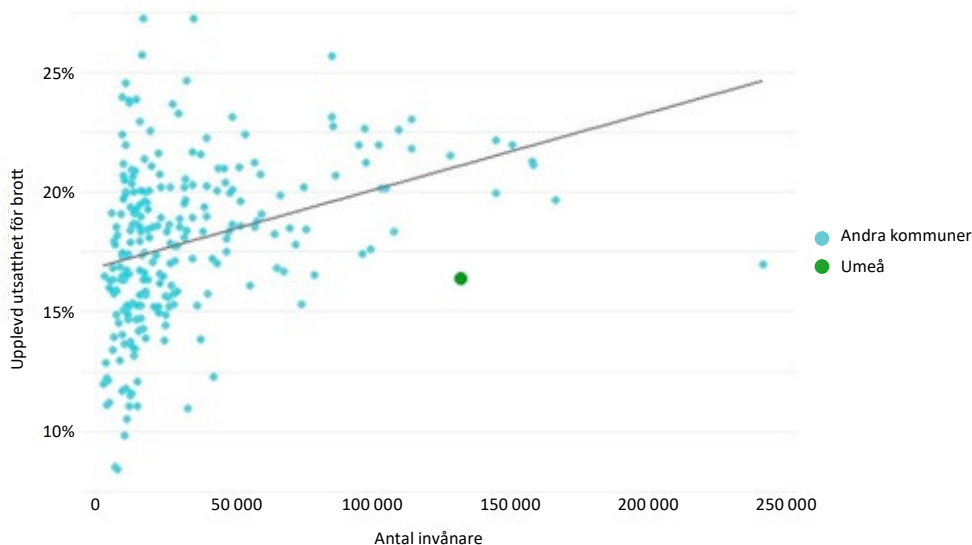
Figur 15. Anmälda brott uppdelat efter olika kommuner, brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Att Umeå verkar ligga bra till bekräftas av andra källor. Som exempelvis data från Nationella trygghetsundersökningen (NTU) om utsatthet för brott, där de tillfrågade själva uppger om de blivit utsatta för brott under det senaste året. Grafen nedan visar andelen av befolkningen i olika kommuner som uppgett att de varit utsatta för brott (y-axeln) och antalet invånare i kommunen (x-axeln). Umeå (den gröna prick) sticker ut i positiv bemärkelse, eftersom andra kommuner i samma storleksordning har en högre utsatthet för brott bland befolkningen.

Figur 16. Utsatthet för brott och antalet invånare i kommunen

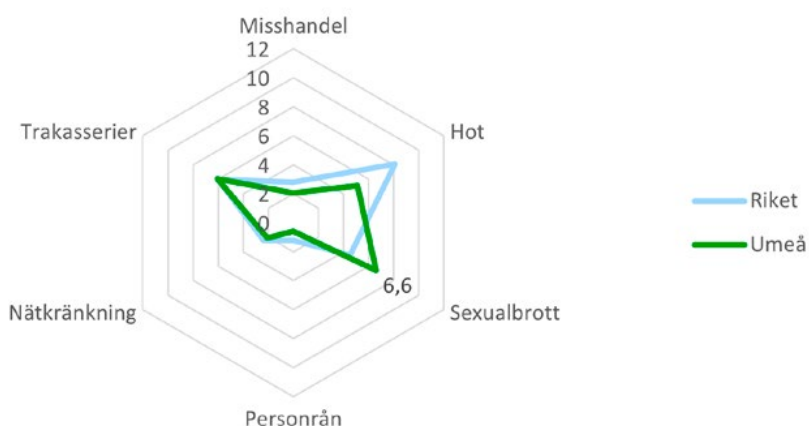
Nästan alla kommuner i Sverige, vissa var dock inte med i materialet från NTU. Stockholm, Göteborg och Malmö är exkluderade.

Källa: Nationella trygghetsundersökningen och SCB

Uppsala är den kommun som förutom Umeå tydligast sticker ut vad gäller invånares upplevda utsatthet för brott jämfört med kommunens storleksnivå. Uppsala kommun representeras av den prick i diagrammet som är längst till höger. Med tanke på kommunens stora antal invånare upplever invånarna en förhållandevis stor trygghet. Värt att observera är att mätningen ägde rum innan våldsvågen 2023 där flera av morderna och sprängningarna ägde rum i Uppsala.

Även vid jämförelser av Umeå och riket inom olika brottskategorier ligger Umeå i regel bättre till när det gäller den självrapporterade utsattheten för brott:

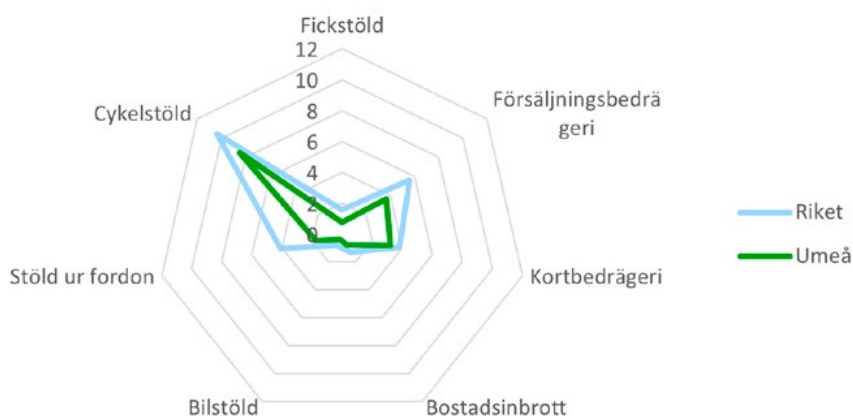
Figur 17. Brott mot enskild, andel utsatta av befolkningen (16–84 år) uppdelat efter olika brottskategorier, procent

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2022

Spindeldiagrammet visar att procentuellt färre personer i Umeå anger att de utsatts för misshandel, hot eller personrån jämfört med riksgenomsnittet. Däremot uppger fler att de utsatts för sexualbrott i Umeå. När det gäller trakasserier och nätkränkning ligger Umeå ungefär på samma nivå som riket enligt nationella trygghetsundersökningen. När det gäller tillgreppsbrott (se nedan) så ligger Umeå under riksgenomsnittet inom samtliga kategorier.

Figur 18. Tillgreppsbrott, andel utsatta av befolkningen (16–84 år) uppdelat efter olika brottskategorier, procent

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2022

Umeå sticker även ut positivt när det gäller värden som trygghet och mellanmänsklig tillit, som är viktiga beståndsdelar av ett socialt hållbart samhälle:

Figur 19. Sociala relationer och tillit uppdelat efter män och kvinnor samt olika städer, andelar

Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

Källa: KOLADA

b. Möjliga förklaringar

Vilka faktorer skulle kunna förklara Umeås förhållandevis gynnsamma läge jämfört med andra mellanstora städer? Det är givetvis riskfyllt att ge sig på en förklaring av en sådan komplex fråga. Några av de hypoteser som formulerats av våra intervjupersoner är att Umeås låga brottslighet beror på stadens historia, demografi, stadsstruktur och lokala kultur.

Till skillnad från andra kuststäder i Norrland, som Sundsvall eller Skellefteå, är Umeås tillväxt inte lika starkt kopplad till stora industrier. Forskaren Lars Westin menar att Umeå tidigt positionerade sig som kunskapsstad och särskilde sig genom sitt rika kulturliv, sitt öppna klimat och sin aktiva offentliga debatt (presentation, 23 oktober 2023). I Umeå etablerades inte stora industrier, utan läroverk, en lantbruksskola, Umeå Universitet (1965) och Norrlandsoperan (1974). Genom att utvecklas till en kunskapsstad har Umeå fått en annan demografi, med en hög andel högskoleutbildade, många kreativa näringar och en stor population av studenter.

En annan skillnad som ofta tas upp som en förklarande faktor är Umeås stadsstruktur och förhållandevis låga grad av segregation. Umeå är den största av Sveriges mellanstora städer som saknar utsatta områden enligt polisens definition. Även om det givetvis finns socioekonomiska skillnader mellan olika delar av staden (som rapporten *Jämlika liv* belyser), och även om delar av Umeå präglas av miljonprogrammets estetik, saknar Umeå den sortens isolerade, hyresrättsdominerade förortsmiljöer som finns i andra städer. Umeås stadsdelar är relativt sammanflätade, med låga barriärer och bra möjligheter för flöden dem emellan. Detta har varit ett långsiktigt planeringsmål för staden. Att verka för socialt blandade områden genom att överbrygga barriärer, skapa förutsättningar för varierade upplåtelseformer och skapa möjligheter för möten är en bärande princip i Umeås planeringsstrategier (Umeå kommun 2018, Umeå kommun 2020b). Det innebär att staden också är gestaltad för att minimera segregation och framväxten av den sortens utanförskapsområden där såväl brottsligheten som brottsutsattheten riskerar att öka.

En annan relaterad förklaring är Umeås höga grad av mellanmänsklig tillit och socialt kapital. I den europeiska undersökningen Social Progress Index, som bland annat mäter tillit till myndigheter och andra människor, hamnar norra Sverige på första plats när det gäller social hållbarhet (Umeå kommun 2023b).

Forskning visar också på ett högt socialt kapital i många av Umeås stadsdelar. Många områden präglas av starka sociala nätverk och en hög tillit mellan de boende (Eriksson et al 2021). Umeå är också en av landets föreningstätaste kommuner, med ett aktivt föreningsliv såväl inom idrott som inom kultur och sociala föreningar.

En annan skyddsfaktor är att Umeå kommun länge varit förhållandevis förskonad från gängrelaterad brottslighet. Även om det funnits lokala grupperingar i den kriminella världen hade dessa svaga hierarkier, utan några starkare kopplingar till nationella nätverk. MC-klubbar har exempelvis aldrig riktigt lyckats etablera sig i Umeå.

Just den sistnämnda skyddsfaktorn har dock förändrats under det senaste året, något som Umeås polis nu flaggar för. Problematiken med gängrelaterad brottslighet kommer troligen att utgöra en stor utmaning för det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet framåt i Umeå.

G. Utmaningar framåt

a. Organiserad brottslighet

I en lägesbild av brottsligheten i en kommun är det viktigt att vara datadriven. Det innebär att i första hand utgå ifrån tillgänglig statistik. Risken med statistik är dock att missa dolda problem eller utmaningar som vi inte har kvantitativa mått på.

En av de största utmaningarna framåt, för Umeå kommun såväl som för hela landet, är hotet från den organiserade brottsligheten. Nationellt har nätverken växt sig starkare. Det gäller i synnerhet de förorts-baserade gängen som kontrollerar de fysiska narkotikamarknaderna. Organiseringsgraden har ökat: många gäng kontrollerar nu hela sin distributionskedja, från uppköp till smuggling, distribution och lokal försäljning (Brå 2021b). Det har skett en transnationell utveckling som möjliggjorts av att narkotikasmugglingen blivit mer internationell och professionaliserad. Den möjliggörs av utlokaliserade svenska organisationer i transitländer, och underlättas av den goda tillgången på krypterade kommunikationslösningar. Alternativa betalningsmöjligheter, som kryptovalutor och informella internationella betalningssystem som hawala-nätverk har underlättat kriminell verksamhet eftersom de gjort det möjligt att förflytta pengar utan insyn från myndigheter (för mer information, se Brås rapport Narkotikamarknader (Brå 2021b).

De mest framgångsrika nätverken försöker aktivt expandera genom att ta över nya marknader. Något som uppmärksammats i samband med den våldsvåg som ägde rum i Stockholm under våren 2023. Våldet kunde kopplas till konflikter gällande narkotikamarknaden i Sundsvall. Just norrländska städer utgör intressanta expanderingsmarknader för nätverken eftersom de har färre etablerade aktörer, högre priser på narkotika och en hittills lägre nivå av våldsamma konflikter (Brå 2021b).

Nätverken har också, till en allt större grad, blivit multikriminella. Utöver narkotikabrottslighet kan de även kopplas till smuggling av andra varor, utpressning, stölder, rån, penningtvätt, bedrägerier, arbetslivskriminalitet, människosmuggling, avfallsbrott, brott mot livsmedelslagen, otillbörlig påverkan, välfärdsbrott och infiltration. För många gäng är inte längre narkotikan ens den huvudsakliga inkomstkällan, utan de får in större summor från välfärdsbrott och bedrägerier (exempelvis telefonbedrägerier och livsmedelsbedrägerier) (Polisen 2021).

Det finns också tydliga kopplingar mellan organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism. Dels finns det sociologiska likheter mellan vissa gäng och islamistiska miljöer, dels finns likheter och överlappningar i deras inre organisation (Rostami et al 2018). Det framkommer även en stark koppling mellan organiserad brottslighet och hederstunga miljöer. Både i domar, där de personer som blir aktuella i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck ofta sedan tidigare förekommer i brottsregistret på grund av annan kriminalitet (Kriminalvården 2018), men också på ett ideologiskt plan. De könsnormer som präglar gängmiljöer – hypermaskulinitet, misogyni och övervåld vid normbrott (Forkby et al 2021) – har också starka likheter med de som förekommer i hederssammanhang.

Den organiserade brottsligheten som vi ser den idag är systemhotande eftersom den starkt påverkar människors trygghet och tillit till samhället. En synlig närvaro av kriminella aktörer i ett närområde, kombinerat med en upplevelse att polisen inte kan garantera säkerheten, påverkar starkt människors benägenhet att delta i rättsprocesser. Detta kan i sin tur försvåra lagföring. Det finns också tecken på att människor lämnar områden där det förekommit skjutningar och sprängningar (Nittve 2023). Korruption, osund konkurrens, ekobrott och välfärdsbrott kan också på sikt underminera människors tillit till samhällssystemen och deras vilja att bidra till den gemensamma välfärden.

Det är lättare att hitta statistik om cykelstölder än om hur omfattande den organiserade brottsligheten är i Sverige, eller hur många personer som ingår i gäng. Polisen kartlägger aktörer som rör sig i kriminella miljöer, inte minst inom cylindernmodellen (Polismyndigheten et al 2023). Det är svårt att veta hur långt kriminellas inflytande sträcker sig, eller att identifiera de kriminella möjliggörarna längst upp i nätverken. Mycket tyder på att det också finns en kriminell marknad där fristående aktörer erbjuder specialiserad "konsultverksamhet" inom nischade områden som bombtillverkningen (Glans 2023a), smuggling eller kartläggning av lätta bedrägerioffer (Bogegård 2023).

Vad kan vi då säga om läget i Umeå utifrån den nationella problembilden? Det finns inga siffror om hur utbredd den organiserade brottsligheten är i Umeå, eller hur många personer som ingår i gängssammanhang. Men polisens bild är att brottsligheten har gått från att varit lokal till att under 2023 bli alltmer sammankopplad med nationella gäng. Vilket innebär att nya aktörer flyttat in, att lokala aktörer ingår i större nätverk, men också att Umeås kriminalitet i många fall fjärrstyrs från andra städer eller andra länder. Globaliseringen är ett faktum även i den kriminella världen. En organisation som underlättas av tillgången till krypterade kommunikationsmedel. Vad som är säkert är att polisen i Umeå ser den organiserade brottsligheten som en mycket stor utmaning i deras arbete under de kommande åren.

b. Koppling till släktbaserade nätverk

En annan observation som framkommit i intervjuerna är att det även lokalt i Umeå finns en stark koppling mellan organiserad brottslighet och vissa släktbaserade nätverk. Analyserar man domar framkommer det att ett antal familjer är återkommande, och att de miljöer där det förekommer arbetslivskriminalitet, pengatvätt eller narkotikahandel också särskiljer sig när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Som en respondent uttryckt det: "jag har skrivit analyser när det gäller hedersutsatta barn, och redan då slogs jag av att hotaktörerna i familjerna var kopplade till annan brottslighet som våld och narkotika. Det verkar vara en enorm riskfaktor att ha en hedersbakgrund". Enligt vår respondent bildar de här släktbaserade nätverken en form av parallellsamhälle eller "gråzon". Genom de olika branscherna där de är verksamma – biltvättar, pizzerior, kemtvättar, skönhetssalonger, grossistföretag – möjliggör nätverken arbetslivskriminalitet (genom handel med arbetstillstånd) men också informella finansiella transaktioner, via "hawala"-tjänster. Det i sin tur möjliggör pengatvätt av kriminella inkomster, men också finansiering av brottsliga verksamheter:

"Den här världen är en kringmiljö kring den brottslighet som syns i media, kopplad till vapen och narkotika. Det är en gråzon, här finns svart, vitt och grått. Där finns de ekonomiska musklerna, en sorts informell bankmiljö. Det är det som har gjort att narkotikamiljöerna har kunnat mångdubblats, genom att man har kunnat låna pengar."

Att förstå hur den här kringmiljön fungerar, och att inte missa kopplingen mellan släktbaserade nätverk och olika former av kriminalitet är enligt vår respondent viktigt för att inte tappa en del av sammanhanget bakom den organiserade brottsligheten i Umeå. Risken är givetvis att därmed felaktigt peka ut personer från vissa länder som mer brottsbenägna, eller att ge bilden att det handlar om alla familjer från vissa länder, när det snarare handlar om ett fåtal familjenätverk som i många fall redan hade en koppling till kriminell verksamhet innan deras ankomst till Sverige. Det är viktigt att inte svartmåla, men också att inte blunda för de kopplingar som finns mellan kriminalitet, heder och vissa släktnätverk: "Det har funnits en intern tröghet. Man vill inte lyssna. Men jag tror inte vi skyddar någon genom att inte säga någonting. Tiden har nog kommit för att ha det här samtalet".

c. Polarisering

Att ha ett nyanserat samtal om exempelvis kopplingen mellan organiserad brottslighet och släktbaserade nätverk (så kallade klanstrukturer) försvåras av den polarisering som råder i det politiska samtalet runt frågor som rör brottslighet, invandring och integration. Det finns olika narrativ om vad som orsakat de problem med organiserad brottslighet som Sverige nu står inför, där vissa lägger tonvikten på misslyckad integration medan andra lyfter segregation, rasism och ojämlikhet som de drivande faktorerna bakom utvecklingen.

Den polariseringen i problembeskrivning – och förslag på åtgärder – märks också av lokalt. Bilden av vad som driver problem som ungdomsbrottslighet, segregation eller social oro i Umeå skiljer sig åt beroende på vem man talar med. Den polariseringen blev mycket tydlig i Studieförbundet rapport från 2021 – *Alla de här drömmarna* (Birkne et al 2021) – men också i den fördjupade medborgardialog om segregation som kommunen organiserade 2021-2023 (Umeå kommun 2022a).

Samtidigt som den offentliga debatten polariseras märks också ett allt tydligare ”vi-och-dom” mellan ungdomar från olika stadsdelar. Exempelvis uttrycker vissa ungdomar från Teg att de inte känner sig välkomna på Ålidhem, eller vissa unga från Ålidhem att de inte känner sig välkomna i centrum, Haga eller andra ”vita områden” (Umeå kommun 2022). Sådana klyftor är ett problem då de hotar det överbryggande sociala kapitalet (Eriksson 2009) som är av stor vikt för Umeås övergripande grad av tillit och social sammanhållning.

Det finns också indikationer att befintliga polariseringar förstärks av kriget i Gaza, där olika samhällsgrupper tolkar händelseutvecklingen på vitt skilda sätt, och som förstärkt risken för hatbrott i Umeå. Även om polarisering är en annan fråga än brottslighet försvårar den utvecklingen av gemensamma insatser för att förebygga och motverka problem. Är alla parter inte ense om själva problembeskrivningen (exempelvis runt ungdomsbrottslighet) blir det mycket svårare att adressera problem ihop. Det är en stor utmaning eftersom samsyn och samverkan är A och O i ett effektivt brottsförebyggande arbete.

d. Växa till en storstad utan storstadens problem

Många av de utmaningar som Umeå står inför de kommande åren handlar om hur kommunen kan växa utan att tappa viktiga värden som rör den sociala hållbarheten.

Umeå har länge omfamnat tillväxt som något positivt, en central del av Umeås utvecklings- och positioneringsstrategi som kreativ innovationsstad. Bland Umeås övergripande mål handlar det första om att ”Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050”. Tillväxten är viktig för att attrahera rätt kompetens och kunna erbjuda medborgare en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden.

Figur 20. Tillväxt i Umeå

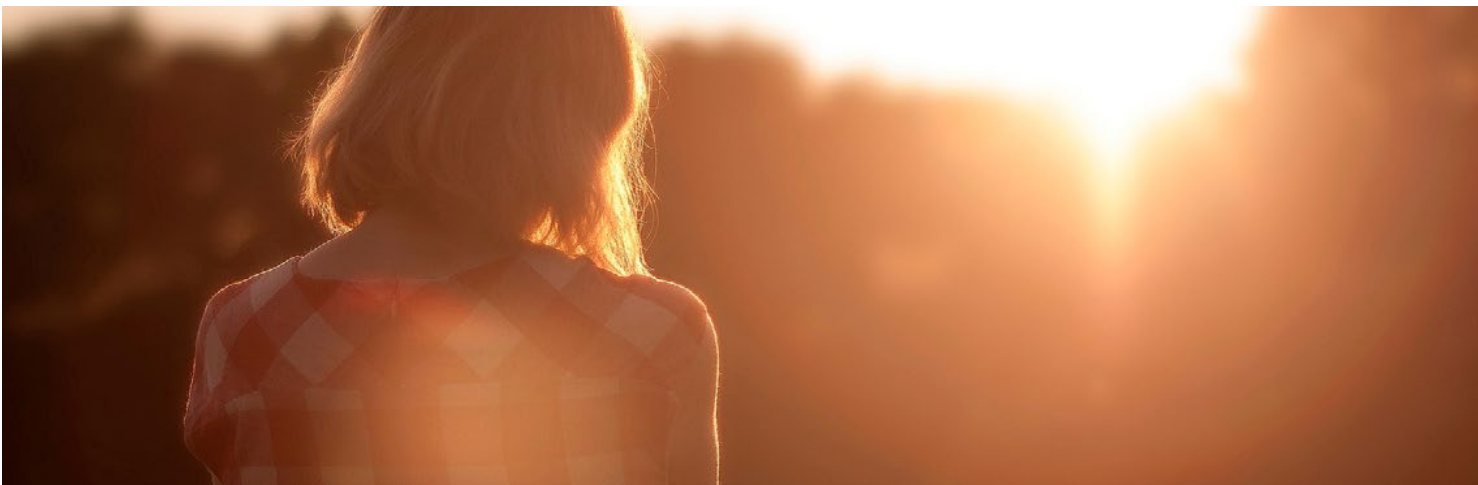
Källa: SCB

Utmaningen med tillväxt, ur ett brottsförebyggande perspektiv, är att inte "tappa greppet" utan fortsätta skala upp de förebyggande insatserna så att de står i proportion till problembilden. Det rör många grundverksamheter, som skolan, socialtjänsten eller Umeå fritid – det måste fortsatt finnas tillräckligt många vuxna runt barn och unga för att kunna identifiera och förebygga problem i tid. Men tillväxten påverkar också andra aktörers förutsättningar, som polisen. De måste anpassa sitt arbete till en ökad befolkningsmängd. Även föreningslivet berörs, vars utbud måste matcha en förändrad efterfrågan. Det ställer i sin tur krav på stadsutvecklingen, eftersom det finns ett behov av att tillskapa fler ungdomsgårdar eller idrottsplaner även i stadsdelar som förtätas.

Att ställa om från en mellanstorstad till en storstad kommer innebära utmaningar. För att inte Umeås brottslighet ska förändras i negativ riktning måste såväl kommun som myndigheter agera i ett tidigt skede. Det handlar att under resans gång värna och bibehålla de sociala värden som har präglat Umeås utveckling.

I det brottsförebyggande arbetet är det viktigt att arbeta utifrån olika perspektiv – kortsiktigt och långsiktigt. Det är angeläget att följa brottsutvecklingen här och nu, som den syns i statistiken, för att snabbt kunna sätta in såväl motåtgärder som förebyggande åtgärder. Här är tidsperspektivet några år framåt. Men samtidigt är det viktigt att även lyfte blicken och beakta de utmaningar som ligger framför Umeå på sin tillväxtresa till 200 000 medborgare, och då är det ofta sådant om inte (än) syns i statistiken som kan vara särskilt angeläget att förebygga för att undvika allvarlig brottslighet på lång sikt.

3. Våldsbrott

Det förra kapitlet syftade till att ge en överblicksbild av hur Umeås brottslighet ser ut i stora drag. I den här delen går vi ner i skala och ser på hur nuläget och utvecklingen ser ut inom olika brottskategorier, utifrån den kvantitativa och kvalitativa information vi har att tillgå. Först ut är våldsbrott, som utgör huvuddelen av de brott som kallas "brott mot person", och som riktar in sig på människors fysiska och psykiska integritet.

A. Dödligt våld

a. Vad menas med dödligt våld?

Dödligt våld avser våld som orsakat någons död; i den kategorin ingår mord, dråp, barnadrap samt vållande till annans död. Både mord och dråp innebär ett uppsåt, men vid dråp finns omständigheter som gör att brottet bedöms som mindre grovt. För mer information se Brottsbalken 3 kap. 2 §. Dödligt våld utgör en mycket liten del av alla anmälda brott, men är ändå en viktig kategori att beakta eftersom det är allvarliga brott, som dessutom väcker starka känslor och får mycket utrymme såväl i media som i de lokala samtalen.

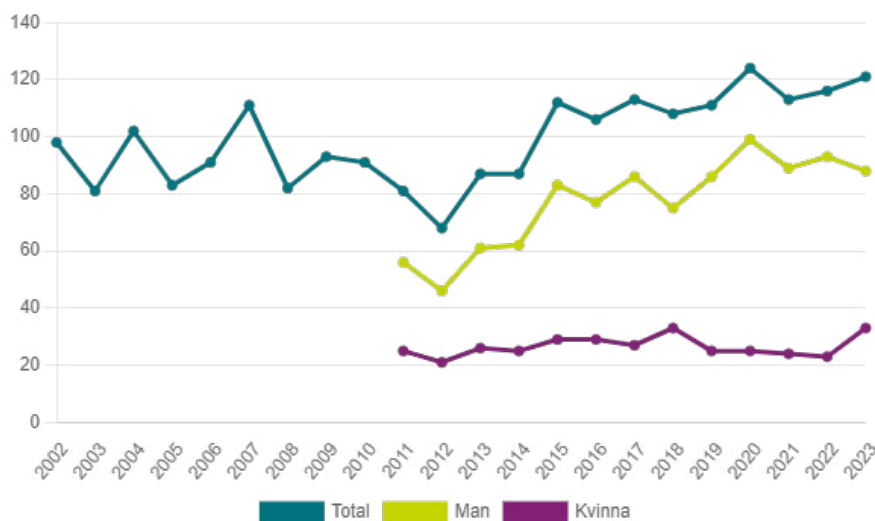
b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Under flera decennier minskade det dödliga våldet i Sverige. Utvecklingen från och med 1990-talet präglades av en långsiktigt nedgående trend, i likhet med resten av Europa.

Från och med 2012 syns en ökning av konstaterade¹ fall av dödligt våld, men som till stor del kan härledas till befolkningsökningen. Gällande antal konstaterade fall av dödligt våld per invånare syns ingen större förändring mellan 2012 och 2022.

¹ När det gäller just dödligt våld är det viktigt att utgå ifrån Brå:s statistik om kontrollerade fall av dödligt våld och inte från anmälningsstatistiken eftersom sådana anmälningar innehåller många fall som sedan visar sig bero på olyckor, självmord eller naturliga förklaringar. Skillnaden mellan anmälda brott och konstaterade fall har dessutom ökat över tid. Därför redovisar Brå konstaterade fall varje år.

Figur 21. Konstaterade fall av dödligt våld i riket uppdelat på man och kvinna, antal

Källa: Brå

En skillnad mellan Sverige och andra nordiska länder är nivån på det dödliga skjutvapenvåldet. Där ligger Sverige, de senaste åren, mycket högre jämfört med andra nordiska länder, och även övriga länder i Europa. Den ökade dödligheten bland män, och i synnerhet unga män, kan direkt kopplas till Sveriges problem med dödligt skjutvapenvåld i kriminella miljöer (Brå 2021c).

II. LÄGET I UMEÅ

Konstaterat dödligt våld i polisregion Nord har varierat mellan två och elva fall sedan 2015. Under 2022 konstaterades 6 fall av dödligt våld.

I Umeå är även det årliga antalet fall av anmälda brott gällande fullbordat mord, dråp eller vållande till annans död relativt få.

Tabell 2. Fullbordat mord eller dråp i Umeå uppdelat efter kön, antal

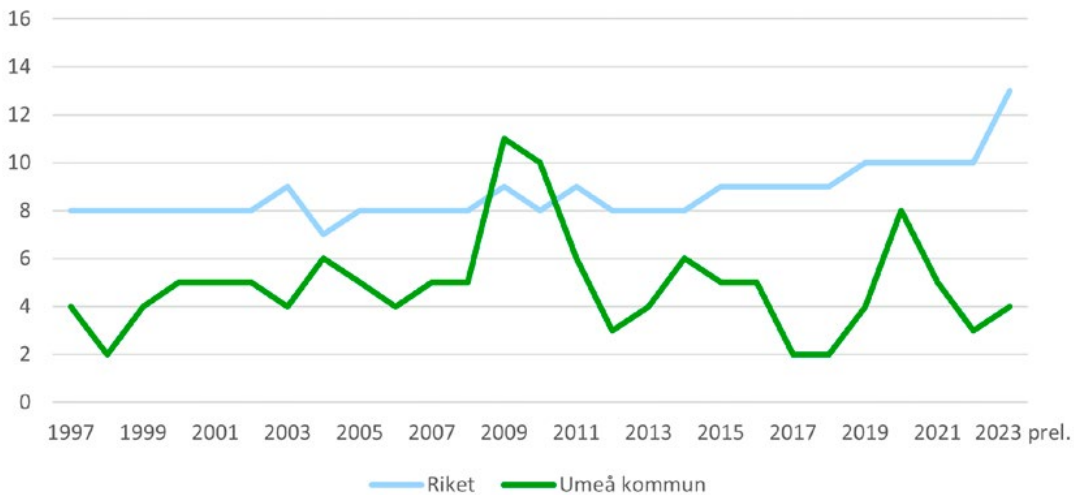
Kön	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
kvinna/flicka	1	3	0	0	0	3	3	0	0	1	1
man/pojke	1	1	1	1	0	3	4	2	0	0	1

Källa: Polismyndigheten

Det är viktigt att beakta att fallen ovan handlar om anmälda brott, inte konstaterade fall av dödligt våld. Det kan alltså dölja sig fall i siffrorna som under utredningens gång visade sig inte handla om dödligt våld.

Även anmälningar om försök till mord eller dråp ligger på en lägre nivå i Umeå jämfört med riket.

Figur 22. Försök till mord eller dråp, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

I statistiken för Umeås syns inte (än) någon ökning av dödligt våld mot unga män, kopplat till uppgörelser i kriminella miljöer, den sortens dödligt våld som driver upp den nationella statistiken. Från 2019 till 2022 skedde ingen skjutning i Umeå. Under 2023 däremot kan två händelser i Umeå härledas till uppgörelser i kriminella miljöer: dels den skjutning som ägde rum Öst på stan 17 april, kopplat till konflikten mellan Foxtrot- och Dalen-nätverken, dels det knivmord som ägde rum på Mariehem 8 oktober.

Ett annat uppmärksammat fall av dödligt våld i Umeå 2023 var mordet på en ung kvinna på Haga. Det hade ingen koppling till våld i kriminella miljöer, utan handlade om våld i nära relation. Skillnaden mellan mordet på Mariehem och det på Haga speglar ganska bra det nationella mönstret i det dödliga våldet, varmed män löper störst risk att mördas av andra män, medan det dödliga våldet mot kvinnor oftast kan kopplas till våld i nära relationer.

B. Misshandel

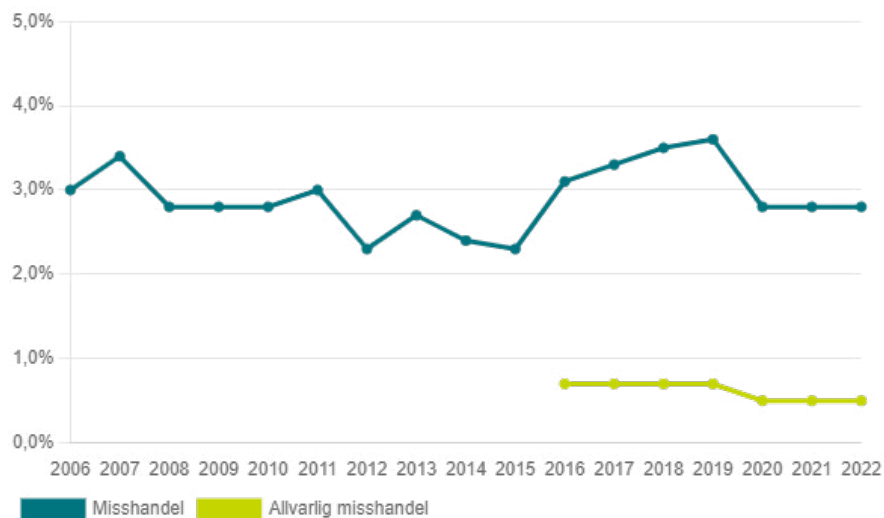
a. Vad menas med misshandel?

Med misshandel menas en handling där någon med avsikt tillfogar en annan person skada. Det kan vara kroppsskador, smärta eller att någon försätter en annan person i vanmakt (Brottsbalken 3 kap 5 §).

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Enligt nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2022 var det 2,8 procent av Sveriges befolkning, i åldern 16-84 år, som utsatts för misshandel. Statistiken visar att andelen över tid varierat mellan drygt 2 procent och cirka 3,5 procent.

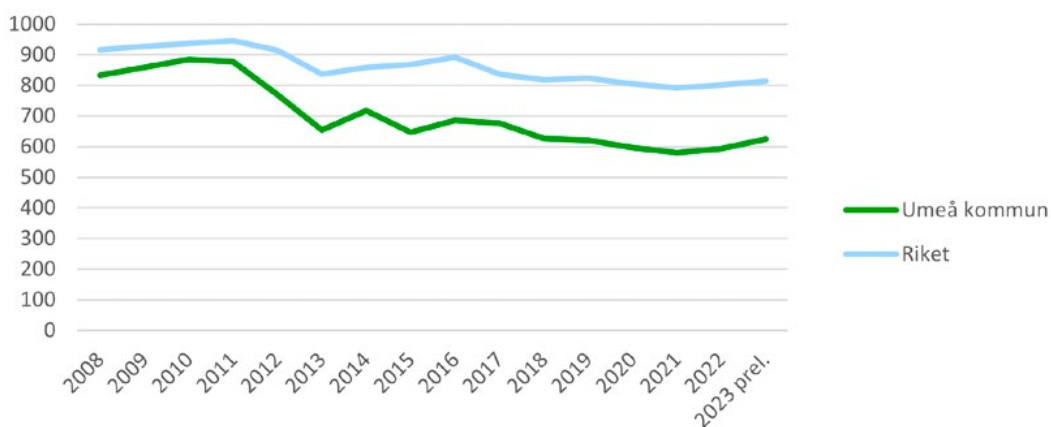
Figur 23. Andel utsatt för misshandel i riket

Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

NTU-data från Umeå visar att 2 procent av befolkningen utsatts för misshandel 2021–2022.

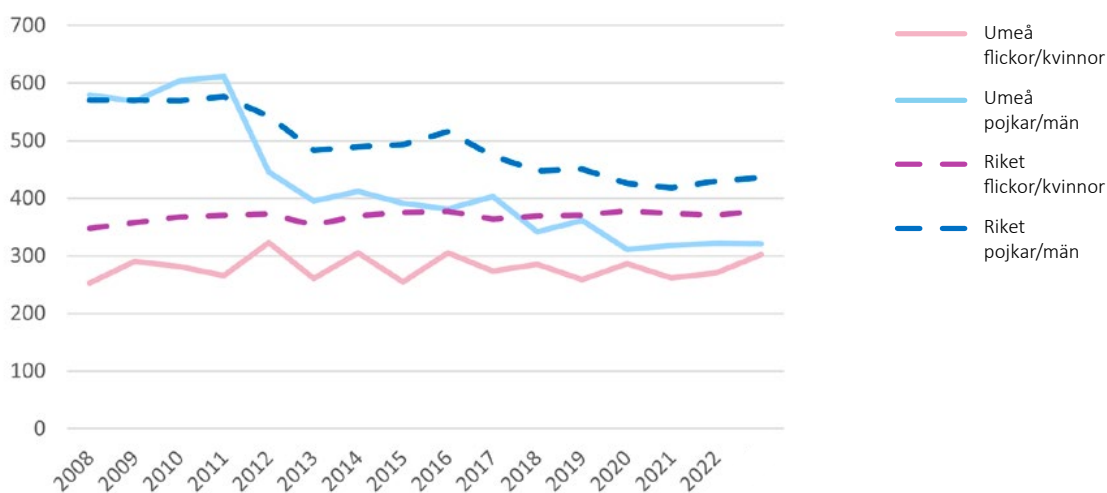
Statistiken över anmälda misshandelsbrott i kommunen visar på en sakta nedgång över tid, med en liten ökning 2022–2023. Antalet anmälda fall av misshandel är lägre i Umeå jämfört med riket och nivån har även sjunkit mer i Umeå än för riket i stort.

Figur 24. Misshandel inklusive grov, anmälda brott Umeå och riket, per 100 000 invånare

Källa: Brå

Gällande utvecklingen av anmälda brott för misshandel mot män och kvinnor framkommer det att utvecklingen skiljer sig åt. Män utsätts fortfarande i högre utsträckning än kvinnor – precis som i resten av landet. Men skillnaden har minskat. Nedgången i Umeå beror på ett minskat antal misshandelsbrott riktat mot pojkar och män, medan samma positiva utveckling inte syns när det gäller misshandel av kvinnor. Vad gäller misshandel mot kvinnor och flickor har antalet brott per 100 000 invånare legat runt 300 fall mellan 2008 och 2023.

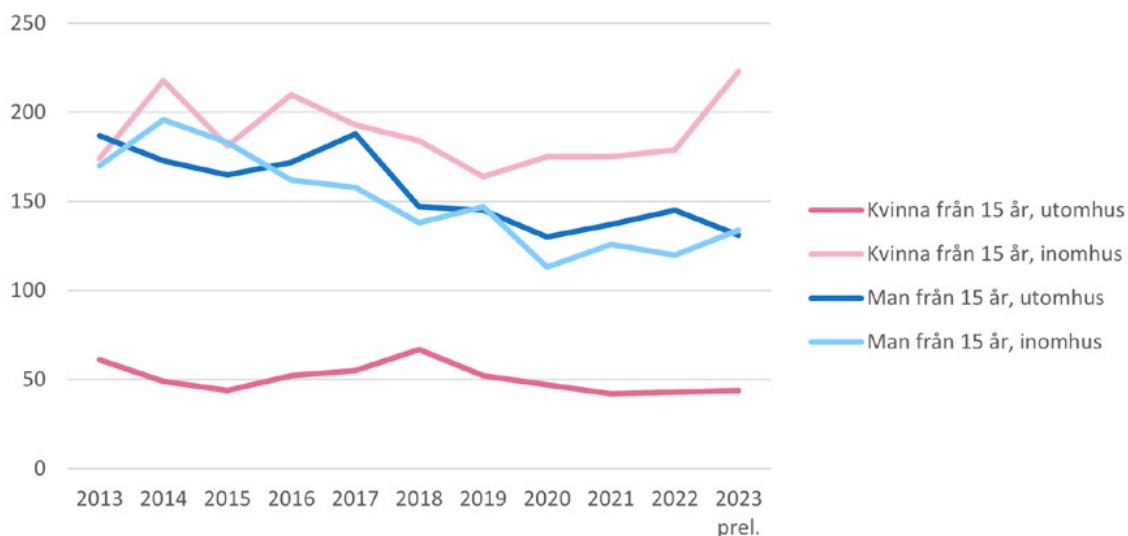
Figur 25. Misshandel inklusive grov, anmälda brott uppdelat efter kön samt Umeå och riket, per 100 000 invånare

Källa: Brå

När det gäller skillnader mellan män och kvinnor framkommer det också ett tydligt mönster kring var brottet ägt rum, inomhus eller utomhus. Kvinnor utsätts i mycket högre grad inomhus, vilket tyder på en koppling med våld i nära relation, medan motsvarande siffror för män visar på en svag övervikt när det gäller misshandel utomhus. Där är mönstret i Umeå samma som för riket.

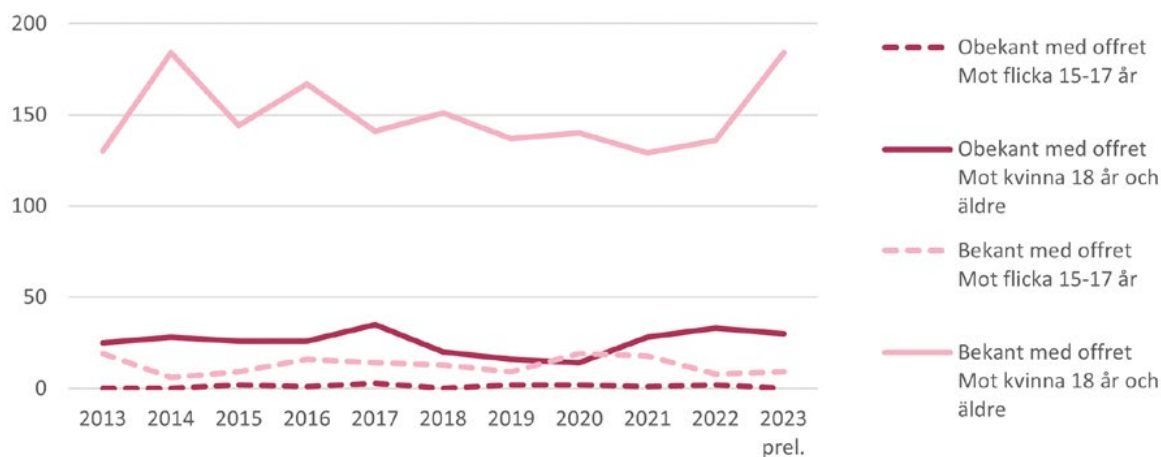
Figur 26. Misshandel inklusive grov i Umeå, anmälda brott uppdelat efter kön samt om brottet begåtts inomhus eller utomhus, per 100 000 invånare

Källa: Brå

När det gäller just misshandel mot kvinnor inomhus konstateras en kraftig ökning av antalen fall 2023. Ser vi närmare på vad som driver den ökningen är det tydligt att ökningen drivs av misshandel mot kvinnor av för dem bekanta gärningspersoner, vilket i de allra flesta fall handlar om partnervåld.

Figur 27. Misshandel av kvinna inomhus i Umeå, uppdelat efter ålder samt relation till gärningsperson, antal anmälda brott per 100 000 invånare

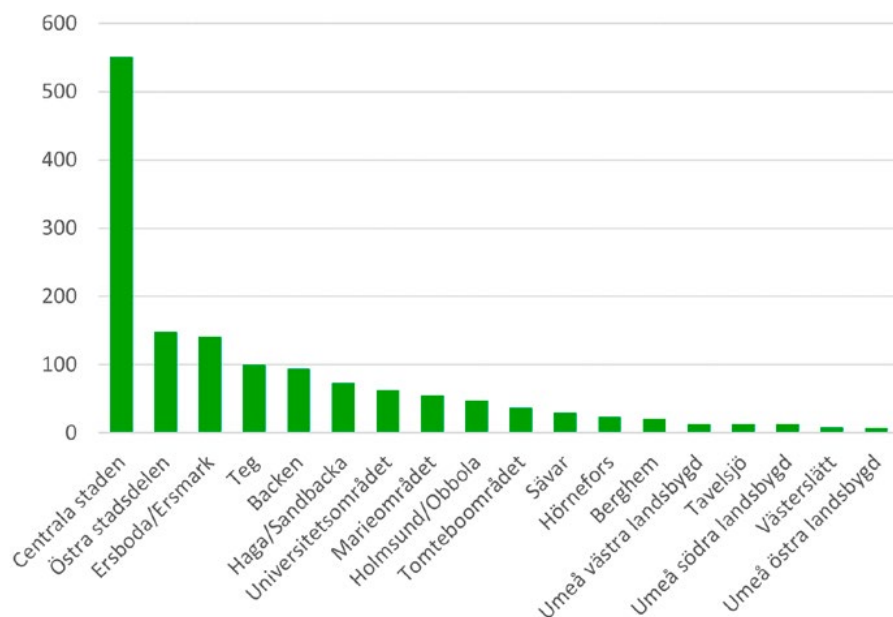
Källa: Brå

c. Geografisk fördelning

I diagrammet nedan visas antal anmälda våldsbrott i Umeå uppdelat på olika nyckelkodsområden (NYKO). Varje större nyckelkodsområde består av en sammanslagning av flera mindre områden. Exempelvis utgörs området "Backen" av bostadsområden som Grisbacka, Umedalen och Backen med fler. "Teg" är en sammanslagning av Röbäck, Böleäng och Söderslätt med fler. För mer information gällande respektive område se kartorna på Umeå kommuns hemsida [NYKO Umeå](#).

Vad gäller platser och områden där våld äger rum finns det en tydlig koppling mellan våld och platser med mycket mänskliga flöden och många serveringsställen. Centrum sticker ut allra mest.

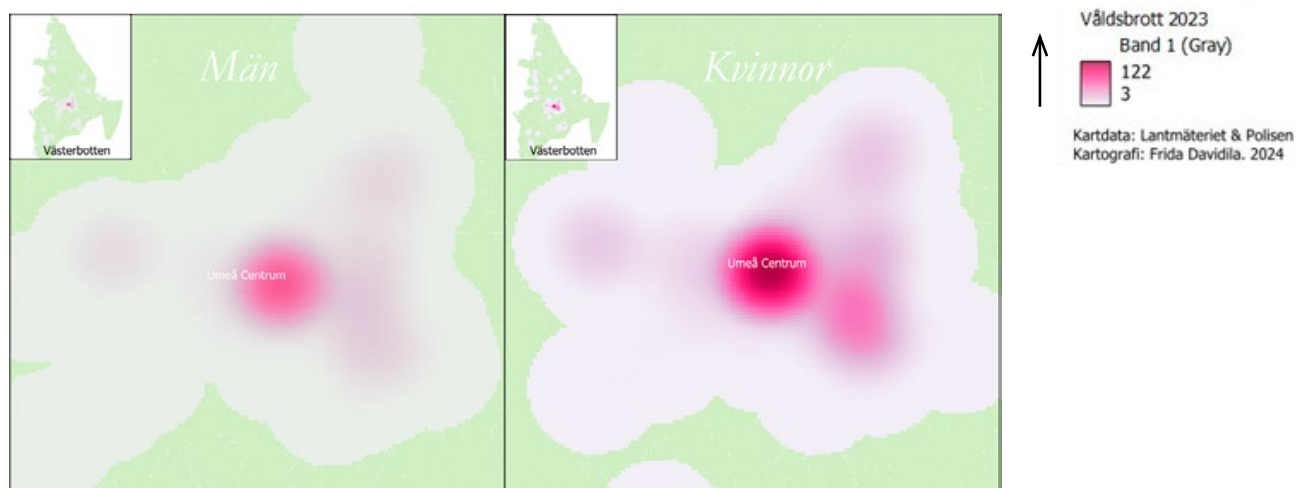
Figur 28. Våldsbrott uppdelat per område i Umeå 2022, antal

Källa: Polismyndigheten

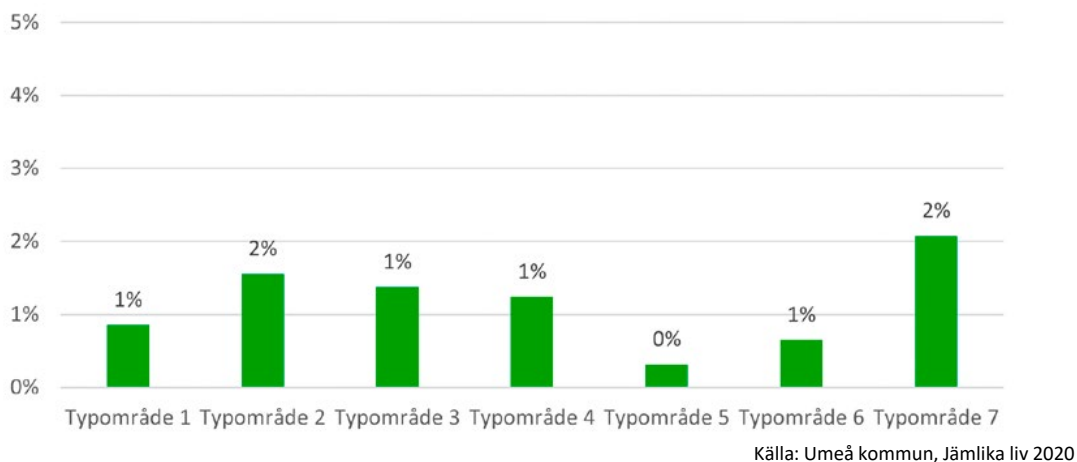
Särskiljer vi våld mot kvinnor och män syns gemensamma rumsliga mönster – men också skillnader. Flest kvinnor och män utsätts i de centrala stadsdelarna, men den rumsliga koncentrationen är tydligare för män än för kvinnor, där utsattheten inte avtar lika tydligt med avstånd från centrum.

Karta 2. Värmekarta på våldsbrotten i Umeå kommun, uppdelat enligt målsägandens kön

Även socioekonomi och ålder kan spela in när det gäller utsatthet för våld. I folkhälsoenkäten *Jämlika liv* ser vi exempelvis att en högre andel utsätts för våld i typområde 7 än i typområde 1. (Umeå kommun 2020a). För att se vilka områden i Umeå som typområdena motsvarar, [se bilaga 3](#).

Figur 29. Har du blivit utsatt för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna? Andel som svarar ja.

Även nationellt syns en koppling mellan utsatthet för misshandel och socioekonomiska skillnader. Data från 2022 visar att risken att utsättas för misshandel var dubbelt så stor i socioekonomiskt blandade områden eller i områden med socioekonomiska utmaningar som i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (Brå 2023d).

d. Ökat våld mellan unga

I en intervju med poliser bekräftade de bilden att antalet fall av misshandel minskat i Umeå över tid vad gäller våld utomhus i den offentliga miljön. Minskningen kan kopplas till samhälleliga förändringar när det gäller tolerans för fysiskt våld, men också användning av alkohol. Unga idag dricker inte på samma sätt och i samma utsträckning som för tio år sedan (se avsnittet [Alkohol](#)). De poliser vi pratade med påpekade också att polisen arbetat aktivt med våld i krogmiljön, vilket kan ha påverkat.

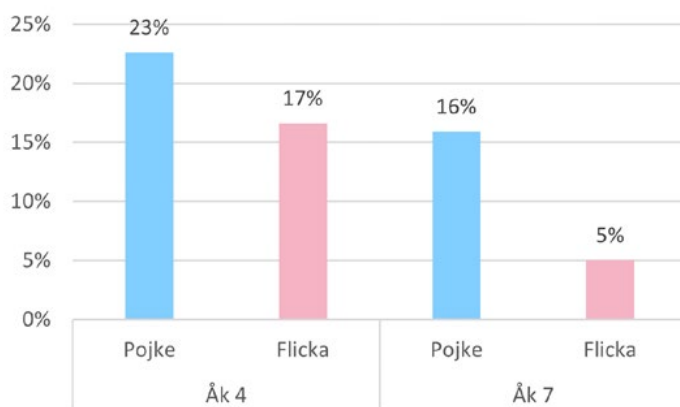
Även om det krogrelaterade våldet i offentlig miljö minskar ser polisen en ökning av andra typer av våld, kopplat till ungdomar. Bland de ungdomar som ofta hänger i centrum på dagtid, antingen för att de inte är i skolan, eller för att de mellanlandar där innan de tar bussen hem, sker det konflikter som inte sällan leder till fysiskt våld. Ibland handlar det om spontana slagsmål, men det förekommer även att våldet är planerat. Exempelvis att någon lockas till en viss plats (som ett parkeringsgarage), eller att unga stämmer möte för att slåss. Det kan handla om ganska grovt våld, ofta med inslag av förnedring. Mörkertalet är även stort vad gäller dessa incidenter. Relativt mycket kommer till polisens kännedom för att händelser fångas på övervakningskameror eller för att polisen hittar filmer vid genomgång av beslagtagna mobiltelefoner.

Nationella siffror bekräftar att unga är de som har störst risk att utsättas för våld. Enligt NTU var andelen utsatta dubbelt så stor i kategorin 16–19 år som i kategorin 35–44 år (Brå 2023d). Andelen som utsätts fortsätter minska med stigande ålder.

I Umeå vittnar ungdomspoliserna även om att våld förekommer elever emellan i skolorna. Inte sällan sker det i korridorer, även om vuxna är närvarande, något de menar är en ny utveckling eftersom vuxen närvaro brukade ha en mer avskräckande effekt. Det handlar inte uteslutande om killar, utan även om tjejer som ger sig på varandra i skolmiljön.

Att skolan är en vanlig brottsplats, inte minst när det gäller våld, bekräftas av såväl nationell som lokal statistik. Skolan är enligt Brå den vanligaste platsen där unga utsätts för våld. I Umeå visar statistik från Elevhälsan att 2023 utsattes över 20 procent av pojkarna och över 15 procent av flickorna i årskurs 4 för våld.

Figur 30. Har du någonsin blivit utsatt för våld på skoltid? Andel som svarat ja. Läsåret 2022–2023

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Polisens kvalitativa observationer och data från Elevhälsan pekar åt samma håll, det vill säga att det finns problem kopplade till våld mellan unga, inte minst i skolmiljön. Här finns det ett behov att ett förstärkt förebyggande arbetet.

C. Våld i nära relation

a. Vad menas med våld i nära relation?

Våld i nära relation avser våld som utövas inom ramen för en relation där offret har starka känslomässiga band till förövaren. Det kan vara fysiskt våld, men också psykiskt, ekonomiskt, materiellt eller latent – det vanligaste är en kombination av olika våldstyper. Våld i nära relation är alltså en kategori som samlar olika typer av brottsliga handlingar, exempelvis misshandel, olaga hot eller skadegörelse, men den gemensamma nämnaren är att de utförs av en för offret närstående person, och att de tar plats i ett bredare mönster av våld och kontroll. I de flesta – men inte alla – fall utövas våldet inom ramen för en parrelation.

b. Omfattning och utveckling

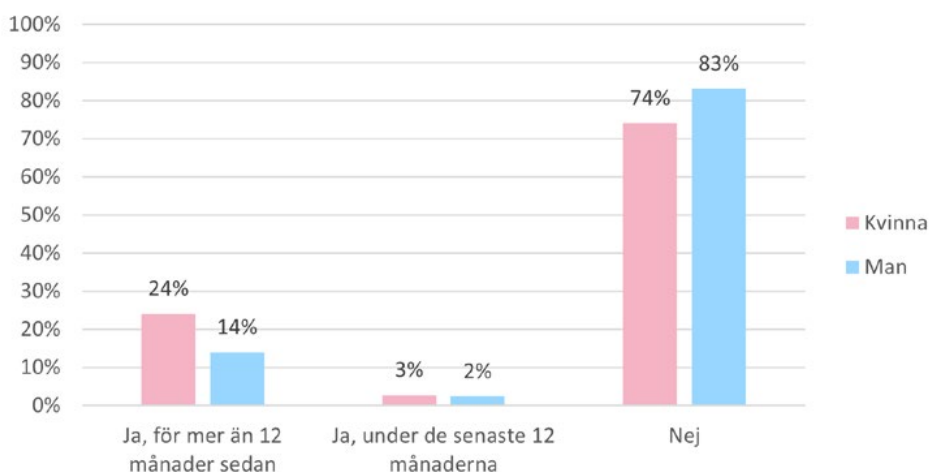
I. LÄGET NATIONELLT

Brå har inte gjort någon djupgående kartläggning av våld i nära relation sedan 2014, men då visade siffrorna på en jämn fördelningen av utsattheten. 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen angav att de utsatts för psykiskt våld, och 2,2 procent av kvinnorna och 2,0 procent av männen att de utsatts för fysiskt våld (Brå 2014).

II. LÄGET I UMEÅ

I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* ställdes frågan ”Har du någon gång blivit utsatt för psykiska övergrepp? Tex trakasserad, hotad, fått saker förstörda, inte fått någon insyn i ekonomin eller annat?” Även om kopplingen till våld i nära relation inte är uttalad, och frågan kan ha fångat upp övergrepp som skett i andra relationer, är det ändå troligt att många av de som svarat ja utsatts inom ramen för en nära relation. Bland kvinnor svarade 3 procent att de utsatts det senaste året, och 24 procent att de utsatts för mer än 12 månader sen. Bland män var motsvarande siffror 2 procent och 14 procent.

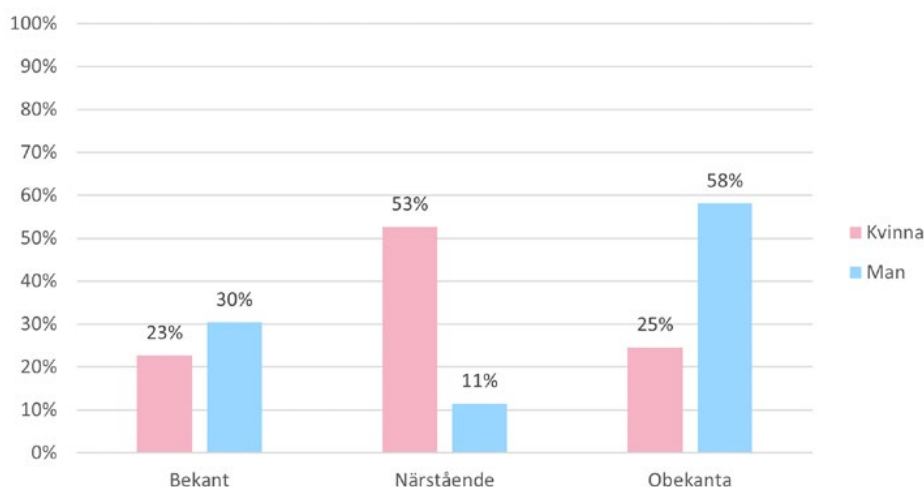
Figur 31. Har du någon gång blivit utsatt för psykiska övergrepp? Tex. Trakasserad, hotad, fått saker förstörda, inte fått någon insyn i ekonomin eller annat? Efter kön

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Såväl män som kvinnor utsätts alltså för våld i nära relation, i synnerhet när det gäller psykiskt och ekonomiskt våld. Men det finns en skillnad mellan män och kvinnor när det gäller det fysiska våldet. Som vi såg i analysen av misshandel ovan är män oftare utsatta för misshandel av obekanta, medan majoriteten av misshandelsfallen mot kvinnor sker inomhus, av för dem bekanta gärningspersoner. Vilken sorts bekanta gärningspersoner det handlar om blir tydligt i polisens data över misstänkta gärningspersoner, det är främst "närstående", det vill säga medlemmar av den egna familjen. För män ser mönstret omvänt ut – där är det i större utsträckning obekanta eller bekanta som utöver våldet, inte närstående.

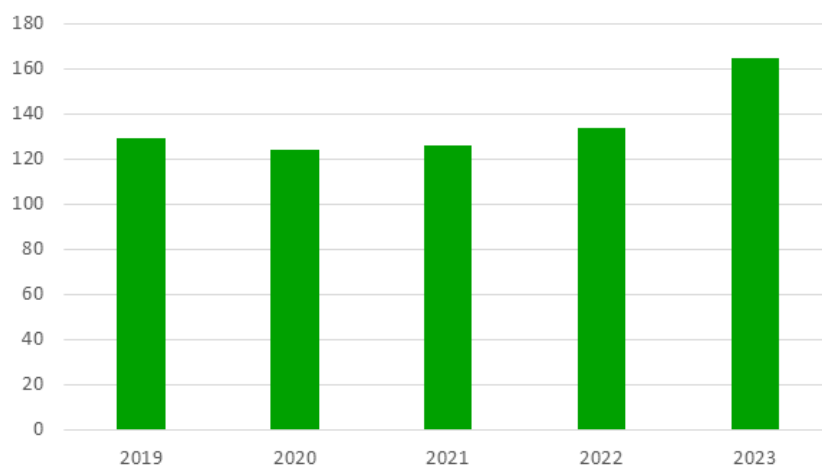
Figur 32. Misshandel i Umeå, målsägandes relation till gärningsperson 2022, andelar

Källa: Polismyndigheten

På grund av det stora mörkertalet och att "våld i nära relation" inte är en brottsrubricering är det svårt att uttala sig med säkerhet om hur utvecklingen ser ut. De mest extrema fallen är lättare att identifiera – 2022 mördades exempelvis 10 kvinnor i Sverige inom ramen för en nära relation. Antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor inomhus har också ökat i Umeå. För misshandel av kvinnor där det är en närstående som misstänks, inte en bekant, syns även där en viss ökning av antalet anmälda fall.

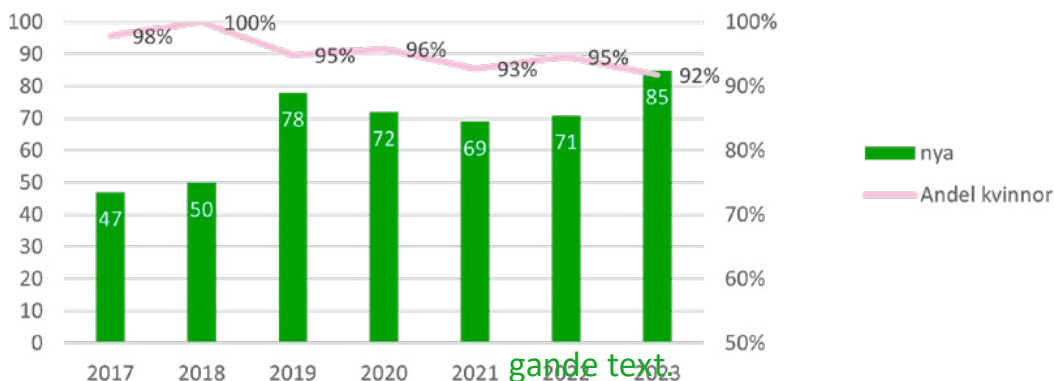
Figur 33. Kvinnor utsatta för misshandel i Umeå, utsatt av närstående, antal

Källa: Polismyndigheten

Det är dock viktigt att beakta att utvecklingen av misshandelsvåldet mot kvinnor ger en indikation på utvecklingen, men inte är att beakta som ett mått på "allt" våld i nära relation. Det fysiska våldet är bara toppen på ett mycket större isberg. De yrkesverksamma vi pratat med delar uppfattningen om att våld i nära relation inte verkar minska. Antalet anmälningar till socialtjänsten gällande våld i nära relation visar också en långsiktigt ökande trend.

Figur 34. Aktualiserade ärenden hos socialtjänsten i Umeå gällande våld i nära relation. Antal nya ärenden samt andelen kvinnor

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Även Centrum mot våld (CMV) vittnar om ett ökat antal ärenden sedan pandemin: "Vi har ett ökat tryck. Jag vet inte om våldet ökat eller om det är medvetenheten som ökar. Det är jättesvårt att säga, men kön är lång och svårjobbade. Det innebär att våra prioriteringar verkligen har ställts på sin spets".

Det är svårt att avgöra om ökningen av antalet ärenden beror på en ökad mängd våld, eller en större benägenhet att söka hjälp. Personal på CMV beskriver att det finns en större medvetenhet kring våld i nära relationer, och att trösklarna för att prata om sin utsatthet sänkts. De ser detta som en positiv utveckling.

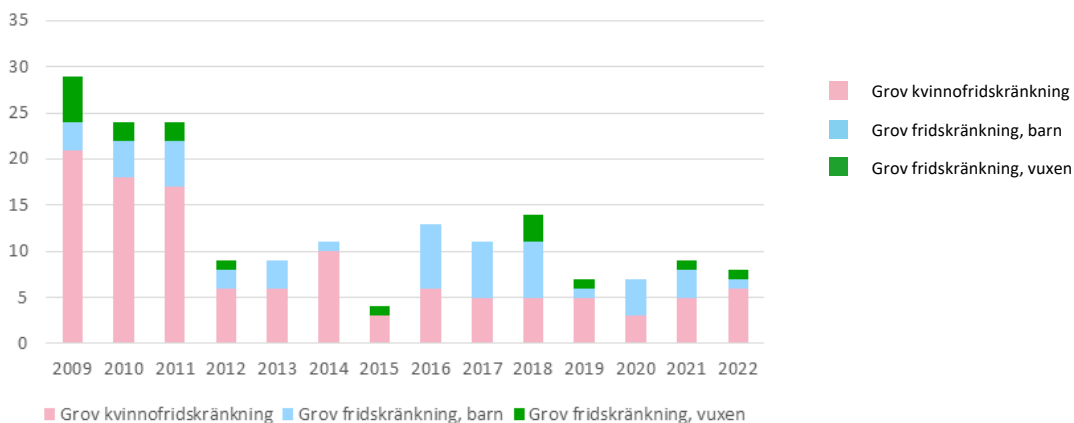
De anställda på CMV beskriver dock att trösklarna för att söka hjälp är högre för män. Mycket av den stödstruktur som finns är anpassad utifrån kvinnors identitet och behov – exempelvis tjej- och kvinnojourer – medan motsvarande lösningar inte finns för män. Sen kan det också vara svårare att som man söka hjälp på grund av rådande könsnormer. Det kan kännas mer skamfyllt för män att utsättas för våld. Det i sin tur kanske innebär att fler män drar sig för att berätta vad de utsätts för, eller att ens identifiera deras utsatthet som "våld". Det finns också en oro över att inte bli trodd – CMV berättar om män som tar emot slag men avstår från att slå tillbaka eftersom de är rädda att alla misstankar då skulle riktas mot dem som våldsutövare.

c. Eftervård

Det är lätt att tro att våld i nära relation upphör i samband med att våldet anmäls och relationen avslutas. Men realiteten är att så gott som alla personer som utsätts för våld i nära relation också utsätts för eftervård – det vill säga för våld som uppstår efter att relationen tagit slut. Det är särskilt sant för de som har gemensamma barn med sin förövare. Centrum mot våld vittnar om att eftervård är ett stort problem.

För att i större utsträckning kunna fånga upp eftervåldet och straffa förövarna introduceras 1998 brottet fridsbrott i Brottsbalken. Är det grova fridsbrottet riktat mot en kvinna rubriceras det som grov kvinnofridskränkning. Men även om personer lagförts för grov fridskränkning framkommer det att antalet anmälningar följer en minskande trend nationellt. En utveckling som enligt Brå snarare pekar på hur svårt det är att stärka att fridsbrott har skett, snarare än ett minskat problem med eftervåld.

Figur 35. Fridskränkning i Umeå uppdelat efter barn, vuxen och kvinnofridskränkning, anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

d. Barn och våld i nära relation

Hur ser problembilden ut när det gäller våld mot barn i nära relation?

I. BARN SOM UTSÄTTS FÖR VÅLD

På nationell nivå visar utredningen *En uppväxt fri från våld* visar att en betydande andel av alla barn utsätts för våld under barndomen, vid enstaka eller upprepade tillfällen och med varierande allvarlighetsgrad (SOU 2022:70). Den allra vanligaste arenan för att utsättas är i hemmet, och problembilden är i första hand våld från föräldrar.

Mörkertalet är stort, men den utsatthet som fångas upp i polisens data eller NTU ger en indikation av vad miniminivån ligger på. 2021 utgjorde misshandel mot barn 30 procent av alla anmälda fall av misshandel. I en djupgående kartläggning från 2016 med elever från årskurs 9 och andra året på gymnasiet, som forskare gjorde på uppdrag av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, visade sig 24 procent av barnen någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en vuxen (Jernbro och Janson 2017). Utredningen visar också att vuxna i allt för låg grad har frågat barn om våld eller på annat sätt försökt fånga upp, förhindra och förebygga våld mot barn.

I Umeå har antalet aktualiseringar hos socialtjänsten gällande barn som upplevt eller utsatts för våld ökat för varje år mellan 2018 och 2022.

**Tabell 3. Aktualiseringar och utredningar gällande våldsärenden hos socialtjänsten i Umeå.
Barn som själva är utsatta eller har upplevt våld i sin närhet**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal anmälningar, 0–20 år	370	353	506	556	582	579	640
Andel anmälningar, 0–20 år	12%	11%	17%	15%	13%	12%	13%
Andel anmälningar som leder till utredning	67%	83%	87%	83%	68%	75%	72%

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Det är svårt att säga i vilken utsträckning det ökade antalet aktualiseringar beskriver en ökad våldsutsatthet bland barn, och i vilken utsträckning ökningen består av att fler anmäler sin oro. Enligt socialtjänsten är den stora ökningen dock troligen en kombination av både ökad utsatthet och ökad anmälningsbenägenhet.

När det gäller våld mot barn ser Barnahus ett minskat inflöde av ärenden som enligt dem inte motsvarar någon minskande trend när det gäller det faktiska våldet. Barnahus och socialtjänsten håller tillsammans på att utreda vad detta kan bero på.

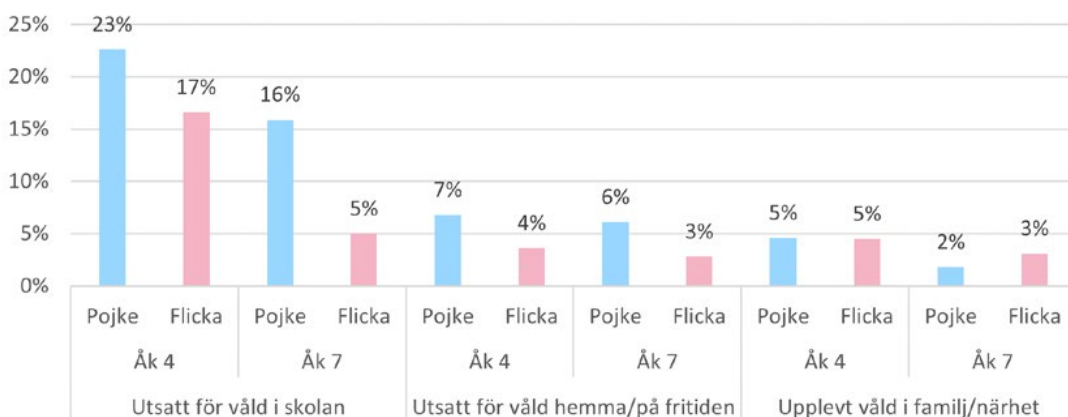
Tabell 4. Ärenden hos Barnahus i Umeå

	2019	2020	2021	2022	2023
Antal ärenden	83	96	88	119	92

Källa: Umeå kommun, Barnahus

Elevhälsan frågar barn i skolan om deras upplevda våldsutsatthet vid tre tillfällen under skolgången. Under läsåret 2022–2023 svarade 7 procent av pojkarna i årskurs 4 och 6 procent av pojkarna i årskurs 7 att de varit utsatta för våld i hemmet eller på fritiden. Motsvarande andel bland flickorna var 4 procent för årskurs 4 och 3 procent för årskurs 7.

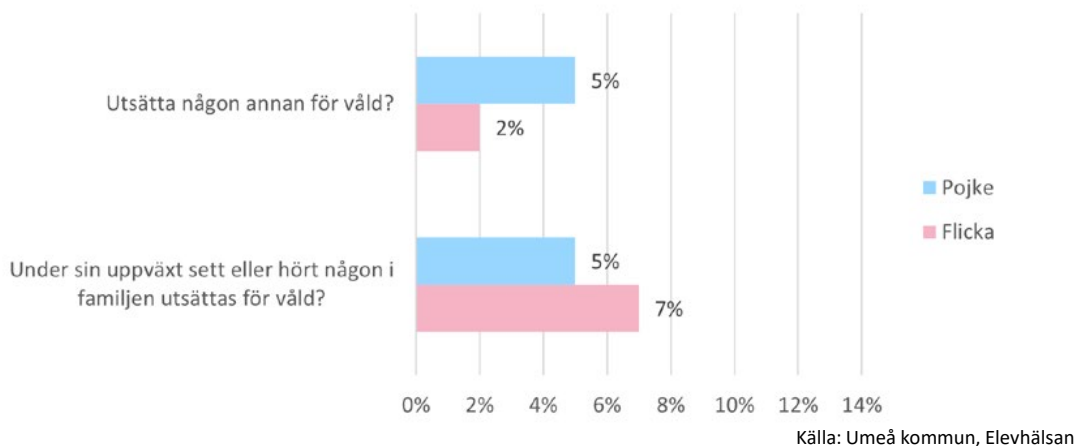
Figur 36. Har du någonsin blivit utsatt för våld? Andel som svarat ja, läsåret 2022–2023

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Det allra vanligaste är dock att barnen upplevt våld i skolan. Hela 23 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna i årskurs 4 har blivit utsatta för våld i den arenan.

Figur 37. Andel som svarat ja på frågor om våld, gymnasiet årskurs 1, läsåret 2022–2023

Att fånga upp våld mot barn tidigt och ta det på allvar är viktigt i ett förebyggande perspektiv. I första hand för att våldet får omfattande negativa konsekvenser för de utsatta barnen, såväl på det fysiska som det psykiska planet. Enligt Socialstyrelsen leder våld mot barn till allvarliga hälsokonsekvenser: dödliga skador, funktionsnedsättningar till följd av skador, sexuellt överförbara sjukdomar eller försämrad kognitiv förmåga. Våldet får också psykiska konsekvenser: känslor av övergivenhet och osäkerhet, anknytningssvårigheter, traumatisering, oro och svag självkänsla (Socialstyrelsen 2023). I förlängningen innebär också våldsutsatthet en större risk för att själv bli våldsutövare.

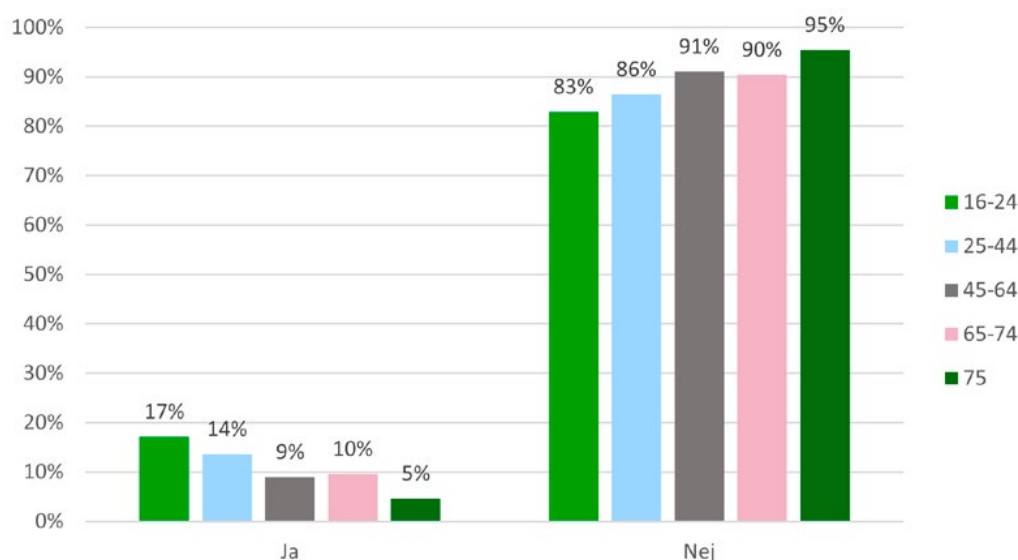
II. GROV FRIDSKRÄNKNING MOT BARN OCH BARNFRIDSBROTT

Grov fridskränkning mot barn har varit straffbart sedan 1998, men även här har antalet anmälningar nationellt varit få i proportion till problembilden. Brås analys av fallen har visat att målsägande ofta är mellan 7-12 år, alltså ännu mycket beroende av sina föräldrar, men med förmåga att formulera för vuxna i skolan vad de utsätts för hemma. I 60 procent av ärendena utsätts flera syskon. I en femtedel av fallen är även mamman målsägande i ett parallellt ärende om grov kvinnofridskränkning. I 95 procent av fallen förekommer misshandel - även här "räcker" inte lindrigare våld för att uppnå beviskraven i lagen. Trots det är det nationellt sett bara 12 procent av anmälningarna som leder till åtal, och endast en tredjedel av åtalen som leder till fällande dom (Brå 2023g).

Sedan 2021 har också rubriceringen barnfridsbrott introducerats, för att göra det straffbart att låta barn bevittna våld. En förändring som motiverades utifrån den psykiska skada barn utsätts för när de bevittnar våld och vikten av att betrakta dem som brottsoffer för att kunna tillhandahålla bättre stöd (SOU 2019:32).

Även i Umeå är antalet fall av grov fridskränkning mot barn och barnfridsbrott få. I Umeå anmäldes 15 fall av barnfridsbrott 2021 och 67 fall 2022. Det är nog att betrakta som en nedre gräns av antalet utsatta barn snarare än ett mått som visar hela omfattningen. Som jämförelse framkommer det i *Jämlika liv* att 17 procent av alla i åldersgruppen 16–24 år bevitnat våld mellan familjemedlemmar.

Figur 38. Har du någon gång bevitnat våld mellan familjemedlemmar? Efter ålder

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

III. VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

På senare år har även vålds i ungas nära relationer uppmärksammats som ett angeläget problem. De undersökningar som finns visar att nationellt utsätts unga i ännu högre grad än äldre personer (Brå 2021). I en av undersökningarna svarade 45,5 procent av flickorna och 34 procent av pojkarna i åldern 15–19 år att de varit utsatta för psykiskt våld ansikte mot ansikte, och 56 procent av flickorna och 42 procent av pojkarna att de utsatts för psykiskt våld digitalt. När det gäller fysiskt våld hade 19,5 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna utsatts (Korkmaz et al 2022).

Våldet får också större effekter, bland annat för att det sker i en viktig period av personligt identitets-skapande och att det påverkar synen på vad en "normal" relation förväntas vara. Samtidigt är stödinfrac-strukturen inte lika utbyggd, och det relationsvåld som sker i yngre åldrar avfärdas lätt som mindre allvarligt. Även om det dödliga partnervåldet mot kvinnor överlag har minskat de senaste 20 åren ligger det dödliga partnervåldet mot kvinnor yngre än 25 kvar på oförändrade nivåer (Caman och Skott 2023).

D. Sexualbrott

a. Vad menas med sexualbrott?

Sexualbrott är en bred kategori som samlar brott där en person utsatts för sexuella handlingar mot sin vilja. Det som ingår är bland annat:

- våldtäkt
- sexuella övergrepp (sexuella handlingar som inte är samlag)
- sexuellt ofredande (exempelvis sexuell beröring av barn, fysiska eller verbala sexuella kränkningar, blottning)
- utnyttjande av barn (exempelvis genom köp av sexuell handling eller sexuell posering)
- koppleri och köp av sexuell tjänst

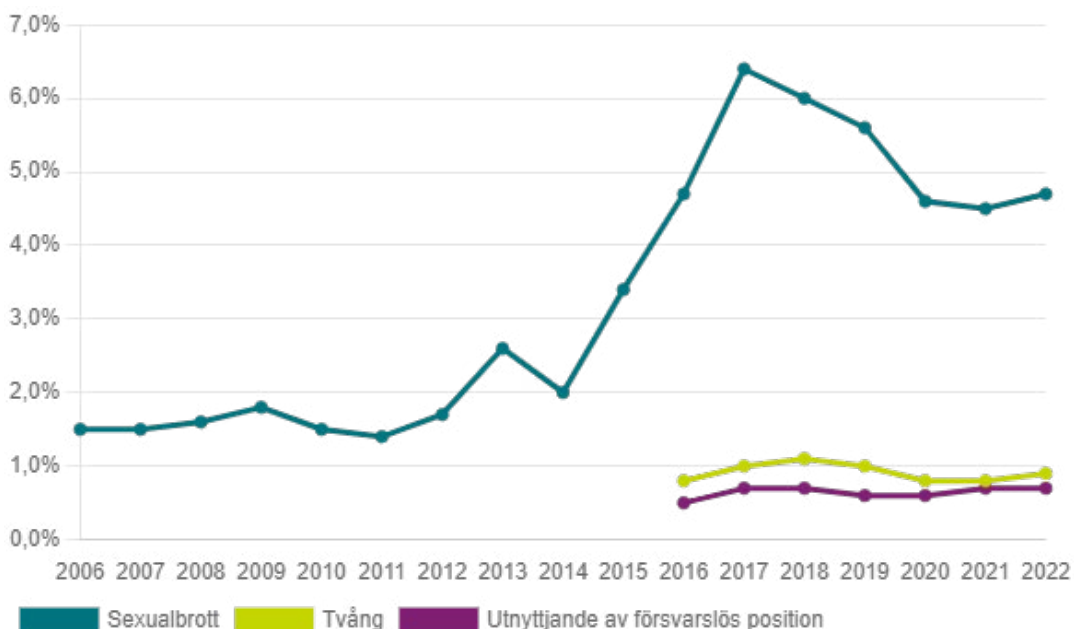
Ett sexualbrott måste inte nödvändigtvis innebära ett fysiskt möte utan kan även ske digitalt.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I den Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) angav 4,7 procent av de svarande att de hade utsatts för sexualbrott under 2022. Bland kvinnor var andelen 7,8 procent och bland män 1,2 procent. Fram till 2017 ökade utsattheten år för år, sen dess är trenden sakta minskande. Eftersom det handlar om en känslig brottslighet kan den reella utsattheten vara högre.

Figur 39. Andel som utsatts för sexualbrott i riket

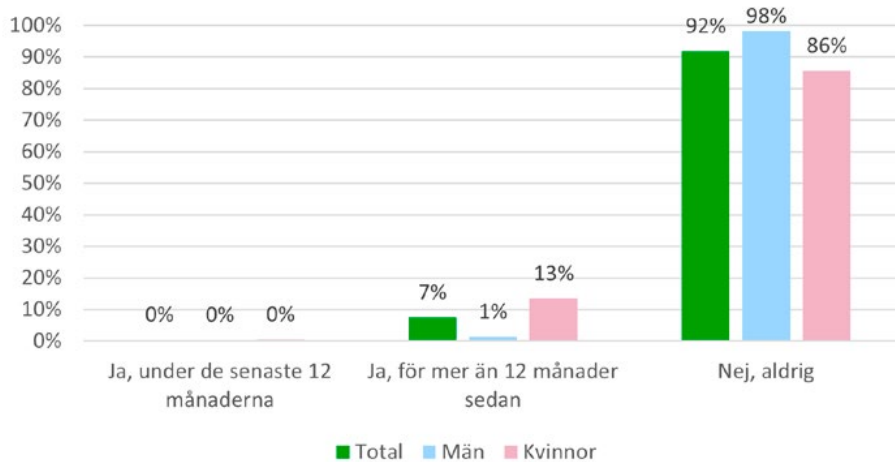
Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå uppgav 6,6 procent av de svarande i NTU att de utsatts för sexualbrott 2022. Det är en minskning sedan 2016, när nivån låg på 7,7 procent, men nivån på den självrapporterade utsattheten i Umeå är alltså högre än riksgenomsnittet.

När det gäller de grövre sexualbrotten, med inslag av våld och tvång, visar folkhälsoenkäten *Jämlika liv* att väldigt få personer uppger att de utsatts för sexuellt våld eller tvång under de senaste 12 månaderna. Därutöver svarar 13 procent av kvinnorna och 1 procent av männen att de har utsatts, men för mer än 12 månader sedan.

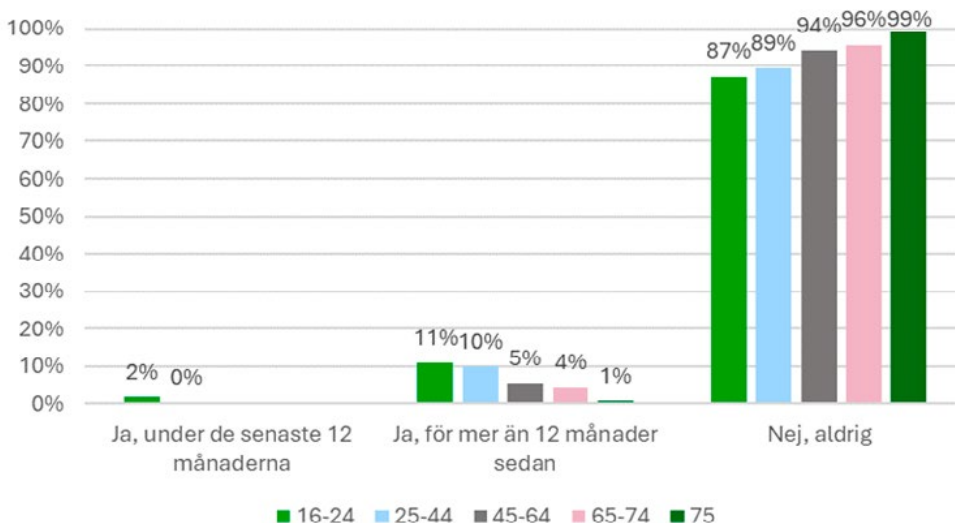
Figur 40. Har du någon gång blivit utsatt för någon form av sexuellt våld eller tvång? Efter kön

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Andelen som utsatts är störst i de yngsta ålderskategorierna. Samma mönster märks också nationellt.

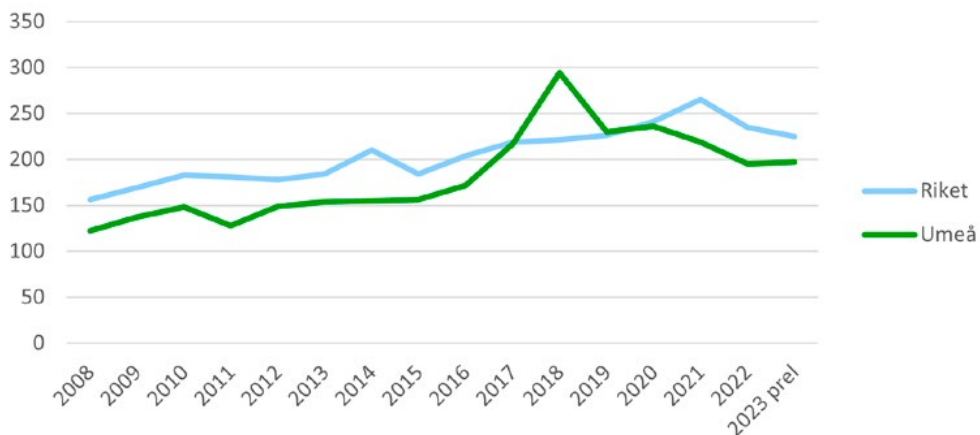
Figur 41. Har du någon gång blivit utsatt för någon form av sexuellt våld eller tvång? Efter ålder

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Gällande antalet anmälda sexualbrott per 100 000 invånare har utvecklingen i Umeå i stort följt den för riket, utom en plötslig uppgång 2017–2018.

Figur 42. Sexualbrott uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

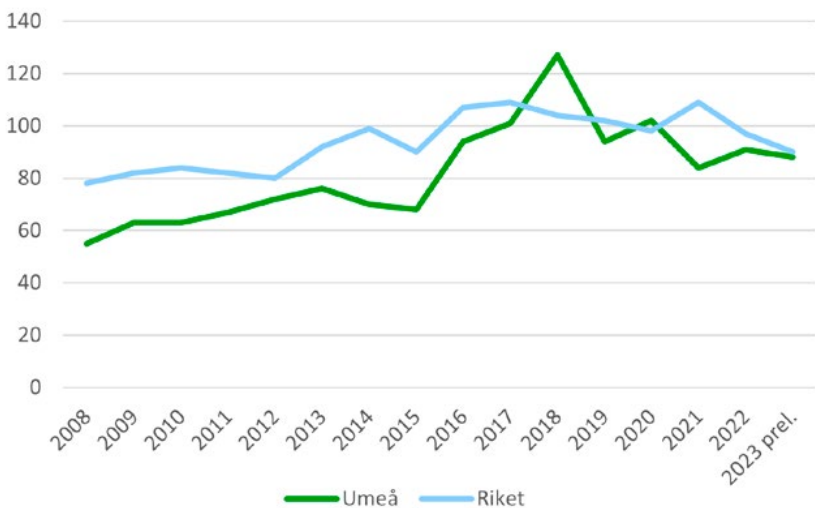

Källa: Brå

Vad den skarpa ökningen 2017–2018 kan bero på är svårt att veta. Den sammanfaller till stor del med #MeToo rörelsen som skapade en stor debatt kring sexuellt våld mot kvinnor och kan ha bidragit till en normförskjutning i det som ansågs som sexuellt ofredande, eller påverkat anmälningsbenägenheten när det gäller sexualbrott. Men samtidigt syns ökningen redan från 2016, alltså innan #MeToo.

Vid en närmare granskning framkommer det att uppgången 2017–2018 drevs av en ökning av antalet anmälda brott gällande sexuellt ofredande (se nedan).

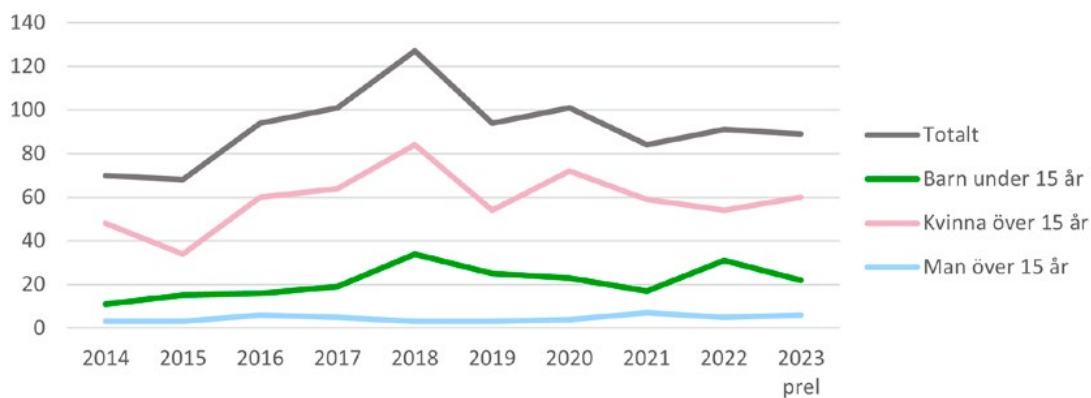
Figur 43. Sexuellt ofredande uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Det är i första hand kvinnor och tjejer över 15 år som polisanmäler sexuellt ofredande.

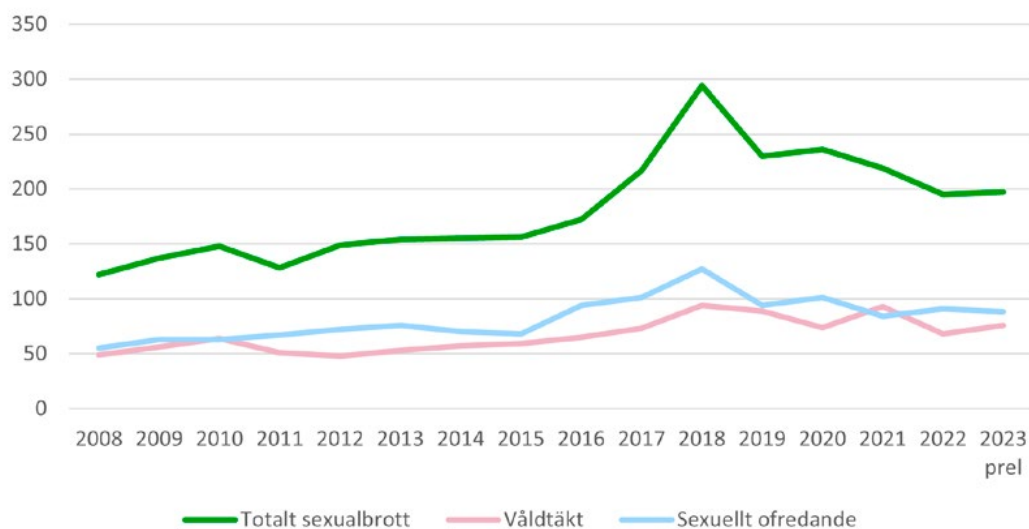
Figur 44. Sexuellt ofredande i Umeå, uppdelat efter ålder och kön, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

De mest vanligt förekommande sexualbrotten som anmäls är just sexuella ofredanden, följt av våldtäkt. Den totala utvecklingen av antalet anmälda sexualbrott styrs således till stor del av antalet inkomna anmälningar gällande dessa brott.

Figur 45. Sexualbrott i Umeå, uppdelat efter brottskategori, antal anmälda brott per 100 000 invånare

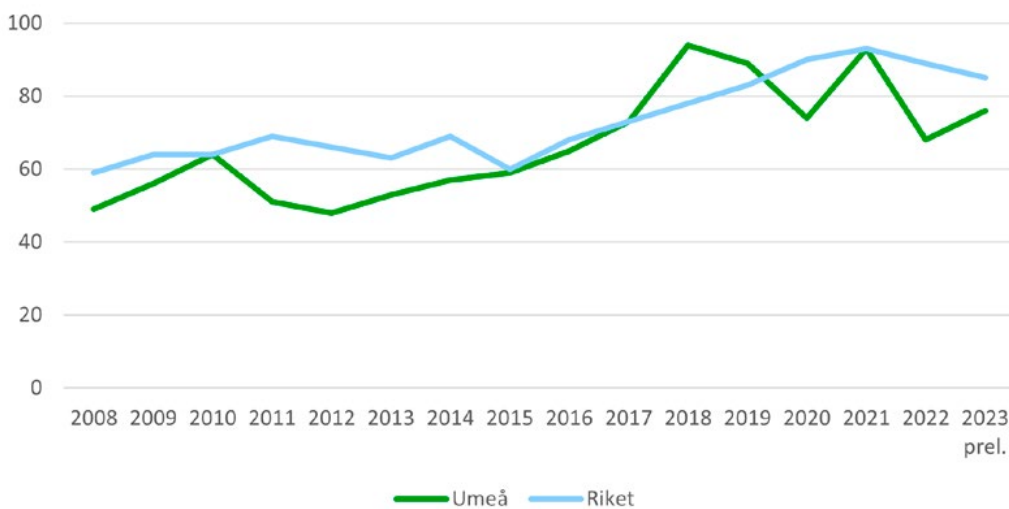

Källa: Brå

c. Våldtäkt

När det gäller antalet anmälda våldtäktsbrott per 100 000 invånare i Umeå jämfört med riket framkommer det att Umeå ligger på ungefär samma nivå som riket (ibland högre, som 2018–2019).

Figur 46. Våldtäkt uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

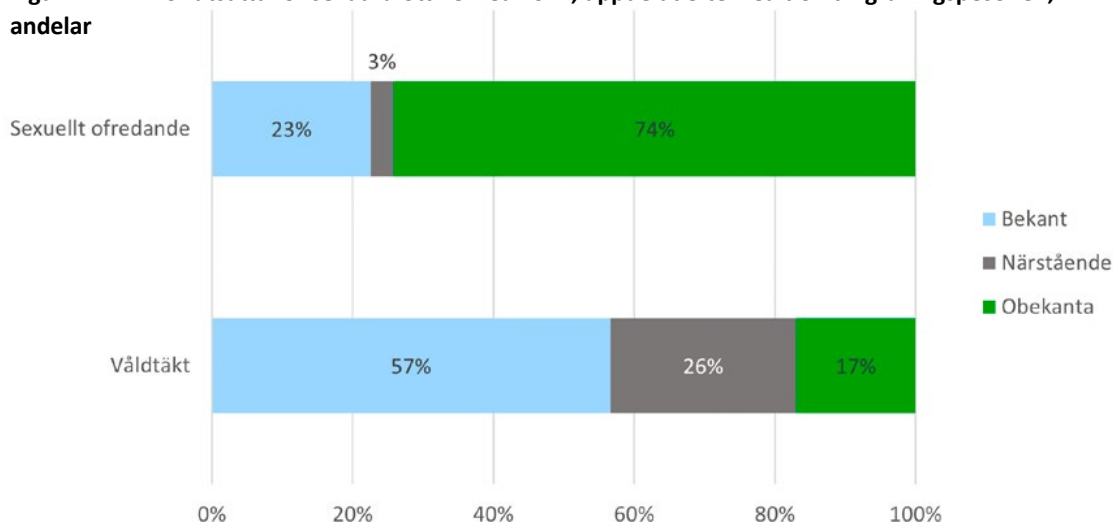
Källa: Brå

Kurvan i Umeå präglas av skarpare uppgångar och nedgångar, en variation som beror på att Umeås population är mindre. Det innebär att ett mindre antal nya fall får större påverkan på genomsnittet än för riket.

Umeå har klart färre antal anmälda brott per 100 000 invånare än riket i många brottskategorier – men inte när det gäller just våldtäkter. Här är skillnaden inte lika tydlig. Det kan (och har) tolkats på lite olika sätt, antingen som en indikation på att det faktiskt är förhållandevis höga nivåer på det sexuella våldet i Umeå, eller tvärtom som ett friskhetstecken: att det i Umeå också skulle finnas en högre anmälningsbenägenhet för den här sortens brott.

Sedan 2008 utgör kvinnor 94–99 procent av alla anmälda våldtäkter i Umeå kommun (nationellt ligger andelen på cirka 93 procent). Till skillnad från män utsätts kvinnor i hög grad av bekanta och närstående personer. 2022 utsattes 26 procent av de som våldstogs i Umeå av en närstående (det vill säga en familjemedlem), 57 procent av en bekant, och 17 procent av en obekant person. I de som beskrivs som ”obekanta personer” ingår även personer man haft digitala kontakter med, exempelvis via dejtingsajter. Här skiljer sig mönstret för våldtäkter från mönstret för sexuella ofredanden, där det är vanligare med en obekant gärningsperson.

Figur 47. Kvinnor utsatta för sexualbrott i Umeå 2022, uppdelat efter reaktion till gräningspesonen, andelar

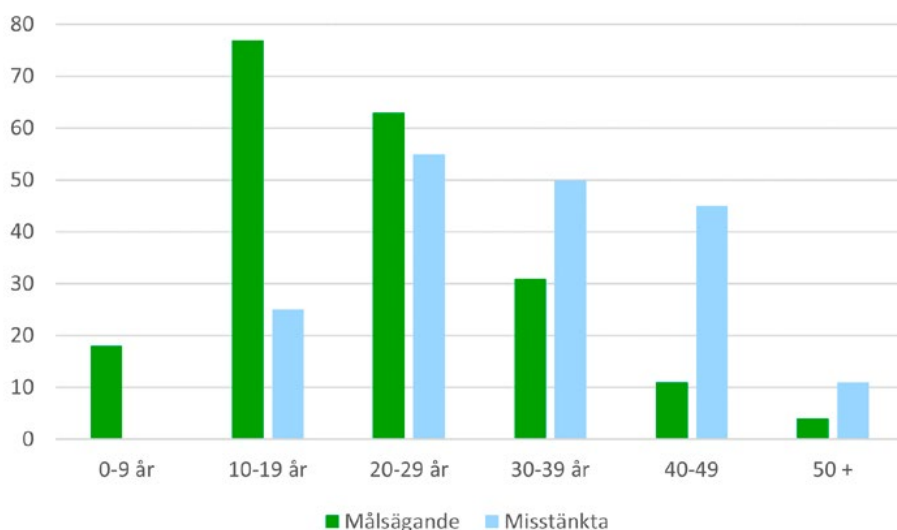
Källa: Brå

d. Åldersfördelning, misstänkta och utsatta

När det gäller åldersfördelningen på de som misstänkts för sexualbrott i Umeå 2022 är den stora majoriteten mellan 20–49 år. Flest misstänkta finns i ålderskategorin 20–29 år, sedan minskar antalet misstänkta personer gradvis i takt med ökad ålder.

Det är intressant att jämföra ålder på de misstänkta och ålder på de målsägande eftersom de tydligt visar en åldersdiskrepans – generellt sett är sexualbrott något som äldre utsätter yngre för, och som män utsätter kvinnor för.

Figur 48. Misstänkta och målsägande i sexualbrott Umeå 2022, uppdelat efter ålder, antal anmälda brott

Det finns brott som saknar en registrerad misstänkt gärningsperson.

Källa: Polismyndigheten

Därmed är det också en spegling av bredare maktstrukturer i samhället. Forskning visar att sexuellt våld inte enbart handlar om sexualitet, utan också handlar om andra drivkrafter kopplade till makt. Sexuellt våld handlar också om dominans, om att skapa och förstärka maktstrukturer (NCK 2010).

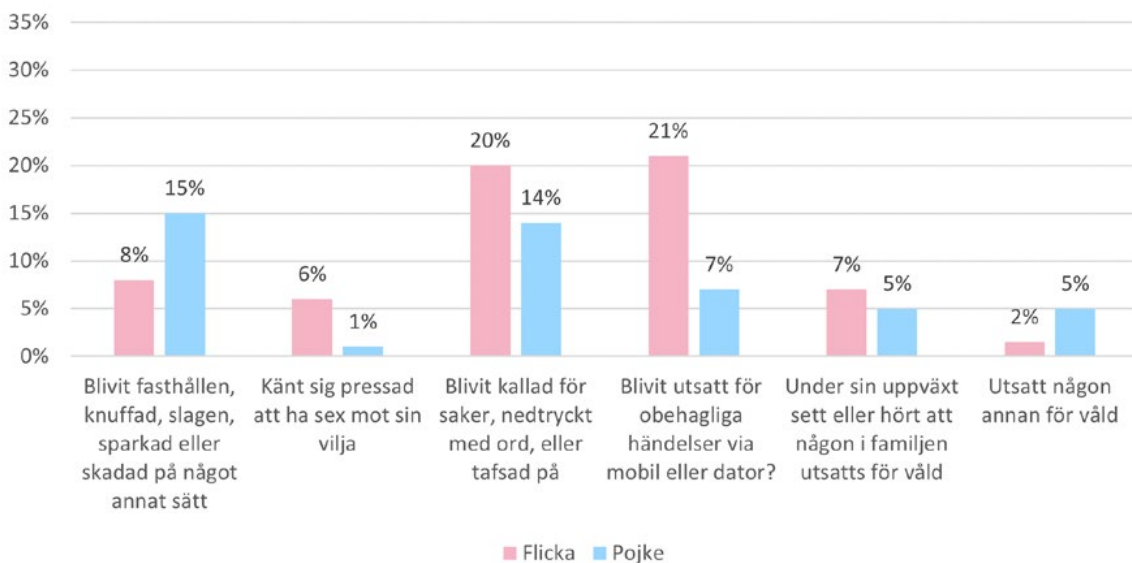
e. Sexualbrott mot barn

Relativt få sexualbrott mot barn anmäls i Umeå kommun. 2022 inkom det 12 anmälningar om våldtäkt mot barn under 15 år, 1 anmälan om kontakt med barn i sexuellt syfte, 1 anmälan om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och 10 anmälningar om utnyttjande av barn för sexuell posering. Men mycket pekar på ett stort mörkertal. Den reella omfattningen är antagligen mycket högre, såväl i Umeå som för riket i stort.

När det gäller den nationella lägesbilden visar exempelvis en rapport som Stiftelsen Allmänna Barnhuset tagit fram på uppdrag av regeringen att 28,6 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs nio blivit utsatta för sexuella övergrepp vid något eller fler tillfällen (43,2 procent för tjejer, 12,5 procent för killar). 70 procent av övergreppen skedde i tonåren. De vanligaste övergreppen var att ha ombetts att utföra sexuella tjänster på internet (18,3 procent), sedan att ha blivit tagen på eller kysst mot sin vilja (14 procent).

Enligt svar som unga i årskurs ett på gymnasiet i Umeå har lämnat till Elevhälsan, visar det sig att 20 procent av tjejerna och 14 procent av killarna blivit kallade för saker, nedtryckta med ord eller tafsade på, och att 6 procent av tjejerna och 1 procent av killarna känt sig pressade att ha sex mot sin vilja.

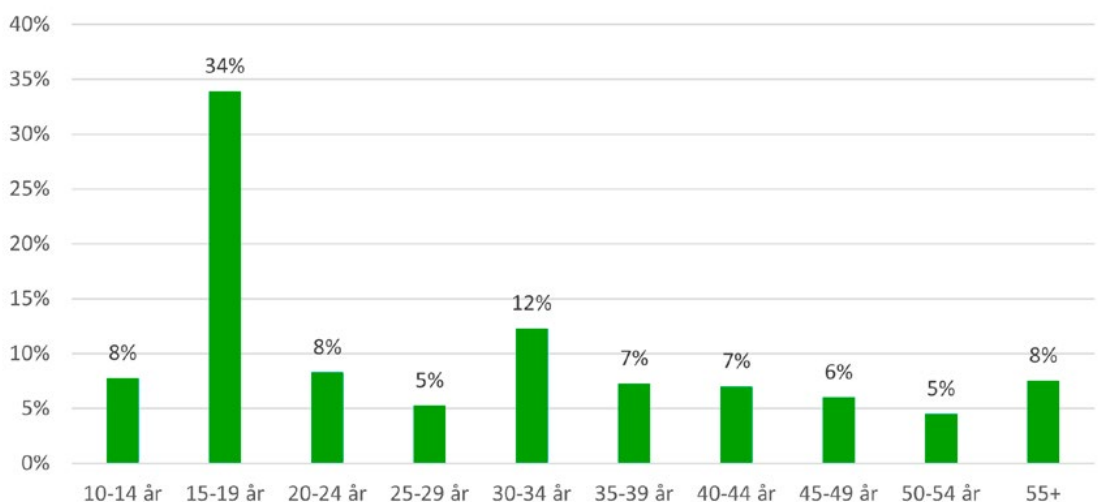
Figur 49. Andelen elever som svarat ja på frågor om våld, första året gymnasiet, läsåret 22–23

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Vid en närmare anblick på de som är misstänkta för sexualbrott mot barn och barnpornografibrott i Umeå, visar det sig att många är under 35 år. En relativt stor andel av de som misstänks är dessutom minderåriga.

Figur 50. Misstänkta för sexualbrott mot barn och barnpornografibrott i Umeå 2019-2023, uppdelat efter ålder, andelar

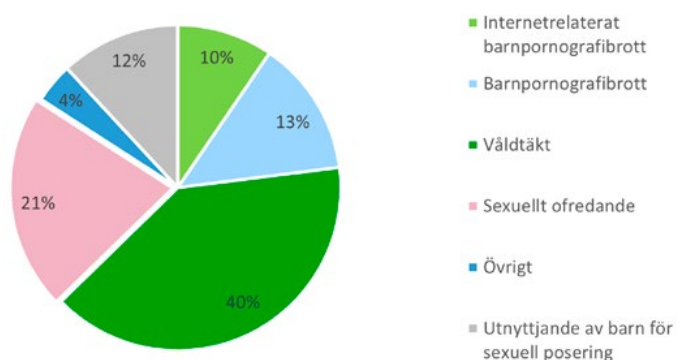
Misstänkta för våldtäkt mot minderårig, sexuell ofredande mot minderårig, sexuell utnyttjande av minderårig, utnyttjande av barn för sexuellposering, barnpornografibrott, kontakt för att träffa barn i sexuellt syfte, köp av sexuell handling barn, köp av sexuell tjänst m.m.

Källa: Polismyndigheten

Det finns brott som saknar en registrerad misstänkt gärningsperson.

Granskar vi just minderåriga misstänkta för sexualbrott och barnpornografibrott i Umeå framkommer både misstankar om grova brott såväl som mindre grova förseelser. Hela 40 procent av de minderåriga som anmälts mellan åren 2019–2023 misstänks för våldtäkt. Det handlar således inte enbart om "förväntade" problem som exempelvis delandet av nakenbilder över sociala medier – något som varit vanligt förekommande i Umeå kopplat till så kallade "expose"-konton (Ekman Isholt 2023).

Figur 51. Anmälningar där minderåriga (10–17 år) misstänks för sexualbrott och barnpornografibrott i Umeå 2019-2023 uppdelat efter brottskategori

Källa: Polismyndigheten

Ett liknande mönster framstår i Stiftelsen Allmänna Barnhusets rapport som beskriver läget nationellt. Den visar att majoriteten av de sexuella övergreppen som eleverna utsatts för 2022 hade begåtts av jämnåriga (21 procent av de elever som utsatts).

Efter övergrepp från jämnåriga är den näst vanligaste typen av övergrepp sådana som begås av okända vuxna över nätet. Det är också ett ökande problem. 2016 hade 6,3 procent av de svarande eleverna utsatts för sexuella övergrepp på nätet av okända vuxna. 2022 var andelen 21,3 procent. Det har alltså skett en markant ökning (Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2023).

Även i Umeå är de digitala övergreppen ett problem. Enligt den polis som vi pratade med sker närmandena ofta i sociala medier eller spel. Exempelvis genom att en förövare tar kontakt med en 12-åring på Snapchat, utgör sig för att vara en jämnåring, och etablerar en relation för att så småningom börja be om nakenbilder, ibland med erbjudanden om betalning. När barnet skickat bilder inleds inte sällan en utpressningsprocess varmed förövaren hotar att sprida bilderna om barnet inte går längre, skickar fler bilder eller utför grövre sexuella handlingar på sig själv.

Här finns ett stort mörkertal eftersom många händelser inte kommer till polisens kännedom. Det finns också enligt våra intervjupersoner en låg kunskapsnivå hos såväl föräldrar som andra vuxna som möter barn, exempelvis i skolan. Internet är den vanligaste arenan för sexualbrott mot barn, men de flesta föräldrar har liten insyn i vad deras barn gör online och vem de har kontakt med. Det finns också en utbredd föreställning att sexualbrott som begås online skulle vara ”mindre allvarliga”. Därför erbjuds inte heller samma stöd till utsatta barn, trots att de psykiska konsekvenserna är lika allvarliga (ECPAT 2023).

2023 utförde Länsstyrelserna i norra Sverige en kartläggning av den kommersiella sexuella exploateringen av barn lokalt i norra Sverige (Länsstyrelsen Jämtlands län et al 2023), som visade att det var relativt vanligt förekommande att barn och unga upp till 25 år utför sexuella handlingar eller skickar nakenbilder mot betalning, inte sällan i form av alkohol eller cigaretter. Rapporten visar att det finns en stor efterfrågan, i synnerhet i sociala medier (Snapchat och TikTok) men att kunskaperna kring problemet varierar mycket bland yrkesverksamma. Det saknas också insatser riktade mot den här problematiken, som ofta missas av polis och andra myndigheter. Här finns stora möjligheter att förbättra det förebyggande och upptäckande arbetet.

f. Brott mot sexköpslagen

När det gäller prostitution och människohandel är statistiken mycket händelsestyrd. Nationellt ökar antalet misstänkta brott när polisen resursätter arbetet. Detsamma gäller lokalt. Brott mot sexköpslagen upptäcks oftast när polisen arbetar med spaning på internet och vid uppsök med prostituerade, men även genom tips från exempelvis hotellpersonal.

I samband med stora event som Rally Sweden arbetar polisen inriktat mot prostitution eftersom risken bedöms öka. Genom att samverka med hotellpersonal, göra riktade satsningar mot prostitution och även synliggöra i media bedömer polisen att de har minskat efterfrågan på köp av sexuella tjänster via kontaktannonser i Umeå. Enligt polisens källor har det goda samarbetet med hotellen och kommunikationen utåt påverkat sexköpare och hallickar som i vissa fall bedömt att risken för att åka fast i Umeå är för stor.

Genom sitt nuvarande arbete fångar polisen i första hand upp den sexhandel som sker mer öppet, via annonssidor. Där är andelen tillresta kvinnor, och andelen utländska kvinnor något större. Men ingripanden riktade mot den sortens prostitution leder inte sällan till att flertalet andra sexköp uppdagas, exempelvis vid tömningar av telefoner eller uppsökande samtal med kvinnor som säljer sex. Därmed kommer polisen även indirekt åt den med dolda sexhandeln som sker genom sugardejtingsidor eller via sociala medier.

E. Hot och trakasserier

a. Vad menas med hot och trakasserier?

I den här kategorin ingår brott som olaga hot (där någon hotar en annan persons liv, hälsa, egendom eller närstående), förtal, kränkande fotografering, olaga integritetsintrång, olaga förföljelse (stalking), ofredande eller hemfridsbrott.

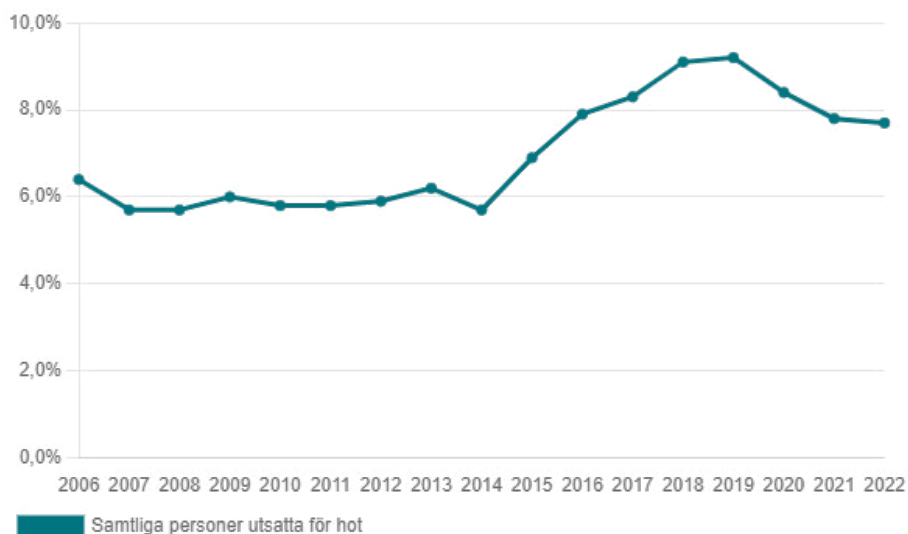
Trakasserier är ett brett begrepp med lite otydliga gränser. Enligt NTU innebär det en serie mer eller mindre allvarliga händelser med samma förövare. Men för att trakasserier ska vara brottsliga måste de falla i kategorier som olaga hot, sexuellt ofredande, diskriminering eller hatbrott. Alla kränkningar är inte brottsliga.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I den senaste nationella NTU-undersökningen angav 7,7 procent av de tillfrågade att de hade utsatts för hot under 2022. Den självrapporterade utsattheten för hot ökade kraftigt mellan 2015-2019, men har sen dess minskat år för år i riket. Data visar inte på någon större skillnad mellan män och kvinnor när det gäller utsatthet för hot.

Figur 52. Andel utsatta för hot i riket uppdelat på män och kvinnor

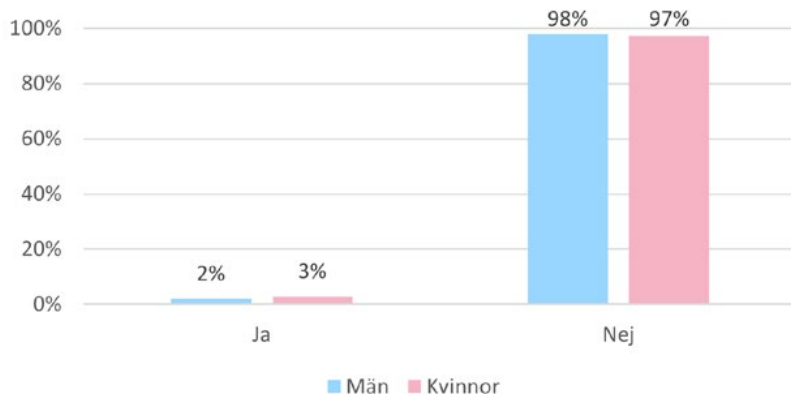

Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå anger 5,9 procent av de som besvarat NTUs enkät att de utsatts för hot. I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* uppger 2 procent av de svarande männen och 3 procent av de svarande kvinnorna att de under de senaste 12 månaderna utsatts för hot om våld som gjort dem rädda.

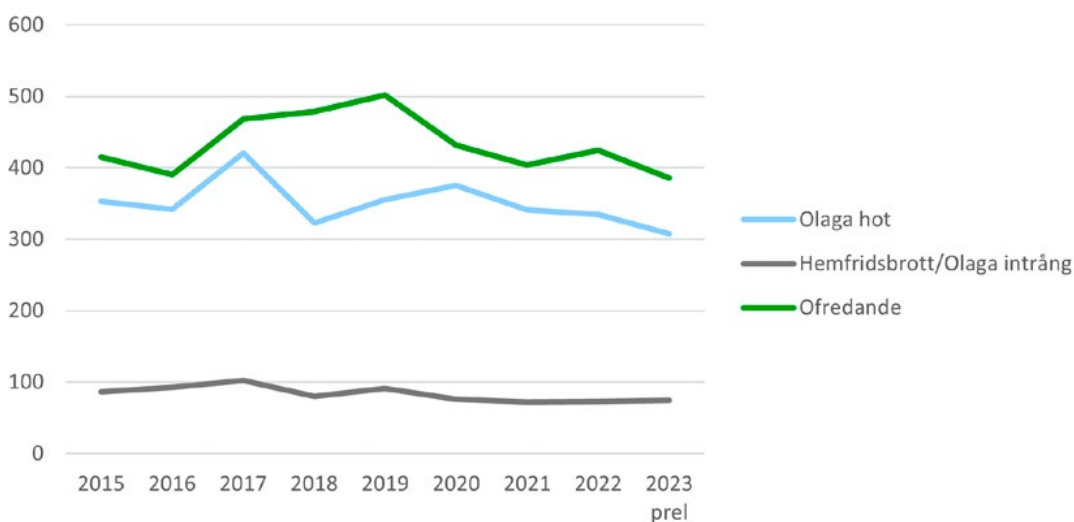
Figur 53. Har du under de senaste 12 månaderna utsatts för hot om våld som gjort dig rädd? Andel som svarat ja

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

2023 polisanmäldes 386 fall av ofredande, 308 av olaga hot, och 74 av hemfridsbrott i Umeå per 100 000 invånare. Ofredanden steg 2016–2019 för att sedan sjunka tillbaka till ungefär samma nivåer. Antal anmälningar gällande Olaga hot hade en topp 2017 men har minskat efter hand. Nivån på hemfridsbrott är oförändrad.

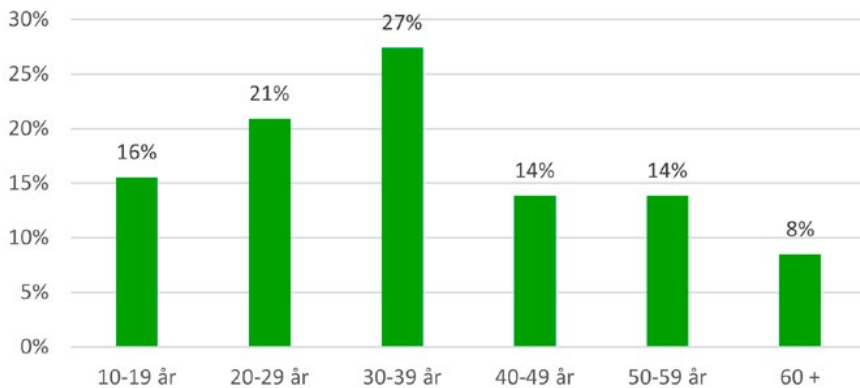
Figur 54. Anmälda brott i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Bland de som misstänks för olaga hot är knappt hälften mellan 20–39 år. Från 16 procent, bland gruppen 10–19 år, ökar andelen som misstänks till 27 procent i gruppen 30–39 år, och sjunker sedan igen.

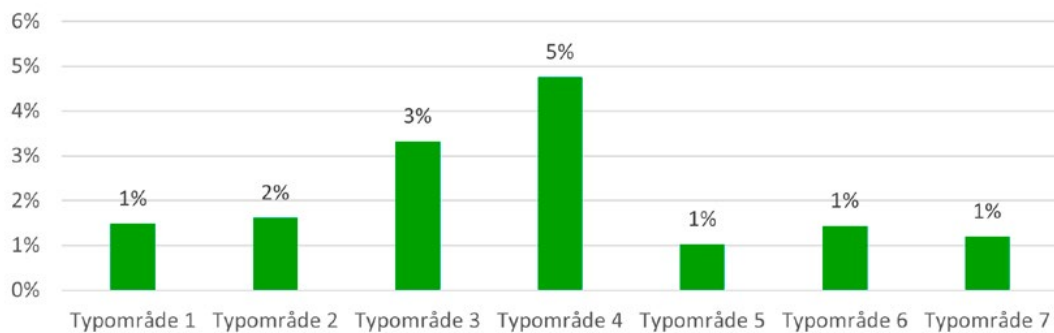
Figur 55. Misstänkta för olaga hot i Umeå 2022 uppdelat efter ålder

Källa: Polismyndigheten

Enligt folkhälsoenkäten *Jämlika liv* skiljer sig utsattheten för hot åt mellan olika socioekonomiska typområden i Umeå. Boende i typområde 4 uppger sig varit utsatta för hot om våld i betydligt större utsträckning än exempelvis boende i typområde 5. För att jämföra typområden med stadsdelar i Umeå, [se bilaga 3](#).

Figur 56. Har du blivit utsatt för hot om våld så att du blev rädd under de senaste 12 månaderna?

Källa: Umeå kommun, *Jämlika liv* 2020

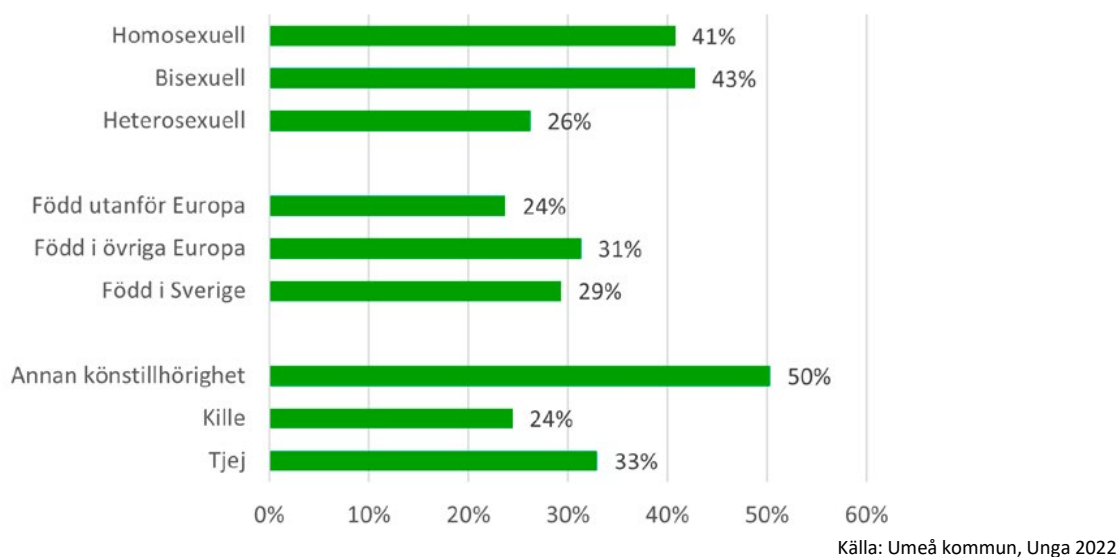
c. Hot och trakasserier bland unga

I Skolundersökningen om brott från 2021 anger 11 procent av eleverna nationellt att de utsatts för hot det senaste året (10 procent för killarna, 12 procent för tjejerna). Var tredje kille, och två av fem tjejer har utsatts upprepade gånger.

Data för Umeå finns att hitta i rapporten *Unga 22*. Där framkommer att 24 procent av killarna och 33 procent av tjejerna under de senaste sex månaderna hade blivit utsatta för hot, utfrysning eller trakasserier. Eftersom frågan i Umeå kommuns *Unga*-undersökning är formulerad annorlunda, och täcker in ett vidare spann av utsatthet, är det inte konstigt att siffrorna för Umeå är högre än vad som uppmätts i den nationella skolundersökningen om brott.

I Unga 22 uppgav 8 procent av tjejerna och 19 procent av killarna också att de någon gång blivit utsatta för hot, trakasserier eller utfrysning på grund av sitt utseende eller sin personlighet. 8 procent av tjejerna och 13 procent av killarna upplevde att de blivit utsatta på grund av sin sexuella läggning.

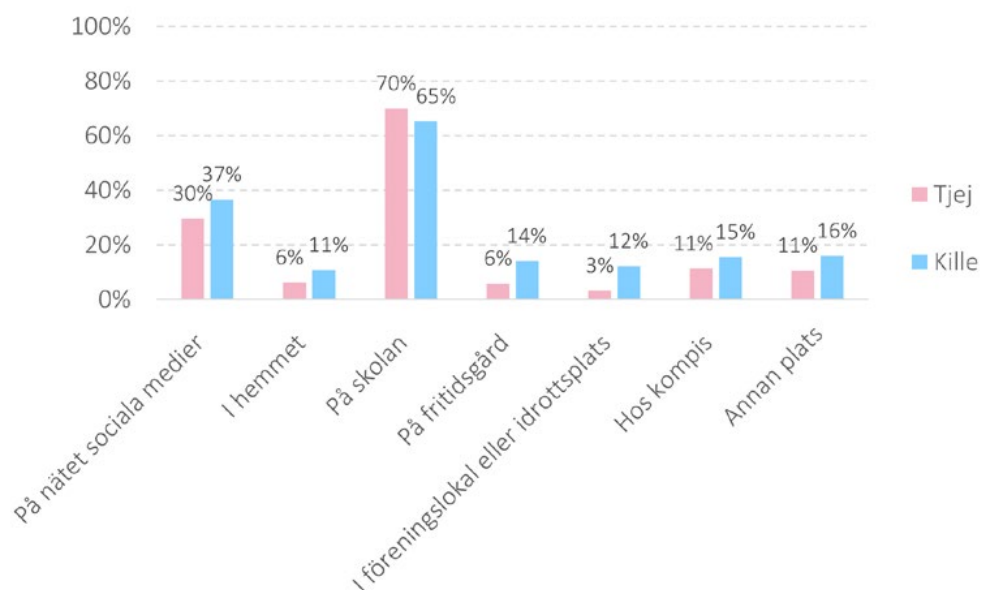
Figur 57. Utsatt för hot, utfrysning eller trakasserier på skolan eller på fritiden de senaste 6 månaderna, andelar

Även om unga födda utanför Sverige inte själva anger en högre utsatthet var det fler utlandsfödda än svenskfödda som blivit utsatta regelbundet (flera gånger i veckan eller en gång i veckan).

Den vanligaste platsen att bli utsatt på var skolan (70 procent av tjejerna och 65 procent av killarna). Den näst vanligaste platsen var på nätet eller i sociala medier (30 procent av tjejerna och 37 procent av killarna).

Figur 58. Har du blivit utsatt för hot, utfrysning eller trakasserier på skolan eller på fritiden? Var hände det? Uppdelat efter tjejer och killar

Bilden av skolan som en plats där det förekommer hot och trakasserier framkommer inte enbart från de här siffrorna, men också från antalet Stella-anmälningar rörande hot och angrepp mot lärare i skolan, något som Västerbottens-Kuriren synliggjort i en granskning under 2024 (Klingberg och Uddström 2024).

Djupdykningen i statistik gällande våldsbrott i Umeå visar att Umeå inom många områden ligger lägre än riksgenomsnittet när det gäller antal anmälda brott, men att kommunen sticker ut när det gäller sexualbrott – om det nu beror på värre problematik eller högre anmälningsbenägenhet går inte att fastställa, utan ett svar på den frågan kräver en djupare analys. Genomgången visar också på behov av ett förstärkt förebyggande arbete inom områden som våld i nära relation, våld mot och mellan barn, samt våld mot barn som sker på digitala arenor.

4. Egendomsbrott

I det förra kapitlet fokuserade vi på de brott som påverkar människors fysiska och psykiska integritet.

I det här avsnittet samlar vi de brott som inte främst riktar in sig på människor, utan på deras egendom.

A. Tillgreppsbrott

a. Vad menas med tillgreppsbrott?

Med tillgreppsbrott avses brott där någon avsiktligt och utan lov tar något som tillhör någon annan.

Exempel på brott som faller i den kategorin är stöld, inbrott eller rån. Däremot ingår inte förskingring eller bedrägerier, eftersom den utsatte då lurats att självant lämna över sin egendom.

Skillnaden mellan stöld och rån är att en förövare i det sistnämnda fallet använder sig av hot eller våld för att tvinga till sig ett föremål. När det gäller stöld särskiljs brotten ringa stöld – på under 1250 kronor, det som förut kallades snatteri – och grov stöld, som har ett högre straffvärde. Stölder anses som grova, om det rör mycket värdefulla objekt (över fem prisbasbelopp), om de inneburit att någon gör intrång i en bostad, tar något personer har på sig (fickstöld), har varit beväpnad eller om tillvägagångssättet varit särskilt hänsynslöst (exempelvis riktats mot särskilt utsatta personer, som äldre eller funktionsnedsatta).

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

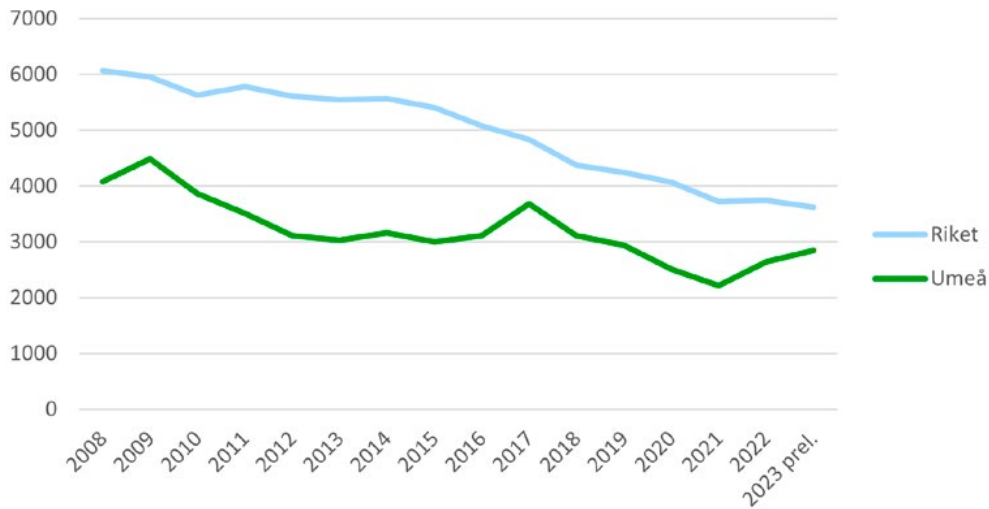
Den långsiktiga trenden är sjunkande när det gäller tillgreppsbrott.

Minskningen av tillgreppsbrotten speglar en långsiktig samhällelig förändring i våra levnads- och konsumtionsmönster. Vi spenderar alltmer tid på nätet och i sociala medier, vilket också innebär att många inköp flyttat över till e-handel. Det skapar nya möjligheter för den organiserade brottsligheten att i stället för stöld eller rån rikta in sig på mer lukrativa brott som bedrägerier. En utveckling som också påskyndats av bättre säkerhetssystem exempelvis i bilar, som också gjort stölder svårare.

Även om utvecklingen överlag går mot färre tillgreppsbrott sker ibland stora ökningar kopplade till specifika objekt, som elcyklar eller bilkatalysatorer. Det innebär i regel att vissa kriminella hittat en lukrativ nisch där upptäcktsrisken är låg och möjligheterna till snabb vinst goda.

II. LÄGET I UMEÅ

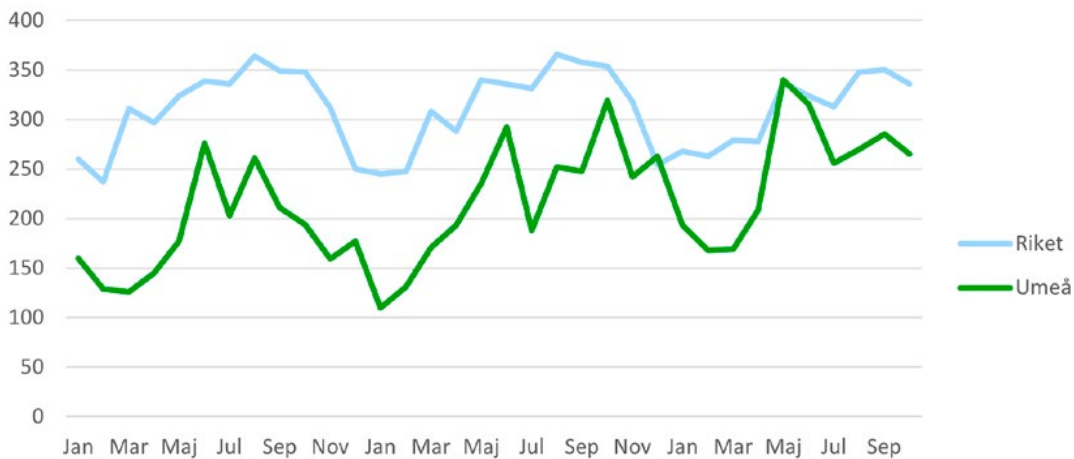
I Umeå har trenden länge följt samma mönster som riket, med ett sjunkande antal tillgreppsbrott över tid. Däremot har nedgången inte varit lika snabb som för riket, vilket innebär att skillnaden mellan Umeå och riket minskat över tid. Dessutom framkommer en uppgång i antalet tillgreppsbrott mellan 2021 och 2023 i Umeå.

Figur 59. Tillgreppsbrott, uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Tillgreppsbrott består av brottskategorierna stöld, rån och inbrott

Källa: Brå

Det finns ett tydligt säsongsrelaterat mönster på tillgreppsbrotten, såväl nationellt som i Umeå. Färre fall av stöld och rån anmäls under vintermånaderna.

Figur 60. Tillgreppsbrott per månad 2021–2023, uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Tillgreppsbrott består av brottskategorierna stöld, rån och inbrott

Källa: Brå

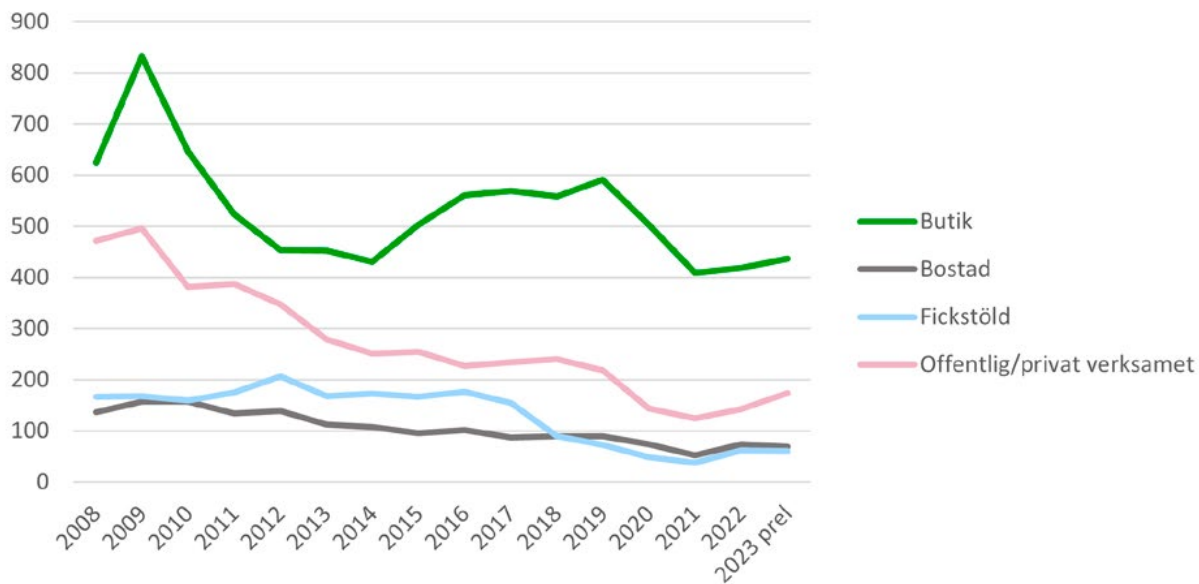

c. Stöld

I. STÖLD FRÅN BUTIKER OCH ANDRA VERKSAMHETER

En närmare analys av vilka sorters stöld det är som sker i Umeå visar att den kategorin med flest anmälda brott är stöld från butiker (det som brukade kallas snatteri).

Figur 61. Stöld i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

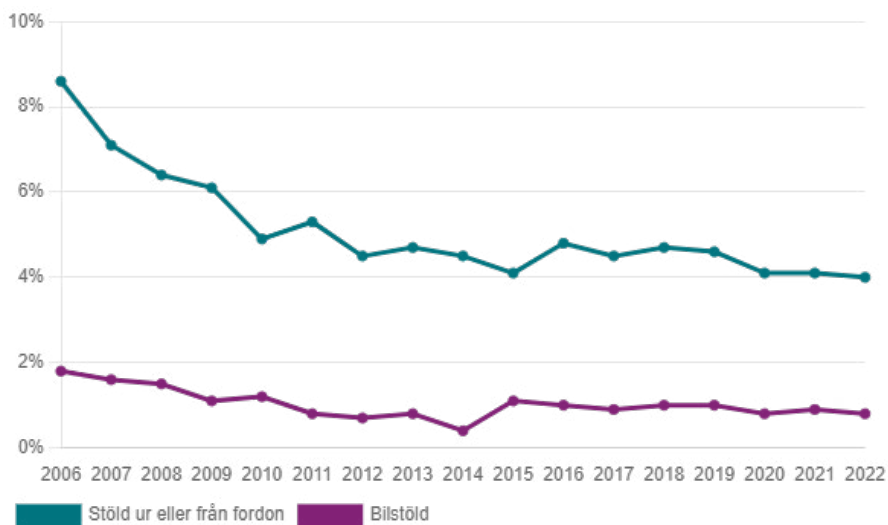
Polisens data visar en ökning av antalet butikstölder sedan 2021. Den uppgången kan mycket väl spegla ett ökat antal snatterier. De senaste årens inflation har enligt vissa handlare lett till ökade butiksstöld och mer "osynligt svinn" i verksamheten. Samtidigt måste statistik över den här sortens stöld tolkas med stor försiktighet, eftersom antalet stöld som anmäls också beror på butikernas kontrollåtgärder. Stärks kontrollen ökar inte sällan antalet anmälda brott.

Ökningen av antalet stöld kan också vara större än diagrammet visar, eftersom anmälningsbenägenheten hos handlare är låg och sjunkande. Enligt nationell statistik från organisationen Företagarna har andelen företagare som någon gång avstått från att polisanmäla brott ökat de senaste åren, från 42 procent 2017 till 70 procent 2022 (Företagarna 2022). Anledningen är att anmälan tar tid, och upplevs sällan leda till domar.

Den näst vanligaste kategorin av stöld i Umeå är stöld från offentlig/privat verksamhet (exempelvis skolor, idrottsanläggningar, kyrkor osv). Sist kommer bostadsstölder och fickstölder. De sista har, från att ha peakat 2012, minskat så pass att de nu ligger under nivån på stölderna från bostäder.

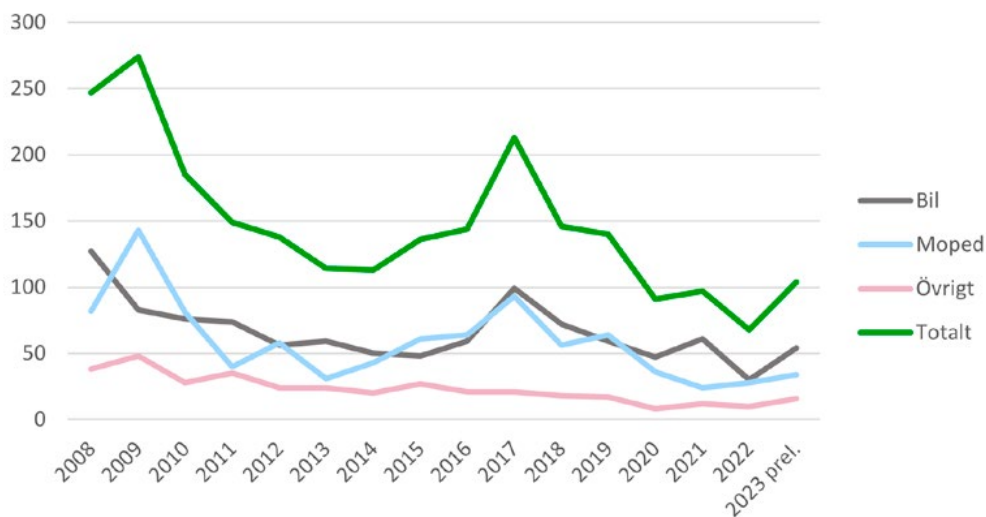
II. STÖLD AV FORDON

Nationell statistik över anmälda brott visar på en stadigt sjunkande trend när det gäller bilstölder. Minsningen av antalet biltillgrepp kan relateras till tekniska förändringar som bättre säkerhetssystem i nyare fordon. Det i sin tur har inneburit att kriminella i stället riktar in sig på att stjäla vissa komponenter, exempelvis extraljus eller katalysatorer. I samband med att efterfrågan på ädelmetaller ökat på grund av elektrifieringen har organiserade stöldligor riktat in sig på snabba katalysatorstölder, i synnerhet från äldre bilmodeller där katalysatorerna innehåller en högre andel ädelmetaller. Oftast sker många brott i tät följd. För mer information, se Sveriges Radios serie De gränslösa stöldligorna (Sveriges Radio 2021).

Figur 62. Anmällda bilbrott i riket, antal

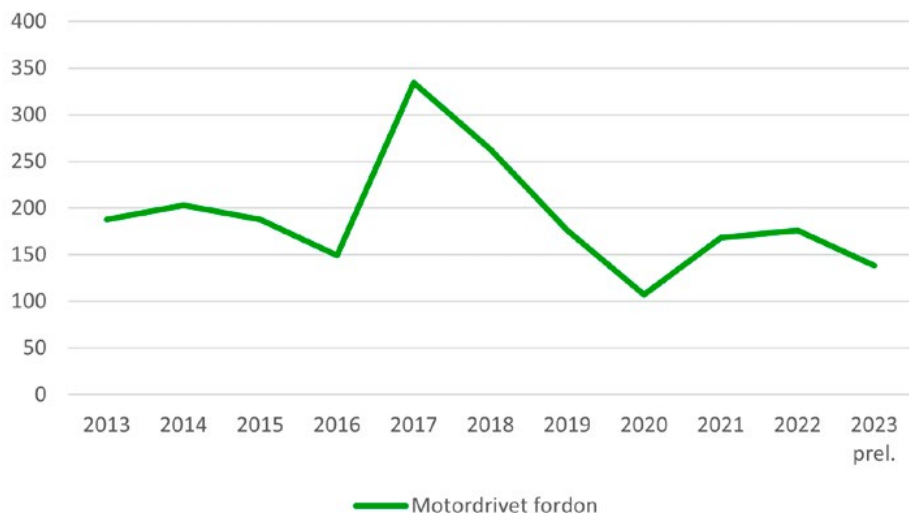
Källa: Brå

Stölderna av motordrivna fordon i Umeå har präglats av en större variation år till år jämfört med riket. Exempelvis ökade stölderna kraftigt mellan 2013–2017, för att sedan sjunka på nytt fram till 2022. Under 2023 ser vi en viss ökning av bil- och mopedstöld.

Figur 63. Tillgrepp av motordrivet fordon i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

När det gäller stöld ur eller från fordon i Umeå har de varierat mycket under perioden 2013–2022. Även här märks en tydlig topp 2017, följt av en nedgång och en ny, mindre uppgång efter pandemin.

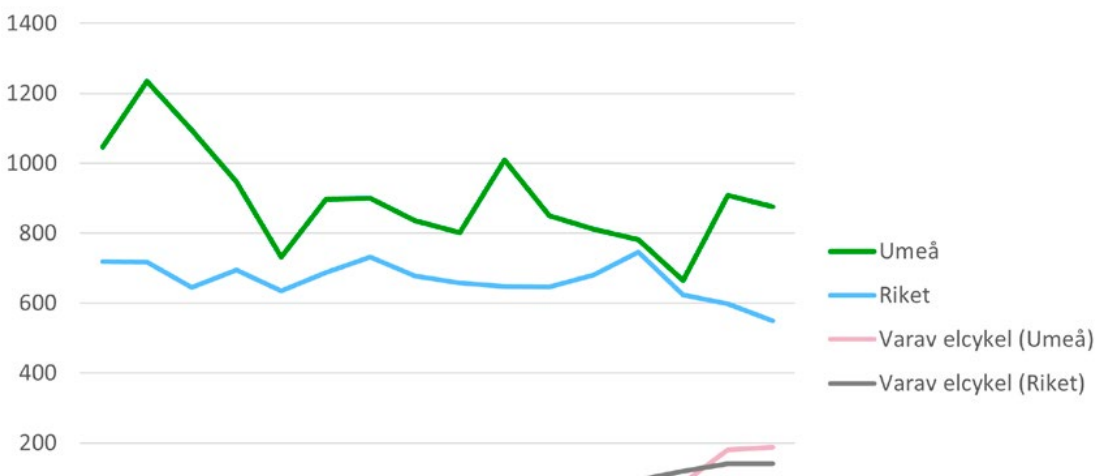
Figur 64. Stöld ur motordrivet fordon i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

De större variationerna i antalet anmälda brott i Umeå, jämfört med riket, kan bero på att det låga antalet stöldar i Umeå kraftigare påverkas av ett fåtal aktiva tjuvar som upprepar samma brott många gånger – exempelvis rutinmässigt stjälar extraljus eller stjälar ett stort antal katalysatorer på kort tid.

Katalysatorstöldar har varit ett tilltagande problem i norra Sverige de senaste åren. Det är sällan enstaka stöldar utan tjuvar riktar ofta in sig på många fordon i följd, och förflyttar sig inte sällan från en kommun till en annan. En sådan stöldserie längst Norrlandskusten ägde rum i januari 2024 (Liikamaa 2024.)

När det gäller icke motordrivna fordon är cykelstöldar det vanligaste brottet. Cykelstöldar är en brottskategori där Umeå skiljer sig ganska tydligt från riket, på två sätt. Dels är antalet anmälda brott per 100 000 högre i Umeå, dels har antalet anmälda brott per 100 000 invånare inte minskat sedan 2020.

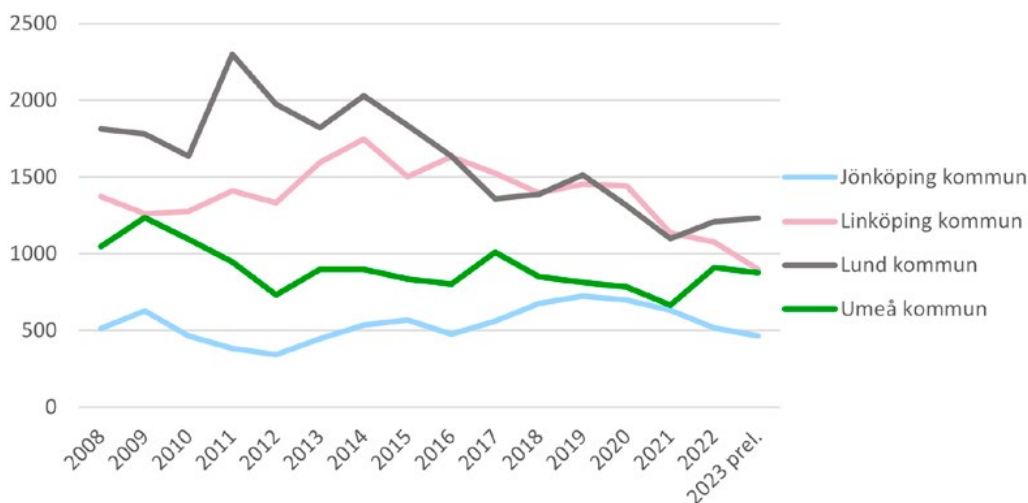
Figur 65. Cykelstöldar uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Sedan 2020 särskiljer statistiken även elcykelstöldar från vanliga cykelstöldar. Stöld av elcyklar (som är avsevärt dyrare) ökar nationellt jämfört med vanliga cyklar. I Umeå ökade antalet anmälda elcykelstöldar 2022, och 2023 ligger de fortfarande just över riksgenomsnittet.

Nivån på cykelstölderna i Umeå jämfört med riket skulle kunna bero på att Umeå, i likhet med andra studentstäder, också har ett högre antal cyklar per invånare, och därmed en högre efterfrågan på andrahandsmarknaden. Nedan jämförs Umeå med andra cykeltäta studentstäder. Linköping och Jönköping har i likhet med riket en sjunkande trend, medan Lund liksom Umeå också har haft en ökning av antalet cykelstölder sedan 2021.

Figur 66. Cykelstölder uppdelat efter olika städer, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Enligt polisen drivs utvecklingen i Umeå av att ett fåtal narkotikaberoende personer upprepat stjälar cyklar och elcyklar för att finansiera sitt droganvändande. När de är häktade eller avtjänar fängelsestraff minskar antalet anmälda brott för att sedan öka när de släpps. Att förebygga brotten är svårt eftersom det handlar om en beroendeproblematik, och även när cyklar hittas hos personer tidigare dömda för cykelstöld är det svårt att bevisa att de begått brottet. I stället blir de ofta åtalade för häleri, som har ett lägre straffvärde.

Cykelstölderna i Umeå följer ett tydligt säsongsbetonat mönster. De ökar kraftigt under maj-juni, ligger på en hög nivå under sommarmånaderna, och minskar sedan under hösten. Brotsaktiviteten är som lägst under december-februari, då vädret är kallare och efterfrågan på cyklar lägre.

Figur 67. Cykelstölder i Umeå 2021–2023 per månad, antal anmälda brott per 100 000 invånare

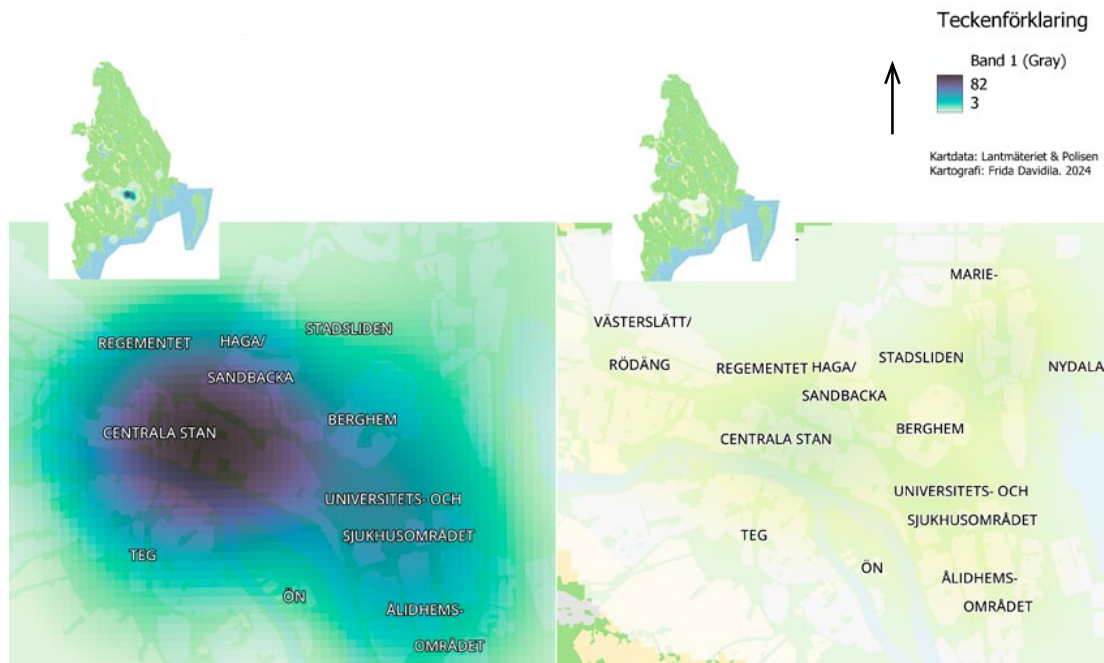

Källa: Brå

Även det rumsliga mönstret för cykelstölder är mycket tydligt. Epicentrum för anmälda stölder är centrum, följt av ett tydligt stråk österut upp mot sjukhusområdet och Ålidhem. Det stråket motsvarar också områden där många rör sig med cykel.

Kartan nedan jämför också cykelstölderna (till vänster på kartan) med förrådsinbrotten, ett annat återkommande problem. Jämförelsen visar tydligt hur mycket vanligare cykelstölderna är (därför den mörkare färgen)

Karta 3. Värmekarta över anmälda cykelstölder och förrådsinbrott i Umeå kommun, 2023

Sett till hela kommunen är cykelstölder så gott som obefintliga på landsbygden, där tätheten på offentligt parkerade cyklar är mycket lägre.

d. Rån

Nationellt har antalet anmälda rån minskat sedan 2019. Minskningen drivs främst av ett minskat antal rån mot män (som alltid vara mer utsatta för rån). I Umeå sjönk antalet anmälda rån ordentligt 2009–2013, men har sen dess varierat kring 20 rån per 100 000 invånare.

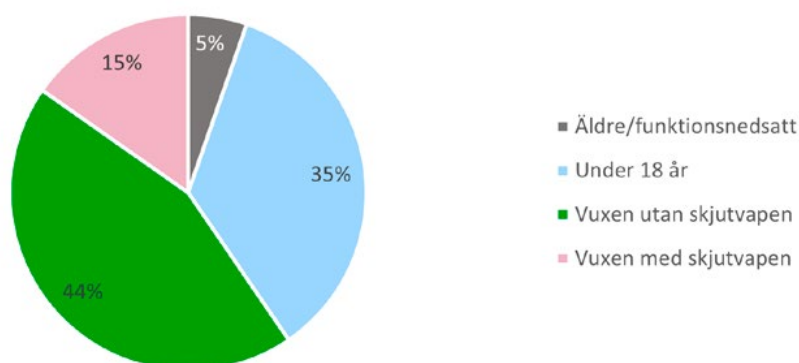
Figur 68. Rån, uppdelat efter Umeå och Riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

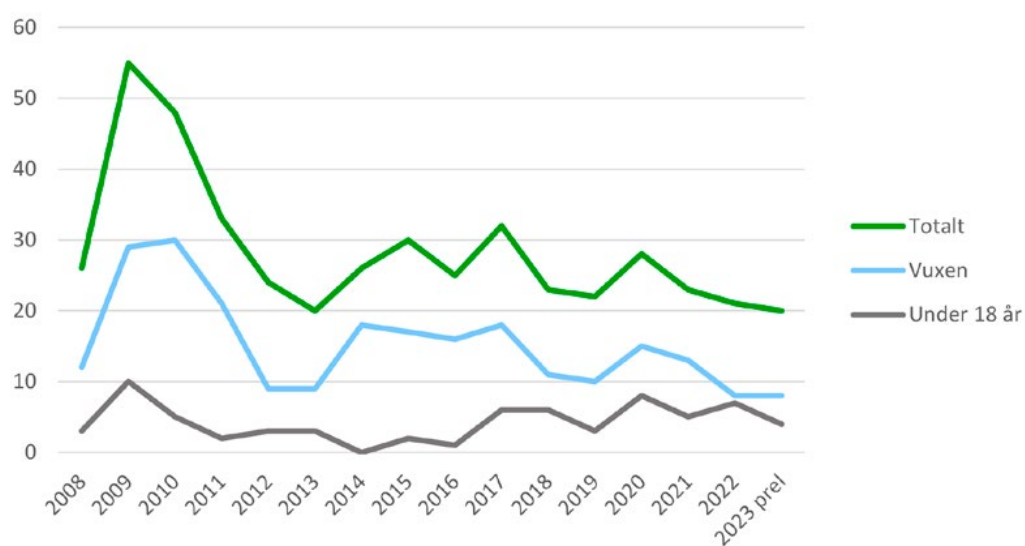
Såväl i Umeå som nationellt är antalet minderåriga överrepresenterade bland de som utsätts för rån, om man tar hänsyn till den andel de utgör av den totala befolkningen.

Figur 69. Målsägande utsatta för personrån i Umeå 2019–2022, uppdelat efter olika grupper, andelar

Källa: Polismyndigheten

Figur 70. Personrån i Umeå, totalt och efter ålder, antal anmälda brott per 100 000 invånare

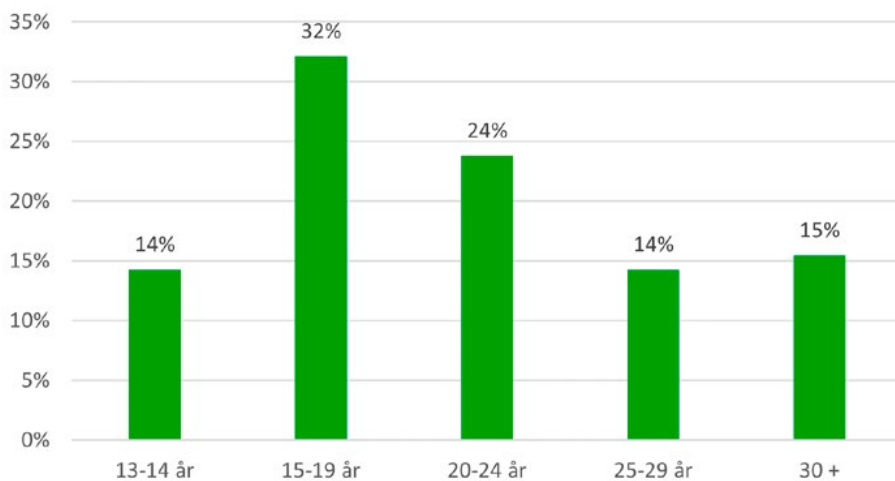
I totalt ingår även exempelvis butiksrån, inte bara personrån.

Källa: Brå

Nationellt har unga under 25 år länge varit mer utsatta för rån än äldre åldersgrupper, men skillnaderna har ökat de senaste åren. De drivs enligt en rapport från Brå av ett större antal rån mellan ungdomar, främst av killar mot killar (Brå 2021d).

Statistik över misstänkta för rån i Umeå under de senaste åren visar att 46 procent av de som misstänktes för rån var 19 eller yngre. 92 procent av de som misstänktes för rån under de åren var pojkar eller män.

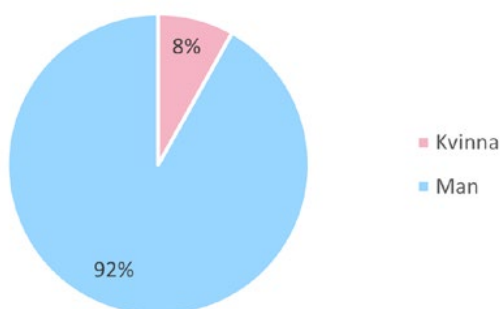
Figur 71. Misstänkta för personrån i Umeå 2019–2022, uppdelat efter ålder, andelar

I de fall det finns en misstänkt gärningsperson registrerad

Källa: Polismyndigheten

Figur 72. Misstänkta för personrån i Umeå 2019–2022, uppdelat efter män och kvinnor, andelar

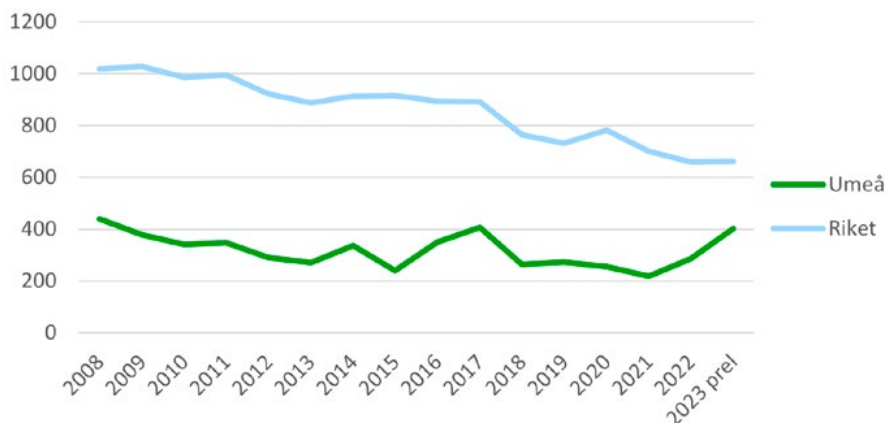
I de fall det finns en gärningsperson registrerad

Källa: Polismyndigheten

e. Inbrott

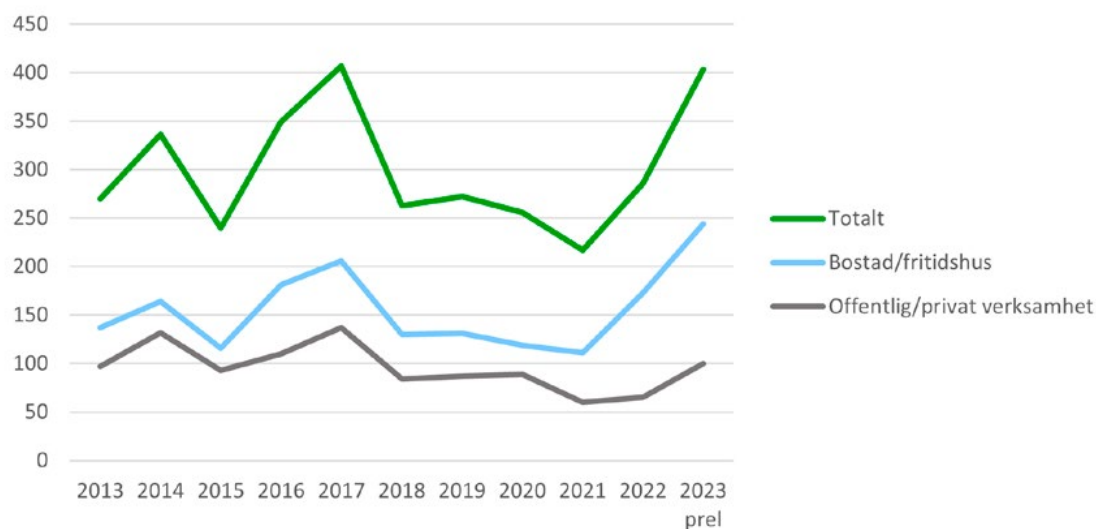
Nationellt har antalet inbrott sjunkit med 48 procent de senaste tio åren. När det gäller inbrott i bostäder har villainbrott länge varit mer vanligt förekommande än lägenhetsinbrott, men det kan vara på väg att ändras – gapet i antal anmälda brott minskar, och i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) gick utsattheten för inbrott bland boende i flerfamiljshus om utsattheten för de som bodde i villa 2017, och har sen dess legat på en högre nivå.

Antalet anmälda inbrott i Umeå låg på sin lägsta nivå 2021, men har sen dess ökat. Här skiljer sig alltså Umeås trend från riket.

Figur 73. Inbrott uppdelat efter Umeå och riket, anta anmälda brott per 100 000 invånare

Källa Brå

Ökningen i antalet anmälda inbrott gäller för såväl bostäder som anmälda inbrott i offentlig och privat verksamhet.

Figur 74. Inbrott i Umeå, uppdelat efter bostad och offentlig verksamhet, antal anmälda brott per 100 000 invånare

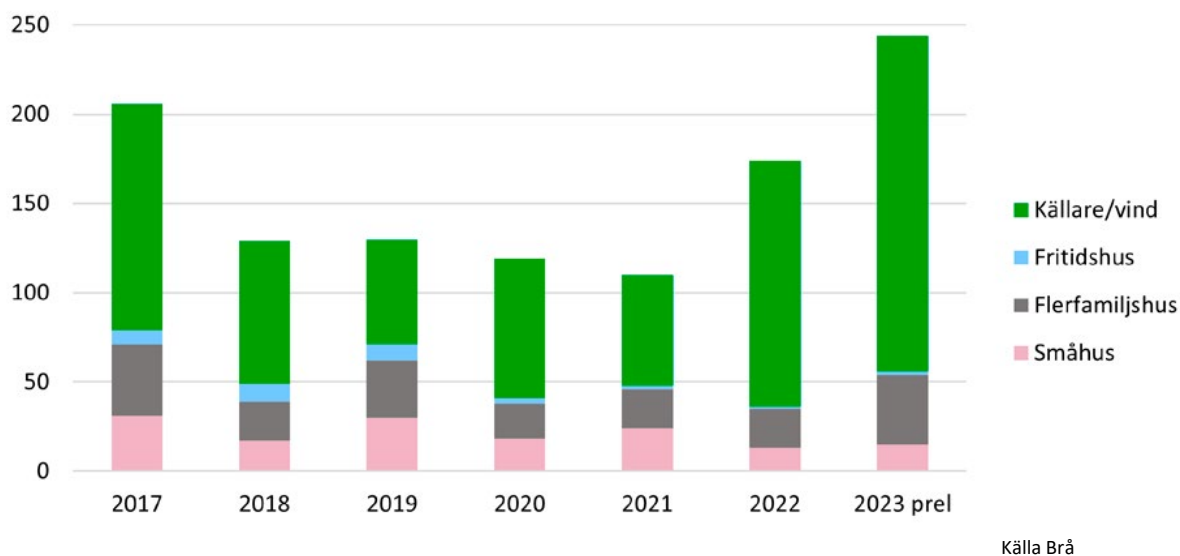
Källa Brå

Det är svårt att fastställa exakt vad som driver de stora variationerna av antalet inbrott i Umeå, men en förklaring kan vara att inbrotten är starkt kopplade till ett fåtal individer eller ligor vars aktivitet påverkar totalen.

Vad gäller inbrotten i bostadshus är det tydligt att de till stor del består av inbrott i förrådsutrymmen, som är belägna i källare eller vindsutrymmen (se diagram nedan).

Figur 75. Inbrott i bostadshus Umeå, uppdelat efter bostadstyp och källare/vindsförråd, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Under 2022–2023 har det förekommit vågor av förrådsinbrott i Umeå, oftast kopplade till vissa kända personer. I likhet med cykelstölderna handlar det om en beroenderelaterad kriminalitet. Det handlar om ett fåtal individer som begår många brott när de är på fri fot. Om de häktas minskar sedan antalet inbrott i förrådsutrymmen.

Ser man på inbrott i bostäder framstår det från diagrammet ovan att fler inbrott verkar ha skett i flerfamiljshus än i småhus. Enligt polisen kan dock statistiken över lägenhetsinbrott i Umeå påverkas av försäkringsbedrägerier. I flera fall misstänker polisen att fall där enstaka värdefulla objekt försvunnit från lägenhet utan någon tydlig åverkan på dörrar eller fönster inte egentligen är inbrott, utan försök att felaktigt få ut ersättning från försäkringsbolag. Det finns också ett antal fall av lägenhetsinbrott som har sin grund i konflikter mellan aktörer i den kriminella miljön.

Inbrott i småhus handlar till stor del om en annan sorts kriminalitet, mer organiserad och med koppling till utländska ligor. Sådana reser ofta in ett antal veckor, och begår ett stort antal inbrott i tät följd. Ofta förflyttar de sig i stråk, exempelvis upp längst norrlandskusten. Samhällen som drabbas ligger inte sällan nära E4. Fallen kan kopplas till varandra på grund av väldigt liknande tillvägagångssätt. Under 2023 begicks exempelvis en serie villainbrott där gärningspersonerna tog sig in i hus genom att montera ner fönster på husens skymda baksidor. När en sådan liga åker fast eller slutar vara aktiv (exempelvis för att de inte har rätt att uppehålla sig i Sverige) blir antalet anmälda brott mindre.

Karta 4. Värmebild över anmälda förrådsinbrott (från källare och vind) i Umeå tätort, 2023

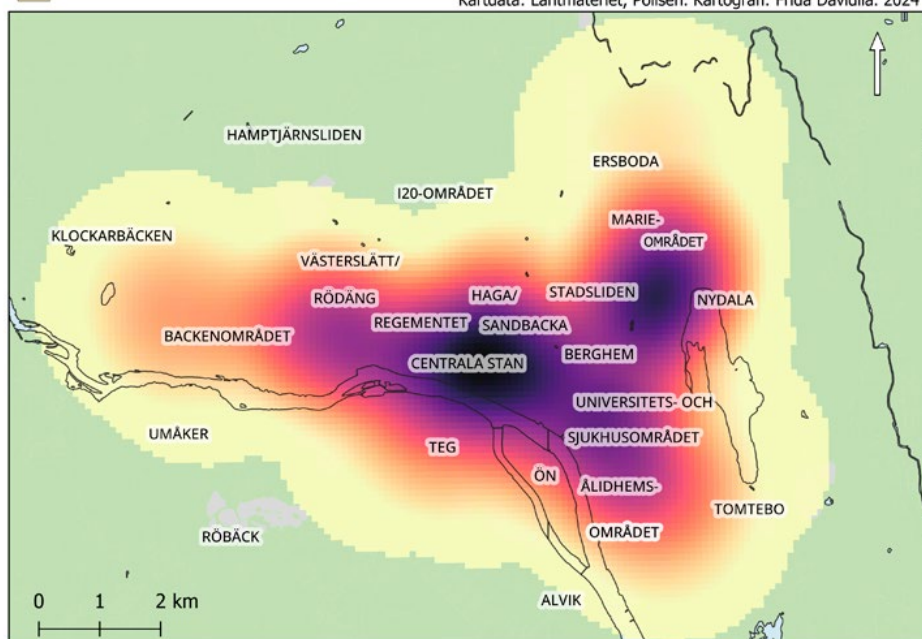
Teckenförklaring

Stölder genom inbrott från källare och vind, 2023

Band 1 (Gray)

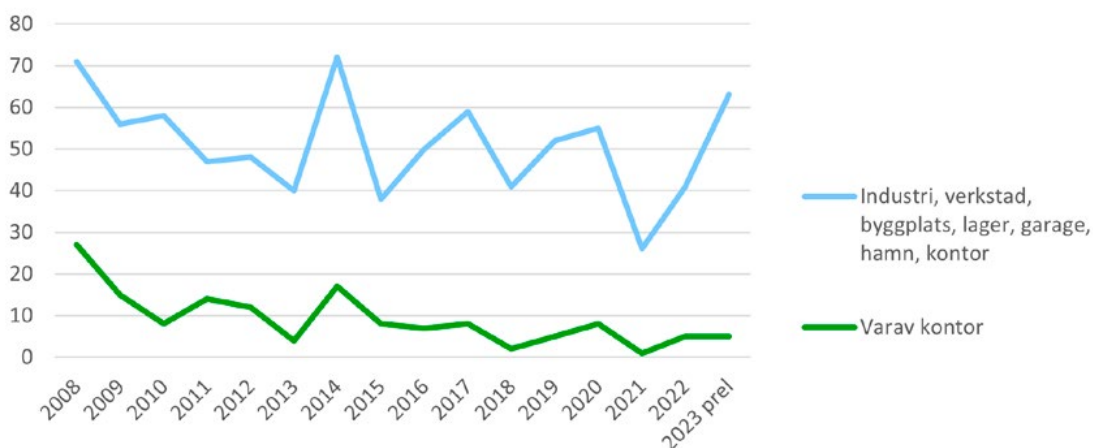
Kartdata: Lantmäteriet, Polisen. Kartografi: Frida Davidila. 2024

Angående var i kommunen inbrotten sker syns en tydlig skillnad från annan brottslighet – även om det sker många inbrott i centrum är brottsligheten betydligt mer utspridd än för övriga brott. Vilket också är logiskt med tanke på att byggnader inte är förflyttningsbara. För att komma åt dem krävs en förflyttning av de kriminella. Kartan bekräftar bilden av att merparten av inbrotten sker i Umeå tätort. Däremot uppvisar den rumsliga distributionen på brotten ett lite annorlunda mönster än annan brottslighet, eftersom fallen är mer utspridda, centrum dominans något mindre massiv, och Mariehem verkligen står ut som sekundärt epicentrum.

När det gäller inbrott som drabbar företag framkommer det att de allra flesta inte sker i kontorsbyggnader utan från industrier, verkstäder eller byggarbetsplatser.

Figur 76. Inbrott i Umeå, efter offentlig och privat verksamhet, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa Brå

Det rör sig om en annan typ av kriminell aktivitet än förrådsinbrotten. Merparten av de kriminella som riktar in sig på företagsinbrott är inte från Umeå utan inrester, ofta från utlandet. De kartlägger förekomsten av byggarbetsplatser eller containrar, för att sedan på ett snabbt och välplanerat sätt stjäla material eller verktyg för stora värden. De utför ofta serier av stölder, under några veckor, för att sedan resa ut ur landet. Den skarpa nedgången av den här typen av inbrott under pandemin kan förklaras av att flera gränsövergångar i Europa plötsligt stängde, vilket gjorde stöldresor svårare att genomföra. När gränsövergångarna underlätts igen 2022 ökade inbrotten.

B. Bedrägerier

a. Vad menas med bedrägerier?

För att en handling ska betraktas som bedrägeri är intentionen central. Bedrägerier förutsätter att någon uppsåtligt valt att vilseleda en annan person eller organisation, för att påverka deras beslut och leda till ett utfall som gynnar bedragaren och missgynnar offret. Skillnaden mellan stöld och bedrägeri är att offret initialt godkänner att lämna över sin egendom.

Bedrägeri kan ta många olika former. Några av de vanligaste på senare tid har varit:

- **Kortbedrägerier** – bedragaren använder någon annans bankkort eller kortuppgifter för att ta ut kontanter eller genomföra ett köp. Kortuppgifter kan ha samlats in genom skimning, där en avläsare fångar upp uppgifterna till kontaktlösa kort. En annan vanlig metod är nätfiske eller phishing, där bedragaren lurar personer att lämna över kortuppgifter genom social manipulation, exempelvis bluffmail.
- **Fakturabedrägeri** – bedragaren skickar en faktura för en vara eller tjänst som offret inte har beställt, en så kallad bluffaktura. Den här sortens bedrägerier riktar ofta in sig på företag.
- **Befogenhetsbedrägeri** – bedragaren kontaktar ett företag eller en person och utger sig för att ha befogenheter för att få åtkomst till uppgifter eller styra en transaktion. Exempelvis kan bedragaren låtsas arbeta på en bank eller en myndighet, eller utge sig för att vara chef i organisationen bedragaren riktar in sig på (så kallade VD-bedrägerier).
- **Identitetsbedrägeri** – genom att komma över offrets personliga uppgifter ansöker bedragaren om ett lån eller köper en vara eller tjänst i offrets namn.
- **Telefonbedrägerier** – bedragaren ringer upp offret, utger sig för att ringa från en myndighet, företag eller annan organisation, och försöker övertyga personen att föra över pengar eller att lämna över personliga uppgifter (exempelvis bank-id). Också känt som samtalsfiske.
- **Investeringsbedrägeri** – bedragaren övertygar offret att göra en investering som gynnar bedragaren, genom att ge en vilseledande bild av värdet eller avkastningen. Exempelvis kryptobedrägerier som OneCoin.
- **Bedrägeri genom social manipulation** – bedragaren tar kontakt med offret och skapar en förtrolig relation för att så småningom övertyga hen att föra över pengar eller fatta ett annat beslut som gynnar bedragaren. Befogenhetsbedrägerier är den vanligaste varianten, och drabbar främst äldre. Bedragaren utger sig för att vara från Polisen, banken eller sjukvården för att på så sätt lura till sig uppgifter för att komma åt bankkonton. En annan mer nischad variant är romansbedrägerier, där bedragaren startar en kärleksrelation med offret, fysiskt eller på distans.
- **Annonsbedrägeri** – bedragaren utger sig för att sälja eller hyra en vara eller tjänst som antingen inte finns, eller som efter transaktionen visar sig ha varit en helt annan än köparen förväntat sig. Omvänt kan bedragaren uttrycka intresse för att köpa en vara, för att sedan inte betala.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I takt med att samhället digitaliserats och kontantanvändandet minskat har även brotten förändrats. Rån mot värdetransporter har exempelvis minskat medan antalet bedrägerier har ökat. Bedrägerier begås ofta på distans, vinstmöjligheterna är goda och det är en förhållandevis riskfri typ av kriminalitet, inte minst eftersom upplärningsgraden är låg.

Sett över en tioårsperiod har de anmälda bedrägeribrotten nationellt ökat med 53 procent. Från att ha varit stigande mellan 2013 och 2019 minskade de anmälda bedrägerierna fram till 2022. Preliminärdata från 2023 pekar på en kraftig uppgång det senaste året (+ 22 procent), särskilt kopplad till kortbedrägerier, som ökat med 44 procent sen 2022 och bedrägeri genom social manipulation, som ökat med 36 procent.

Just den sistnämnda kategorin av bedrägerier beskrivs som särskilt problematiska i Brås senaste rapport om bedrägerier (Brå 2023h). De innebär ofta stora ekonomiska förluster för brottsoffren, och leder till starka känslor av skam och skuld hos de drabbade. De psykiska och ekonomiska konsekvenserna blir mycket större än för andra bedrägerier, som kort- eller annonsbedrägerier, där den ekonomiska förlusten är mindre och det psykiska övergreppet inte lika smärtsamt. Äldre och personer med funktionsnedsättningar drabbas i störst utsträckning.

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) hade 6,1 procent av de svarande i riket råkat ut för försäljningsbedrägeri 2022 (exempelvis annonsbedrägerier). Män drabbas i större utsträckning än kvinnor (6,8 procent kontra 5,6 procent), en övervikt som syns under hela mätperioden. Vad gäller utsatthet i olika åldrar är utsattheten allra störst bland åldersgruppen 34–44 år.

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå anmäldes 2023 drygt 800 bedrägerier. Sett till antalet anmälda bedrägerier per 100 000 invånare ligger Umeå under riksgenomsnittet.

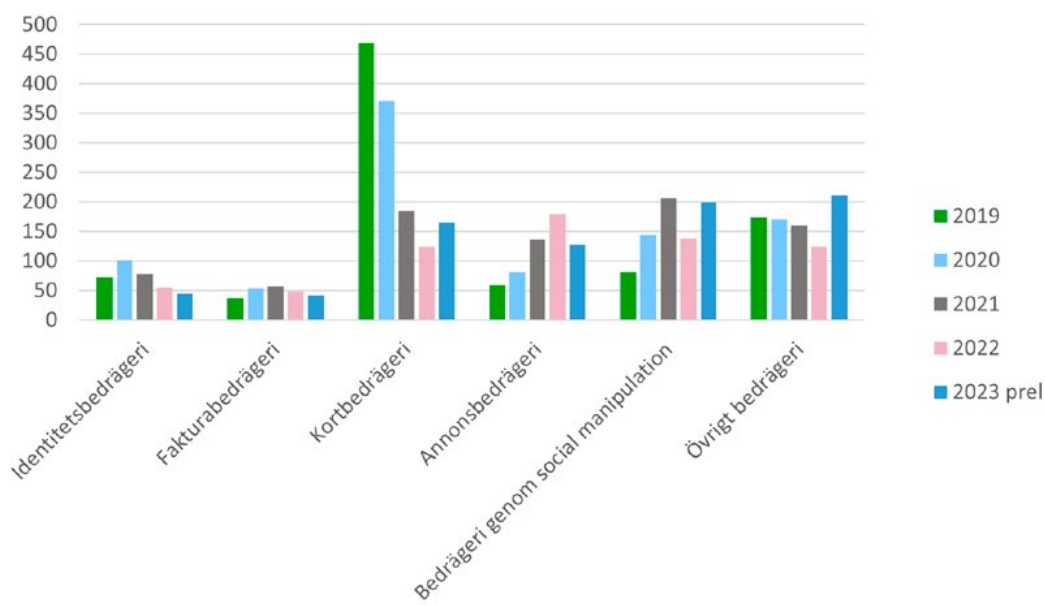
Figur 77. Bedrägeri uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa Brå

Kortbedrägerierna, som tidigare utgjort den stora majoriteten av alla anmälda bedrägeribrott i Umeå har sjunkit kraftigt de senaste 5 åren. Här följer Umeås kriminalitet den nationella trenden. 2023 syns en ökning, vilken även skett nationellt, och som kan kopplas till nya metoder som utvecklats och spridits i kriminella nätverk, exempelvis för att komma runt identifiering med bank-ID och andra säkerhetsåtgärder.

Figur 78. Bedrägeri i Umeå, uppdelat efter kategori, antal anmälda brott per 100 000 invånare

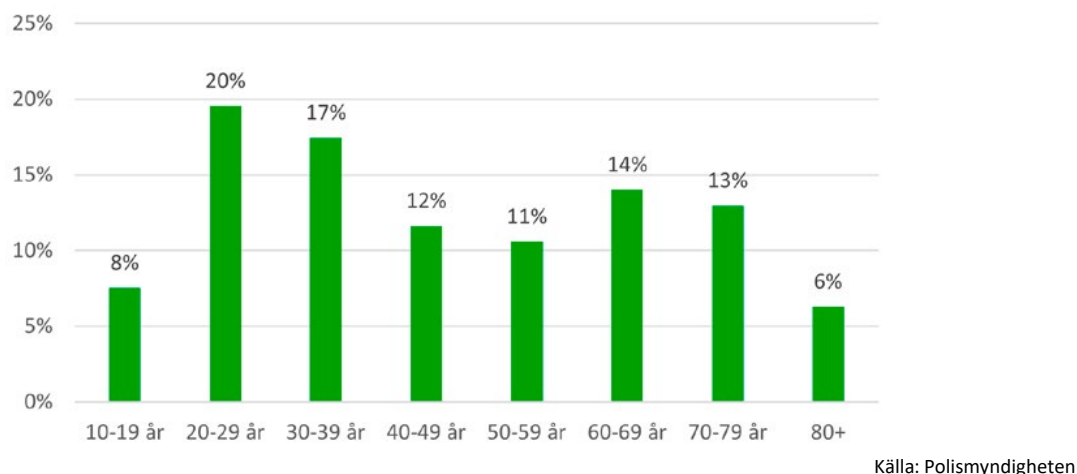
Källa Brå

Anmälda annonsbedrägerier ökade 2022 i Umeå. Bedragare har tagit sig in på informella handelsarenor som Facebook köp och sälj, där det förekommer många fejk-annonser för alla möjliga varor (båtar, cyklar, djur). Den här sortens bedrägerier underlättas av att det är socialt accepterat, när det gäller den här sortens informella transaktioner, att också be om betalning i förskott. Preliminärdata från 2023 visar dock på en viss minskning.

Eftersom e-handel nu utgör en stor del av vår konsumtion innebär det att personer i Umeå också utsätts av bedragare från andra delar av landet eller andra länder. Det kan vara varor som aldrig skickas eller annonser som är medvetet vilseledande och där varan inte motsvarar kundens förväntningar. Exempelvis visar en granskning från SVT att konsumenter vilseleds av bluffsajter som säljer billiga kopior eller miniatyrkopior på populära produkter (Berglund 2023).

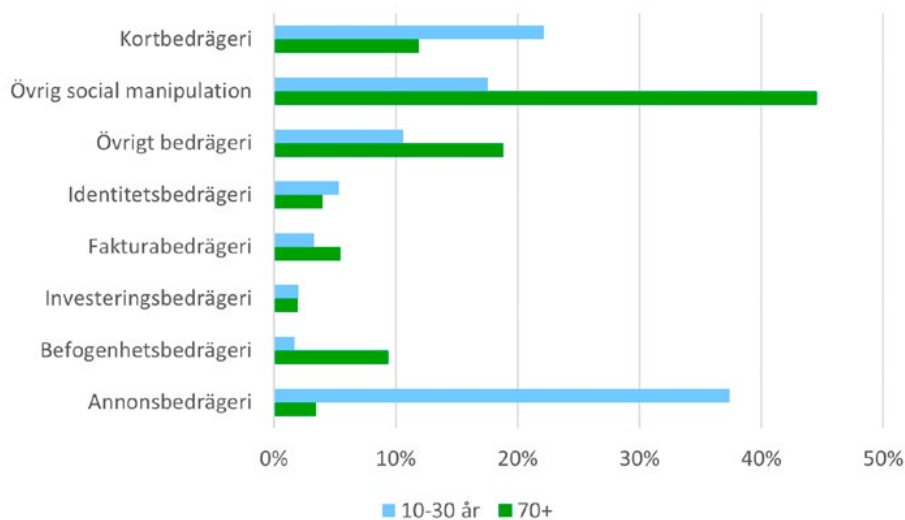
Vem utsätts då för bedrägerier i Umeå? Det finns en föreställning att bedrägerier främst drabbar äldre, men statistiken visar att 45 procent av de som drabbas är under 40 år, kontra 33 procent för kategorin 60+.

Figur 79. Målsägande i Umeå utsatta för bedrägeri 2023, uppdelat efter ålder, andelar

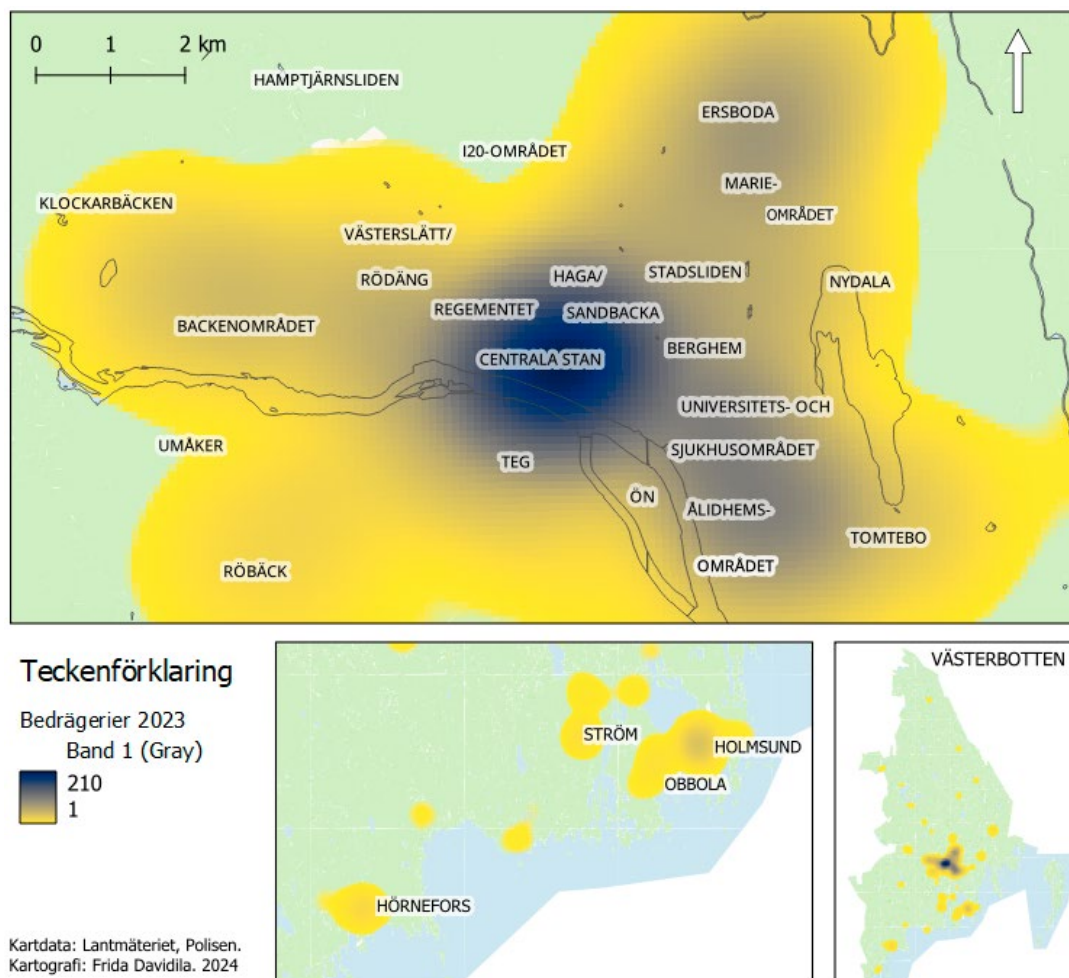
Men det är viktigt att beakta två saker: dels att bedrägerier utgör en mycket större andel av de brott som äldre utsätts för, dels att den äldre befolkningen är måltavla för de mest ekonomiskt kostsamma formerna av bedrägeri, främst bedrägeri genom social manipulation, som kan leda till stora förluster för den som luras.

Figur 80. Målsägande utsatta för bedrägeri i Umeå 2023, uppdelat efter brottskategori och ålder, andelar

Ser man på var bedrägerier sker märker man att mönstret som vanligt följer befolkningstätheten (fler utsätts i centralorten, många i centrum). Men mönstret är mer diffust än för annan brottslighet, här är de anmälda brotten mycket mer utspridda och man ser fler fall på landsbygden. Ett mönster som till stor del kan förklaras av att bedrägerier, till skillnad från brott som misshandel eller cykelstöld, är brott som oftast utförs på distans.

Karta 5. Värmekarta över anmälda bedrägeribrott i Umeå kommun, 2023

c. Näringslivets utsatthet

Enligt organisationen Svenskt näringsliv är det viktigt att vara medveten om att anmälningsstatistiken inte visar hela bilden när det gäller företagens utsatthet för exempelvis bedrägerier eller cyberattacker.

Att som företag offentliggöra sin utsatthet för bedrägerier kan vara skadligt för varumärket, därför väljer många organisationer att inte berätta. Men det kan ofta handla om ansemliga summor, som exempelvis i april 2023 när Umeåföretaget UT transport utsattes för en sofistikerad VD-kapning som ledde till en förlust på 2 miljoner kronor. Anledningen att VD:n Ulrika Dorsch valde att göra en polisanmälning och att låta sig intervjuas om brottet var att hon upplever att bedrägerier blir allt vanligare, men att det finns en tystnads-kultur runt utsattheten: "Bedrägerier verkar vara väldigt vanliga då flera andra företagare jag pratat med också har blivit utsatta. Men det är ett stort problem att man inte pratar om det öppet och att många inte vågar anmäla" (Nygren 2023).

Förutom skada på varumärket avstår många företagare från att anmäla bedrägerier. Anmälan upplevs krånglig och tidödslande eftersom det inte kan göras digitalt. Anmälningsbenägenheten påverkas också negativt av att få brott klaras upp – eller ens leder till åtal. I en intervju i Västerbottens-Kuriren uttrycker VDn för umeåföretaget *Stjärna Fyrkant* kritik för att utredningar om bedrägerifall mot företag ofta läggs ner, även när det finns bevismaterial. Bedrägerier har kostat företaget 200 000 det gångna året och lett till ett beslut att stänga ner sin e-handelssajt (Sundelin 2024).

Organisationen Svenskt Näringsliv delar bilden av att det finns ett stort mörkertal när det gäller bedrägerier mot näringslivet, såväl i Umeå som nationellt, och att det här är ett problem som bara kommer öka i framtiden om inte fler förebyggande insatser sätts in.

d. Bedrägerier i spelvärlden

Nya samhällsutvecklingar skapar nya arenor för bedrägeri. Spelvärlden är inget undantag. Det finns ett flertal internetbaserade spel där spelare antingen kan köpa eftertraktade digitala föremål med riktiga pengar, eller växla pengar mot en digital valuta som används i spelet (exempelvis valutan Robux i det populära spelet Roblox). Det förekommer att sällsynta digitala föremål värderas till mycket höga belopp i verkligheten, exempelvis ett nytt "skin" för ett vapen i Counter Strike som nyss dykt upp och värderas till 10 miljoner kronor (Sandström 2024). Därmed har också bedragare riktat in sig på spel för att där lura till sig spelares tillgångar.

Barn är särskilt utsatta – en granskning från SVT visade att hundratals barn exempelvis lurats på pengar i Roblox. Av de 2000 SVT haft kontakt med uppgav 600 att de blivit lurade på pengar, men bara 1 på 5 hade berättat om det för sina föräldrar (Grill et al 2024a). Ett av barnen SVT pratade med var från Umeå, och vittnade om hur han blivit av med sitt konto och alla sina tillgångar i Counter-Strike (Forsgren 2023).

Hur omfattande de här bedrägerierna är vet varken företagen eller polisen. SVTs granskning visar att det finns organiserade grupper bakom bedrägerierna som utbyter tips och information med varandra (Grill et al 2024b). Det är bara ett exempel på hur bedrägeribrotten ständigt riktar in sig på nya arenor och målgrupper, vilket också är en utmaning för polis och rättsväsendet.

e. Koppling till annan brottslighet

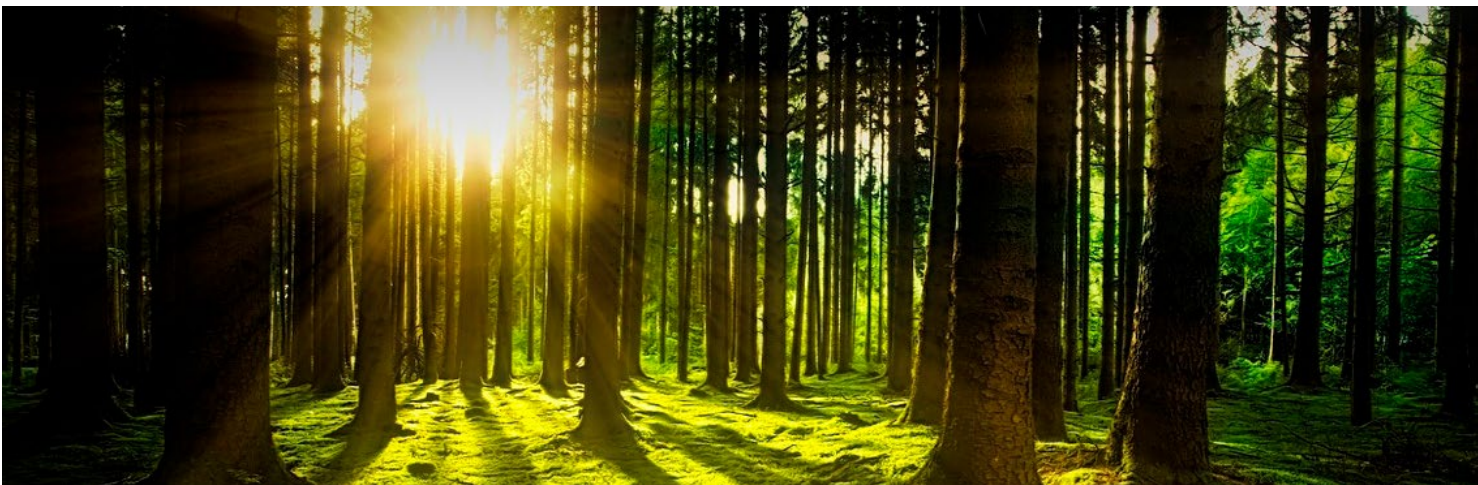
Att utveckla bättre sätt att förebygga bedrägeribrott är angeläget. Bedrägerier kan orsaka stor skada för de privatpersoner och organisationer som drabbas. Många bedragare riktar medvetet in sig på sårbara grupper, som äldre eller personer med funktionsnedsättningar. Mycket tyder på att kriminella noggrant kartlägger sina offer, och inte sällan säljer informationen vidare till andra kriminella (Bogegård 2023).

Ett ytterligare problem med bedrägerier är att en stor del av vinsterna göder den organiserade brottsligheten. Polisens kartläggning visar att samma grupperingar kan kopplas till såväl dödligt skjutvapenvåld som bedrägerier, och att brottsvinster från bedrägerier skapar tillväxt i kriminella miljöer, vilken i sin tur kan påverka maktbalansen och leda till nya konflikter och ökat våld (Polismyndigheten et al 2022). Det är också tydligt att brottsvinster som genereras från t.ex. bedrägeribrotten skapar tillväxt i kriminella miljöer vilket påverkar maktbalansen inom dessa miljöer och kan leda till konflikter och annan allvarlig påverkan på samhället.

Polisens analyser visar också att det finns en överlappning mellan de grupperingar som kan kopplas till skjutvapenvåld, bedrägerier och penningtvätt, och miljöer där det förekommer våldsbejakande extremism. Adderas den organiserade brottslighetens inkomster från olika bedrägeriformer pekar mycket på att den nu överstiger vinstmarginalerna från narkotikahandeln (Polismyndigheten et al 2022). Att förebygga bedrägerier bör alltså vara en viktig del av strategin för att motverka den organiserade brottsligheten i Sverige.

Analysen av egendomsbrott visar, avslutningsvis, att Umeå ligger på en lägre nivå än riket när det gäller de flesta tillgreppsbrott (exklusive cykelstöld) och när det gäller inbrott. Till skillnad från riket är dock trenden ökande, vilket till stor grad kan kopplas till ett fåtal brottsaktiva personer som återkommande begår stöld eller inbrott för att finansiera sitt drogberoende. När det gäller bedrägerier ligger Umeå under nivån på riket, men även här ser man en ökning av bedrägerier 2023.

5. Brotts mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning

I det här kapitlet beskrivs den brottslighet som inte i första hand drabbar en enskild individ - många av brotten saknar målsägande - men som utgör ett hot mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning och stabilitet.

A. Brotts mot miljön

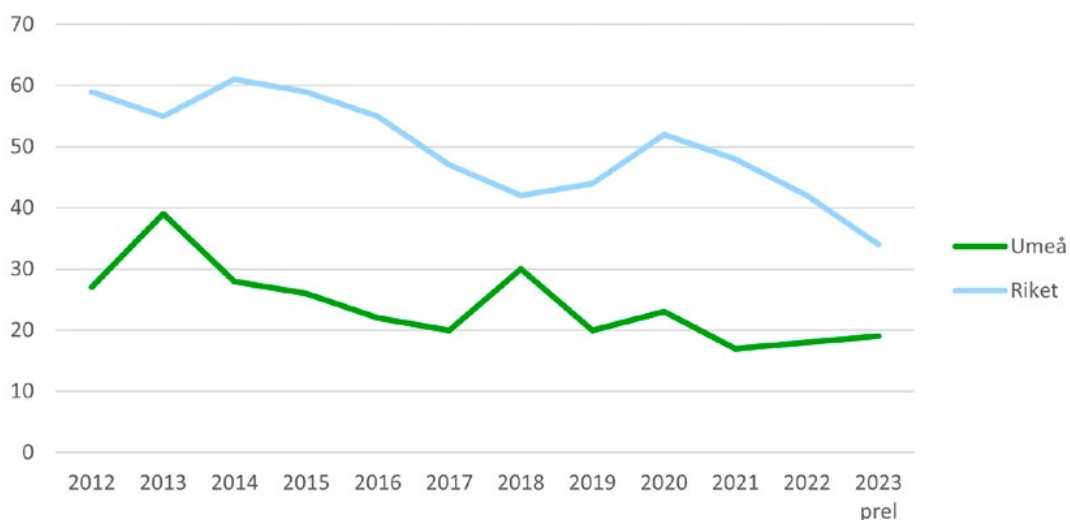
a. Vad menas med brott mot miljön?

Brott mot miljön är en väldigt bred kategori som berör många olika sorters brott, från avfallsbrott till artskyddsbrott. Vad brotten har gemensamt är att de skadar miljön och därmed indirekt människors hälsa.

De flesta brott regleras av Miljöbalken (kapitel 29) men i vissa fall utgör handlingar brott mot andra lagar, som smugglingslagens när det gäller olagliga avfallstransporter.

De brott som anmäls oftast är sådana som rör miljöbrott (exempelvis föroreningar), otillåten miljöverksamhet (exempelvis när en verksamhet saknar tillstånd eller bryter mot krav) och nedskräpning. Men även brott som rör skyddade arter ingår, som brott mot områdesskydd, handel med hotade arter eller jaktbrott.

Figur 81. Brotts mot miljöbalken, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

Källa Brå

I Umeå som i riket har antalet anmälda brott mot Miljöbalken per 100 000 invånare minskat de senaste 10 åren.

Viktigt att beakta är att anmälda brott mot Miljöbalken är mycket händelsestyrda. Det finns inget offer som kan göra en anmälan och de flesta brott anmäls i samband med kontroller från tillsynsmyndigheter. Ökar antalet kontroller ökar också antalet anmälda brott. Det innebär också att mörkertalet är mycket omfattande. Överlag är det svårt att uttala sig om omfattningen och utvecklingen på brotten mot miljön, eftersom det saknas mätningar och vetenskapliga studier på området.

b. Otillåten miljöverksamhet

Vissa verksamheter innebär risker för förorening av miljön på grund av utsläpp i luft, mark och vatten, eller på grund av buller eller strålning. Miljöfarliga verksamheter är exempelvis drivmedelsstationer, bilverkstäder, biltvättar, mekaniska verkstäder, kemtvättar, tandläkare eller tryckerier.

För att bedriva sådana verksamheter krävs tillstånd. Bryter företaget mot tillståndets villkor kan de dömas för otillåten miljöverksamhet. Företag är skyldiga att anmäla när villkorsbrott skett, det vill säga när de överträder de villkor som gäller. Det kan exempelvis handla om att kemikalier inte hanterats på rätt sätt eller att ett tillåtet värde överskridits.

Vid allvarliga brister görs en polisanmälan, men att få företag fällas i rätten är svårt. De flesta anmälningar läggs ner i brist på tillräckliga bevis, eftersom utlåtanden från tjänstepersoner vanligtvis inte anses räcka. Det leder till att mindre överträdelser i regel inte anmäls, eftersom de inte har förutsättningar att leda till en fällande dom.

I Umeå har antalet miljöstraffavgifter minskat sedan 2019:

- 76 straffavgifter 2019
- 35 straffavgifter 2020
- 39 straffavgifter 2021
- 28 straffavgifter 2022
- 25 straffavgifter 2023

c. Nedskräpning

Nedskräpning innebär att någon avsiktligt eller genom oaktsamhet kastar avfall på platser som inte är avsedda för det, exempelvis på allmänna platser, längs vägar, i parker eller i naturen. Det kan handla om stora mängder avfall (exempelvis olagligt dumpat byggavfall, se nästa del om avfallsbrott), men också om många små överträdelser (kasta en fimp eller en pet-flaska) som tillsammans leder till stora mängder avfall. Avfallet är inte bara estetiskt anskrämligt men riskerar också att skada människor, djur och ömtåliga miljöer.

Nedskräpning innebär en omfattande kostnad för kommunerna, som har ett lagstadgat renhållningsansvar. Enligt Naturvårdsverket kostade städning av skräp Sveriges kommuner 430 miljoner kronor under 2022.

I Naturvårdsverkets skräpmätning från 2023 var de vanligaste skräpet cigarettfimpar (48 procent), portionssnus (17 procent) och engångsplast (15 procent) (Naturvårdsverket 2023).

I Umeå anmäls ett begränsat antal nedskräpningar om man jämför med den reella omfattningen:

- 51 anmälningar 2021
- 35 anmälningar 2022
- 42 anmälningar 2023

Nedskräpning anmäls i mycket liten omfattning, även när det handlar om större föremål som soffor, skrotbilar eller soppor som hittas på offentlig mark.

2022 organiserade Umeå kommun ett strandstädningsprojekt som delfinansierades med medel från Naturvårdsverket. Under 10 veckor avlägsnades 5,9 ton skräp från kust- och havsnära stränder i kommunen. Det var skräp som lämnats kvar på stranden, som slängts i skogen, som dumpats över broar, tryckts ner mellan stenar, lämnats kvar i terrängen eller avsiktligt gömmts på otillgängliga platser i närheten av havet. Som slutrapporten (Umeå kommun 2022b) poängterar är den stora mängd skräp som plockats upp bara en droppe i havet jämfört med allt det som antagligen ligger utspritt över resten av kommunens yta. Rapportens slutsats är att nedskräpning är ett problem i Umeå kommun, och att mer insatser krävs för att komma till bukt med det.

d. Avfallsbrott

Ett brott mot Miljöbalken som fått mycket uppmärksamhet de senaste åren är avfallsbrott. Naturvårdsverket definierar avfallsbrott som brott mot straffbestämmelserna i miljöbalken eller smuglingslagen där gärningen innefattar hantering av avfall. Tekniskt sett ingår även nedskräpning i den beskrivningen, men Naturvårdsverket väljer att inte ta med nedskräpningsförseelse i definitionen. Problematiken ser lite olika ut. Nedskräpning orsakas av många små överträdelser - slänga en cigarettfimp på marken – som sammanlagt och över tid orsakar stora problem. Avfallsbrott handlar om en medveten kriminell handling, ofta i syfte att tjäna pengar, och som inte sällan innefattar en stor mängd avfall.

Ett vanligt förekommande problem är kriminella företag som upphandlar avfall men som i stället för att hantera det på ett lagligt sätt gräver ner det, vilket får stor negativ påverkan på miljön, inte minst genom förorening av ytvatten och grundvatten. Skandalen kring företaget Think Pink är bara ett exempel (Carlén och Dennert 2023). Ett annat omfattande problem är olaglig export av elektronikavfall till land utanför Europa, där de i vissa fall används trots att produkterna är osäkra, eller deponeras på miljöfarliga sätt. Exempelvis har Sveriges Radio i januari 2024 avslöjat att tusentals svenska fordon med körförbud upphandlats och exporterats till länder i Afrika (Kudo och Elfving 2024).

I Umeå samverkar kommunens avdelning för Miljö- och hälsoskydd med Polisen och Länsstyrelsen Norrbotten för att kontrollera avfallstransporter längs vägarna. De utför även kontroller riktade mot verksamheter som hanterar avfall, i synnerhet större aktörer. Deras bild är att överträdelser sker, men att problematiken inte går att koppla till någon specifik bransch. Det handlar snarare om vissa företag eller vissa individer, som ibland driver olika verksamheter och gör sig skyldiga till upprepade brott. Miljö- och hälsoskydd har försökt arbeta förebyggande och kompetenshöjande mot företag i byggbranschen genom att bjuda in till informationsträffar om hantering av byggavfall (som är en stor del av den inhemska problematiken kring avfallsbrott), men intresset har varit svalt.

Hur omfattande avfallsbrottsligheten är i Umeå kommun är svårt att avgöra eftersom kontrollerna är begränsade. Resurssattes de mer skulle det antagligen upptäckas fler brott. Som en miljöinspektör från Malmö uttrycker det i ett radioreportage om olaglig avfallshantering: "letar man så hittar man" (Pettersson 2022).

Det finns åtgärder som skulle underlätta upptäckten av avfallsbrott, men där besluten inte ligger på kommunal nivå. Det kan exempelvis vara krav om en tydlig skyltning för avfallstransporter, och att kommuner ska få tillgång till Naturvårdsverkets register över företag som hanterar farligt avfall.

Antalet anmälda avfallsbrott i Umeå har legat relativt stabilt de senaste 5 åren:

- 8 anmälningar 2019
- 5 anmälningar 2020
- 8 anmälningar 2021
- 4 anmälningar 2022
- 7 anmälningar 2023

e. Koppling till organiserad brottslighet

Det huvudsakliga problemet med avfallsbrott är den negativa påverkan det har på miljön och människors hälsa. Men det är även en typ av kriminell aktivitet som direkt göder den organiserade brottsligheten.

Internationellt har hantering och export av avfall länge varit en lukrativ aktivitet för kriminella gäng. I boken *Gomorra* beskriver exempelvis journalisten Roberto Saviano hur Camorra-nätverket i Neapel köper in avfall i stora mängder som sedan grävs ner på landsbygden (Saviano 2008). Naturvårdsverket påpekar att avfall är en attraktiv bransch för kriminella nätverk även i Sverige eftersom möjligheten till ekonomisk förtjänst är stor, upptäcktsrisken liten och straffen låga (Naturvårdsverket et al 2022).

Genom att lägga låga bud och därmed vinna upphandlingar för avfallshantering, eller genom att driva miljöfarlig verksamhet utan att hantera farliga ämnen eller avfall på rätt sätt, snedvrider de kriminella också marknaden genom osund konkurrens. Det gör det svårare för företag som följer lagen att vara lönsamma.

På sikt innebär avfallsbrottsligheten också en stor kostnad för samhället, inte bara genom förorenad natur och uteblivna ekosystemtjänster, men också för att kommunerna i slutändan ofta tvingas bekosta saneringen av mark som förorenats, när företag gått i konkurs. I Botkyrka till exempel förväntas kostnaden för Think Pinks avfallsbrott kosta kommunen 200 miljoner kronor (Pettersson 2022).

B. Brott mot människors hälsa och säkerhet

a. Vad menas med brott mot människors hälsa och säkerhet?

I den här kategorin har vi samlat brott som bryter mot de lagar som reglerar livsmedel, läkemedel, alkohol, tobak, dopningsprodukter och narkotika, men även vapen och trafik. Gemensamheten ligger i att brotten inte har någon tydlig målsägande, utan bryter mot lagar vars syfte är att skydda medborgarnas hälsa och upprätthålla säkerheten, exempelvis i trafiken.

b. Brott mot livsmedelslagen

Livsmedelslagen (SFS 2006: 806) reglerar all produktion, bearbetning och distribution av livsmedel, och utgår från EU-lagstiftning på samma område. Med livsmedel menas inte bara mat och dryck; även vatten och snus ingår. Det innebär att lagen reglerar många olika sektorer, från jordbruk till livsmedelsbutiker och restauranger.

Brott mot livsmedelslagen kan ta många former, från bristande hygien på restauranger till undermåliga förpackningar. Ett område som fått mycket uppmärksamhet är livsmedelsfusk. Det kan innebära användning av förfalskade ingredienser, att ge felaktig information om kvalitet eller tillverkningsätt, att producera livsmedel under förfalskade varumärken eller att sälja vidare stulna livsmedel. Brottet kan innebära en fysisk överträdelse, det vill säga att en produkt manipuleras, exempelvis att förbjudna ämnen tillsätts i bröstmjölksersättning. Men brottet kan också innebära en administrativ överträdelse, där livsmedel säljs som egentligen inte får säljas (exempelvis produkter med passerat bäst-före datum) eller att konsumenter vilseleds (exempelvis att odlad lax säljs som vildfångad).

Enligt Livsmedelsverkets kartläggning av livsmedelsfusk är problemen omfattande, och brottsligheten kan omfatta så mycket som 6 miljarder kronor årligen (Livsmedelsverket 2020). Utöver fara för människors hälsa utgör också livsmedelsfusk ett problem för svensk ekonomi. Det leder till snedvriden konkurrens, samt bristande tillit bland konsumenter. Skandaler kring matfusk – som kebabköttet med listeria i Malmö hösten 2023 (Mikulic 2023) - kan leda till att konsumenter avstår från vissa produkter under en period, vilket då drabbar hela branschen, inklusive alla laglydiga företag.

Även livsmedelsfusk är en lukrativ arena för organiserad brottslighet. På EU-nivå har det uppmärksammat kopplingar mellan fusk med livsmedel som olivolja eller saffran och organiserad brottslighet (Jones 2023). Även i Sverige finns rapporter att organiserad brottslighet är aktiv inom livsmedelsfusk – exempelvis kött som inte får säljas erbjuds på marknader som ekologiskt och lokalproducerat kött. Livsmedelsfusk kan erbjuda stora vinster, medan straffen är låga.

Livsmedelsverket ansvarar för offentlig kontroll på nationell nivå, och länsstyrelser samt kommuner bedriver livsmedelskontroll på lokal nivå.

Sanktionsavgifter gällande livsmedel i Umeå har legat på under 10 ärenden per år de senaste 5 åren:

- 3 sanktionsavgifter 2019
- 5 sanktionsavgifter 2020
- 10 sanktionsavgifter 2021
- 2 sanktionsavgifter 2022
- 7 sanktionsavgifter 2023

c. Alkohol

Att tillverka och konsumera alkohol är lagligt i Sverige. Tillverkning, införsel, marknadsföring, försäljning och konsumtion av alkohol omgärdas dock av ett strikt regelverk av folkhälsoskäl. Vanliga brott mot alkohollagen (2010:1622) är att:

- sälja eller tillhandahålla alkohol till personer under 20 år (langning)
- sälja alkohol till den som är märkbart berusad (överservering)
- sälja alkohol utan tillstånd

Alkoholkonsumtionen i Sverige har följt en nedåtgående trend sedan 2004 enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) undersökningar. Framför allt är det män som minskat sin konsumtion vilket också innebär att skillnaden mellan män och kvinnors konsumtion blivit mindre. Unga i åldern 17-29 år har en fortsatt hög årskonsumtion av alkohol, medan personer över 65 år konsumerar allra minst. Skillnaden mellan årsgrupperna minskar dock över tid (CAN 2023a).

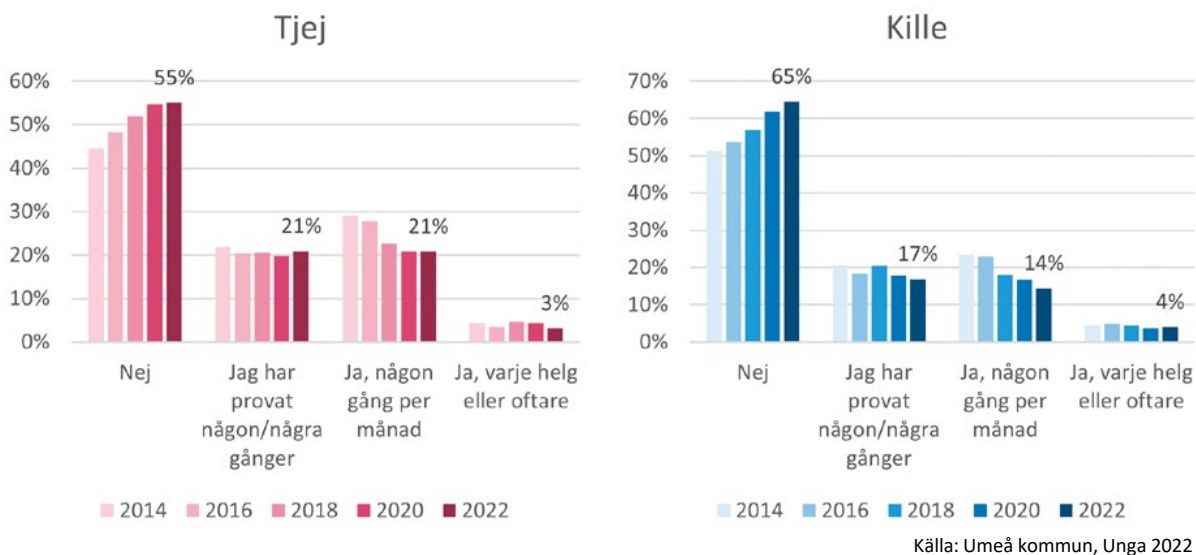
Det finns en koppling mellan alkohol och brott. Först för att alkoholkonsumtion påverkar människors benägenhet att begå brott. Brås undersökning *Alkohol- och drogpåverkan vid misshandel, hot, personrån och sexualbrott* bekräftade att det finns en stark koppling mellan berusning och olika sorters våldsbrott. Påverkan var störst på kriminalitet bland män, och på kategorin misshandel. 2015 var 7 av 10 män berusade när de begick misshandel (Brå 2015). En forskningsöversikt från Folkhälsomyndigheten visar också på en koppling mellan alkoholkonsumtion och våld i nära relation (Folkhälsomyndigheten 2021). Även våldsutsattheten ökar i samband med alkoholkonsumtion (Brå 2015).

Smugglingen av alkohol över Sveriges gränser är omfattande, och har en koppling till organiserad brottslighet (Tullverket 2023). Smugglad alkohol säljs ofta till minderåriga, vilket även bryter mot alkohollagen. Sociala medier har på senare år blivit ett forum för alkohollangning till minderåriga (CAN 2021).

I Umeå är konsumtionen av alkohol på en lägre nivå än riket i stort. I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* anger 55 procent att de dricker alkohol mer än 1 gång i månaden (Umeå kommun 2020a). 19 procent av kvinnorna och 15 procent av männen dricker aldrig alkohol. Men 13 procent av kvinnorna och 21 procent av männen anger att de dricker mellan 5 och 10 glas vid varje tillfälle, vilket per definition innebär att de är så kallade intensivkonsumenter och därmed har ett riskbruk av alkohol. Hos unga vuxna är andelen sådana intensivkonsumenter 19 procent.

Bland minderåriga i Umeå ses en positiv trend över tid då andelen som aldrig druckit alkohol ökar vid varje undersökning (en trend som också syns nationellt fram till 2023 när utvecklingen stannade av). I undersökningen *Unga 22* framkommer att 65 procent av tjejerna och 55 procent av killarna inte dricker alkohol.

Figur 82. Alkoholkonsumtion bland unga. Dricker du alkohol? Uppdelat efter tjejer och killar

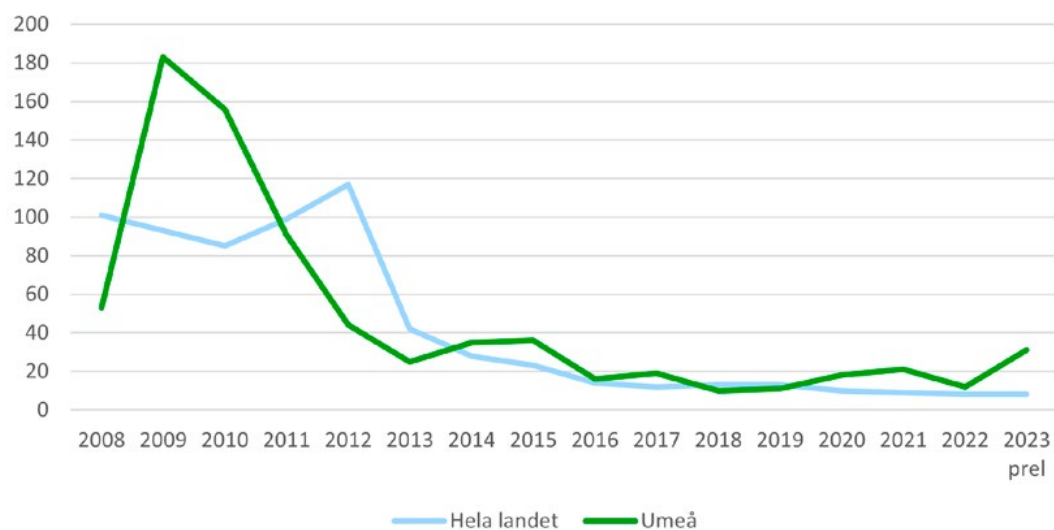

Däremot minskar inte gruppen av ungdomar som har ett riskbruk av alkohol i samma omfattning. Undersökningen visar även att de som dricker ofta också har en högre sannolikhet att bruka narkotika. En bild som bekräftas av statistik från Ingången, Umeås alkohol- och drogrådgivning. Den visar att många av de som har ett narkotikaberoende också missbrukar alkohol. Det finns även en samvariation mellan unga som har ett riskbruk av alkohol, som mår psykiskt dåligt och som har problem med skolgången.

Att 4 procent av killarna och 3 procent av tjejerna som besvarat *Unga*-enkäten dricker varje helg eller oftare ger också en tydlig indikation på att langning förekommer i Umeå, eftersom endast ett fåtal av de svarande eleverna var över 18 år.

När det gäller brott mot alkohollagen har antalet anmälda brott i Umeå kraftigt minskat sedan toppen 2009.

Figur 83. Brott mot alkohollagen, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

Om den stora ökningen 2008-2009 berodde på ett ökat antal brott eller bättre upptäckt är oklart. Sedan 2016 har trenden varit sakta minskande, dock visar preliminärdatan på en ökning 2023. Umeå har vanligen legat på ungefär samma nivå som riket de 10 senaste åren. Den absoluta majoriteten av anmälda brott handlar om olovligt anskaffande eller hantering av alkohol.

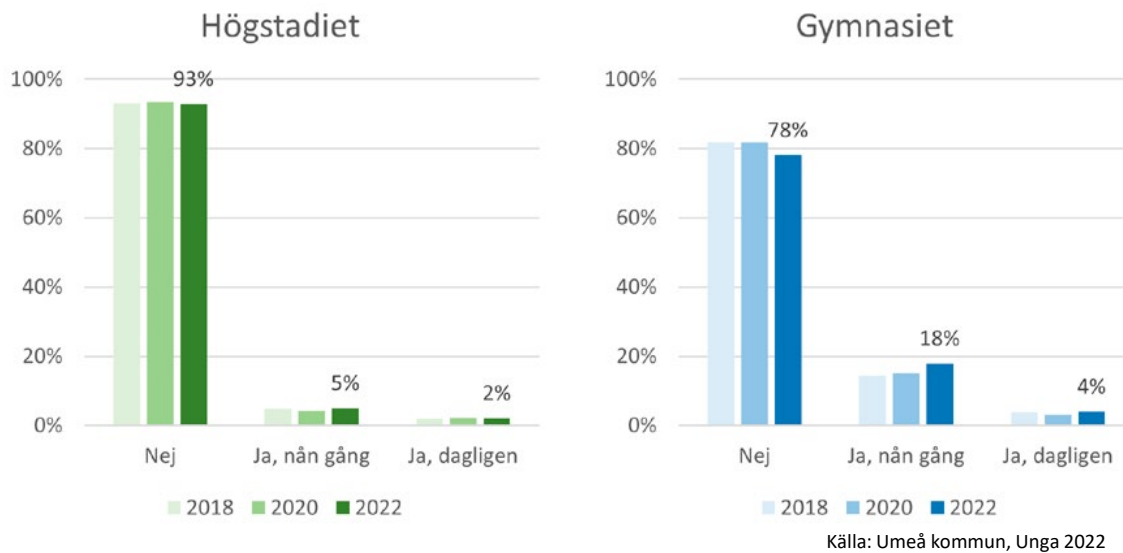
d. Tobak

Tobaksprodukter är, i likhet med alkohol, starkt reglerade. I Lagen om tobak och liknande produkter (SFS 2018:2088) regleras produktion, förpackning, marknadsföring, distribution och tillsyn av tobaksprodukter. Det är exempelvis brottsligt att sälja smaksatta cigaretter, sälja tobaksprodukter utan tillstånd, sälja cigaretter utan varningar på förpackningen eller sälja tobaksprodukter till minderåriga.

I Sverige har användandet av cigaretter minskat med 42 procent sedan 2003. Rökning har även minskat kraftigt bland svenska skolungdomar (CAN 2023a). Däremot har användandet av e-cigarett och snus ökat överlag, och särskilt märkbart hos unga. Användandet av vitt snus och vapes står för en stor del av ökningen, inte minst bland tjejer.

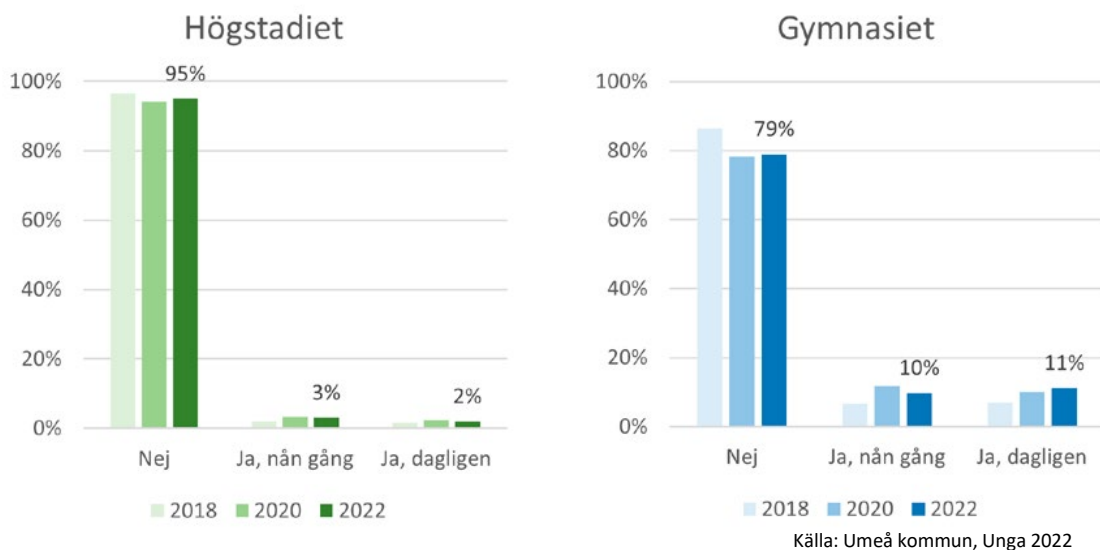
I Umeå visar folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* att cirka 3 procent av Umeås vuxna befolkning röker dagligen (Umeå kommun 2020a). Det är en förhållandevis låg siffra jämfört med riket. *Unga*-enkäten (Umeå kommun 2023a) visar att den dagliga rökningen hos unga ligger på ungefär samma nivå, 3 procent. Cirka 2 procent av eleverna röker dagligen i högstadiet, i gymnasiet är det 4 procent som röker dagligen.

Figur 84. Rökning bland unga. Röker du? Till exempel cigaretter, vattenpipa, .e-cigarett. Uppdelat efter ålder

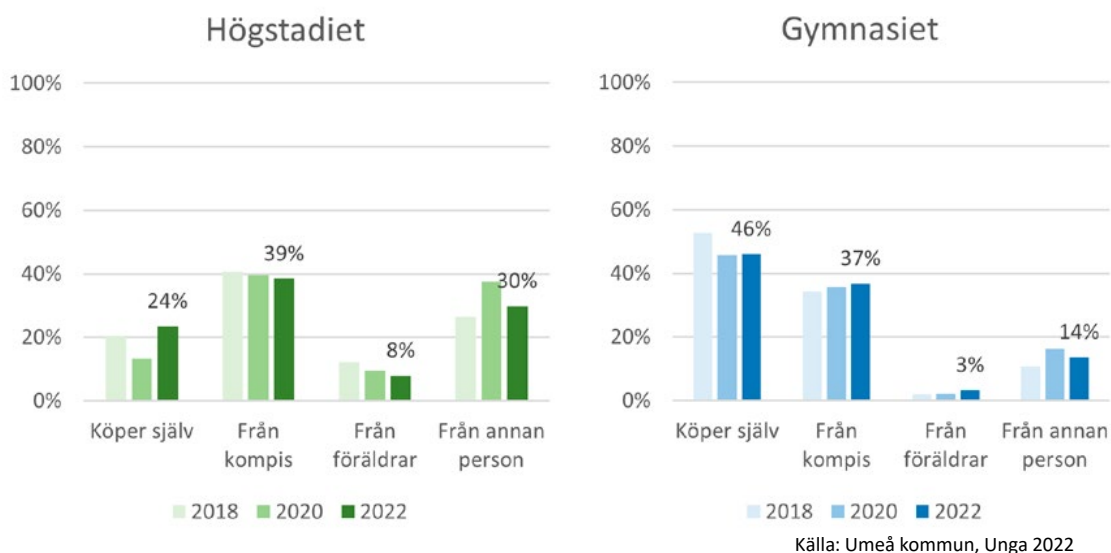
En högre andel av invånarna snusar i Umeå jämfört med riket. I *Jämlika liv* uppger 18 procent av männen och 14 procent av kvinnorna att de snusar dagligen (nivån för kvinnor är högre än riket). Bland unga snusar 2 procent av högstadiel eleverna och 11 procent av gymnasieeleverna dagligen.

Figur 85. Unga och användning av snus. Snusar du? Uppdelat efter ålder

Eftersom det är förbjudet att sälja tobaksprodukter till minderåriga är statistiken i *Unga*-enkäten en indikation på att det sker tobaksrelaterad brottslighet i kommunen. Svaren på frågan "Hur får du tag på cigaretter/tobak" visar att det uppenbarligen finns problem såväl med illegal försäljning av tobak, som med ålderskontrollerna vid försäljning i butik (eftersom 19 procent av de som röker och 24 procent av de som snusar i högstadiet uppger att de själva köper).

Figur 86. Unga och nikotinanvändning. Hur får du tag på cigaretter/tobak? Uppdelat efter ålder

e. Narkotika

Med narkotikabrott menas i regel brott mot narkotikastrafflagen (1968:64). Narkotikastrafflagen förbjuder framställande, förvaring, transport, överlåtelse, förvärv och innehav av narkotika, det vill säga "läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter".

Det finns många olika narkotikaklassade substanser. Den allra vanligast förekommande i Sverige, enligt CANs undersökningar är cannabis. De vanligaste formerna är hasch och marijuana. Även amfetamin och kokain är relativt vanligt förekommande, så också narkotikaklassade läkemedel, främst opioider (smärtstillande läkemedel som Tramadol), eller bensodiazepiner (lugnande läkemedel som Alprazolam) (CAN 2023b). Hero-in, LSD och ecstasy förekommer, men är inte lika utspridda. Utöver de mest etablerade narkotikasorterna förekommer ständigt nya psykoaktiva substanser (NPS). NPS är syntetiska substanser som framställs för att efterlikna kända substanser som cannabis och orsaka liknande effekter. Eftersom det är nya substanser räknas de inte som narkotika tills de utretts och kan läggas till på listan över narkotikaklassade substanser.

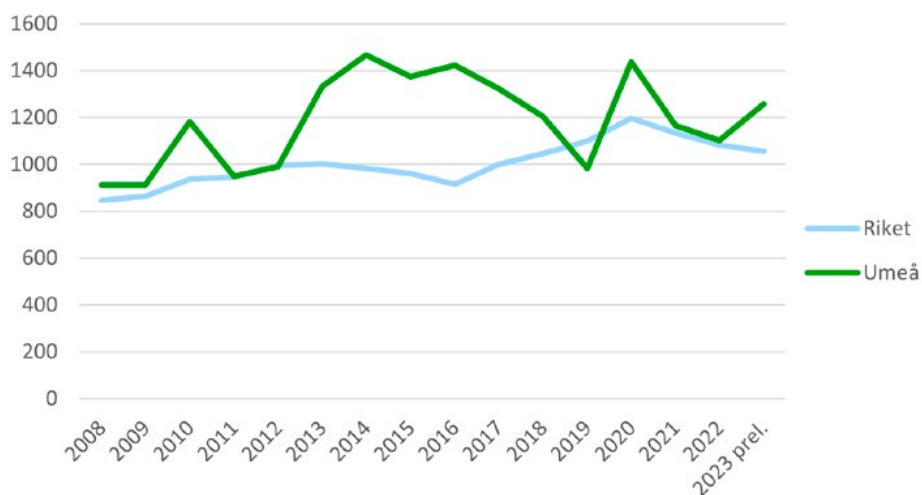
Det är svårt att avgöra hur omfattande narkotikaanvändningen är i Sverige, men enligt CANs bedömning kan den omsätta så mycket som 11 miljarder kronor årligen eller 13,4 miljarder om narkotikaklassade läkemedel inkluderas (CAN 2023a).

Det huvudsakliga problemet med narkotikabrottsligheten är effekten på folkhälsan. De substanser som klassificeras som narkotika har negativ påverkan på hälsan, i synnerhet vid riskbruk. De kan även leda till dödsfall. Enligt det europeiska måttet *drug related deaths* avled 519 personer i Sverige till följd av narkotika (Folkhälsomyndigheten 2024). Men den illegala narkotikahandeln är i sig ett problem, som får negativa samhälleliga konsekvenser.

Narkotikahandeln i Sverige kontrolleras av organiserade kriminella nätverk. Nätverkens territoriella kontroll över lokala drogmarknader är särskilt tydlig när det gäller den fysiska narkotikahandeln. Det gäller alltså narkotikan som erbjuds lokalt av försäljare som antingen levererar narkotikan hem till kunder eller träffar dem ute (försäljning via telefon eller sociala medier har ersatt den tidigare vanligare öppna gatuhandeln) (se Brå 2021b och Umeå kommuns lokala lägesbild, Umeå kommun 2023c). Men även den handel som sker via internet och brevlleveranser har kopplingar till organiserade kriminella nätverk. Vinsterna från den illegala narkotikahandeln går alltså direkt till den organiserade brottsligheten. Konkurrensen om kunder och viljan att "äga" vissa narkotikamarknader leder till konflikter som i sin tur ligger bakom mycket av det dödliga våldet som ökat i Sverige de senaste åren, som exempelvis våldsvågen i Stockholm 2023. Det är alltså en brottslighet som får stora kostnader för samhället.

Enligt statistiken framkommer det att Umeå emellanåt har ett högre antal anmälda narkotikabrott per 100 000 invånare än riket i stort. Trenden är dessutom att antalet anmälningar har ökat över tid, såväl i Umeå som i riket i stort.

Figur 87. Narkotikabrott, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

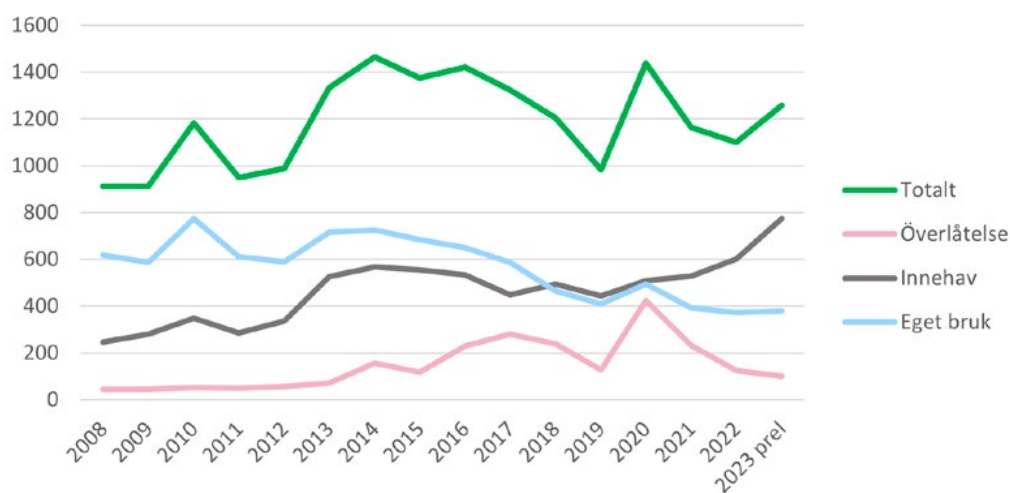

Källa: Brå

I tolkningen av datan är det viktigt att beakta att anmälningarna gällande narkotikabrott är väldigt händelsestyrda. Upp- och nedgångar påverkas främst av omfattningen och resultaten av polisens spanings- och ingripandearbete. Det innebär att en plötslig ökning av antalet brott i regel inte speglar en förvärrad problematik just där och då, utan snarare ett stort tillslag eller en annan händelsestyrd konsekvens. Enligt polisen i Umeå speglar det stora antalet anmälningar i Umeå ambitionsnivån på arbetet. Variationer kan möjligtvis förklaras även av interna processer hos polisen – exempelvis kan uppgången 2012–2013 vara en försenad effekt av ett framgångsrikt ärende där hemliga tvångsmedel användes, och som genererade många uppgifter som senare ledde till åtal. Nedgången av antalet anmälningar 2017–2019 kan kanske härledas till att polisens gatulangnigsgrupp då upplöstes. Även polisens omfattande omorganisation 2015 kan ha påverkat.

Det är dock intressant att notera vissa gemensamma mönster mellan Umeå och riket, exempelvis uppgången 2020 i samband med pandemin. Anmälningarna ökade för flera olika typer av narkotikabrott men anmälningar för överlåtelse av narkotika ökade allra mest under just den här perioden. Från och med 2021 är det däremot anmälningarna för innehav som ökar mest.

Figur 88. Narkotikabrott i Umeå uppdelat efter brottskategori, anmälda brott per 100 000 invånare

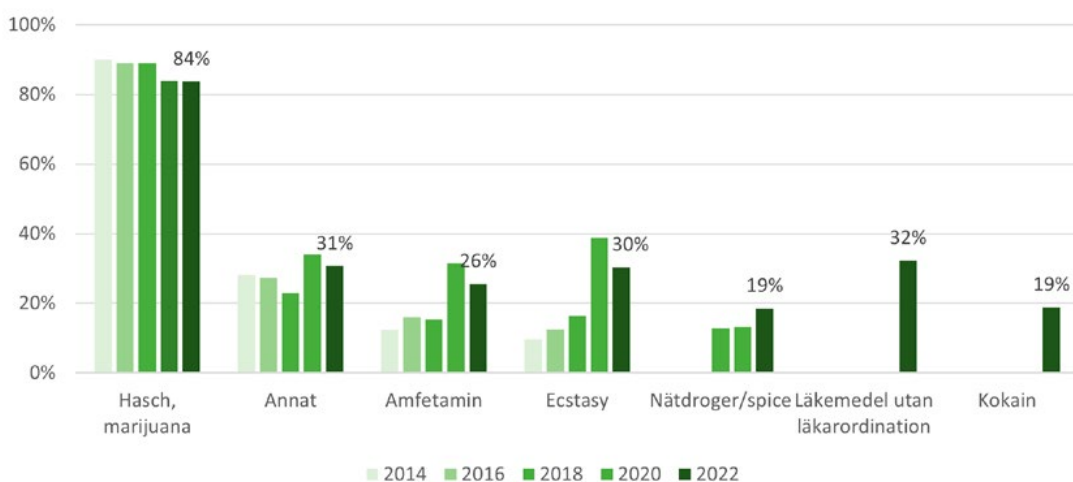
Källa: Brå

Folkhälsoenkäter fångar upp det breda användandet av narkotika i högre grad än polisens data över anmälda brott.

I Umeå har användandet av narkotika, så gott man kan bedöma, legat på lägre nivåer än riket. I folkhälsoenkäten *Jämlika liv* uppgav 3 procent att de använt cannabis under de sista 12 månaderna. För amfetamin, kokain eller ecstasy låg nivån lägre - 0,6 procent av männen svarade att de använt dem de sista 12 månaderna (Umeå kommun 2020a). Bland unga är det 4 procent som uppger att de använt narkotika de senaste 12 månaderna (andelen har minskat sedan 2014) (Umeå kommun 2023a).

I likhet med riket är de vanligaste preparaten hasch och marijuana (84 procent). Sedan narkotikaklassade läkemedel, "annat", ecstasy och amfetamin.

Figur 89. Unga och narkotika. Har du någon gång använt narkotika. Vilken eller vilka slags narkotika?

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

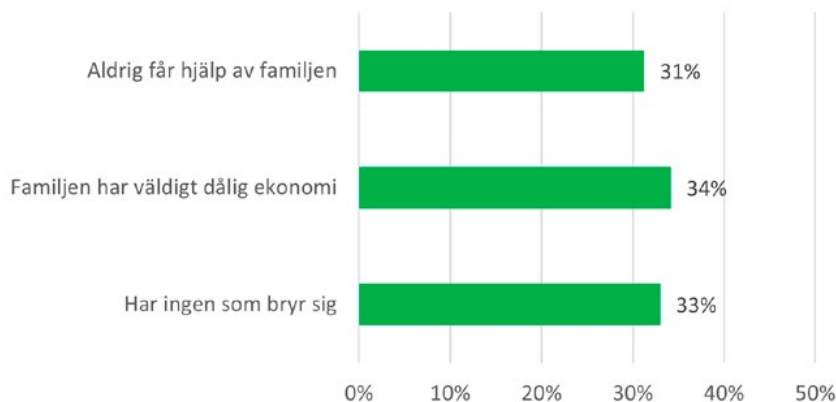
Nya trender när det gäller narkotikaanvändningen i Umeå är att kokainet ökar. Poliser beslagtar större partier än tidigare, och berättar att gatupriset på kokain i Umeå har minskat. Yrkesverksamma från socialtjänsten vittnar om att fler unga använder det, särskilt i festsammanhang. Olika mediareportage har även visat att kokain är vanligt förekommande på krogar i Umeå (Skoglund 2024), en bild som bekräftas av såväl krögare som poliser.

Att "partyknarkandet" är utbrett visar hur tillgängliga narkotikapreparat är, men pekar också på den normaliseringsprocess som pågår i samhället. Allt fler personer, i synnerhet bland unga, har en mer neutral eller positiv attityd till narkotika, en förskjutning som syns i CANs undersökningar. Att använda cannabis anses inte vara någon "big deal", och det är inte ovanligt att använda narkotika i festsammanhang. En förändring som även syns i andra Europeiska länder; och som i EMCDDAs senaste rapport summeras med uttrycket "everyone, everything, everywhere" (EMCDDA 2023).

De yrkesverksamma som intervjuats ser också att utanför festsammanhang använder unga narkotika i andra syften. Det är inte ovanligt att de unga som Ingången träffar också använder narkotika som en sorts "självmedicinering", för att dämpa ångest, sömnsvårigheter eller andra psykiska besvär, som ofta inte fångas upp av sjukvården. Här finns också ett tydligt könsmonster – enligt Ingångens data är det vanligare med illegala läkemedel bland de tjejer som kommer till dem. En utveckling som kanske kan kopplas till det allt sämre psykiska mående bland tjejer som syns i den senaste *Unga*-enkäten (Umeå kommun 2023a).

Överlag verkar det finnas en tydlig koppling mellan psykisk ohälsa, utsatthet och användandet av narkotika. Svarsmönstren i *Unga*-enkäten visar att de som lever i ekonomisk utsatthet eller upplever ensamhet använder narkotika i mycket högre utsträckning än andra ungdomar.

Figur 90. Användningen av narkotika bland unga i Umeå som uppgett att de...

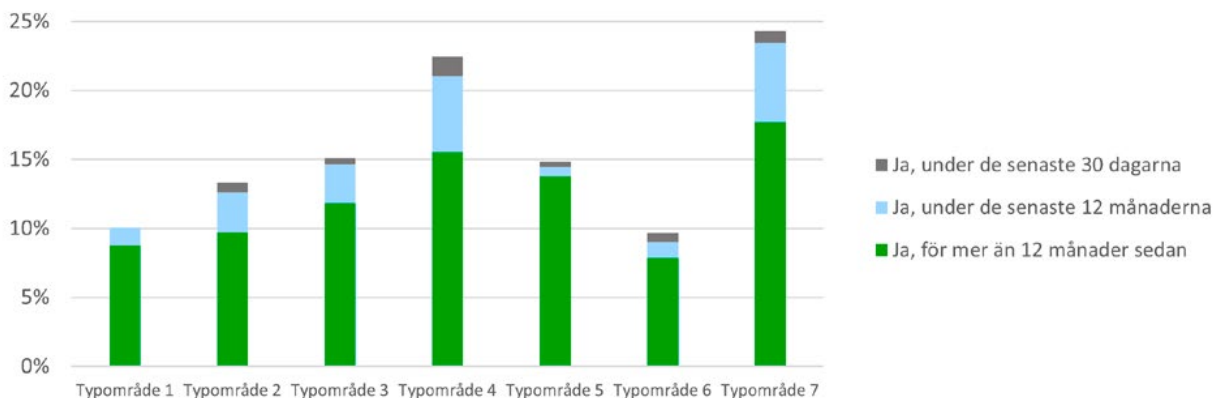
Bland de som uppgett att de använt narkotika.

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

För att motverka narkotikabrottslighet är det viktigt att beakta vad det är som driver användandet. Ett förebyggande arbete mot ungas utsatthet kan också få positiva effekter på narkotikaanvändandet.

Kopplingen mellan narkotikaanvändning och socioekonomi är också tydlig i data från *Jämlika liv* (Umeå kommun 2020a). Andelen som använt narkotika i typområde 4 och 7 är mer än dubbelt så stor än andelen som gjort det i typområde 1 eller 6. För att jämföra typområden med stadsdelar i Umeå, [se bilaga 3](#).

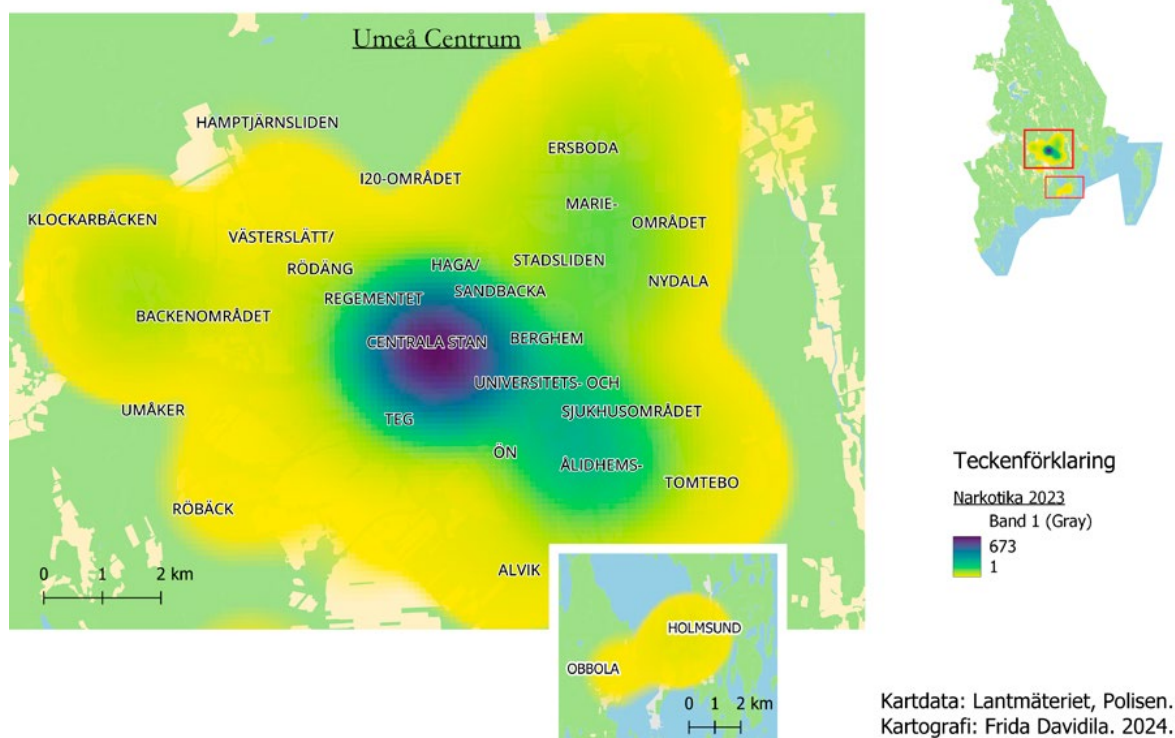
Figur 91. Har du någon gång använt cannabis (hasch eller marijuana)?

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

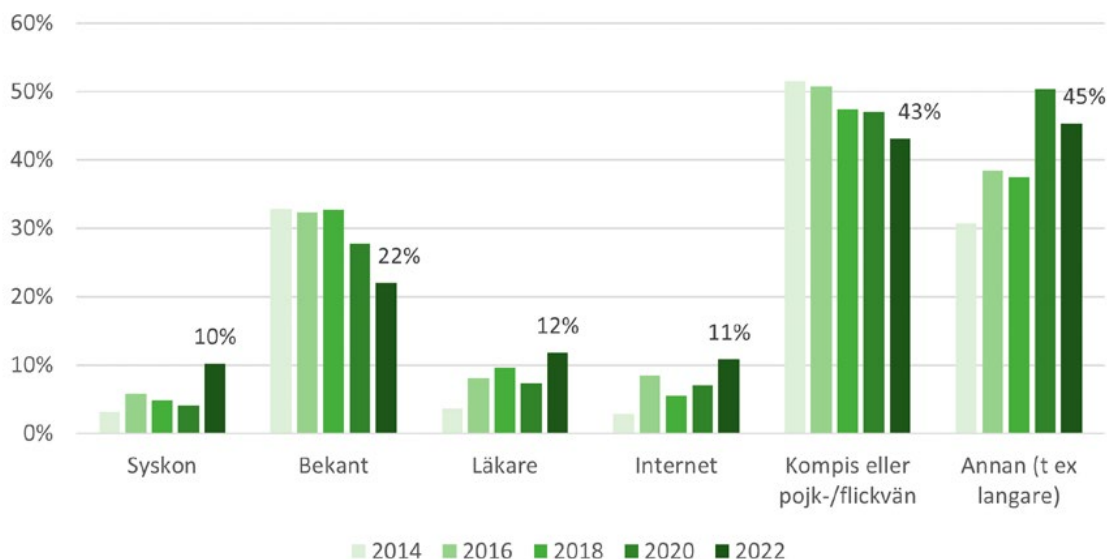
Då narkotikabrottslighetens rumsliga variation visualiseras är det ännu en gång centrum som sticker ut. När det gäller just narkotikabrott är det dock viktigt att beakta att mönstret på kartan också kan spegla var polisen är mest närvarande och därmed upptäcker flest brott. Det är inte en karta över narkotikaanvändningen i Umeå.

Narkotikabrott

Vid frågan om hur de fått tag i drogerna svarade 11 procent av de svarande i *Unga*-enkäten att de fått tag på dem genom internet, 75 procent genom närstående och bekanta, och 45 procent att de fått tag på narkotikan på annat sätt, exempelvis genom en langare (det var möjligt att ange flera olika sätt).

Figur 92. Unga och narkotika. Från vem har du fått tag på narkotikan?

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

En bild som framkommer i samtal med yrkesverksamma är att vissa av de unga som själva använder narkotika köper in större partier som de sedan säljer vidare till vänner och bekanta. De unga ser sig inte som en del av kedjan även om de därmed begår ytterligare ett brott när de langar narkotikan vidare.

Utöver den brottslighet som själva införskaftet, användandet och (i vissa fall) försäljningen av narkotika innebär ger narkotika även upphov till annan brottslighet. Yrkesverksamma vittnar om att det finns tjejer med narkotikaberoende som erbjuder sex i ersättning mot narkotika, och att unga under påverkan av narkotika begår brott som misshandel eller drograttfylleri. Personer med beroendeproblem är också kraftigt överrepresenterade bland de som stjälar cyklar i Umeå eller gör inbrott i förråd.

Slutligen är narkotikamarknaden i Umeå tätt sammanflätad med den organiserade brottsligheten. Umeås marknad är attraktiv eftersom det finns en hög andel unga vuxna i befolkningen under universitetets läsår. Därför har nationella kriminella nätverk under det senaste året satsat offensivt på att ta över narkotikamarknaden i Umeå, genom att pressa priserna neråt och tränga ut rivaliserande gäng. Under 2023 kan såväl skjutningen Öst på stan som mordet på Mariehem kopplas till konflikter kring kontroll av narkotikamarknaden.

f. Dopning

Dopningsbrott är brott mot de regler som finns i Dopningslagen (SFS 1991:1969). Den förbjuder all tillverkning, införsel, överlåtelse och innehav av:

- Syntetiska anabola steroider
- Testosteron (och derivat därav)
- Tillväxthormon
- Kemiska substanser som ökar produktion eller frigörelse av testosteron, dess derivat, eller av tillväxthormon

Illegal införsel av dopning bryter mot reglerna i Lagen om straff för smuggling (SFS 2000:1225).

Likheterna mellan narkotika och dopning är att det handlar om substanser som förbjudits på grund av deras negativa effekt på folkhälsan. Skillnaden är att de används av olika skäl och har olika fysiska effekter. Dopningsprodukter ger inget rus, utan syftet är att förändra kroppen för att öka dess fysiska prestationsförmåga. Det innebär också att grupperna som använder sig av substanserna skiljer sig åt.

Det finns en skillnad mellan begreppen **dopning** och **doping**. Med **dopning** menas den otillåtna användningen av de specifika substanser som förbjuds i Dopningslagen. Med **doping** avses även den otillåtna användningen av substanser eller metoder för att förbättra den fysiska prestationsförmågan inom idrotten. Regler kring doping berör alltså många fler substanser, och avgörs inte av svenska lagstiftare utan av världsantidopningsbyrån WADA. (För mer information om skillnaderna, se Folkhälsomyndigheten 2023).

Enligt CAN använder relativt få svenskar dopningsmedel (0,1 procent under 2022). Användarna är främst män i åldersgruppen 19–34. Bland skolungdomar är det ungefär 1 procent av elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 som någon gång använt steroider (CAN 2023c).

Det är dock svårt att hitta tillförlitlig data kring dopning på grund av för lite forskning på området samt bristfällig nationell och lokal uppföljning. Data saknas såväl gällande användning och behandlingsinsatser.

Antalet anmälda dopningsbrott och antalet misstänka har minskat sedan 2011, så även andelen unga som säger sig ha testat, vilket CAN ser som en indikation på att nyrekryteringen av hormondopningsanvändare kan ha bromsat in (CAN 2019).

Anledningen dopningsmedel har förbjudits är deras negativa effekt på hälsan. De har kopplats till svårare acne, förhöjt blodtryck, ökat kolesterol, höjt blodvärde, leverskador, fertilitetsproblem samt allvarliga hjärt- och kärlsjukdomar (CAN 2023bc). Det finns också rapporter om koppling mellan steroider och ökad

aggressivitet, depression och minskad empatisk förmåga, vilket skulle kunna påverka benägenheten att begå brott. Förutom gruppen kroppsbyggare är våldsbrottslingar en annan kategori som i större utsträckning än andra använder sig av steroider.

I Umeå uppger 1 procent av killarna som besvarat *Unga*-enkäten att de någon gång testat dopningsmedel, och 0,5 procent att de gjort det de senaste 12 månaderna (Umeå kommun 2023a). Bland vuxna är det 0,5 procent som använt dopningsmedel de senaste 12 månaderna, en nivå som ligger under riksgenomsnittet (Umeå kommun 2020a).

Den stora majoriteten av alla gym i Umeå är certifierade av RF-Sisu inom ramen för ”100 procent ren hårdträning”, en kvalitetsbeteckning för gym som aktivt motarbetar dopning.

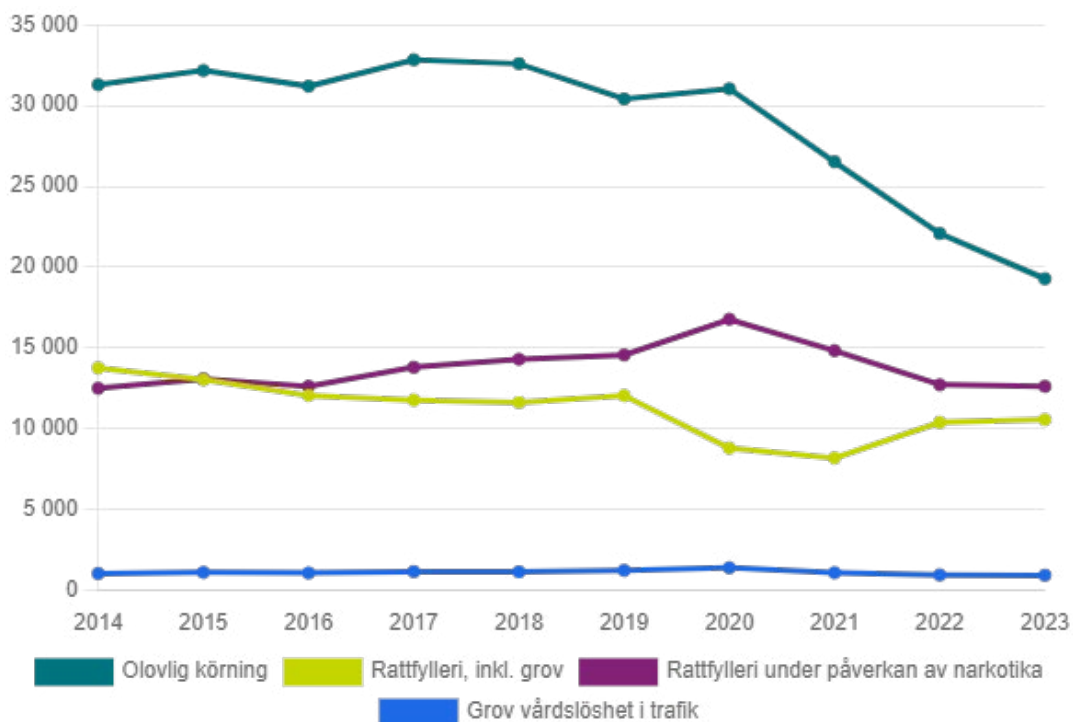
Överlag finns det en brist av bra forskning, samt av nationell och lokal uppföljning, när det gäller dopning.

g. Trafikbrott

Trafikbrott är brott som bryter mot Lagen för straff för vissa trafikbrott (SFS 1951:649). Den fastställer straffen för överträdelse av trafikreglerna, olovlig körning, rattfylla eller drograttfylla. De vanligaste trafikbrotten är olovlig körning och rattfylleribrott.

Nationellt sett har antalet anmälda trafikbrott minskat sedan 2020, en utveckling främst driven av ett minskat antal anmälningar om olovlig körning. Antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri har över tid minskat. Anmälningar om grov vårdslöshet i trafiken har legat på ungefär samma nivå.

Figur 93. Anmälda trafikbrott i riket

Källa: Brå

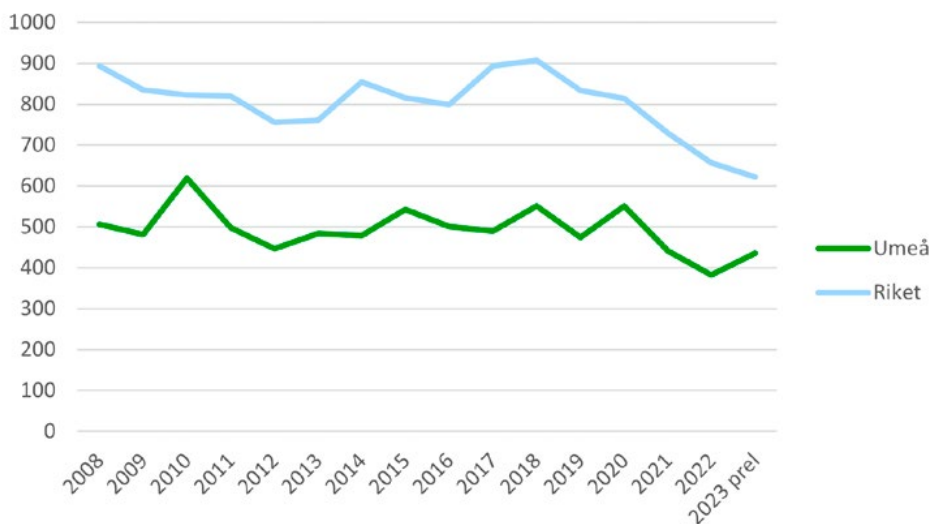
Trafikbrott är en händelsestyrd brottskategori där variationer i antal anmälda fall till stor del beror på polisens prioriteringar, och utfallet av polisens spanings- och ingripandearbete.

Nationellt sett utgjorde män 86 procent av de som misstänktes för trafikbrott 2022, en fördelning som inte väsentligt ändrats de senaste 10 åren.

I Umeå har antalet trafikbrott per 100 000 länge legat under nivån för riket, men man ser liknande mönster i utvecklingen (exempelvis en ökning 2019, och en minskning sedan 2021).

Figur 94. Trafikbrott, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

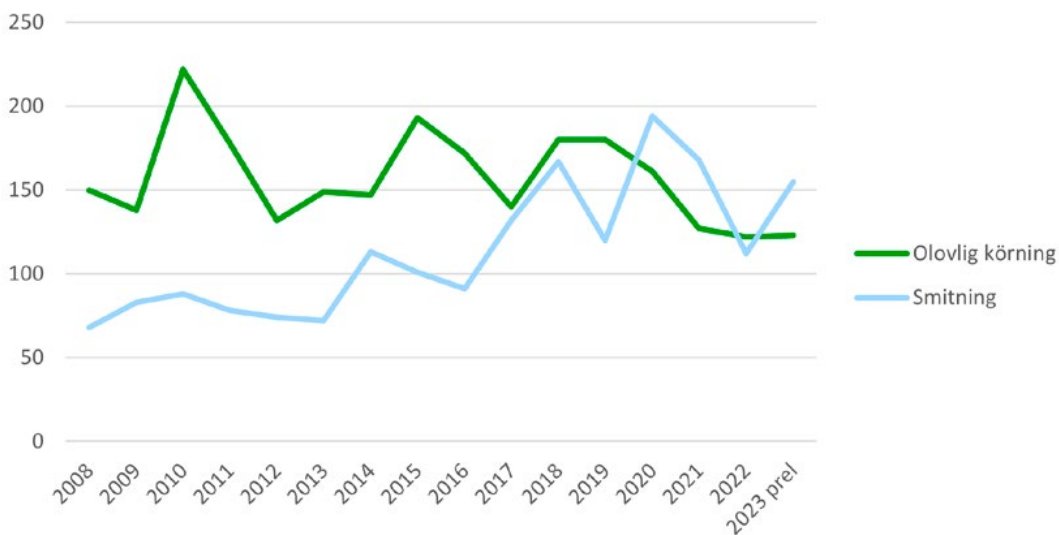

Avser brott mot trafiklagen.

Källa: Brå

De vanligaste trafikbrotten i Umeå 2023 var olovlig körning och smitning, följda av rattfylleri och drograttfylleri. Under de senaste tio åren har det skett en förflyttning varmed anmälda fall av olovlig körning minskat över tid, samtidigt som anmälningar om smitning ökat.

Figur 95. Olovlig körning och smitning i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

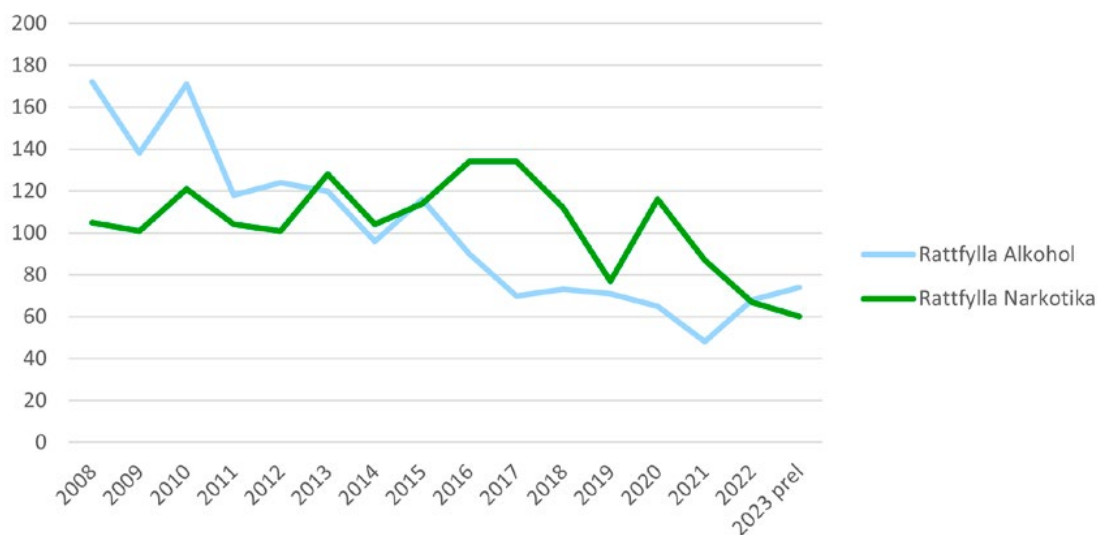

Källa: Brå

I Umeå gick antalet anmälda fall av drograttfylla om antalet fall av rattfylla kopplat till alkohol 2013 och har sen dess legat högre. Under 2022 och 2023 låg båda kategorierna på ungefär samma nivå.

Figur 96. Rattfylleri i Umeå, uppdelat efter alkoholpåverkad eller narkotikapåverkad förare, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Även i Umeå är statistiken över trafikbrott väldigt händelsestyrd. Enligt den trafikpolis vi pratat med var den höga nivån på anmälda rattfyllerier under tidigt 2000-tal direkt kopplat till det större antalet kontroller som utfördes då. 2019 var en all time low eftersom polisen då upphörde med slumpvisa kontroller längs vägarna. På senare år har polisen utfört färre kontroller, men försökt rikta in dem på tider och platser där de förväntar sig att fler kör onyktra, vilket mynnat ut i fler positiva tester per kontrolltillfälle.

Det lägre antalet anmälda brott innebär inte per automatik att färre kör onyktra. Bilden som den polis vi pratat med hade var snarare att problembilden inte förbättrats med åren. När det gäller drograttfylla menade han att den något spretiga kurvan till viss del kan bero på kompetensen hos personalen som är ute och kontrollerar. I avsaknad av snabbtester som kan användas långt vägen är det upp till varje polis att bedöma om en förare är påverkad av narkotika, något som vissa har svårare att avgöra än andra: "Det är väldigt avhängigt hur skicklig polisen är, det är ett hantverk som kräver att man har erfarenhet och har modet att lita på ens känsla". Andra europeiska länder använder sig av snabbtester för att kontrollera för drograttfylla, något som enligt den polis vi pratat med också skulle kunna förbättra upptäckten i Sverige.

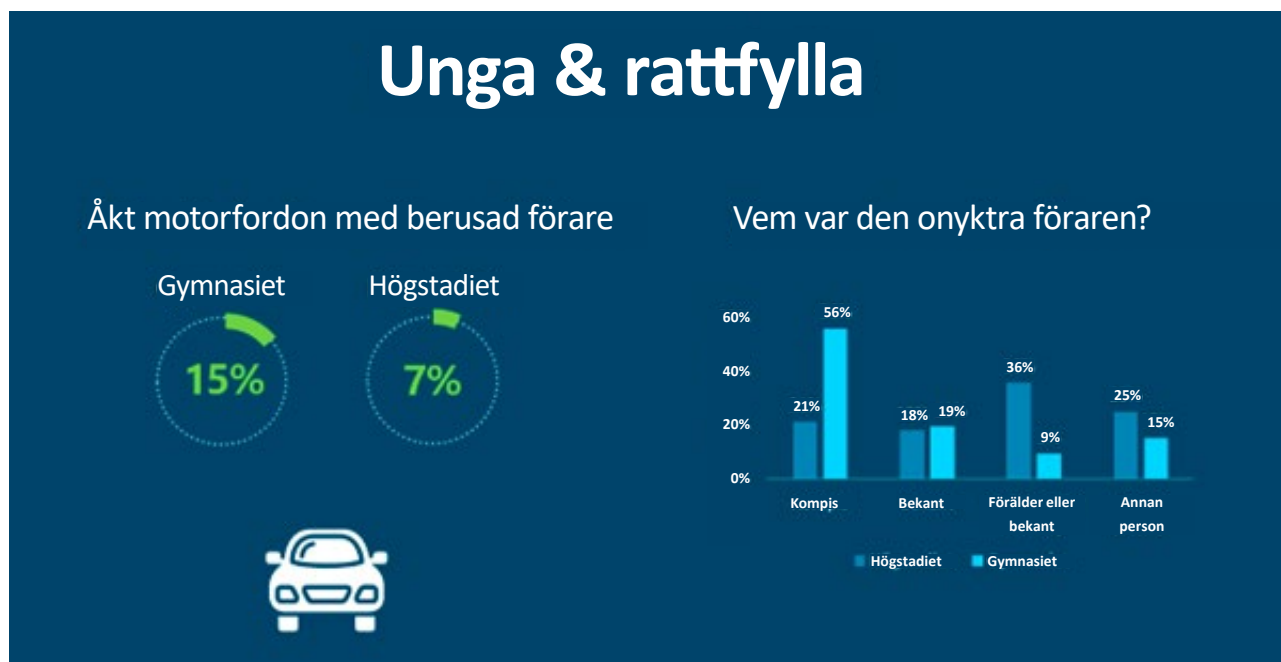
Ett stort problem kopplat till trafiken är hastighetsöverträdelser – det är den vanligaste formen av överträdelse kopplat till trafik, men eftersom påföljden endast är böter syns inte ärendena i den statistik vi tagit del av. Nationellt är lägesbilden att cirka varannan bil i trafiken kör för fort, och även lokalt är hastighetsöverträdelser en stor utmaning eftersom de medför en ökad risk för att människor dödas eller blir svårt skadade i trafiken. Ett annat problem som vår intervjuperson flaggade för var användningen av mobiler i trafiken – alltför många personer kör med telefonen i handen.

När det gäller rattfylla visar den senaste Unga-enkäten att 9 procent av killarna och 10 procent av tjejerna någon gång åkt i ett motorfordon med en berusad förare. I 17 procent av fallen var föraren en förälder eller en släkting (Umeå kommun 2023a). Det är en indikation på att problemen med berusade förare antagligen är betydligt mer omfattande än vad som framkommer från statistiken över anmälda brott.

När det gäller unga och trafikbrott är en annan utmaning i Umeå den problematik som kopplas till motorburen ungdom – det vill säga tonåringar och unga vuxna som regelbundet träffas på offentliga platser för att umgås i eller runt sina fordon. Många har ett aktivt fordonsintresse, andra ser det främst som en livsstil

och en arena för att umgås. I vissa fall ger större ansamlingar av fordon upphov till problem som nedskräpning, drog- och alkoholrattfylla, men också förargelseväckande beteende i form av hög och störande musik från fordon på allmänna platser. Under 2021 och 2022 var störande musik från fordon på natten det främsta skälet till att invånare i Umeå kommun ringde polisen. Det förekommer även problem med bristande säkerhet i fordonen och manipulering av A-traktorer så att de går att köra snabbare än den lagliga gränsen.

Figur 97. Unga om deras erfarenheter av rattfylleri

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

C. Brott mot samhällets ordning

a. Vad menas med brott mot samhällets ordning?

I den här sista kategorin har vi samlat brott som inte bara hotar miljön eller människors hälsa, men som på ett mer fundamentalt sätt hotar de principer och värderingar som är det svenska samhällets grundvalar. Det är exempelvis brott som ifrågasätter människors lika värde (som hatbrott), som hotar demokratin (exempelvis terrorbrott) eller brott som på sikt riskerar att äventyra mellanmänsklig tillit eller medborgares tilltro till myndigheter – exempelvis otillbörlig påverkan eller välfärdsbrott.

b. Terroristbrott och våldsbejakande extremism

Det som särskiljer terroristbrott från andra fall av mord eller allmänfarlig ödeläggelse är intentionen. Enligt Terroristbrottslagen (SFS 2022:666) är det brott som begås uppsåtligt, för att injaga fruktan hos befolkningen, tvinga ett offentligt organ att vidta eller avstå från åtgärder, eller destabilisera grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land. Ett exempel på terroristbrott är attentatet på Drottninggatan, där fem personer dog till följd av en lastbilsattack mot fotgängare.

Beslutet att genomföra ett terroristbrott grundar sig i regel i en form av våldsbejakande extremism. Med våldsbejakande extremism menas aktörer eller ideologier som inte accepterar grundläggande demokratiska värden, och som rättfärdigar våld eller andra former av brott för att nå sina politiska mål (CVE 2022a). Att ha våldsbejakande extremistiska åsikter är inget brott, men det är ideologier som lätt leder till brottsliga handlingar eftersom de rättfärdigar användandet av våld för att nå sina politiska mål.

Enligt Center mot våldsbejakande extremism (CVE) finns det ett antal våldsbejakande extremistiska rörelser som är aktiva i Sverige. De som i nuläge utgör det största terrorattentatshotet mot Sverige är enligt Säkerhetspolisens analyser den våldsbejakande islamistiska rörelsen och den våldsbejakande högerextrema miljön.

Den våldsbejakande islamistiska miljön är den största i Sverige sett till antal personer. Den har sina rötter i salafismen, en konservativ inriktning inom sunni-islam som eftersträvar sträng könssegregation, förespråkar en värdekonserverativ livsstil och är emot demokrati som styrelseskick. Våldsbejakande islamism förespråkar heligt krig (jihad) för att nå sina politiska mål. Miljön består av lösa nätverk av vänner och bekanta. Den växte sig stark under 2010-talet i samband med IS uppgång men tillväxten har sen dess avstannat (för mer information se CVE 2022b). Dådet på Drottninggatan är ett exempel på islamistiskt terroristbrott.

Den våldsbejakande högerextremistiska miljön grundar sig i nazismens ideologi. En viktig bärande princip är att mänskligheten kan rangordnas i olika "raser", varav den "vita" på grund av sin överlägsenhet bör härska över andra underordnade raser. En utbredd konspirationsteori i den här miljön är "det stora folkutbytet", att en global elit ledd av judar aktivt uppmuntrar till invandring från Afrika eller Mellanöstern för att ersätta västvärldens vita majoritet. För att hindra den utvecklingen bör nuvarande demokratiska styren störtas, något som kan påskyndas genom terrordåd vars syfte är att uppmuntra till raskrig (för mer information, se CVE 2022c). Ett exempel på terroristbrott inspirerade av den här ideologin är Anders Berhring Breiviks massmord i Norge.

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön motsätter sig det kapitalistiska systemet, som enligt dem upprätthåller förtryckande och fascistiska strukturer i samhället. Därför betraktas såväl högerextremister som politiker, myndigheter och företag som fiender, och målbilden är att krossa kapitalismen och bygga ett mer jämlikt samhälle. Säkerhetspolisen bedömer risken för terroristbrott i den här miljön som låg. Däremot är det sannolikt att människor som rör sig i den här miljön kan involveras i våldsamma kravaller, trakasserier mot meningsmotståndare eller hot mot politiker eller myndighetspersoner (För mer information se CVE 2022d).

Två andra våldsbejakande ideologier som inte identifierats som hot av Säkerhetspolisen men som CVE beskriver är våldsbejakande djurrättsaktivism och våldsbejakande misogyni. Våldsbejakande djurrättsaktivism är en rörelse som vill befria djur från det förtryck och de övergrepp som de anser att samhället utsätter dem för. Till skillnad från majoriteten av djurrättsaktivister menar de att våld är ett legitimt medel för att påskynda djurens frigörelse, och motiverar det genom att hävda en "förlängd självförsvarsrätt", det vill säga att de å djurens vägnar utövar djurens påstådda rätt att skydda sig mot våld (för mer information se CVE 2022e).

Våldsbejakande misogyni är en nyare rörelse, som främst vuxit fram på internet i den så kallade manosfären, och som grundar sig i en vilja att kontrollera kvinnors sexualitet och återinföra mäns överhöghet i det offentliga och i det privata. Misogyna extremister ser feminismen som sin huvudsakliga fiende och rättfärdigar dödligt våld mot kvinnor. "Incelideologin" är en strömning i den här bredare gruppen. Ensamerande incelaktörer har begått terroristbrott i USA och Kanada (Bicett 2023). För mer information se CVE 2022f och CVE 2022g.

I flera av de våldsbejakande miljöerna är det lokala sammanflätat med det globala. Grupperingar i Sverige kan stå i nära kontakt med terroristnätverk baserade i andra länder, påverkas av deras propaganda och ta beslut baserade på deras uppmaningar. Individer behöver inte ens tillhöra någon lokal gruppering för att radikaliseras, den utvecklingen kan nu ske på nätet, genom kontakt med likasinnade eller bara genom att exponeras för ideologins uttryck. Just ensamagerande utgör en stor risk eftersom deras planer är svårare att upptäcka i tid än när terroristbrott planeras av en större gruppering.

Det innebär också att läget i Umeå kan påverkas av utvecklingar i resten av världen. Det har inte skett några terroristbrott i Umeå, men det finns grogrund för våldsbejakande extremism även här.

I den islamistiska miljön finns grupperingar som polisen bevakar, men sedan IS nedgång har även den lokala tillväxten bromsat av. Det är en liten miljö, knuten till vissa kända familjer. Den är stabil men gruppens inflytande och prestige har också minskat i samband med uppmärksammade ekobrottsåtal, som den runt förskolan Bilal (Marklund 2023).

Våldsbejakande högerextremism förekommer i Umeå, knutet till ett fåtal individer, men har inte fått samma fäste i Umeå som i andra norrländska städer. Ett fåtal individer var aktiva på 80- och 90-talen, främst genom att sätta upp klistermärken och genomföra telefonhot. Nordiska motståndsrörelsen kom 2006, attraherade några personer med narkotikaberoende, men utan att få samma fäste som i städer som Skellefteå eller Sundsvall. En utveckling som antagligen beror på historiska och sociologiska faktorer - Umeå utvecklades inte som industristad utan som utbildningsort, och har inte präglats av samma arbetarkultur och klassmotsättningar. Som "röd" stad har Umeå varit svår att få fäste i för högerextrema grupper. Rörelsen tappade styrfart efter några domar om hets mot folkgrupp på nätet.

Våldsbejakande vänsterextremism och djurrättsaktivism är rörelser som lättare etablerat sig i Umeå på grund av stadens historia, men som också de ebbat ut. Umeå var länge ett fäste för militant veganism, särskilt i studentcirkel, vilket ledde till brottsliga aktioner som uppeldade korvkiosker, rödfärg som kastas på pälsjackor och den uppmärksammade sabotagen av företaget Scans lastbilar 1994. Men rörelsen peakade 1996 och har sen dess avtagit.

Den extremism som just nu utvecklas och som Konsultationsforumet är mest uppmärksam på är våldsbejakande misogyni. Det har kommit flera rapporter från skolor om en negativ trend bland vissa killar, som uttrycker beundran för den uttalade misogynisten Andrew Tate, och som har uttalat sig negativt om feminism och jämställdhet. Det handlar inte om någon uttalad rörelse, inte ens om grupperingar, utan snarare om individer som självradikaliseras genom det de läst på nätet. Gränsdragningarna mot andra ideologier är inte så skarpa. De unga som aktualiserats ger uttryck för en otydlig blandning av misogyni och högerextremism (exempelvis genom att klottra hakkors), vilket kan bero på att det inte är ideologin som är ingången, utan snarare ett dåligt psykisk mående och en vilja att chockera som uttrycker sig genom såväl rasistiska som misogynställningstaganden.

Överlag ser Konsultationsforumet en stark koppling mellan våldsbejakande extremism och psykisk ohälsa. I många fall är de som dras till olika extremistiska miljöer eller diskurser personer som redan har en psykiatrisk och/eller kriminell problematik, och som söker ett sammanhang. Därav vikten av att samverka med Region Västerbotten som har den psykiatriska expertisen, och att bygga upp skyddsnät för att fånga in personer i risk för att dras in i negativa sammanhang tidigt. På så sätt förebyggs också risken för extremistiskt våld.

En annan utveckling i Umeå som Konsultationsforumet bevakar är följderna av kriget i Gaza. Även där ser man en sammankoppling av det internationella och det lokala, eftersom konflikten, som flitigt följs i sociala medier, förstärkt lokala motsättningar. Det kommer vittnesmål från judiska företrädare att antisemitiska angrepp kraftigt ökat sedan kriget började. Det finns också indikationer på ökad islamofobi (Haglund 2023). Risken är att en ökad konfliktnivå också kan leda till hatbrott eller andra våldsytringar.

c. Hedersrelaterat våld och förtryck

Den breda definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck är att det är ett maktsystem som har sin grund i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet (Regeringskansliet 2007). I hederskulturer är individen underkastad kollektivet. Såväl män som kvinnor förväntas följa strikta moraliska uppförandekoder, som bygger på en hierarki mellan könen och en strikt kontroll av kvinnors sexualitet. Familjens "heder" är ett kollektivt kapital som påverkas av individuella familjemedlemmars normbrott. Därför bestraffas överträdelse med våld, såväl psykiskt som fysiskt, för att återupprätta familjens heder.

Att ha traditionella värderingar sprungna ur hederskulturer är inte brottsligt. Däremot finns det en koppling mellan mycket hederstunga miljöer och en hel rad brottsliga företeelser som barnaga, våld i nära relation, misshandel, olaga frihetsberövande, sexuellt våld och tvångsgifte (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020). Själva hederslogiken går också stick i stäv med det svenska samhällets rättsprinciper och grundläggande värderingar. Den svenska demokratin bygger på jämställdhet, respekt för människors lika värde och för individens rätt att forma sitt eget liv. De principerna ifrågasätts av hederskontext där individen förväntas underkasta sig kollektiva värderingar, och där normbrott i värsta fall kan bestraffas i ett informellt rättssystem byggt på våld och förtryck.

Omfattningen och utvecklingen av det hedersrelaterade våldet och förtrycket i Sverige är svårt att bedöma (Socialstyrelsen 2019). Mörkertalet är mycket stort, eftersom det utförs i miljöer som präglas av låg tilltro till myndigheter och starka förväntningar om solidaritet med den egna gruppen.

Statistik över anmälda brott visar att det nationellt sett 2023 anmäldes 28 fall av äktenskapstvång, 55 fall av barnäktenskapsbrott, 13 fall av vilseledande till tvångsäktenskapsresa, 61 fall av anmälda brott för könsstympning och 74 fall av hedersförtryck (se tabell nedan). Detta enligt preliminär statistik. Den reella omfattningen är säkerligen högre.

Tabell 5. Anmälda hedersrelaterade brott uppdelat efter olika brottskategorier, antal

	Äktenskapstvång	Barnäktenskapsbrott	Vilseledande till tvångsäktenskapsresa /äktenskapsresa	Könsstympning	Hedersförtryck
2019	86	-	24	39	-
2020	56	19	7	42	-
2021	51	87	15	59	-
2022	43	72	19	35	56
2023	28	55	13	61	74
2023	28	55	13	61	74

Källa: Brå

Antalet hedersrelaterade aktualiseringar för vuxna hos socialtjänsten i Umeå är relativt lågt. Flest aktualiseringar gällande heder för vuxna gjordes 2021 då 7 ärende aktualiserades.

Tabell 6. Hedersrelaterade ärenden hos socialtjänsten i Umeå, våld i nära relation, antal

	Aktualiseringar heder	Totalt antal aktualiseringar våld i nära relation
2019	0	95
2020	6	79
2021	7	91
2022	3	113
2023	5	166

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Antalet hedersrelaterade aktualiseringar hos socialtjänsten i Umeå gällande barn varierar relativt mycket från år till år. Störst inflöde var det under 2021 då 50 enskilda unga aktualiserades.

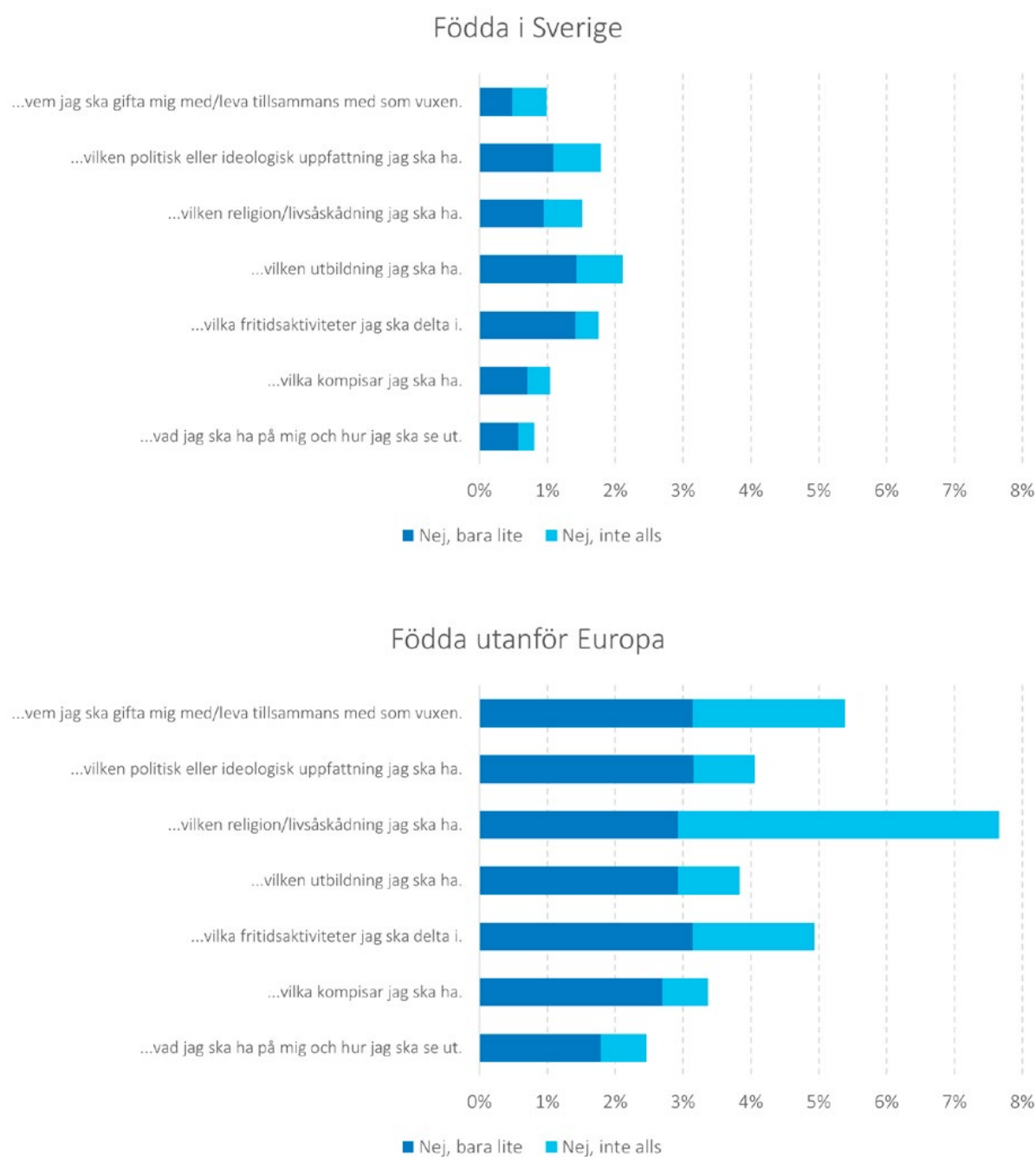
Tabell 7. Hedersrelaterade ärenden för unga 0–20 år hos socialtjänsten, antal

	Aktualiseringar heder	Antal enskilda barn
2019	3	2
2020	18	17
2021	63	50
2022	51	44
2023	22	20

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Enkätundersökningarna *Jämlika liv* och *Unga 22* ger en indikation på hur unga och vuxna ställer sig till individuella fri- och rättigheter. I *Unga 2022* anger drygt 5 procent av eleverna som är födda utomlands att de inte själva får välja livspartner och knappt 8 procent att de inte själva får välja sin religion/livsåskådning. För elever födda i Sverige är motsvarande siffror 1 procent och knappt 2 procent.

Figur 98. Unga och deras frihet att själv välja. Uppdelat efter födda i Sverige och födda utanför EU. Jag får själv välja...

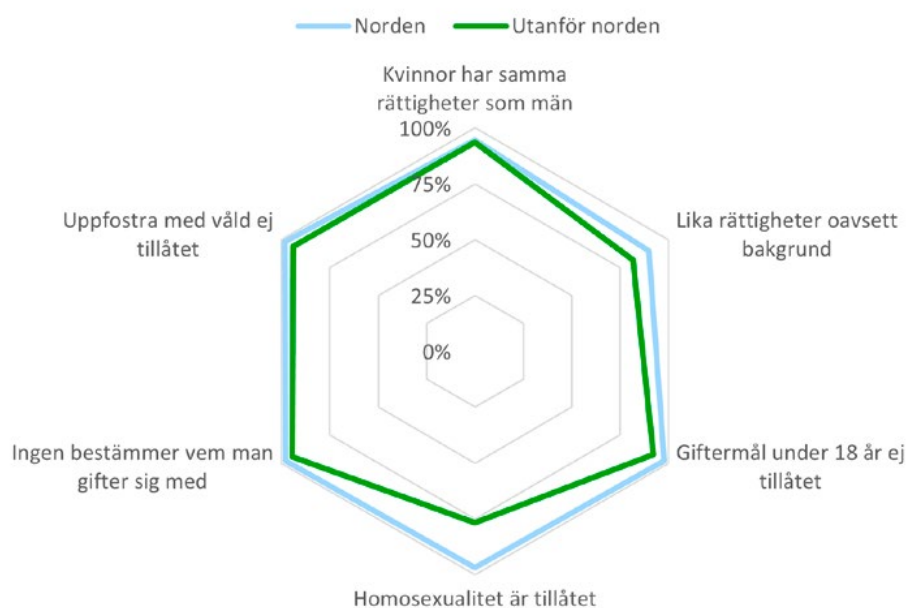

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

I *Jämlika liv* framkommer en liknande skillnad i respondenternas svar på frågor som rör individuella fri- och rättigheter beroende på födelseland. Bland de som var födda utanför Norden angav färre att det var bra att barngiftet och barnaga var förbjudet.

Svenska lagar skyddar en rad individuella fri- och rättigheter. Här följer några påståenden om vår lagstiftning och om du tycker att den är bra eller dålig. Redovisning avser de som svarar bra eller mycket bra, uppdelat efter födelseregion.

Figur 99. Enligt svensk lagstiftning...

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Det är mycket svårt att med säkerhet säga något om utvecklingen av det hedersrelaterade förtrycket i Umeå (för en diskussion av varför, se rapporten *Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun*, Umeå kommun 2022c). Enligt vissa ökar problemet, enligt andra går det i vågor. Enligt Konsultationsforum våldsbejakande extremism är det paradoxalt tystnaden kring frågan som är det riktigt oroväckande, att man hör för lite om pågående hedersförtryck: "den här problematiken har tystnat i Umeå sen 2006. Nu har man nått en sån struktur, en sån mängd personer som kan hålla de här mönstren vid liv att det har blivit tyst. Det har inte blivit mer liberalt. Det har bara blivit för många ögon och öron".

Ett mönster som Konsultationsforum våldsbejakande extremism understryker är att hedersrelaterat förtryck inte bara är ett problem i sig, men att det också finns en stark koppling mellan att växa upp i hedersmiljöer och annan kriminalitet. De personer som utöver hedersförtryck är inte sällan redan kända för polisen på grund av annan kriminalitet, och att växa upp i en sådan miljö måste anses som en stor riskfaktor för framtida kriminalitet. Forumet ser också en koppling mellan hederstunga miljöer och våldsbejakande islamism.

De här kopplingarna innebär att det förebyggande arbete som görs mot hedersrelaterat våld och förtryck, inte minst bland unga, i förlängningen också kan ge andra brottsförebyggande effekter.

c. Hatbrott och diskriminering

Hatbrott och diskriminering drabbar enskilda individer. Men när en judisk familj får sina rutor krossade eller en svensk-irakier inte kallas till intervju på grund av sitt efternamn är angreppet ofta motiverat av deras gruppstillhörighet. Därmed blir det också ett angrepp på grundläggande principer som allas lika värde, mångfald och tolerans.

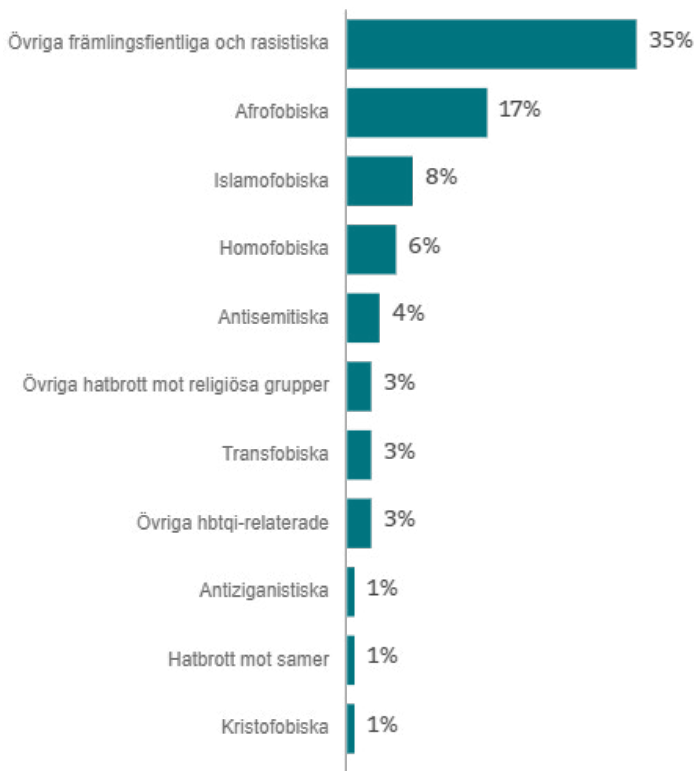
Det finns få datakällor gällande omfattningen och utvecklingen på hatbrott och diskriminering i Umeå. Därför har vi i arbetet med det här avsnittet vi tagit hjälp av Rättighetscentrum Västerbotten och deras rapport *Diskriminering i Umeå – en lägesöversikt* (Rättighetscentrum 2024).

I. HATBROTT

Vad som är ett hatbrott avgörs inte av själva handlingen (exempelvis misshandel eller klotter), utan av motivet bakom. Om gärningspersonens avsikt är att kränka offret på grund av dess hudfärg, etniska ursprung, trosuppfattning, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet, då betraktas det som hatbrott, vilket leder till en straffskärpning enligt Brottsbalken 29 kap. 2 § 7 p.

Enligt Brås statistik var antalet anmälda brott under 2022 i Sverige där ett hatbrottsmotiv kunde identifieras 2834. De vanligaste hatbrotten hade främlingsfientliga eller rasistiska motiv (35 procent) följt av afrofobiska (17 procent) eller islamofobiska motiv (8 procent).

Figur 100. Hatbrott uppdelat efter kategorier, anmälda brott i Sverige 2022, andelar

Källa: Brå

De vanligaste brottstyperna var:

- ofredande (24 procent)
- skadegörelse (19 procent)
- hets mot folkgrupp (19 procent)
- olaga hot (12 procent)

De vanligaste brottsplatserna var allmän plats (20 procent) samt i eller i anslutning till de utsattas hem (17 procent).

När det gäller själva tillvägagångssättet utgjordes 33 procent av verbala attacker eller andra icke-fysiska kränkningar och 32 procent av skadegörelse. 16 procent av attackerna involverade fysiskt våld.

För 2022 hade polisregion Nord 204 anmälda hatbrott, vilket är 23 fall per 100 000 invånare.

Tabell 8. Anmälda hatbrott i Sverige 2022 uppdelat per polisregion

Polisregion	Antal	Per 100 000 invånare
Bergslagen	197	22
Mitt	224	23
Nord	204	23
Stockholm	701	28
Syd	647	32
Väst	430	21
Öst	260	23

Källa: Brå

Men enligt polisens egen beskrivning är det ett ofullständigt mått eftersom få hatbrott anmäls.

Det finns dock många kvalitativa vittnesmål om att hatbrott sker i Umeå. I de berättelser som Rättighetscentrum Västerbotten samlade in under sitt projekt Rättighetsvandring mellan 2019-2020 förekommer många exempel på hatbrott, exempelvis kränkningar utifrån etnisk tillhörighet eller religion:

”Jag var i stan och handlade på Coop med min son 5 år. Jag står vid grönsakerna och ser en svensk man bredvid. Jag tycker inte om det. Mannen står nära och tittar. Jag vänder mig och frågar vad det är. Han säger Ni är så jävla fula. Du förstör mitt land. Sen tar han tag och i min hijab. Det står folk omkring och ser. Jag blir jätteledsen.” (Rättighetscentrum Västerbotten 2020)

Enligt Rättighetscentrum Västerbotten förekommer hatbrott som verbala ifrågasättanden, våld och kränkande bemötanden i Umeå, inte minst i kollektivtrafiken och på allmänna platser som Vasaplan, och risken för att utsättas för dessa påverkar människors rörelsemönster.

Det förekommer också misstänkta hatbrott i form av hot och skadegörelser som drabbar de muslimska, judiska och samiska minoriteterna.

I. DISKRIMINERING

Olaga diskriminering - orättvis behandling på grund av ens grupptillhörighet - kan utgöra ett hatbrott.

Enligt Brottsbalken kan en näringsidkare, anställd i allmän tjänst eller anordnare av allmän sammankomst dömas för olaga diskriminering om de diskriminerar någon på grund av deras ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet (16 kap. 9 §).

För att någon ska fällas enligt Brottsbalken måste brottet vara avsiktlig, vilket innebär att det är svårt att stärka olaga diskriminering enligt Brottsbalken. Missgynnande enligt diskrimineringslagen (SFS 2008:567) förutsätter däremot inte avsiktlighet. Det krävs dock att en person utsatts på grund av någon av de sju diskrimineringsgrunderna som identifieras i lagen (kön, könöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder). Personen

måste också utsättas på ett av de sätt som beskrivs i lagen (direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier, sexuella trakasserier, instruktion att diskriminera eller repressalier). Lagen specificerar också krav på skyldighetsbärare att förebygga diskriminering genom aktiva åtgärder. Eftersom Diskrimineringslagen inte är en straffrättslig utan en civilrättslig lag ligger ansvaret att utreda överträdelsen och eventuellt betala ut ersättning på den ansvariga huvudmannen.

Hur omfattande diskrimineringen är i Sverige är svårt att skatta. Den statistik som Diskrimineringsombudsmannen (DO) årligen redogör för fångar bara upp anmälda fall (DO 2024). Mörkertalet är stort. De vanligaste kategorierna när det gäller diskriminering är diskriminering utifrån funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet - de utgör merparten av de fall som inkommer till DO.

När det gäller läget i Umeå har antalet diskrimineringsärenden som inkommer till Rättighetscentrum Västerbotten och som handlar om elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) markant ökat de senare åren. De flesta fall handlar om bristande tillgänglighet som avser anpassningar i skolmiljön, åtgärder i undervisningen eller extra personalresurser. Enligt Rättighetscentrum Västerbotten är stödet till elever med NPF ofta otillräckligt, en brist som frekvent kompenseras genom att i stället införa anpassad skolgång. Det förekommer också ärenden där skolor inte tillräckligt skyndsamt utrett elevers behov, eller upprättat åtgärdsprogram. När åtgärdsprogram upprättas är de inte sällan bristfälliga och utvärderas inte. NPF-eleverna utgör 22 procent av alla elever som inte klarar grundläggande gymnasiebehörighet i Umeå. I Umeå har en NPF-elev i snitt 3,5 F i sitt utgångsbetyg jämfört med 0,9 för elever utan NPF (Rättighetscentrum Västerbotten 2024). De är också överrepresenterade när det gäller psykisk ohälsa. I Umeå har 4,5 procent av alla elever med NPF i årskurs 9 försökt begå självmord jämfört med 0,8 procent bland elever i årskurs 9 utan NPF. (Rättighetscentrum Västerbotten 2024)

Även vuxna i Umeå diskrimineras på grund av neuropsykiatriska funktionsvariationer. Det kan handla om bristande anpassningar på arbetsplatsen, eller arbetstagare som på grund av NPF omplacerats till mindre kvalificerade arbetsuppgifter. I flera ärenden är det Umeå kommun som är arbetsgivare.

Rättighetscentrum Västerbotten får också in många ärenden som rör diskriminering utifrån religiös eller etnisk tillhörighet. Elever i Umeås skolor diskrimineras exempelvis under ramadan, när det förekommer att skolpersonal ifrågasätter elevers religiösa identitet eller försätter dem i situationer där de tvingas bryta sin fasta. Elever trakasseras också av jämnåriga utifrån deras etniska tillhörighet, och det finns exempel där sådant påtalats för skolledningen utan att en utredning skett. I vissa ärenden har elever som påtalat diskriminering också utsatts av repressalier från lärare. Även vuxna diskrimineras på arbetsplatsen på grund av sin etniska eller religiösa tillhörighet. Rättighetscentrum får återkommande ärenden där personer trots överlägsna meriter sällas bort i rekryteringsprocesser. Det förekommer också att arbetstagare inom Umeå kommun ombetts avlägsna sina religiösa symboler på arbetsplatsen. Andra vanliga ärenden är anställda som upplever sig missgynnade vid schemaläggning av arbetstider eller vid lönesättning, jämfört med kollegor med svensk bakgrund (Rättighetscentrum Västerbotten 2024).

d. Ekobrott och bidragsbrott

Det svenska samhället bygger på värderingar som solidaritet och tillit. Människor accepterar förhållandevis höga skatter på sina inkomster, för att i gengäld få tillgång till välfärdstjänster. Därför är de brott som utnyttjar välfärdssystem eller snedvrider den ekonomiska konkurrensen på arbetsmarknaden farliga ur ett samhällsperspektiv, eftersom de riskerar att underminera människors tillit, och i förlängningen deras vilja att bidra till den gemensamma välfärden (Glans 2023b). Om alltför många personer utnyttjar systemet genom ekobrott eller liknande brottslighet kommer det påverka andras vilja att fortsätta bidra. Därför är kampen mot den ekonomiska brottsligheten särskilt angelägen.

Med ekobrott menas brott som sker inom ramen för en legalt bedriven näringsverksamhet. De vanligaste formerna av ekonomisk brottslighet är skattebrott och bokföringsbrott, som utgör ungefär 90 procent av alla misstänkta ekobrott. Enligt Ekobrottsmyndigheten handlar de flesta ärenden om småföretag, men det förekommer även fall som handlar om större, seriösa verksamheter som medvetet begår brott, eller där

själva företagsidén är brottslig. Andra vanliga typer av ekobrott är förskingring, insiderbrott, trolöshet mot huvudman och mutbrott.

Skattebrott handlar i första hand om att undanhålla inkomster. Den vanligaste formen är svartarbete, och vissa branscher är ständigt återkommande: byggbranschen, städbranschen, yrkestrafiken, åkerier samt vanliga "kontantbranscher" som restauranger eller frisörer (Brå 2023h). Under de senaste decennierna har efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft varit hög inom många branscher, vilket lett till höga inflöden av utländsk arbetskraft. Vanliga brott kopplade till utländsk arbetskraft har varit olaglig handel med arbetstillstånd, och identitetsbrott där arbetstagare använt sig av falska identiteter för att få anställning. Just användningen av falska eller kapade identiteter är ett problem som ökat på 2020-talet, eftersom digitala överföringar och bank-ID gjort det lättare att använda falska identiteter utan att behöva anlita fysiska personer som målvakter (Brå 2023h).

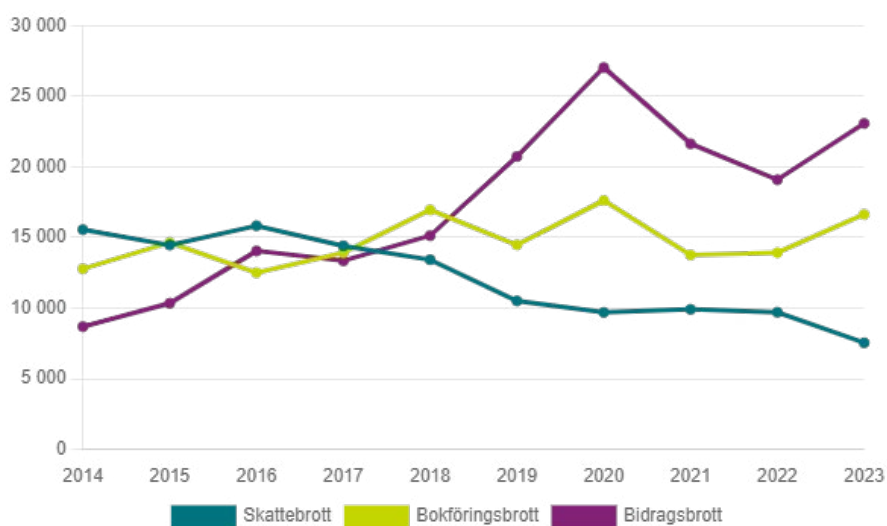
Svartarbete är ett allvarligt problem ur två perspektiv: dels resulterar det i en snedvriden konkurrens och uteblivna skatteintäkter för staten, dels leder det till en systematisk exploatering av utsatta människor. Vanliga missförhållanden är utebliven lön, en avsaknad av försäkringsskydd, långa arbetsdagar, farliga arbetsmiljöer och dåliga boendeförhållanden (se Polismyndigheten 2019).

Bidragsbrott är en annan kategori av ekobrott, som består av att felaktigt ansöka om bidrag, ersättningar, pensioner eller lån från organisationer som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studie-stödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommuner eller arbetslöshetskassor. Särskilt omfattande bidragsbrott, som pågått under lång tid eller där utbetalningarna varit stora, betecknas som välfärdsbrott (SOU 2017:37). På senare år har brottsligheten gått från att ha varit individcentrerad (brott begicks av enskilda personer som var systemens mottagare) till att begås av utförare, i form av föreningar eller företag. Kommuner är attraktiva måltavlor när det gäller välfärdsbrott eftersom kommuner och regioner sammanlagt betalar ut större belopp än staten till privata utförare av välfärdstjänster (Brå 2022). Upphandlingar av välfärdstjänster, men också föreningsbidrag, utnyttjas av kriminella aktörer. Mycket av brottsligheten har koppling till nationell och internationell organiserad brottslighet.

Kopplingen till organiserad brottslighet, som tjänar stora pengar på ekobrott och bidragsbrott, är ett extra skäl att myndigheter på senare tid intensifierat arbetet med att förebygga och bekämpa ekobrotten, eftersom det arbetet därmed också försvagar de kriminella nätverken.

När det gäller utvecklingen och omfattningen av ekobrottsligheten i Sverige tillhandahåller Brå statistik om antal anmälda brott.

Figur 101. Ekobrott i riket uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott, antal

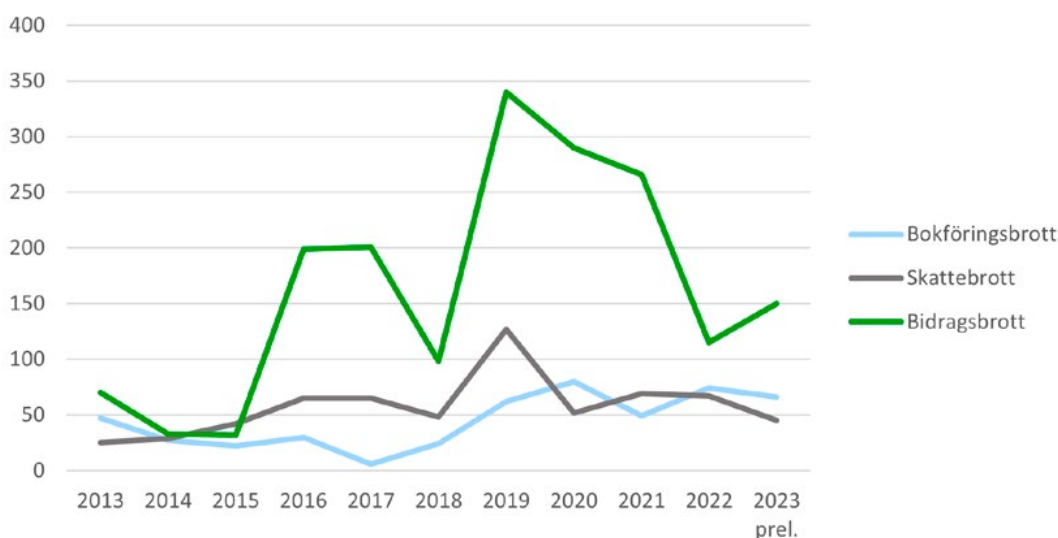

Källa: Brå

Brå poängterar samtidigt att utvecklingen snarare speglar organisationernas kontrollsystem än brottslighetens omfattning. Eftersom vissa brott handlar om en stor mängd enskilda ärenden kan det också orsaka stora variationer i statistiken.

I Umeå kommun framkommer en liknande dominans av bidragsbrotten rent antalsmässigt. Variationen mellan antalet anmälda brott varierar dock mycket från år till år.

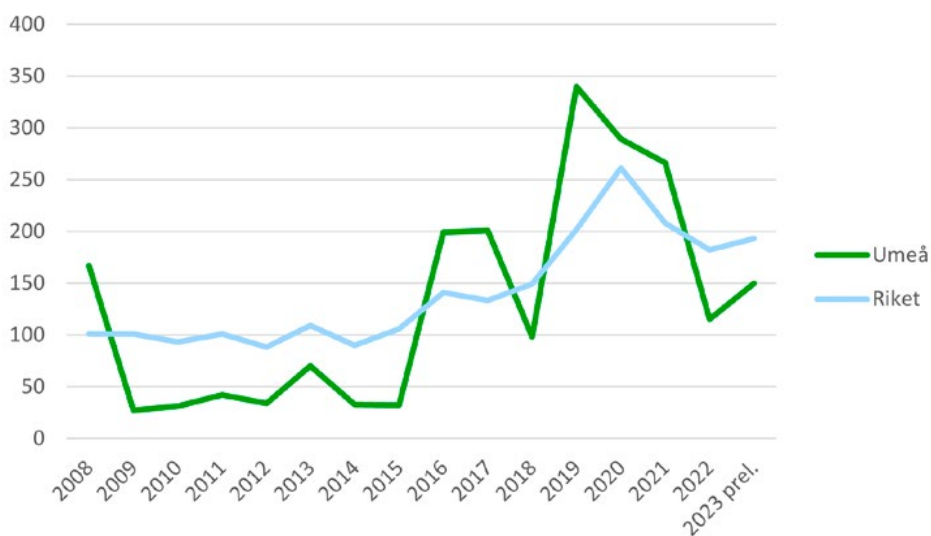
Figur 102. Ekobrott i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

I likhet med riket syns en mer stabil utveckling på anmälda bokföringsbrott och skattebrott i jämförelse med bidragsbrotten. Antal anmälda bidragsbrott toppade 2019. Det var då en hög nivå av anmälda bidragsbrott i Umeå även jämfört med riket. Under perioderna 2015–2017 samt 2019–2021 låg Umeå klart över nivån för riket på antal anmälda bidragsbrott per 100 000 invånare. Mellanstora städer, som Umeå, tenderar dock att ha mer variationer i sina kurvor än riksnittet.

Figur 103. Bidragsbrott uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

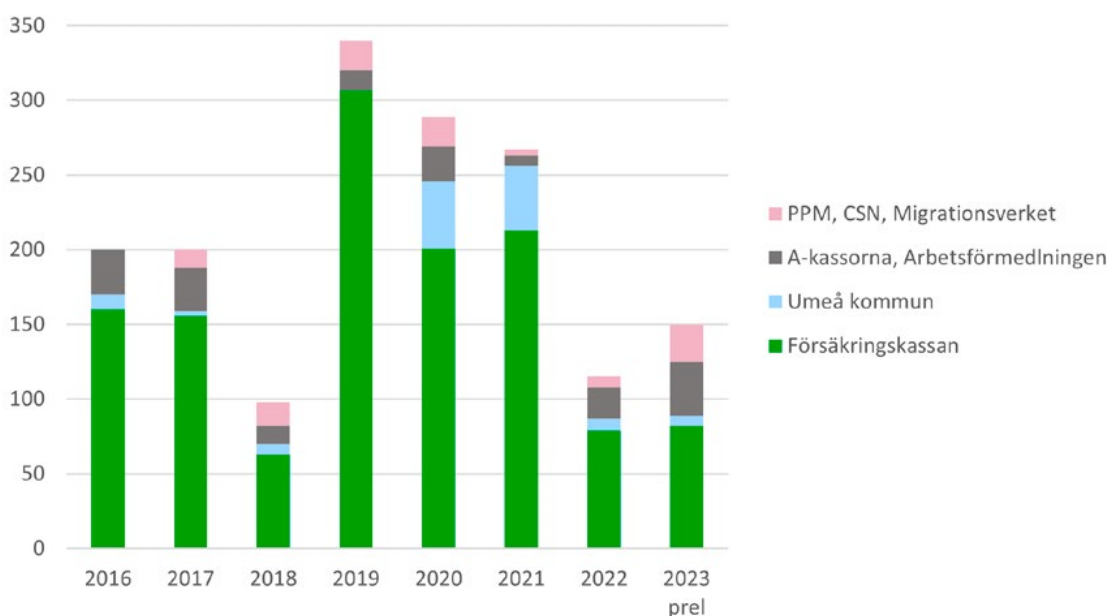

Källa: Brå

Intressant är att det ändå verkar finnas en gemensam utveckling av bidragsbrotten. Den skarpa ökningen 2019 i Umeå följdes av en ökning 2020 för riket. I såväl Umeå som riket minskade sedan antalet anmälda bidragsbrott.

Vid en närmare anblick på vad som drev ökningen av bidragsbrott i Umeå är det tydligt att den bidragande orsaken var brott mot Försäkringskassan, alltså bidragsbrott mot en nationell myndighet (se diagram nedan). Många av de brott som anmälts i Umeå hade en tydlig koppling till nationella myndigheter. Det kan indikera att brottsligheten riktat in sig på just de här systemen, kanske utifrån en nationell trend bland den organiserade brottsligheten. Försäkringskassan är också en ganska given måltavla för den organiserade välfärdsbrottsligheten, utifrån de stora belopp som myndigheten delar ut årligen. Men ökningen 2019 i Umeå och 2020 i riket kan också spegla ett förstärkt kontrollarbete internt på Försäkringskassan. Kunskapen och medvetenheten om välfärdsbrottslighet i myndighetssverige har ökat de senare åren.

Figur 104. Bidragsbrott i Umeå uppdelat efter olika myndigheter och kommun, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Även i Umeå kommun har arbetet med att identifiera och förhindra bidragsbrott och ekobrott intensifierats sedan 2022. Umeå kommun har på uppdrag från politiken förstärkt det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott, ett arbete som leds av Säkerhetsavdelningen som under 2023 gjort en kartläggning av sårbarheter i kommunens olika förvaltningar.

Det kommungemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet har också förstärkts, exempelvis genom insatsen LOS (Lokal operativ samverkan) där polis, kommun, Arbetsmiljöverket och Kronofogden tillsammans gör oanmälda tillsynskontroller i verksamheter där ekobrott är vanligt förekommande (exempelvis restauranger eller biltvättar). De insatser som redan utförts har uppdagat arbetsmiljöbrott (bristande säkerhet, illegal arbetskraft) men också vapenbrott och kopplingar till annan kriminell aktivitet. Det förstärka arbetet mot eko- och välfärdsbrott är ett sätt att komma åt de kriminella nätverk som är etablerade i Umeå, och inte sällan använder företag för att tvätta pengar och olagligt sälja arbetstillstånd. I Umeå finns även ett statligt Center mot arbetslivskriminalitet (AKC) och ett regionalt underrättelsecenter (RUC) som samexisterar med LOS.

Förstärkningen av det förebyggande arbetet men också av tillsynen kan leda till en ökning av antalet anmälda brott i Umeå under kommande år, en ökning som då skulle vara ett friskhetstecken eftersom det pekar på ett mer aktivt arbete med att förhindra den här typen av brottslighet.

h. Otillbörlig påverkan

Otillbörlig påverkan är ett samlingsbegrepp för olika sorters brott, som utförs i syfte att påverka de beslut som tas av tjänstepersoner eller förtroendevalda. Vanligt förekommande brott som utgör otillbörlig påverkan är exempelvis hot, trakasserier, skadegörelse, våld och korruption. Det som gör exempelvis ett hot eller skadegörelse till otillbörlig påverkan är syftet, att de inte utförs i vredesmod eller som ett uttryck av andra känslor, utan specifikt för att påverka ett beslut.

Det som gör otillbörlig påverkan till ett hot för hela samhället är att det kan påverka människors tillit till institutioner. Den höga mellanmänniska tilliten som kännetecknar det svenska samhället vilar bland annat på övertygelsen att tjänstemän är opartiska i sina beslut. I regeringens nya strategi mot organiserad brottslighet beskrivs otillbörlig påverkan som ett mycket allvarligt problem just för att "rättsstat och lagstyre, opartiskhet, kompetens, icke-diskriminering, omutbarhet och meritrekrytering av tjänstemän är centrala principer för att uppnå kvalitet i styrningen av samhällen" (Regeringskansliet 2024). När en tjänsteman eller en förtroendevald hotas eller korrumpas till att ändra ett beslut begränsas alltså inte skadan till det specifika beslutet, utan indirekt är det hela rättsstaten som hotas. Det är det som gör det förebyggande arbetet mot otillbörlig påverkan så centralt.

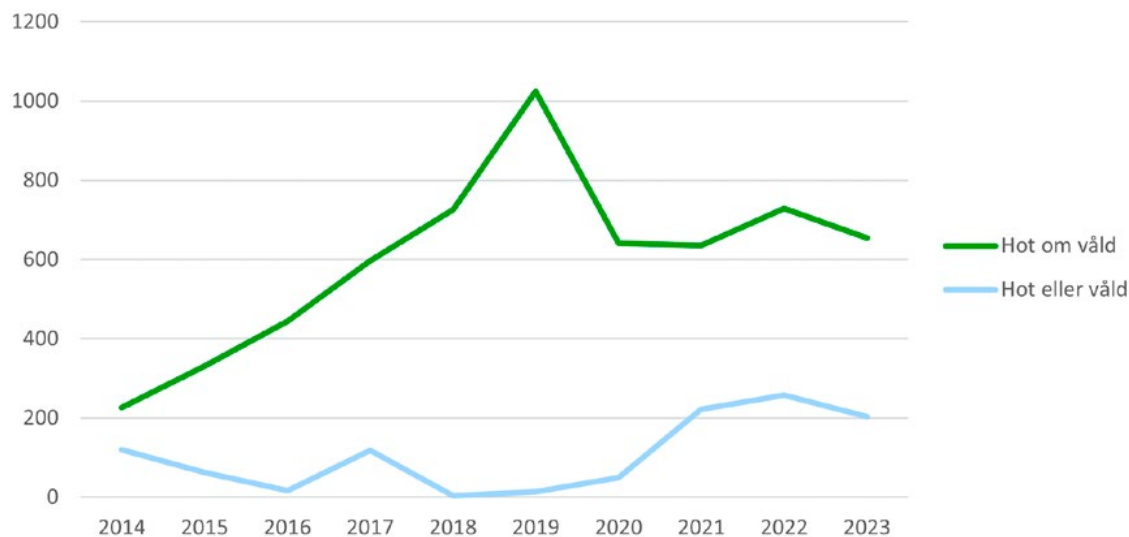
Vanliga exempel på otillbörlig påverkan är exempelvis hot mot tjänstepersoner som handlägger ärenden rörande barn och unga (exempelvis beslut kring omhändertaganden av barn), försök att påverka beslut rörande tillstånd, hatkampanjer riktade mot specifika politiker för att få dem att ändra ställning. I den senaste kartläggningen av otillbörlig påverkan från Brå som gjordes 2016 framkom att trakasserier var den vanligaste formen (exempelvis obehagliga telefonsamtal, okvädningsord, självmordshot), följt av hot, våld och skadegörelse. Den vanligaste typen av påverkare var personer som uppfattades vara i en desperat situation eller ha en psykisk störning, följda av rättshaverister, extremister eller aktivister drivna av sakfrågor. (Brå 2016)

Den sista kategorin av påverkare – personer inom organiserad brottslighet eller förortsbaserade nätverk – utgör ett hot som sedan rapportens publicering 2016 fått alltmer uppmärksamhet. Det finns många rapporter om att kriminella nätverk påverkat handläggare i sina beslut, genom hot om våld eller annan vedergällning. Ett exempel är biblioteks- och fritidspersonalen i Hammarkullen i Göteborg, som inte vågade anmäla narkotikahandel och hot från minderåriga kriminella, av rädsla för repressalier (Sandstig 2023).

Ännu mer insidiösa är de påverkansförsök som inte utgörs av våld och frontala hot, utan som använder korruption och infiltration som medel. Eftersom kriminella nätverk ofta vill undvika den uppmärksamhet som kan uppstå vid hot försöker de i stället muta till sig fördelaktiga beslut, eller placera personer från deras eget nätverk i nyckelpositioner inom myndigheter eller kommunala förvaltningar (Brå 2024). Sådana infiltrationsstrategier är ett uppmärksammat problem inom myndigheter som Migrationsverket eller Försäkringskassan, men också inom bankväsendet, mäklarbranschen, revisions- eller advokatbyråer eller svenska hamnar, där insiders möjliggör smuggling (Regeringen 2024).

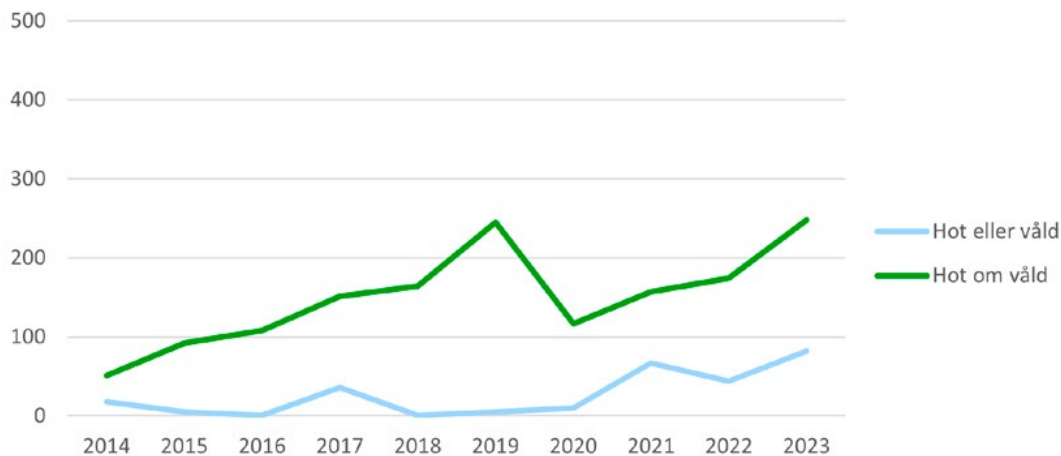
Det finns begränsat med underlag när det gäller omfattningen och utvecklingen av otillbörlig påverkan i Umeå. Ett ofullständigt men ändå intressant mått är statistik från Stella, kommunens rapporteringssystem för arbetsmiljöavvikelser, exempelvis skador, hot eller våld. Det kan ge en bild av det våld alternativt hot om våld som tjänstepersoner inom Umeå kommun utsätts för. Siffror för 2023 visar att "hot om våld" var relativt vanligt förekommande. Flest anmälningar gällande hot om våld i kommunen inkom 2019. Faktiska fysiska skador som uppstått till följd av hot eller våld rapporteras som "hot eller våld".

Viktigt att beakta när det gäller tolkningen av data från Stella är att ökade anmälningar mycket väl kan reflektera ett förbättrat kvalitetsarbete internt hos verksamheterna, varmed fler anmäler hot eller våld. För att förstå vad som driver ökningen behövs en fördjupad kartläggning av problemet.

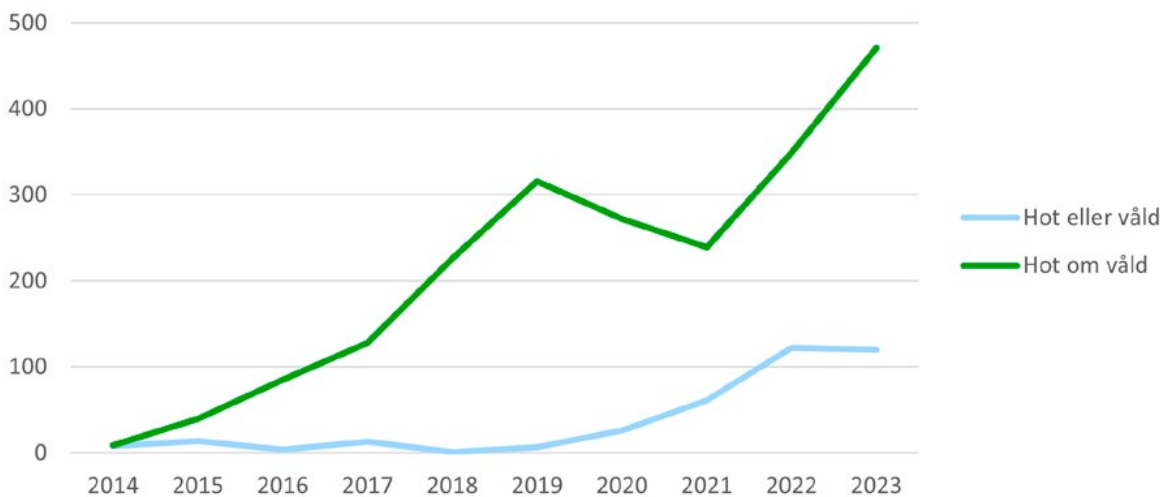
Figur 105. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, hela Umeå kommun, antal

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Sett till specifika nämnder framträder en ökning av händelser inom socialtjänsten, men särskilt inom för- och grundskolan:

Figur 106. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, Individ och familjeomsorgsnämnden, antal

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Figur 107. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, För- och grundskolenämnden, antal

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Ett annat område där en fördjupad kartläggning skulle behövas är hot mot förtroendevalda. Den utsattheten fångas inte upp av Stella, och samtidigt pekar mycket på att hat mot förtroendevalda är ett ökande problem.

Nationellt finns det enkäter som fångar upp utsattheten. Politikernas trygghetsundersökning (PTU) från 2023 visar att 29,5 procent av de förtroendevalda under 2022 blev utsatta för någon form av hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld. Det framkom även att utsattheten är något större hos kvinnor än hos män, och större hos yngre förtroendevalda. De mest utsatta partierna var Miljöpartiet och Kristdemokraterna. I de flesta fall var förövaren en man som uppskattades vara mellan 45–64 år. I hälften av fallen förknippades förövaren men någon form av grupp, oftast högerextremistisk eller rasistisk. (Brå 2023i).

Brå har också under 2023 publicerat en delredovisning av det uppdrag de fått att kartlägga otillåten påverkan från systemhotande aktörer, det vill säga påverkare som tillhör ideologiska extremrörelser eller kriminella grupperingar (Brå 2023j). Den har fokus på förtroendevalda och visar att var tionde förtroendevald har utsatts årligen. Under valåren drivs utsattheten av påhopp och hat i sociala medier från främst höger- och vänsterextremister. Påverkan från kriminella grupperingar är mindre vanlig, men uttrycks genom andra händelser (obehagliga besök, förföljelse, hot mot anhöriga), vilket i de flesta fall upplevs som mer skrämmande.

Påverkan mot förtroendevalda är ett allvarligt problem, både för individerna som drabbas, men också för hela det demokratiska systemet eftersom ökade hot minskar människors benägenhet att ta på sig politiska uppdrag (Brå 2023j). Därför skulle det vara användbart att få en bättre bild av vilken sorts otillbörlig påverkan som sker lokalt och hur omfattande den är.

Avslutningsvis visar djupanalysen i det här kapitlet att när det gäller brott mot miljön, människors hälsa och säkerhet samt samhällets ordning verkar problembilden i Umeå vara mindre allvarlig än i andra kommuner. Det finns dock en risk att den bilden till viss del beror på en avsaknad av tillförlitliga underlag och/eller av mer utbredda kontrollåtgärder. När det gäller såväl miljöbrott som ekobrott eller otillbörlig påverkan är det viktigt att vara vaksam – det finns också ett behov av bättre informationsunderlag inom många av de områden som beskrivs i det här avsnittet.

6. Slutsatser och rekommendationer för det förebyggande arbetet framåt

A. Lägesbildens syfte

Den här lägesbilden av brottsligheten i Umeå kommun har en medvetet bred ansats. Eftersom den nya lagen om kommuners brottsförebyggande arbete (SFS 2023:196) efterfrågar en kartläggning och analys ”över brottsligheten inom kommunens geografiska område” så har ambitionen med rapporten varit att redogöra för omfattningen och utvecklingen av brottsligheten inom så många olika områden som möjligt.

Samtidigt har lägesbilden också en annan funktion än att informera. Den ska, bortom detaljerna, visa på en helhet, och belysa var det finns behov av fler brottsförebyggande åtgärder. På så vis blir lägesbilden grunden för nästa steg i det brottsförebyggande arbetet, som är att ta fram en åtgärdsplan.

Enligt lagen ska åtgärdsplanen tydligt synliggöra ”vilka åtgärder som kommunen avser vidta för att förebygga brott”. Det ska finnas en logisk koppling mellan den analys som görs i lägesbilden, och de prioriteringar som görs i det brottsförebyggande arbetet.

B. Vad sticker ut i lägesbilden?

För att avgöra var det finns behov av förstärkningar i det brottsförebyggande arbetet är en bra utgångspunkt att se inom vilka områden Umeå särskiljer sig negativt jämfört med resten av landet. I den genomflygning av Umeås brottslighet som gjorts i rapporten, vad är det som sticker ut?

a. Höga antal anmälda brott

Man kan börja med att konstatera att det finns några brottskategorier där Umeås brottslighet, räknat i antal anmälda fall per 100 000 invånare, faktiskt ligger högre än riket. De områdena är relativt få – Umeå är en stad med låg brottslighet – men just därför blir de extra intressanta. De områdena är [cykelstölder](#), [narkotikabrott](#) och [brott mot alkohollagen](#).

Sedan finns det också ett område där Umeås brottslighet ligger på samma nivå som riket, vilket i sig är ovanligt eftersom Umeå inom de flesta kategorier har en lägre nivå. Det området är sexualbrott. När det gäller [våldtäkt](#) ligger Umeå ungefär på samma nivå (och stundtals högre) än riksgenomsnittet.

Vad ska man dra för slutsats av de här siffrorna? I vissa fall pekar ett högre antal anmälda brott antagligen på en högre brottslighet – exempelvis när det gäller cykelstölder, som är mer vanligt förekommande i cykeltäta studentstäder som Umeå, Linköping eller Lund.

Men som vi poängterat tidigare i rapporten så återspeglar inte ett högre antal anmälda brott nödvändigtvis att en kommun också har en högre brottslighet. I många fall kan det snarare reflektera hur aktivt polisen arbetar med en viss problematik. Det är särskilt sant om kategorier som är händelsestyrd, det vill säga där brott inte anmäls av privatpersoner utan där de upptäcks i samband med kontroller eller polisens spaningsarbete. Narkotika- och alkoholbrott är en sådan kategori, där mer spanings- och ingripandearbete typiskt leder till fler anmälningar om brott. Det höga antalet narkotikabrott i Umeå kan givetvis spegla att

det finns en stor införsel av narkotika i Umeå – något polisen också vittnar om – men det kan också peka på ett aktivt och effektivt polisarbete som gör att en högre andel av den narkotika som hanteras i Umeå också upptäcks.

Ett högre antal anmälda brott kan även bero på ett lägre mörkertal – det vill säga att fler av de brott som faktiskt begås också anmäls till polisen. Umeås nivå på sexuellt våld kan givetvis spegla en faktiskt högre prevalens av sådant våld, det bör inte uteslutas. Men det kan också vara så att fler brott i Umeå anmäls. En högre anmälningsbenägenhet skulle kunna härledas till Umeås kultur, och i synnerhet till det faktum att man i Umeå både pratar om och arbetar mycket med jämställdhet. Genom att göra våld mot kvinnor, och i synnerhet sexuellt våld, mer pratbart kan man också sänka trösklarna för att anmäla det. Därmed minskar mörkertalet, och antalet anmälda brott ökar. Här spelar polisens arbete med bemötande också stor roll. Den här lokala prägeln skulle kunna vara en förklaring på det höga antalet anmälda brott – men det är bara en hypotes. Problemet är att vi i nuläge inte vet vad Umeås siffror på antal anmälda våldtäkter beror på. Här finns ett behov av ytterligare analyser.

b. Negativ trend

Även trend är viktigt att beakta när man analyserar lägesbildens resultat. Umeå kan ligga väl under riksgenomsnittet för vissa typer av brott, men om utvecklingen går åt fel håll, då är det viktigt att fånga upp den utvecklingen tidigt för att kunna sätta in åtgärder och därmed förhindra en försämring. Särskilt intressanta är de områden där den nationella trenden pekar på en minskning av antalet anmälda brott, medan utvecklingen i Umeå går åt motsatt håll.

De kategorier där antalet anmälda brott ökat de senaste åren är [misshandel mot kvinnor](#), [tillgreppsbrott](#), [inbrott](#) samt [rattfylleri](#).

När det gäller tillgreppsbrott är det flera kategorier där trenden är ökande. Anmälningar om stölder i butik och från offentliga verksamheter har ökat sedan 2021, och det har även antalet cykelstölder. Den preliminära datan för 2023 pekar också, något förvånande, på en ökning av bilstölder, vilket bryter en lång nedåtgående trend. När det gäller inbrott drivs ökningen av antalet anmälda fall av inbrott i förrådsutrymmen (källare, vindar), samt i en mindre grad av ett ökat antal anmälda inbrott i flerbilshus.

Att antalet anmälningar om misshandel mot kvinnor ökat är anmärkningsvärt, eftersom det skiljer sig så tydligt från utvecklingen av våldet mot män där trenden i Umeå är minskande. Preliminärdata för 2023 visar på en markant ökning av antal anmälda fall av misshandel mot kvinnor, en ökning som syns tydligare i Umeå än för hela riket. Även här kan ökningen möjligtvis förklaras av polisens mer aktiva arbete mot våld i nära relation, vilket skulle kunna innebära att fler brott upptäcks än tidigare – men det är en hypotes, vad skälet är vet vi i nuläge inte.

Uppgången i antalet anmälda fall av rattfylleri kan med stor sannolikhet härledas till polisens arbete med kontroller. Enligt polisen har den faktiska prevalensen av onyktra förare alltid varit mycket högre än vad antalet anmälda brott visar, något som resultaten från *Unga*-enkäten också styrker (se avsnitt [Trafikbrott](#)).

C. Vilka områden bör prioriteras i det brottsförebyggande arbetet?

Är det inom de områden där antalet anmälda brott ligger över riksgenomsnittet, eller där trenden är ökande, som Umeå kommun, polisen och andra samverkansaktörer borde rikta den gemensamma kraften genom att förstärka det brottsförebyggande arbetet?

Svaret är inte så enkelt. Givetvis är de här områdena extra viktiga att bevaka; men som vi har förklarat innebär inte ett högre antal anmälda brott nödvändigtvis en förvärrad brottslighet. Det är också viktigt att inte vara för reaktiv, och inte upphöra med ett långsiktigt förebyggande arbetet därför att det gett resultat och kurvan nu pekar åt rätt håll. Vissa arbeten är och måste vara långsiktiga.

Det finns också andra viktiga värden att beakta när man prioriterar i det brottsförebyggande arbetet, som hur synliga brotten är (vilket i högre grad påverkar medborgares trygghet), hur allvarliga konsekvenser brotten får, samt hur de hänger ihop med annan brottslighet. Tar man till exempel brott mot narkotikahandeln så utgör de i första hand ett folkhälsoproblem, men narkotikahandeln är också en stor inkomstkälla för den organiserade brottsligheten, och leder till att fler unga rekryteras till gängrelaterad kriminalitet. Narkotikaberoende är också en underliggande orsak till andra former av kriminalitet, som cykel- och förrådsstölder som i Umeå ofta kan kopplas till ett fåtal individer som utför brotten för att bekosta sin narkotikakonsumtion. Det innebär att förebyggande insatser mot narkotikaberoende på sikt också kan leda till en minskning av narkotikarelaterade inbrott och tillgreppsbrott.

Ser man till våld i nära relation så får även de brotten långsiktiga konsekvenser, i första hand för de personer som drabbas, men också för barn som växer upp i miljöer som präglas av våld. Att som barn bevittna våld kan få allvarliga konsekvenser för den psykiska och fysiska hälsan. Att själv ha utsatts för våld är också en riskfaktor för att själv bli våldsutövare. Ur ett långsiktigt perspektiv är det alltså angeläget att förebygga våld, såväl för de drabbade individerna som ur ett samhällsperspektiv.

Slutligen är det viktigt att komma ihåg att allt viktigt inte kan mätas. Det finns allvarliga utmaningar när det gäller brottslighet som inte (än) syns i statistiken – exempelvis det hot som utgörs av den organiserade brottsligheten. Det finns än så länge få mått på hur etablerad gängbrottsligheten är i Umeå, men samtidigt har lägesbilden gång på gång visat kopplingar mellan organiserad brottslighet och andra brottskategorier – dödligt våld, narkotika, bedrägerier, hedersrelaterat våld och förtryck, livsmedelsbrott, avfallsbrott, ekobrott, bidragsbrott och otillbörlig påverkan. Det finns också oroväckande tecken på att fler barn och unga rekryteras in i kriminella nätverk, även i Umeå (se Umeå kommun 2023d). Att förebygga den organiserade brottsligheten är därmed ett sätt att påverka utvecklingen inom många andra brottskategorier. Andra områden där det saknas data eller där den är ofullständig är hatbrott eller otillbörlig påverkan, exempelvis hot och hat mot förtroendevalda. Här finns ett stort behov av bättre underlag.

Därför är vår rekommendation, baserat på en samlad bedömning av:

1. nivån på brottsligheten
2. trenden på brottsligheten
3. brottslighetens koppling till andra brott och dess långsiktiga konsekvenser att i det brottsförebyggande arbetet särskilt prioritera följande områden:

Våld i nära relation – antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor ökar, och i de allra flesta fall handlar det om våld i nära relation. Här finns ett behov av bättre underlag: vem utsätts? var? finns det mönster? vad har förövarna gemensamt? Det är angeläget att förstärka och utveckla det förebyggande arbetet, för att göra det mer träffsäkert. Det finns även ett stort behov av förstärkta resurser för de som arbetar med att stötta de som utsätts och de som utsätter, samt de barn som drabbas. Det finns också ett behov av fördjupad samverkan mellan olika aktörer, exempelvis polisen, socialtjänsten och Region Västerbotten.

Våld mot och mellan barn – att utsättas för våld under uppväxten och/eller bevittna våld får negativa konsekvenser för barns fysiska och psykiska hälsa. Elevhälsans statistik visar att 7 procent av alla pojkar och 6 procent av alla flickor i årskurs 4 utsatts för våld hemma eller på fritiden, och att 23 procent av alla pojkar och 17 procent av alla flickor i årskurs 4 har blivit utsatta för våld under skoltiden. Skolan är den vanligaste arenan där barn utsätts för våld (data från Stella visar också på höga nivåer när det gäller hot och våld mot skolpersonal, vilket pekar på ett bredare problem). När det gäller sexuellt våld så visar *Jämlika liv* att gruppen 16–24 är den mest utsatta, med 11 procent som svarar att de har utsatts för sexuellt våld eller tvång. Unga är inte bara våldutsatta, de är också våldsutövare. Dels beskriver polisen en problematik kopplat till misshandel unga emellan i Umeå, dels visar statistik att 37 procent av de som misstänks för sexualbrott mot barn eller barnpornografibrott själva är mellan 15–19 år. Mycket tyder på att det finns ett stort behov av att förstärka det förebyggande arbetet mot våld bland barn, både när det gäller tidig upptäckt, våld i nära relation, våld i ungas nära relationer, och våld i skolan.

Organiserad brottslighet – den organiserade brottsligheten är verksam på många arenor, och kan kopplas till många olika sorters brott – narkotika, men också bedrägerier, ekobrott, välfärdsbrott, otillbörlig påverkan, misshandel och mord. Därför är det viktigt att stärka den kommungemensamma kunskapen om den organiserade brottsligheten i Umeå, för att tillsammans utveckla ett förebyggande arbete som ringar in alla de arenor där kriminella gäng kan vara verksamma. Här är det viktigt att alla delar av kommunen arbetar i samverkan, och tar vara på den kunskap som finns internt (exempelvis på Säkerhetsenheten) men också hos externa samverkansparter (exempelvis Polisen).

Nyrekrytering av unga in i gängrelaterad brottslighet – kriminella gäng använder sig i allt större grad av barn och unga, både för hantering av vapen och narkotika, och för att utföra grova våldsbrott (Brå 2023b). Även i Umeå har polisen varnat för ett förändrat beteende hos Umeås kriminella, som i större utsträckning än tidigare rekryterar yngre personer (Umeå kommun 2023d). I Umeå är problemet ännu hanterbart, men Polisens uppmaning har varit att förebygga tidigt för att undvika en allt större påfyllnad underifrån. En utmaning som hanteras inom ramen för Umeå växer tryggt och säkert, en kommunövergripande samverkansstruktur. Att hålla i och hålla ut i det förebyggande arbetet mot rekrytering av barn och unga till gängrelaterad brottslighet är av största vikt, och bör integreras i en bredare samverkan kring de utmaningar som är kopplade till organiserad brottslighet.

Narkotikabrott – lägesbilden visar att det finns mycket narkotika i omlopp i Umeå, och att unga som är utsatta och inte mår bra har en förhöjd risk att utveckla ett beroende av narkotika och alkohol. Att vara beroende av narkotika leder till annan kriminalitet, och skapar en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. När de kriminella gängerna stärks ökar också risken för våld, otillbörlig påverkan och andra problem. Därför är det angeläget att fortsätta förebygga såväl försäljningen som användningen av narkotika, inom ramen för ett brett förebyggande arbete kring alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Viktiga områden är kompetens och kommunikation kring detta med yrkesverksamma och ideella som möter unga samt vårdnadshavare och andra viktiga vuxna. Fokus på unga med många riskfaktorer för ANDTS-problematik kan förstärkas. Vi ser olika problembilder för ungdomar och vuxna. Det finns ett behov av insatser riktade till den unga vuxna befolkningen där utifrån en hög användning. Här bör samverkan med studenthälsan, regionen och polisen prioriteras.

Hatbrott och diskriminering – lägesbilden visar att det förekommer hatbrott i Umeå, och att det sker diskriminering, bland annat i skolor och på arbetsplatser, något som Rättighetscentrums lägesöversikt beskriver. Det finns indikationer på att såväl islamofobi som antisemitism ökar. Samtidigt är underlaget för att fastställa omfattning och utveckling på de här områdena bristfälligt. Det finns ett behov av fördjupade analyser för att få fram bättre data, men också att utveckla kommunens strategiska förebyggande arbete mot hatbrott och diskriminering, eftersom de brotten sin tur driver på problem som polarisering och utanförskap, som skadar den sociala hållbarheten. Även när det gäller hot och hat mot förtroendevalda finns ett behov av bättre underlag för att förstå hur problemet ter sig lokalt.

Brott i digitala arenor – eftersom vi spenderar allt mer tid på internet och på sociala medier, och sköter allt fler ärenden via datorer och telefoner sker det även en förflyttning i brottslighetens arenor. Bedrägerierna ökar, och har blivit en stor inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Internet är också den vanligaste platsen för sexuella övergrepp mot barn. Samtidigt har det förebyggande arbetet inte riktigt hunnit i kapp. Förståelsen för den digitala brottsligheten, hur den utspelar sig och vad den får för konsekvenser, är fortsatt låg bland privatpersoner men också yrkesverksamma. Här finns det ett behov av kompetenshöjande insatser, exempelvis bland vårdnadshavare och personal som arbetar med barn, för att i sin tur kunna utveckla mer träffsäkra förebyggande insatser, och bättre stöd till de som drabbas. Andra områden där det finns ett behov av kompetenshöjning och bättre bevakning är IT-brott (exempelvis otillåtna dataintrång), samt hur AI på sikt kommer att påverka såväl brottslighetsutvecklingen (mer avancerade bedrägerier) men också brottsbekämpningen, genom att möjliggöra snabbare och bättre analyser.

D. Avslutande reflektioner

Det är första gången Umeå kommun sammanställer en lägesbild över brottsligheten i kommunen. Som i alla utvecklingsprocesser har det varit spännande men också stundtals utmanande att bana rätt väg framåt. Vi har lärt oss mycket om brottsligheten i Umeå, men svaren har inte sällan gett upphov till nya frågeställningar. Det innebär att lägesbilden snarare är att betrakta som ett första steg i en lärandeprocess än som en färdig produkt. Under de två år som återstår innan lägesbilden ska uppdateras kommer vi fortsätta arbetet med att samla in fler datakällor och kunskapsunderlag, och identifiera fler nyckelaktörer att intervjua. Vår förhoppning är att lägesbilden därmed kan förbättras år för år.

Nästa steg i den process som lagen fastställt är att ta fram en åtgärdsplan. Även där kommer vi att bryta ny mark, eftersom Umeå inte tidigare haft någon plan som synliggör hela kommunens förebyggande arbete. Att ta fram en sådan kommer att vara komplext, men också mycket positivt eftersom det kommer att synliggöra helheten i det förebyggande arbetet på ett helt nytt sätt. Åtgärdsplanen blir också den arena där man kan 1) inventera det befintliga förebyggande arbetet, 2) föreslå utvecklingar eller avvecklingar, för att vassa arbetet och göra det fortsatt relevant och träffsäkert i en föränderlig värld.

Brottsförebyggande arbetet är per definition ett probleminriktat fält. Det är viktigt att ta de utmaningar som Umeå kommun står inför på största allvar, och att rikta in sig på det som inte fungerar för att kunna bli bättre. Men samtidigt är det också angeläget att då och då stanna upp och komma ihåg det lägesbilden också visar – att Umeå i jämförelse med andra städer har ett gynnsamt läge. Inom de flesta brottskategorier – mord, misshandel, rån, trafikbrott etc – är antalet anmälda brott lägre än genomsnittet i Umeå kommun, medan tryggheten och den mellanmänniska tilliten är högre. Umeå har också ett väl utbyggt och mångfaldigt prisat förebyggande arbete, som bedrivs dag ut och dag in av kommunens olika förvaltningar. Samtidigt som man tänker utveckling och förbättring är det viktigt att också värna sådant som fungerar väl.

Slutligen är det viktigt att betona att samverkan är A och O i det förebyggande arbetet. Oavsett vad man väljer att rikta in sig på i första hand så kommer det kräva att olika delar av kommunens komplexa maskineri rör sig i takt. Ingen enskild del – inte skolan, inte socialtjänsten - kan ensam ta sig an vår tids komplexa utmaningar. Utan arbetet kräver samverkansvilja och samverkansstrukturer, internt hos kommunen, men också externt med viktiga samverkansaktörer som polisen, regionen, civilsamhället eller näringslivet. Även här har åtgärdsplanen en viktig roll att spela, genom att tydligt uttala vad som bör göras, och i vilken samverkanskonstellation.

Bilaga 1

Angående statistiken

Mörkertal

Antalet brott som kommer till polisens kännedom är inte samma som den faktiska brottsligheten. Det finns alltid ett mörkertal som också varierar mycket mellan olika brottstyper. Brottsförebyggande rådet har uppskattat att vi i Sverige har en anmälingsgrad på ungefär 30 procent för misshandel medan över 90 procent av alla bilstölder troligen anmäls (Hvitfeldt och Silberstein, 2019). I en kartläggning vad gäller våld i nära relation som Brottsförebyggande rådet gjorde visade det sig att knappt 4 procent av de svarande hade gjort en polisanmälan (Brå, 2014).

Statistiken av anmälda brott

Statistik gällande anmälda brott har inhämtats dels via Polismyndigheten, och dels via Brottsförebyggande rådet (Brå). Statistiken hos dessa myndigheter stämmer överens till stor del men det kan förekomma vissa differenser i dataunderlagen. Brottsförebyggande rådet inhämtar sin data från flera olika brottsutredande myndigheter så som Åklagarmyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, Ekobrottsmyndigheten och Säkerhetspolisen.

Statistiken för anmälda brott, Brottsförebyggande rådet

Nedanstående avsnitt, angående information om statistiken för anmälda brott, har hämtats från Brottsförebyggande rådets kvalitetsdeklaration. Innehållet har kortats ner och belyser endast de mest relevanta. För den fullständiga kvalitetsdeklarationen upprättad av Brå se Kvalitetsdeklaration 2023

TILLFÖRLITLIGHET

När ett brott kommer till polisens kännedom upprättas en brottsanmälan som registreras i polisens ärendehanteringssystem. Därefter levereras statistiken sedan till Brå. Hos Brå granskas och bearbetas uppgifterna innan de sammanställs till statistik. Det som redovisas är det totala antalet anmälda brott, det vill säga även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott, eller där brott inte kan styrkas. På total nivå anses tillförlitligheten vara hög och återspeglar väl vilka händelser som registrerats som brott, men viss osäkerhet förekommer för mer detaljerade nivåer.

UNDERTÄCKNING

Rampopulation för statistiken över anmälda brott är samtliga brott som anmäls och registrerats som brott hos de brottsutredande myndigheterna och som skickats till Brå.

- Anmälda brott som borde vara registrerade men inte är det orsakar undertäckning,

Undertäckningen kan orsakas av eftersläpning i registreringen eller av avvikande rapporteringsrutiner. Denna felkälla bedöms dock vara liten och justeras i den slutliga statistiken i de fall eftersläpningen har skett under redovisningsåret. I de fall brott upptäcks och tillkommer till ursprungsärendet efter att statistiken för aktuell redovisningsperiod tagits fram kommer de inte att ingå i statistiken och orsakar undertäckning.

I den preliminära statistiken för helåret redovisas cirka 0,5 procent färre brott än i den slutliga statistiken för helåret.

ÖVERTÄCKNING

- Anmälda brott som är registrerade flera gånger orsakar övertäckning.

I de fall polisen och åklagaren registrerar samma brott med olika ID orsakar det övertäckning. I vissa fall kan felkällan kontrolleras och åtgärdas. Övertäckning uppstår också om samma brott anmäls flera gånger, av olika anmälare vid olika tillfällen. Den typen av felkälla är mycket svår att kontrollera och åtgärda.

Statistiken över anmälda brott, Polismyndigheten

På grund av den mänskliga faktorn kan det förekomma vissa felaktigheter i dataunderlaget. Exempelvis kan platsen för vissa anmälda brott saknas eller felaktigt ha lokaliserats mitt i centrala Umeå. I vissa fall kan det även vara svårt att lokalisera exakt vart ett visst brott ägt rum.

Statistiken över misstänkta och målsägande, Polismyndigheten

Hos polisen finns det inte alltid en misstänkt gärningsman registrerad i systemet. Det kan även förekomma att vissa uppgifter saknas, exempelvis målsägandes ålder. De diagram som tagits fram gällande misstänkta och målsägande i Umeå har baserats på de data som finns tillgängliga.

Bilaga 2

Om kartor

En karta är en representation av ett område på en platt yta, som visar geografiska funktioner, gränser, och orientering. För att göra kartor som berättar mer än bara var saker är, använder vi något som kallas GIS, eller Geografiska Informationssystem. GIS är ett IT system som hjälper oss att lägga till massor av information på kartan, som var det begås flest brott.

När vi gör dessa kartor, vill vi ibland inte visa exakt var varje liten sak hände för att skydda folk och för att förstå trender. Istället för att visa varje liten händelse, grupperar vi ihop dem så vi kan säga ”i det här stora området hände det här många gånger”. Det hjälper oss att se stora mönster, som var det finns mycket brottslighet, utan att berätta för mycket om varje enskild händelse. Genom att göra så här skyddar vi människors privatliv och gör det enklare för alla att förstå de stora mönstren och trenderna. I rapporten använde vi en viss typ av metod som kallas för ”kernel density estimation”. Tänk dig att du har en karta och en burk med färg. Varje gång något speciellt händer på en plats, som ett brott eller att någon ser en sällsynt fågel, sätter du en liten droppe färg där. Om många saker händer på samma plats, blir det mer och mörkare färg just där. På kartan använder vi olika färger för att visa var det händer flest saker. Ljusa färger betyder lite aktivitet och mörka färger betyder mycket aktivitet. Det är som en värmekarta du ser på vädernyheterna – ju ”varmare” det är, desto mer aktivitet finns det. En karta som visar antalet anmälda brott och skalan går från 1 till 83, där färgerna sträcker sig från ljus till mörkt, betyder ett område som är ljus att det har varit mycket få eller inga anmälda brott där. Ljus färg representerar alltså de lägsta värdena på skalan, nära 1, vilket indikerar låg brottsaktivitet i det området. Om ett område på kartan är färgat med den mörkaste nyansen, indikera det att det området har ett värde nära toppen av skalan, vilket är 83, och i sin tur indikerar hög brottslighet i det området.

För att minska förvrängningen av kartor har samtliga kartor visualiserats genom renderingstypen enkelband pseudofärg, linjär interpolering, jämt intervall och max 255 klasser. Olika färger har använts för att differentiera brottskategorier. Våld i nära relation är inte en enskild brottskod enligt klassificeringen av polisen. Kartorna för våld i nära relation är uppdelade på kön, omfattar samtliga åldrar och brottskategorierna misshandel, människorov och olaga frihetsberövande, ofredande, olaga hot, sexualbrott (exkl. våldtäkt), våldtäkt och överträdelse av kontaktförbud. Den gemensamma nämnaren är att den misstänkta är eller har varit i nära relation till målsägandet.

På grund av begränsade resurser visualiserar kartorna endast en ögonblicksbild av hela 2023. Vidare är kartorna inte justerad för population, kartorna visar inte trender över tid och plats och kartorna framställdes genom en form av analys. Nästa GIS analys kan med fördel kontrollera för population och populationstillväxt; analysera trender över år, månader, dagar och tid på dygnet; använda olika typer av värmekartor; använda komplementära analyser till värmekartor; samt inkludera data från socialtjänsten, unga och jämlika liv och andra relevanta datakällor.

Bilaga 3

Socioekonomiska typområden

Den geografiska indelningen i denna fördjupning består av sju områden. Områdena har grupperats efter en statistisk klusteranalysmetod och benämns här socioekonomiska typområden. Områden som liknar varandra ingår i samma typområde och kan finnas spridda över hela kommunen. Fördelarna med att gruppera områden på detta sätt är att vi kan göra en bättre analys av hur olika demografiska förutsättningar påverkar umebornas hälsa. Givetvis finns det variationer inom varje typområde och resultaten ska ses som generaliseringar.

Typområdenas gruppering baseras på ett antal socioekonomiska variabler. Dessa är: andel unga (20–29 år), andel äldre (65+), hushållens disponibla inkomst, andel utrikes födda och andel ensamboende. Nedan följer några karaktäristiska beskrivningar om varje område:

Socioekonomiska typområden

Klustergrupp	Andel unga	Hushållsinkomst	Andel ensamboende	Andel äldre 65+	Summa bef	Utrikes
1	6 %	643 099	6 %	17 %	19 533	6 %
2	13 %	450 649	27 %	38 %	7 323	9 %
3	21 %	449 589	25 %	17 %	47 631	13 %
4	31 %	349 341	28 %	10 %	11 377	26 %
5	10 %	586 347	11 %	15 %	18 908	6 %
6	9 %	547 155	14 %	23 %	13 689	6 %
7	60 %	205 085	55 %	0,02 %	8 564	32 %
Medelvärde kommun	18,80 %	493 876	17 %	16,70 %	127 025	12,00 %

Typområde 1: Kännetecknas av en mycket liten andel unga (20–29 år), höga hushållsinkomster, mycket få ensamboende och en andel äldre som är nära kommunens genomsnittliga nivå. Man har också få utrikes födda i dessa områden generellt sett jämfört med kommunens genomsnitt, ungefär hälften så stor andel.

Exempel på områden inom Typområde 1 är: Rödäng, Ersmark, Brännland, Sörfors, Söderslätt, Ön, Carlslid, Innertavle, Yttertavle, Berghem NO, Västerslätt (villaområde).

Typområde 2: Kännetecknas av en andel unga (20–29 år) som ligger något under medelvärdet för kommunen, hushållsinkomster ligger något under kommunens genomsnittliga nivå, man ligger en bit över medelgällande andelen ensamboende, en hög andel äldre och en andel utrikes födda som ligger något under kommunens genomsnittliga nivå.

Exempel på områden inom Typområde 2 är: Fridhem, Centrum NV, Norrbyn, Mariestrand, Holmön, Karlsborgområdet, Brinkvägen, Dragonfältet.

Typområde 3: Kännetecknas av hushållsinkomster som ligger lägre än kommunens genomsnitt, en andel yngre som är ungefär i likhet med kommunens genomsnitt, andelen ensamboende ligger en bit över medlet för kommunen, andelen äldre ligger på genomsnittlig nivå för kommunen, andelen utrikes födda är också ungefär på kommunens genomsnittliga nivå.

Exempel på områden inom typområde 3 är: Berghem SV, Sandbacka, Haga NV, Ytterhiske, Väst på stan, Centrum S, NO, O, Östermalm, Öbacka, Ersboda, V, O, S, Sandåkern, Kronoparken, Böleäng, N.

Typområde 4: Kännetecknas av att de har en stor andel unga, låga hushållsinkomster ganska långt under kommunens genomsnittliga nivå, andelen ensamboende ligger en bit över medlet för kommunen, en ganska låg andel äldre och en stor andel utrikes födda.

Exempel på områden inom typområde 4 är: Berghem SO, nordöstra Ersboda, Ålidbacken, Ålidhem S, Ålidhöjd, Carlshe V, Mariehemshöjd, Olofsdal.

Typområde 5: kännetecknas av en ganska liten andel unga (20–29 år), höga hushållsinkomster men lägre än i grupp 1, ganska få ensamboende, andel äldre i likhet med kommunens genomsnitt. Man har också få utrikes födda i dessa områden generellt sett.

Exempel på områden inom typområde 5 är: Sandabrånet, Sanbacka Ö, Kyrkogatan S, Grubbe S, Baggböle, Flurkmark, Hissjö, Överboda, Rådäsel, Böleäng V, Röbbäck, Hössjö, Stöcke.

Typområde 6: Kännetecknas av en ganska liten andel unga, hushållsinkomster som ligger över kommunens genomsnittliga nivå, andel ensamboende ligger strax under kommunens genomsnitt, något fler äldre än kommunens genomsnitt och en låg andel utrikes födda i likhet med område 1 och 5.

Exempel på områden inom typområde 6 är: Kungsänget, Västerhiske, Tavelsjö, Mariedal, Obbola, Sävar V, Sävar omland Ö.

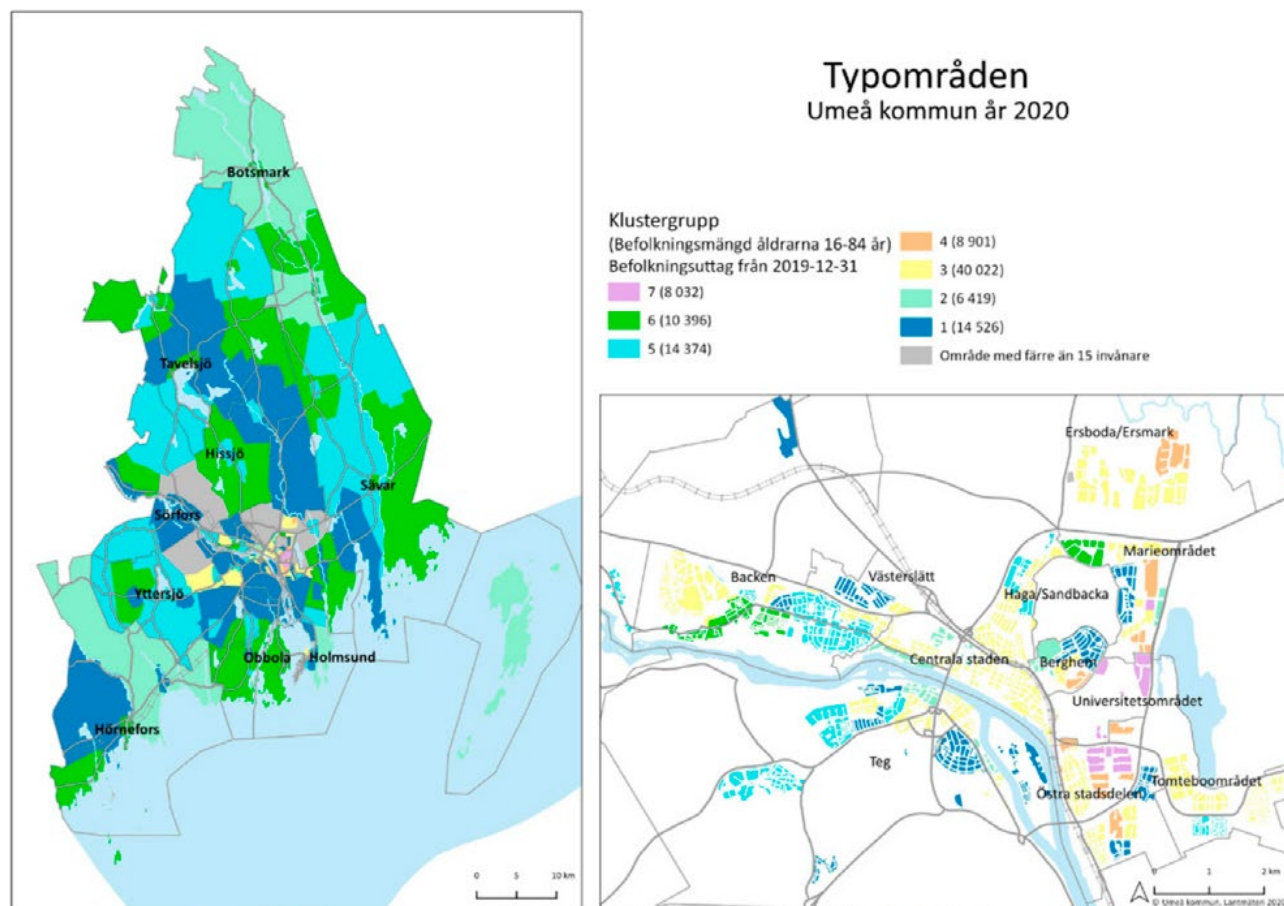
Typområde 7: Kännetecknas av huvudsakliga studentområden med en mycket stor andel unga, mycket låga hushålls-inkomster, mycket stor andel ensamboende, en mycket liten andel äldre och en mycket stor andel utrikes födda.

Exempel på områden inom typområde 7 är: Ålidhem V, Ålidhem Ö, Mariehem (studentbostäder), Universitetsområdet, Nydalahöjd, Lill-Jans berget.

Komplett tabell över vilka områden som tillhör respektive 1–7 typområde. Se bilaga 2.

Karta över typområden 1–7: Se figur 151.

Umeå kommun, typområde 1–7

7. Källhänvisningar

Berglund, Hedda. 2023. "Så lurar bluffsajter kunderna på pengar – skickar billiga kopior: "Grundlurad". SVT Nyheter (18 december).

[Så lurar bluffsajter kunderna på pengar – skickar billiga kopior: "Grundlurad" | SVT Nyheter](#)

Birkne, Tilia, Chninou, Mahmoud och Agic, Haris. 2021. Alla de här drömmarna: ungas erfarenheter av segregation, ojämlikhet och marginalisering i Umeå, Studieförbundet.

[Rapport Alla de här drömmarna \(studieförbundet.se\)](#)

Bisset, Victoria. 2023. "Man sentenced to life by Canadian judge who says incel-inspired attack was terrorism". The Washington Post (29 november).

[Judge says man's incel-inspired attack was terrorism, sentences him to life - The Washington Post](#)

Bogegård, Ylva. 2023. "Gängen listar sina offer – Mikael's bror blåstes på en miljon". P4 Sveriges Radio (17 oktober).

[Gängen listar sina offer – Mikael's bror blåstes på en miljon - P4 Stockholm | Sveriges Radio](#)

Brandén, Jennie. 2022. *In the name of safety: power, politics and the constitutive effects of local governing practices in Sweden*. Doktorsavhandling. Umeå centrum för genusstudier.

[FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2009. *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling: en kunskapsinventering*.

[orsaker till brott bland unga \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8.

[2014_8_Brott_i_nära_relationer.pdf \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2015. *Alkohol- och drogpåverkan vid misshandel, hot, personrån och sexualbrott*. Kortanalys.

[Microsoft Word - Manus 2015-02-17-slugtligt.docx \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2016. En polis närmare medborgaren Ett kunskapsstöd i arbetet med medborgarlöften.

[En_polis_närmare_medborgaren\(2\).pdf](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå), Polisen och Sveriges Kommuner och Regioner. 2018. *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete*.

[Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2019. *Dödligt våld i Sverige 1990–2017 Omfattning, utveckling och karaktär*. Rapport 2019:6.

[Dödligt våld i Sverige 1990–2017 \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021a. *Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund*. Rapport 2021:9.

[Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund. Tabellbilaga 2 \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021b. *Narkotikamarknader. En studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare*. Rapport 2021:10.

[Narkotikamarknader \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021c. *Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder En jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder*. Rapport 2021:8.

[Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021. *Ungdomsrån: en kartläggning av nuläge och utveckling*. Rapport 2021:19.

[Ungdomsrån Rapport 2021:19 \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2022. *Välfärdsbrott mot kommuner och regioner. Fel och oegentligheter bland företag och föreningar*. Rapport 2022:1.

[Välfärdsbrott mot kommuner och regioner \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023a. "Barn, unga och brott". Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-10-12.

[Barn, unga och brott - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023b. *Barn och unga i kriminella nätverk: en studie av inträde, brott, villkor och utträde*. Rapport 2023:13.

[Barn och unga i kriminella nätverk Rapport 2023 13 \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023c. *Socioekonomisk bakgrund och brott: en kunskapsöversikt*. Rapport 2023:3.

[Socioekonomisk bakgrund och brott, en kunskapsöversikt \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023d. "Våld och misshandel". Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-10-20.

[Våld och misshandel - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023e. "Våld i nära relationer". Text på hemsidan, senast uppdaterad 2023-11-08.

[Våld i nära relationer - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023f. *Bedrägerier mot privatpersoner: de förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet*. Rapport

[Bedrägerier mot privatpersoner: de förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet \(bra\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023g. *Grov fridskränkning mot barn*. Rapport 2023:6.

[Grov fridskränkning mot barn \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023h. *Ekonomisk brottslighet. Kriminalpolitik, brottsutveckling och brottsbekämpning från 1980-talet till idag*.

[Ekonomisk brottslighet - Kriminalpolitik, brottsutveckling och brottsbekämpning från 1980-talet till idag \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023i. *Politikernas trygghetsundersökning 2023. Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld under valåret 2022*. Rapport 2023:14.

[Politikernas trygghetsundersökning 2023 \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023j. *Utsatthet bland förtroendevalda Delredovisning: Otillåten påverkan av systemhotande aktörer*. PM.

[Utsatthet bland förtroendevalda \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023k. *Nationella trygghetsundersökningen 2023. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2023:9.

[Nationella trygghetsundersökningen 2023. Om utsatthet, otrygghet och förtroende. \(bra.se\)](#)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2024. *Möjliggörare för kriminella nätverk. Om möjliggörare i kommunal, statlig och privat sektor*. Rapport 2024:2.

[Möjliggörare för kriminella nätverk \(bra.se\)](#)

Bäckman, Olof, Hjalmarsson, Randi, Lindqvist, Matthew och Petterson, Tove. 2018. "Könsskillnader i brottslighet – hur kan de förklaras?". *Ekonomisk Debatt* (vol. 46, n. 4).

[FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Bäckman, Olof, Estrada, Felipe, Nilsson, Anders och Sivertsson, Fredrik. 2020. *Den ojämlika brottsligheten Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973–2017*. Rapport från Kriminologiska institutet, Stockholms universitet.

[FULLTEXT02.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022a. "Våldsbejakande extremism". Text på hemsida, senast uppdaterad 20 maj 2022.

[Våldsbejakande extremism | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022b. "Den våldsbejakande islamistiska miljön". Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

[Våldsbejakande islamistiska miljön | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022c. "Den våldsbejakande högerextrema miljön". Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

[Våldsbejakande högerextrema miljön | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022d. "Den våldsbejakande vänsterextrema miljön". Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

[Våldsbejakande vänsterextrema miljön | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022e. "Våldsbejakande djurrättsextremism". Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

[Våldsbejakande djurrätsaktivism | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022f. "Våldsbejakande misogyni". Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

[Våldsbejakande misogyni | CVE](#)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022g. *Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism - en kunskapsöversikt*.

[Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism \(cve.se\)](#)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2019. *Drogutvecklingen i Sverige 2019*. Rapport 180.

[Drogutvecklingen i Sverige 2019 \(can.se\)](#)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2021. *Ungas alkoholanskaffning via sociala medier En frågeundersökning bland 16–21-åringar*.

[ungas-alkoholanskaffning.pdf \(omsystembolaget.se\)](#)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023a. *Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022*. Rapport 224.

[Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022 | CAN Rapport 224](#)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023b. *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2022*. Rapport 219.

[Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2022 - CAN Rapport 219](#)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023c. "Faktablad – Dopning". Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-09-15.

[Dopning – CAN](#)

Carlén, Linnea och Dennert, Magnus. 2023. "Värsta miljöbrottet i Sverige på 50 år – nu väcks åtal i Think Pink-härvan". *SVT Nyheter* (28 december).

[Värsta miljöbrottet i Sverige på 50 år – nu väcks åtal i Think pink-härvan | SVT Nyheter](#)

Diskrimineringsombudsmannen (DO). 2024. *Förekomst av diskriminering 2023. Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen*.

[Förekomst av diskriminering 2023 \(do.se\)](#)

ECPAT. 2023. "Signaler på sexuell utsatthet hos barn". Text på hemsida.

[Signaler på sexuell utsatthet hos barn – ECPAT Sverige](#)

Ekman Isholt, Mikael. 2023. "Polisen varnar: ökad spridning av nakenbilder bland unga". P4 Sveriges Radio.

[Polisen varnar: Ökad spridning av nakenbilder bland unga - P4 Västerbotten | Sveriges Radio](#)

Eriksson, Malin, Dahlgren, Lars och Emmelin, Maria. 2009. "Understanding the role of social capital for health promotion beyond Putnam: a qualitative case study from northern Sweden". *Social Theory & Health* (7, 24 september)

[Understanding the role of social capital for health promotion beyond Putnam: A qualitative case study from northern Sweden | Social Theory & Health \(springer.com\)](#)

Eriksson, Malin, Zetterberg, Liv, Kawachi, Ichiro and Ng, Nawi. 2021. "Social Capital and Sustainable Social Development—How Are Changes in Neighbourhood Social Capital Associated with Neighbourhood Sociodemographic and Socioeconomic Characteristics?". *Sustainability* 13.

[Social Capital and Sustainable Social Development—How Are Changes in Neighbourhood Social Capital Associated with Neighbourhood Sociodemographic and Socioeconomic Characteristics? \(diva-portal.org\)](#)

European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). 2023. *European Drug Report 2023: Trends and Developments*.

[European Drug Report 2023: Trends and Developments | www.emcdda.europa.eu](#)

Folkhälsomyndigheten. 2021. *Betydelsen av alkohol och narkotika för våld i nära relationer – en kartläggande litteraturöversikt*.

[Betydelsen av alkohol och narkotika för våld i nära relationer – En kartläggande litteraturöversikt — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Folkhälsomyndigheten. 2023. "Frågor och svar om dopning". Text på hemsidan, senast uppdaterad 26 maj 2023.

[Frågor och svar om dopning — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Folkhälsomyndigheten. 2024. "Narkotikarelaterade dödsfall". Text på hemsidan, senast uppdaterad 15 februari 2024.

[Narkotikarelaterade dödsfall — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Forkby, Torbjörn, Kuosmanen, Jari och Örnlin, Henrik. 2021. *Bland bröder och fiender: om gäng, manligheter och avhopp*. Bokförlaget Daidalos.

Forsgren, Tommy. 2023. "Barn drabbas av bedrägerier i datorspel – Sune från Umeå: "Tog allting". *SVT Nyheter* (4 oktober).

[Barn drabbas av bedrägerier i datorspel – Sune från Umeå: "Tog allting" | SVT Nyheter](#)

Företagarna. 2022. *Brott mot företagare 2022*.

[2022-03-brott-mot-foretagare-digital.pdf \(foretagarna.se\)](#)

Glans, Nina. 2023a. "Personerna bakom bomberna", avsnitt av programmet I lagens namn (20 augusti). *Sveriges Radio*.

[Personerna bakom bomberna 20 augusti 2023 - I lagens namn | Sveriges Radio](#)

Glans, Nina. 2023b. "Så lurar kriminella Skatteverket: "Systemhotande brottslighet", avsnitt av programmet *I lagens namn*. Sveriges Radio (27 augusti)

[Så lurar kriminella Skatteverket: "Systemhotande brottslighet" 27 augusti 2023 - I lagens namn | Sveriges Radio](#)

Grill, Maja, Lange, Tea, Krona, Simon och Jensen Karlsson, Pontus. 2023. "Roblox: en lekplats för bedragare riktad mot barn". SVT Nyheter (7 december).

[Roblox: En lekplats för bedragare riktad mot barn | SVT Nyheter](#)

Haglund, Emmelie. 2023. "Muslimsk förening utsatt för skadegörelse – "man blir rädd". *Västerbottens-Kuriren* (20 oktober).

[Muslimsk förening utsatt för skadegörelse – "man blir rädd" \(vk.se\)](#)

Hallin, Per-Olof. 2013. "Sociala risker: en begrepps- och metoddiskussion". *Malmö University Publications in Urban Studies (MAPIUS)* 15.

[FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Hvitfeldt, Thomas och Silberstein, Willy. 2019. "Vad säger statistiken om brottsligheten". *Snacka om brott*, poddserie från Brå.

[Vad säger statistiken om brottsligheten? - Snacka om brott | Lyssna här | Poddtoppen.se](#)

Jones, Sam. 2023. "Police in Spain and Italy seize 5,000 litres of adulterated olive oil in raids". *The Guardian* (4 december)

[Police in Spain and Italy seize 5,000 litres of adulterated olive oil in raids | Europe | The Guardian](#)

Kaliber (Sveriges Radio). 2022. "Växande olagliga soptippar: "Råttor från alla håll"". *P1 Sveriges Radio* (12 december).

[Växande olagliga soptippar: "Råttor från alla håll" 12 december 2022 - Kaliber | Sveriges Radio](#)

Klingberg, David och Uddström, Axel. 2024. "Hot och våld på rekordhög nivå i Umeås skolor". *Västerbottens-Kuriren*. (2 januari).

[Hot och våld på rekordhög nivå i Umeås skolor \(vk.se\)](#)

Korkmaz, Sibel, Överlien, Carolina, och Lagerlöf, Hélène. 2022. "Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence". *Nordic Social Work Research* (12(4)).

[Full article: Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence \(tandfonline.com\)](#)

Kriminalvården. 2018. *Hedersrelaterat våld och förtryck – mot förbättrad kunskap om förövarena*.

[Hedersrelaterat våld och förtryck slutversion 180613 \(kriminalvarden.se\)](#)

Kudo, Per och Elfving, Gustav. 2024. "Skrotbilar exporteras illegalt från Sverige till Nigeria". *P1 Sveriges Radio* (10 januari).

[Skrotbilar exporteras illegalt från Sverige till Nigeria - P1 Morgon | Sveriges Radio](#)

Livsmedelsverket. 2020. *Livsmedelsfuskets omfattning och karaktär*. L-2020 n 2.

[Livsmedelsverkets rapportserie](#)

Länsstyrelsen Jämtlands län, Länsstyrelsen Norrbotten, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västernorrland. 2023. "Ibland kan det vara mot betalning och ibland kan det vara mot tjat". *Om kommersiell sexuell exploatering av barn och unga i norra Sverige*. Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie, 2023:10.

[Ibland kan det vara mot betalning och ibland kan det vara mot tjat \(lansstyrelsen.se\)](#)

Marklund, Ingrid. 2023. "Tidigare imam i Umeå åtalas för ekobrott". *P4 Sveriges Radio* (3 augusti).

[Tidigare imam i Umeå åtalas för ekobrott - P4 Västerbotten | Sveriges Radio](#)

Mikulic, Bernard. 2023. "Larm om kebabskött i Malmö: "Man kanske undviker kebab nästa gång". *SVT Nyheter* (28 december).

[Larm om kebabskött i Malmö: "Man kanske undviker kebab nästa gång" | SVT Nyheter](#)

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). 2023. "Våld i nära relationer". Text på hemsidan, senast uppdaterad 2023-05-12.

[Våld i nära relationer - Nationellt centrum för kvinnofrid \(NCK\) - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. 2020. "Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?". Text på hemsida, senast uppdaterad 2020.

[Vad är hedersrelaterat våld och förtryck? - \(hedersfortryck.se\)](#)

Naturvårdsverket. 2022. *Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet*.

[Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet \(naturvardsverket.se\)](#)

Naturvårdsverket. 2023. *Nationell skräpmätning*.

[Nationell skräpmätning \(naturvardsverket.se\)](#)

Nittve, Hedvig. 2023. "Elin flydde gängvåldet i Stockholm – tog familjen till småländska Målilla". *SVT Nyheter* (17 november).

[Elin flydde gängvåldet i Stockholm – tog familjen till småländska Målilla | SVT Nyheter](#)

Nygren, Frida. 2023. "Gängkriminella lurade företag på två miljoner – "Fruktansvärt obehagligt"". *Tidningen Näringslivet* (5 oktober)

[Gängkriminella lurade företag på två miljoner – "Fruktansvärt obehagligt" | Tidningen Näringslivet \(tn.se\)](#)

Petterson, Lena. 2022. "Olaglig avfallshantering i flera kommuner – "letar man så hittar man". *P1 Sveriges Radio* (12 december).

[Olaglig avfallshantering i flera kommuner – "letar man så hittar man" - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#)

Polismyndigheten. 2019. *Människohandel för sexuella och andra ändamål*. Lägesrapport 21.

[Människohandel Lägesrapport 21.pdf](#)

Polismyndigheten. 2021. *De organiserade bedrägerierna: en rapport om bedrägerier kopplade till organiserade kriminella miljöer*. Dnr: A354.340/2021.

[Organiserade bedrägerierna \(3\).pdf](#)

Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Nationellt Bedrägericentrum. 2022. *De dödliga bedrägerierna: en rapport om bedrägeribrottslighet och skjutvapenvåldet*.

[De dödliga bedrägerierna \(4\).pdf](#)

Regeringskansliet. 2007. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, samt våld i samkönade relationer*. SKR 2007/08:39.

[Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer - Regeringen.se](#)

Regeringskansliet. 2024. *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*. Regeringens skrivelse 2023/24:67.

[Regeringens skrivelse 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet](#)

Rostami, Amir, Mondani, Hernan, Carlsson, Christoffer, Sturup, Joakim, Sarnecki, Jerzy, och Edling, Christofer. 2018. *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. Forskningsrapport från Institutet för Framtidsstudier (2018/4).

[brott_2018_4.pdf \(iffs.se\)](#)

Rättighetscentrum Västerbotten. 2019. *Sammanfattning projekt Rättighetsvandring januari 2019-juni 2020*.

[Sammanfattning-Projekt-Rättighetsvandring.pdf \(rattighetscentrumvasterbotten.se\)](#)

Rättighetscentrum Västerbotten. 2024. *Diskriminering i Umeå. En lägesöversikt avseende diskrimineringsgrunderna funktionsnedsättning i form av npf, etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning i grundskola och arbetsliv*.

[Lagesoversikt-Diskriminering-i-Umea-240311.pdf \(rattighetscentrumvasterbotten.se\)](#)

Sandstig, Ola. 2023. "Kommunanställda anmäler inte hot från minderåriga i kriminellt nätverk". *Sveriges Radio, Ekot* (24 april).

[Kommunanställda anmäler inte hot från minderåriga i kriminellt nätverk - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#)

Sandström, Daniel. 2024. "Unikt CS2-skin upptäckt – värderas till över 10 miljoner". *Fragbite* (17 januari)

[Unikt CS2-skin upptäckt – värderas till över 10 miljoner | Counter-Strike | Fragbite.se](#)

Saviano, Roberto. 2008. *Gomorra: en resa i Camorrans land*. Stockholm: Bromberg.

Sivertsson, Fredrik. 2023. "Våldsutvecklingen bland unga män på 2000-talet". Föreläsning inför Nätverket brottsförebyggande praktiker och forskare (25 oktober)

Skoglund, Hampus. 2024. "Här är Umeåkrogarna där VK hittade kokainspår". *Västerbottens-Kuriren* (24 januari).

[Här är Umeåkrogarna där VK hittade kokainspår](#)

Socialstyrelsen. 2019. *Ett liv utan våld och förtryck - Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck*. Artikel 2019-3-17.

[Ett liv utan våld och förtryck \(socialstyrelsen.se\)](#)

Socialstyrelsen. 2023. *Våld mot barn*. Text på hemsidan (senast uppdaterad 2023-06-29).

[Våld mot barn - Socialstyrelsen](#)

SOU 2017:37. *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*. Statens offentliga utredningar.

[Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra - Regeringen.se](#)

SOU 2019:32. *Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord*. Statens offentliga utredningar.

[Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord - Regeringen.se](#)

SOU 2021:49. *Kommuner mot brott.* Statens offentliga utredningar.

[Kommuner mot brott - Regeringen.se](#)

SOU 2022:70. *En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.* Statens offentliga utredningar.

[En uppväxt fri från våld - Regeringen.se](#)

Sundelin, Anna. 2024. "Tjuven går fri – blev spik i kistan för nätbutik i Umeå – Vd kritisk: "Det var så solklart"". *Västerbotens-Kuriren* (20 januari).

[Tjuven går fri – blev spiken i kistan för nätbutik i Umeå – Vd kritisk: "Det var så solklart" \(vk.se\)](#)

Umeå kommun. 2018. *Översiktsplan Umeå kommun – Vägvisning till planens delar, teman och aktualitet.*

[Översiktsplan Umeå kommun.pdf \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2020a. *Jämlika liv – hur mår Umeå kommuns invånare?* Rapport från Strategisk Utveckling.

[Jämlika liv 20 – Hur mår Umeå kommuns invånare? \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2020b. *Umeås stadsdelar – så står det till! Sociala stadsrumsanalyser och stadsdelsbeskrivningar som underlag till gestaltning av livsmiljöer för välbefinnande, tillit och trygghet.*

[Umeås stadsdelar – så står det till \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2021a. *Våldskartläggning 2021.* Rapport från Strategisk Utveckling.

[Våldskartläggning Umeå kommun 2021 \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2022a. *Perspektivsammanställning – vad är det vi måste prata med varandra om? Samtalsunderlag för medborgardialogen om segregation.*

[Perspektivsammanställning medborgardialog segregation \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2022b. *Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun. Aktuell lägesbild och beskrivning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, februari 2022.* Rapport från Strategisk Utveckling.

[Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2022c. *Slutrapport – strandstädsprojektet.*

[Slutrapport Strandstädningsprojektet 2022.pdf \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2023a. *Unga22 – Hur mår tonåringarna i Umeå kommun?* Rapport från Strategisk Utveckling.

[Unga 22 - Hur mår tonåringarna i Umeå kommun? \(umea.se\)](#)

Umeå kommun. 2023b. *Program för social hållbarhet 2023.*

[Rapport \(umea.se\)](#)

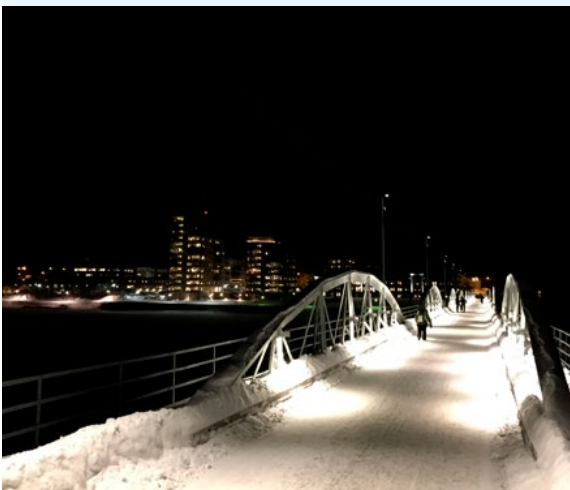
Umeå kommun. 2023c. *Omvärldsbevakning och lägesbild narkotika 2023: trender och tendenser.*

[Omvärldsbevakning och lägesbild narkotika 2023.pdf](#)

Umeå Kommun. 2023d. *Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet – hur ser läget ut i Umeå?* Rapport från Strategisk utveckling.

[Nulägesanalys, Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet - hur ser läget ut i Umeå? \(umea.se\)](#)

Om rapporten

Det här är första versionen av Umeå kommuns lägesbild av brottsligheten sedan lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar börjat gälla 2023. Brottslighet debatteras flitigt i samhället. I lägesbilden försöker vi ge en så objektiv bild som möjligt av hur brottsligheten ser ut i Umeå. Lägesbilden ligger till grund för ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, och för den åtgärdsplan som följer för att motverka de problem som lägesbilden beskriver.

Analys av befintligt brottsförebyggande arbete inom verksamhetsplaner 2025

Varje nämnd ansvarar för att upprätta en verksamhetsplan de bedömer nödvändig för att hantera grunduppdrag, tilldelade inriktningsmål och eventuella tilläggsuppdrag (Bilaga).

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret att leda och samordna det brottsförebyggande arbetet genom att säkerställa att alla nämnder och verksamheter arbetar mot samma mål. Det innebär att skapa strategier för att förhindra brott och se till att resurser används effektivt för att förebygga brott. Det brottsförebyggande arbetet samordnas av stadsledningskontoret. Dock berörs samtliga verksamheter inom Umeå kommun av brottslighet och av nya lagen (2023:196) och ska därmed inkludera brottsförebyggande aktiviteter i respektive verksamhetsplan.

Individ- och familjenämnden arbetar direkt med samhällets mest utsatta grupper genom tidiga insatser för barn och unga som har riskfaktorer för kriminalitet, eller svaga skyddsfaktorer mot den. Nämnden erbjuder stöd till våldsutsatta individer samt till våldsutövare och till de som bryter mot sexköpslagen. Nämnden erbjuder familje- och individuell terapi, föräldraskapsstöd, ungdomsmottagning och mer. Vidare motverkar nämnden välfärdsbrottslighet genom noggranna kontroller och granskningar, exempelvis inom personlig assistans. Genom dessa insatser bidrar nämnden till att förebygga brott och skydda individens rättigheter.

För- och grundskolenämnden samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden spelar en central roll i brottsförebyggande arbete genom att skapa trygga och inkluderande skolmiljöer. De arbetar aktivt för att motverka våld, trakasserier och diskriminering, samt för att identifiera unga med riskfaktorer för att dras in i kriminalitet. Genom att se till att eleverna fullföljer grundskolan och får ett betyg, stärker dessa nämnder skyddsfaktorer mot framtida brott.

Fritidsnämnden bidrar till brottsförebyggande arbete genom att skapa meningsfulla och trygga aktiviteter samt mötesplatser för barn och unga. Genom fritidsgårdar, ungdomens hus och olika kulturella evenemang erbjuds unga en positiv och engagerande miljö som minskar risken för socialt utanförskap och kriminalitet. Genom att stödja föreningslivet och ge unga möjligheter att delta i strukturerade aktiviteter främjar fritidsnämnden social sammanhållning och förebygger brottslighet.

Kulturnämnden spelar en viktig roll i brottsförebyggandet genom att skapa kulturella aktiviteter och evenemang som engagerar unga och främjar gemenskap. Genom att erbjuda meningsfulla aktiviteter inom kultur och fritid minskar risken för ungdomar att hamna i kriminalitet, och de får möjlighet att utvecklas i en trygg och kreativ miljö. Kulturnämndens arbete ger unga positiva alternativ och hjälper till att motverka socialt utanförskap.

Tekniska nämnden har en viktig roll när det gäller den fysiska miljön och säkerheten i kommunen. Genom att skapa och underhålla trygga offentliga miljöer, såsom väl upplysta gator och säkra parker, bidrar de till att minska risken för brott.

Överförmyndarnämnden spelar en viktig roll för att skydda sårbara personer från att bli utnyttjade, genom att tillsätta gode män och förvaltare som säkerställer att dessa individer får sina rättigheter tillgodosedda. Detta arbete minskar risken för ekonomiskt utnyttjande och social utsatthet, vilket är avgörande för att förebygga brott mot sårbara personer.

Valnämnden säkerställer att valprocesser genomförs utan störningar och att hot mot demokratin, såsom valfusk eller påverkan, motverkas. Genom att skydda det demokratiska systemet från brottsliga handlingar, bidrar de till att säkerställa en rättvis och opåverkad valprocess, vilket i sin tur stärker samhällets rättssäkerhet och demokratiska värderingar.

PA-nämnden och Nämnden för grundläggande IT-kapacitetstjänster har ansvar för att skydda kommunens IT-system och personaldata. Genom att förebygga intrång och hantera säkerhetsrisker inom digitala miljöer, bidrar de till att förhindra dataintrång och brott mot integriteten. Deras arbete är en viktig del i att skapa en säker och trygg digital arbetsmiljö.

Byggnadsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden arbetar för att säkerställa att lagar och regler följs vid byggprojekt och att miljöfaror motverkas. Genom att ingripa vid olovliga byggåtgärder och miljöbrott, bidrar de till att skapa en säker och hållbar miljö i kommunen, vilket är avgörande för att minska risken för brott relaterade till olagliga byggprojekt och miljöpåverkan. Miljö- och hälsoskydd bedriver även tillsyn och kontroll utifrån bland annat alkohollagen, lagen om tobak och liknande produkter och lag om handel med vissa receptfria läkemedel vilket är avgörande för att minska risken för brott angående alkohol, narkotika, tobak och nikotinprodukter.

Brand- och räddningsnämnden bidrar till brottsförebyggande arbete genom att utbilda unga i brandsäkerhet och riskhantering. Genom att förebygga anlagda bränder och öka medvetenheten om säkerhet, skapar de en tryggare miljö för både unga och för samhället som helhet. Deras utbildning och förebyggande åtgärder bidrar till att minska risken för olyckor och brott relaterade till bränder.

Genom ett mångfacetterat arbete bidrar Umeå kommun på flera nivåer till att förebygga och minska brottsligheten. Detta arbete är en grundläggande del av kommunens vision om att Umeå ska växa utan utsatta områden.

Medborgarlöften

Umeå 2025–2027

*Medborgarlöften syftar till ett effektivare brottsförebyggande och trygghets-
skapande arbete genom att vi bygger förtroende samt engagerar och involverar
medborgare tillsammans med lokalsamhällets aktörer. Umeå kommun har
i samverkan med polisen arbetat fram medborgarlöften.*

Öka trygghet och minska brottslighet

- Polisen och Umeå kommun lovar att intensifiera arbetet mot den organiserade brottsligheten, genom att förebygga och motverka välfärdsbrott, narkotika, otillåten påverkan samt förhindra att barn och unga rekryteras till kriminell verksamhet.
- Polisen lovar att eftersträva att vid varje möjligt tillfälle arbeta förtroende- och kontaktskapande med medborgarna i Umeå kommun, med ett särskilt fokus på synlig närvaro i centrum och andra offentliga platser.
- Polisen och Umeå kommun lovar att motverka prostitution och människohandel med sexuella ändamål samt människoexploatering i alla dess former.
- Polisen och Umeå kommun lovar att verka för att förebygga och förhindra våld i nära relation, bland annat genom ökad medvetenhet och ett mer riktat fokus på gärningspersonen.

Umeå 11 mars 2025

Hans Lindberg

Kommunstyrelsens ordförande
Umeå kommun

Trygg trafikmiljö

Polisen och Umeå kommun lovar att arbeta för en säker och trygg trafikmiljö för oskyddade trafikanter.

- Polisen tillsammans med Umeå kommun lovar att vid minst två tillfällen under året, vår och höst, genomföra särskilda trafik- och informationsinsatser riktade till cyklister och gångtrafikanter. Inriktning under våren är trafikregler, förändringar i trafiklagstiftning och cykelhjälm. Inriktning under hösten är belysning och reflexer.
- Umeå kommun och polisen lovar att tillsammans med andra samhällsaktörer aktivt arbeta för att främja motorburna ungas möjlighet att utöva sitt motorintresse och samtidigt vidta åtgärder för att motverka de problem som kan uppstå som hög musik, nedskräpning och andra negativa beteenden.

Michael Rystedt

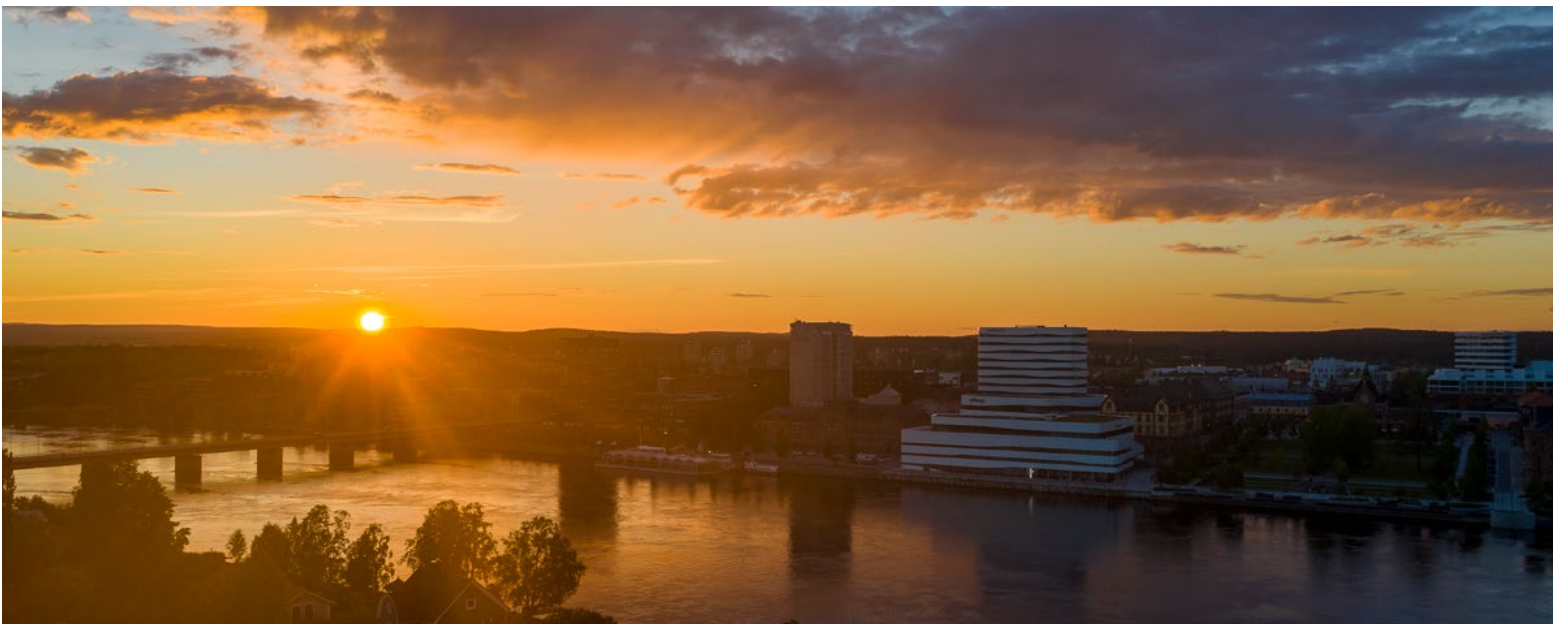
Lokalpolisområdeschef
Lokalpolisområde Umeå

Umeå
ska växa
hållbart

Samverkans- överenskommelse 2025–2027

Överenskommelse om samverkan och prioriteringar mellan Umeå kommun och Polismyndigheten 2025–2027.

Syftet med samverkansöverenskommelsen är att säkra ett långsiktigt och hållbart brottsförebyggande arbete för Umeå kommun och Polismyndigheten med gemensamma fokusområden och mål framtagna utifrån en lokal lägesbild.

Samverkande parter och avtalets omfattning.

Umeå kommun och Lokalpolisområde Umeå.

Inledning

Samhället har allt att vinna på en minskad brottslighet och ökad trygghet. Därför behövs ett aktivt brottsförebyggande arbete samt ett trygghetsskapande arbete som bygger på en gemensam och långsiktig samsyn mellan Polisen och Umeå kommun.

I Umeå initierades det brotts- och drogförebyggande rådet redan 1985 av Polismyndigheten och sedan dess har en tät samverkan mellan dessa två organisationer skett på lokal nivå. Det första samverkansavtalet mellan Umeå kommun och lokalpolisområde Umeå undertecknades 2008.

Kraven på nära samverkan mellan polis och kommun inom det brottsförebyggande området skärptes ytterligare 2023 med Lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar (SFS 2023:196), som bland annat fastställer att alla kommuner ska ha ett strategiskt råd med representation från polisen.

Samverkansmodellen

Respektive organisations samlade kunskaper, erfarenheter och faktaunderlag, skapar en gemensam uppfattning om vilka samhällsutmaningar som finns lokalt. Utifrån detta samverkar parterna strategiskt för att förhindra och förebygga brott. Andra aktörer, som Region Västerbotten, näringsliv och civilsamhälle involveras vid behov i det brottsförebyggande arbetet. En välförankrad samverkan förutsätter också att medborgare ges möjlighet till delaktighet i utvecklingen av lägesbild och åtgärder.

Medborgarlöften

Medborgarlöften är en utveckling och en förstärkning av samverkansöverenskommelsen mellan kommun och polis. Syftet är att stärka engagemanget i lokalsamhället, och förbättra tryggheten och det brottsförebyggande arbetet genom dialog och samarbete med medborgarna.

Gemensam vision

Den övergripande visionen som styr samverkan mellan Polismyndigheten och Umeå kommun är att tillsammans:

- minska brottsligheten i Umeå kommun
- öka tryggheten i Umeå kommun
- minska nyttjandet av alkohol, narkotika, tobak, dopning samt motverka överdrivet spelande som kan leda till brottslighet.

Prioritering för verksamhetsåren 2025–2027

Umeå har en låg brottslighet och höga värden när det gäller trygghet och mellanmänsklig tillit. För att det ska fortsätta vara fallet prioriterar Polisen och kommunen samverkan inom områden som har hög påverkan på människors säkerhet och trygghet, och på Umeås hållbara tillväxt:

- **Förebygga och motverka organiserad brottslighet**
Med en alltmer etablerad organiserad brottslighet ökar risken för grovt våld, narkotikahandel, rekrytering av barn och unga i kriminell verksamhet, samt för välfärdsbrott och otillåten påverkan. Det finns ett stort behov av samverkan för att förebygga brott och minska risken att fler

unga dras in. Att motarbeta organiserad brottslighet är också viktigt för att människors ska känna sig trygga och ha förtroende till myndigheter.

- **Arbeta förebyggande mot våld och stötta särskilt utsatta brottsoffer** – våld i nära relation är ett angeläget samhällsproblem, där utvecklingen går åt fel håll. Det finns ett stort behov av förebyggande insatser och av riktade insatser mot de som utför våldet.
- **Trygga och säkra offentliga miljöer** – det är viktigt att medborgarna har tillgång till säkra och väl underhållna gator, parker och bostadsområden, där alla kan känna sig välkomna och trygga. Utformningen bör uppmuntra till möten och social blandning men också bidra till att minska mängdbrott genom att göra platser mindre brottsattraherande. Alla ska kunna känna sig trygga i trafiken oavsett färdssätt.

Överenskommelsens giltighetstid

Överenskommelsen gäller från 1 januari 2025 till 31 december 2027. Om ny överenskommelse inte tecknas efter utgången datum förlängs denna överenskommelse tills vidare.

Umeå 11 mars 2025

Hans Lindberg
kommunstyrelsens ordförande, Umeå kommun

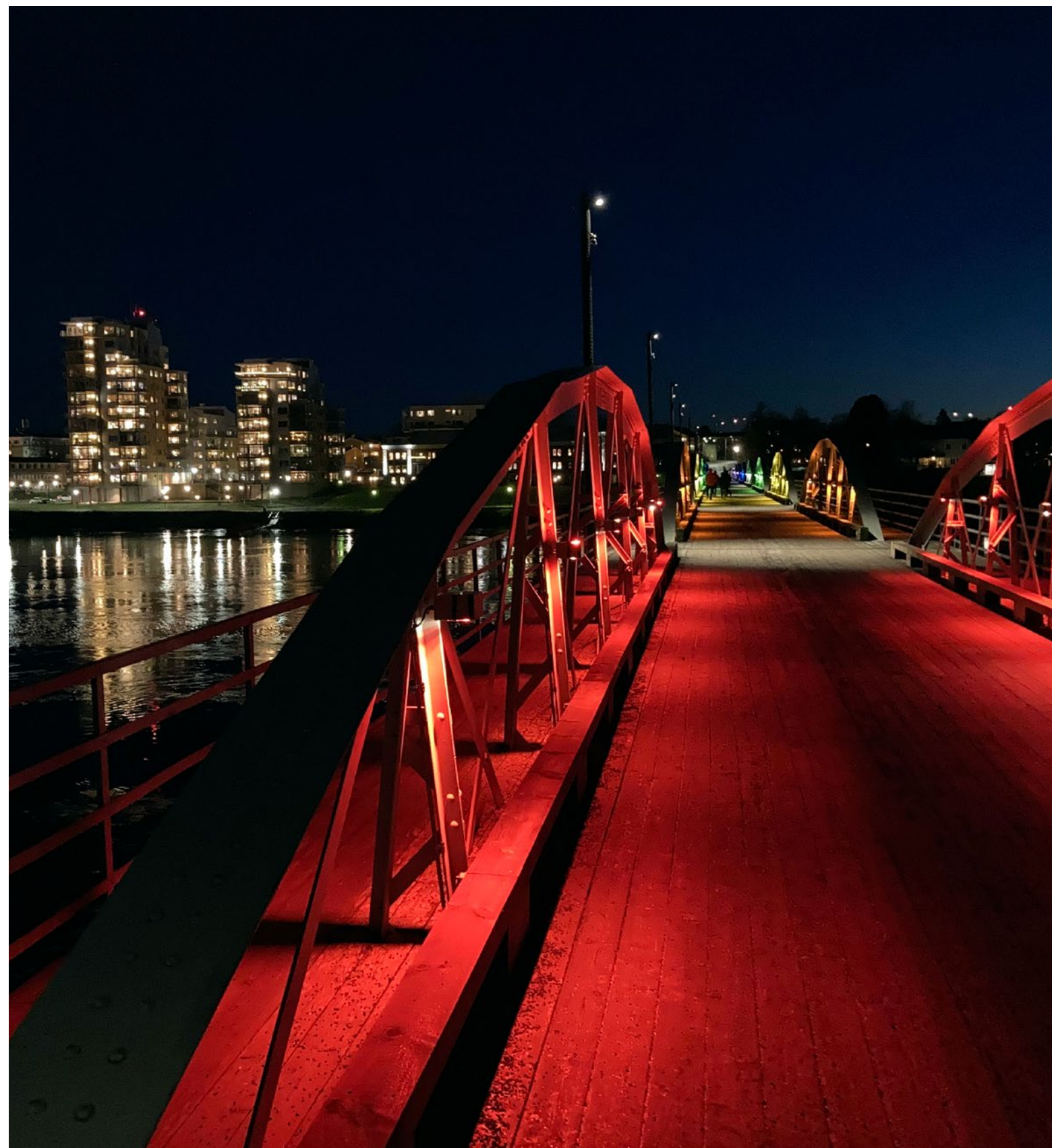

Michael Rystedt
lokalpolisområdeschef, Polisområde Västerbotten

Bilaga

- Medborgarlöften 2025–2027.

Umeå kommun

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå
090-16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Polisen Umeå

Besök: Ridvägen 10
Postadress: 903 25 Umeå
Telefon 114 14
info@polisen.se
www.polisen.se

Remissversion

Brottsförebyggande program 2026 – 2027

Inledning.....	2
Syfte.....	2
Bakgrund.....	2
Planerade styrdokument.....	2
Vilka omfattas av programmet	3
Inriktningar	3
Organiserad brottslighet	3
Umeå växer tryggt och säkert.....	4
Våld i nära relationer	5
Våld mot och mellan barn	6
Narkotikabrott	7
Hatbrott och diskriminering	8
Brott i digitala miljöer.....	9
Genomförande av programmet	9
Rättslig grund	9
Relaterade styrdokument	10

Beslutas av:
Fullmäktige

Diarienummer:
KS-2025/00632

Programmet styr:
Styrelse, nämnder och
Kommunala bolag

Dokumenttyp:
Program

Giltighetstid:
2026-2027

Dokumentansvarig:
Kommunstyrelsen

Inledning

Programmet belyser inriktningar, fokusområden för utveckling och ansvar i Umeå kommuns brottsförebyggande arbete. Genom att rikta det kommunala brottsförebyggande arbetet mot fokusområden bidrar programmet till Umeå kommuns inriktningsmål att växa hållbart utan några utsatta områden.

Syfte

Syftet med programmet är att säkerställa en tydlig styrning och långsiktig struktur för Umeå kommuns brottsförebyggande arbete genom att klargöra ansvarsfördelning, främja samordning över sektorsgränser och definiera fokusområden. På så vis möjliggör programmet kommunala insatser vilka är mål-styrda, kunskaps-baserade och effektivt bidrar till att förebygga och minska brottslighet i enlighet med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Bakgrund

Programmet bygger på ett kunskapsbaserat arbetssätt. Ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbetssätt grundar sig på en djup förståelse för brottsproblemets omfattning, struktur och utveckling vilket redovisas i lägesbilden följt av analys av möjliga bakomliggande orsaker och analys av åtgärder vilka kan riktas direkt mot orsaker. Målet är att säkerställa att arbetet grundas på tillförlitlig information, är anpassat till lokala behov och resurser, och bidrar till långsiktiga, hållbara lösningar.

I Umeå kommuns brottsförebyggande arbete är samverkan en central förutsättning för att skapa långsiktiga, systematiska och effektiva insatser mot brottslighet. Genom strukturerade modeller som samverkansöverenskommelsen, medborgarlöften och andra lokala avtal samordnas resurser och kompetenser från en mängd aktörer – däribland Polismyndigheten, statliga myndigheter, regionala organ, näringslivet, civilsamhället och Umeå universitet. Kommunens stadsledningskontor har en nyckelroll i att driva denna samverkan framåt. Genom nära partnerskap och kunskapsutbyte skapas hållbara lösningar som stärker tryggheten och förebygger brott i hela kommunen.

Planerade styrdokument

Programmet ersätter tidigare styrdokument inom det brottsförebyggande arbetet och arbetet med Umeå växer tryggt och säkert utgör en delmängd av kommunens brottsförebyggande arbete mot samtliga brottskategorier. Kommuners nuvarande brottsförebyggande arbete möter stora utmaningar med begränsade resurser och komplex brottsproblematik, följaktligen är kommuner i triage och måste prioritera. En felaktig prioritering av åtgärder kan göra kommunens arbete kostsamt, ineffektivt eller direkt skadligt för samhället. I samarbete med Umeå universitet pågår ett arbete med att utveckla en riktlinje för prioritering i det brottsförebyggande arbetet. Ytterligare arbete pågår med att ta fram en riktlinje för uppföljning av det brottsförebyggande arbetet.

Figur. 1

Organiserande	Aktiverande	Normerande	Beslutas av
	Brottsförebyggande Program		Kommunfullmäktige
Samverkansöverenskommelse	UVTS Aktivitetsplan (delmängd program)	Medborgarlöfte	KF och nämnder/styrelse
Föreskrifter Umebrå		Riktlinje för prioritering och uppföljning	KF och nämnder/styrelse

Figuren visar samtliga planerade styrdokument inom det brottsförebyggande arbetet i Umeå Kommun.

Vilka omfattas av programmet

Programmet omfattar Umeå kommunkoncern. Programmet integrerar riktlinjer för aktiverande styrning och därigenom belyser förväntad samverkan mellan nämnder, bolag och externa aktörer. När kommunen uppfyller sitt grunduppdrag inklusive socialtjänst, utbildning, hälso- och miljöskydd, plan- och byggfrågor samt trygghet- och säkerhetsarbete genom räddningstjänst och överförmyndarverksamhet, bidrar det direkt till att förebygga brott. Genom att säkerställa trygga miljöer, stöd till utsatta grupper och en god samhällsservice skapas förutsättningar för att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer som förhindrar normbrytande och kriminellt beteende i kommunen. För beskrivning av befintligt brottsförebyggande arbete inom samtliga nämnder se bifogad fil. Genom att samtliga nämnder fortsätter att integrera ett brottsförebyggande perspektiv i sin verksamhet och samverka på ett systematiskt sätt kan vi flytta fram positionerna och skapa ett tryggare och mer hållbart Umeå.

Inriktningar

Organiserad brottslighet

Inriktning framåt: Genom en integrerad samverkansstruktur mellan kommun, polis, civilsamhälle och näringsliv samt gemensam kunskapsuppbyggnad möjliggöra tidiga, målgruppsanpassade insatser mot nyrekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet.

Den organiserade brottsligheten har kopplingar till en rad olika brottstyper, såsom narkotikahandel, våldsbrott, bedrägerier, arbetslivskriminalitet, välfärdsbrott, otillåten påverkan och infiltration. För att effektivt förebygga denna typ av kriminalitet krävs en ökad samlad kunskap inom kommunen och en nära samverkan mellan olika aktörer. Det är av stor vikt att ta tillvara på den kunskap som finns, exempelvis inom SLK och att samverka med externa parter såsom Polismyndigheten och andra myndigheter för att skapa ett holistiskt och kraftfullt brottsförebyggande arbete mot organiserad brottslighet.

Kriminella gäng rekryterar i allt högre grad barn och unga, vilket innebär en allvarlig risk för barnen direkt samt ökar risken för framtida brottslighet. Polismyndigheten har varnat för denna utveckling, och det finns ett stort behov av att integrera förebyggande insatser mot nyrekrytering i det bredare arbetet mot organiserad brottslighet. Unga med svaga skyddsfaktorer och flera riskfaktorer är särskilt utsatta för nyrekrytering. Tidiga insatser är avgörande för att motverka denna trend och förhindra att fler unga dras in i kriminella nätverk.

Umeå växer tryggt och säkert

Umeå Växer Tryggt och Säkert (UVTS) är ett riktat och prioriterat samverkansarbete mellan Umeå kommun, polis och andra aktörer, som specifikt fokuserar på att motverka rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk. Detta arbete sker genom ett tvärsektoriellt samarbete, där förvaltningar inom kommunen samarbetar för att skapa en samordnad och effektiv strategi för att hantera dessa frågor.

UVTS har en detaljerad aktivitetsplan som synliggör och följer upp insatserna. Arbetet bygger på kontinuerliga analyser och uppföljningar av den lokala brottsutvecklingen, vilket gör att insatserna i aktivitetsplanen kan justeras och utvecklas i takt med förändrade förhållanden. Målet är att förhindra att barn och unga rekryteras till kriminella nätverk, samtidigt som man stärker samhällets förebyggande och trygghetsskapande åtgärder.

UVTS är en viktig del av Umeå kommuns övergripande brottsförebyggande program, som omfattar alla prioriterade brottsområden, från ungdomsbrottslighet till våld i nära relationer och narkotikabrott. UVTS utgör en specifik delmängd inom detta program, där arbetet är särskilt inriktat på att motverka organiserad brottslighet och skydda barn och unga från att dras in i kriminella verksamheter.

Fokusområde

Inom UVTS finns det behov av förstärkt arbete på preventionspyramiden samtliga nivåer.

Huvudsyftet med UVTS är att tidigt förebygga de riskfaktorer som på sikt ökar ungas risk att dras in i kriminalitet, för att bryta påfyllnaden underifrån av unga som söker sig till det de kriminella nätverken har att erbjuda. Det görs bäst genom tidiga insatser riktade till breda grupper, för att stärka alla barns möjlighet till en trygg uppväxt, men också för tidigt identifiera barn eller familjer i behov av extra stöd. Ett behov som identifierats på en primärpreventiv nivå är att skapa fler möjligheter till meningsfull fritid och bra mötesplatser för barn på mellanstadiet, då fritidsnämnden i nuläge börjar vid 13 års ålder, vilket också försvarar samverkan exempelvis inom SSPF (samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid). Ett annat behov, som målgruppen själva anser som särskilt angeläget, är att kunna erbjuda fler och yngre barn möjlighet till betalt arbete, exempelvis i form av feriearbete, och det innan de börjat gymnasiet. Utöver utveckling av kommunens eget utbud så kan behovet med fördel mötas genom närmare samverkans med näringslivet som kan erbjuda arbetstillfällen.

På sekundär- och tertiärpreventiv nivå finns det ett behov av fördjupad samverkan mellan polis och kommun för att snabbt identifiera och stötta de barn och unga som redan är kriminellt aktiva eller som är i akut risk att dras in i kriminella nätverk. Samverkan sker redan inom ramen för samverkansformer som SSPF, SIG (sociala insatsgruppen), polisens

kontaktveckor med skolan eller konsultationsforum våldsbejakande extremism. Men samverkansformerna behöver utvecklas och förstärkas, och de olika gruppernas uppdrag tydliggörs för utomstående så att fler förstår hur den förebyggande samverkansinfrastrukturen ser ut kopplat till barn och unga och hur alla grupper hänger ihop. Att få den överblicken är viktigt, inte minst då polisen planerar att starta upp ett lokalt BOB-råd (Barn och unga i organiserad brottslighet) som då bör integreras så väl som möjligt med den befintliga samverkan. Det finns också ett behov av fler insatser att kunna erbjuda de unga som aktualiseras inom de olika samverkansformerna.

Polisen vittnar om att rekryteringsprocessen går allt snabbare, med barn som på fem veckor gått från att flytta en väska till att ta på sig grova våldsuppdrag. Därför finns det också ett stort behov av att snabba på existerande arbetssätt för att kunna fånga upp barn och bryta en negativ trend innan den hunnit eskalera.

Ansvar

KS, IFN, FOG, GVN, TN, FN, KN, Brand och räddningsnämnden, Kommunala bolag

Våld i nära relationer

Inriktning framåt: att genom förbättrad, datadriven kartläggning av våld i nära relationer, förstärkt stöd och återfallsförebyggande insatser för både utsatta och förövare samt fördjupad samverkan mellan polis, kommun och Region Västerbotten bygga en sammanhållen och långsiktig strategi för att förebygga och minska våld i nära relationer.

Våld i nära relationer, särskilt mäns våld mot kvinnor, är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem i Sverige. Jämställdhetsmyndigheten och andra aktörer arbetar för att förbättra förståelsen för omfattningen av detta våld och för att fånga upp alla våldsuttryck, inklusive psykiskt, digitalt, materiellt och ekonomiskt våld. Det finns ett stort mörkertal, eftersom den officiella statistiken ofta inte fångar alla former av våld. Trots att våldet ofta inte polisanmäls, söker många utsatta stöd från exempelvis brottsoffermyndigheten, kvinno- och tjejjouren, brottsofferjouren och andra instanser.

Lägesbilden över brottsligheten i Umeå kommun 2023 visar enligt polismyndighetens data att antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor inomhus har ökat i Umeå. För misshandel av kvinnor där det är en närstående som misstänks, inte en bekant, syns även där en viss ökning av antalet anmälda fall. Antalet anmälningar till socialtjänsten gällande våld i nära relation visar också en långsiktig ökande trend. Centrum mot våld (CMV) vittnar om ett ökat antal ärenden sedan pandemin, samt om att eftervåld är ett stort problem även i Umeå.

Forskning och polismyndigheten observerar att våldsutsatthet i barndomen ger en ökad risk för våldsutövande i vuxen ålder. Det är därför avgörande att intensifiera arbetet för att förhindra våld, öka medvetenheten om våldets olika former och ge adekvat stöd både till utsatta och förövare.

Fokusområde

För att kunna hantera denna problematik på ett effektivt sätt krävs en förbättrad datainsamling och kartläggning som kan ge oss en bättre förståelse för omfattningen, trender

och mönster av våld i nära relationer. Genom att tydligare identifiera vilka som utsätts, var och när våldet sker och vilka mönster som kan urskiljas hos förövarna kan vi skapa en mer träffsäker och förebyggande strategi.

Det är också avgörande att vi stärker resurserna för både de som utsätts för våld och för de som utövar våld. Detta gäller såväl direkta som indirekta offer, och för att effektivt förebygga våldet och hjälpa de drabbade måste vi satsa på både stödåtgärder och åtgärder för att få bukt med förövarnas beteenden. I samband med detta behöver samverkan mellan Polismyndigheten, Socialtjänsten och Region Västerbotten fördjupas för att skapa en mer sammanhängande och effektiv hantering av våld i nära relationer.

Det finns även ett behov av att kartlägga och analysera målgruppen unga under 18 år när det gäller våld i ungas parrelationer, för att identifiera specifika åtgärder och insatser som kan förebygga att unga människor hamnar i destruktiva relationer och undvika att denna problematik eskalerar.

För att minska våldet i nära relationer och ge både offer och förövare det stöd de behöver krävs det en samlad och långsiktig satsning. Det är avgörande att vi tar tag i dessa frågor med både resurser och konkret handling för att skydda våra medborgare och bygga ett tryggare samhälle.

Ansvar

KS, IFN, FGN, GVN.

Våld mot och mellan barn

Inriktning: Att stärka personalens kompetens och medvetenhet inom förskola, skola och socialtjänst genom riktade utbildningar och stödstrukturer för tidig upptäckt, professionellt bemötande och effektiva insatser mot våld, inklusive hedersrelaterat våld, samt våld mot och mellan barn.

Att utsättas för våld, eller att bevittna våld, under uppväxten har allvarliga konsekvenser för barns fysiska och psykiska hälsa och kan leda till brottslighet senare i livet. Statistiken från elevhälsan visar en hög förekomst av våld, särskilt i skolan. Unga är inte bara offer utan även utövare av våld, vilket tydliggör behovet av att stärka det förebyggande arbetet, både när det gäller tidig upptäckt och insatser riktade mot våld i skolmiljön.

Enligt Kommunens lägesbild över brottsligheten är det svårt att avgöra förekomsten av hedersrelaterat våld mot barn i Umeå, enligt vissa aktörer ökar problemet, enligt andra går det i vågor. Det är viktigt att utveckla arbetet som adresserar hedersrelaterat våld, våld i unga personers nära relationer och i skolan.

Fokusområde

För att effektivt hantera och förebygga våld och hedersrelaterat våld bland barn och unga, krävs en satsning på kompetenshöjande insatser för personal som möter barn i olika sammanhang. Det är avgörande att öka medvetenheten om dessa problem, för att möjliggöra tidig upptäckt av barn som är utsatta och för att säkerställa att de får ett professionellt och stödande bemötande.

Särskilt viktigt är det med kompetenshöjande insatser för personal inom förskola och skola, där tidig identifiering av utsatthet kan göra stor skillnad. Genom att stärka deras förmåga att känna igen tecken på våld och hedersrelaterat våld kan vi förbättra möjligheterna för tidiga insatser.

Genom att investera i dessa kompetenshöjande åtgärder kan vi säkerställa ett mer professionellt och empatiskt bemötande av de utsatta. Detta är en investering som inte bara stärker de enskilda individerna, utan också bidrar till ett tryggare och mer hållbart samhälle.

Ansvar

KS, IFN, FGN, GVN.

Narkotikabrott

Inriktning: Att genom en tvärsektoriell samverkansstruktur mellan kommun, polismyndighet, sjukvård, universitet och näringsliv utveckla kraftfulla, målgruppsanpassade insatser för att förebygga och minska narkotikabrott, riskbruk och alkoholrelaterade våldsbrott i krogmiljöer samt erbjuda tidiga stödåtgärder och integrerade preventiva och stödjande insatser för unga med sammansatt problematik.

Narkotikahandeln utgör en femtedel av inkomsterna för organiserad brottslighet och bygger på grovt våld, där unga ofta används som utförare både i våldshandlingar och narkotikahandel. Narkotikaberoende leder också till annan kriminalitet bland både barn och vuxna. För att effektivt motverka detta och skapa ett tryggare samhälle krävs ett kraftfullt och samordnat arbete mellan flera aktörer, inklusive kommunen, polismyndigheten, sjukvården och universitetet.

Fokusområde

Det saknas ett samordnat arbete för att minska narkotikabrott, alkoholmissbruk, och våldsbrott i krogar och nattlivsmiljöer. Dessa miljöer är strategiskt viktiga för att förebygga narkotikaproblematik och det behövs ett riktat samarbete mellan Umeå kommun, polismyndigheten och krögare. Detta arbete ska fokusera på att minska narkotikabrott, våldsbrott och riskbruk i krogmiljöer. Umeå Miljö och Hälsoskydd har redan en etablerad och välfungerande verksamhet som arbetar med tillsyn och kontroll hos krögare för att bekämpa otillåten alkoholservering. Denna erfarenhet och infrastruktur kan informera arbetet med krögare och narkotikaförebyggande insatser.

Utifrån lägesbilden på narkotikakonsumtionen i Umeå finns det ett behov av att intensifiera det förebyggande arbetet för att minska narkotikakonsumtionen hos unga vuxna (18 år och uppåt). Detta kan uppnås genom ett stärkt samarbete mellan Umeå kommun, regionen, polismyndigheten och universitetet. Genom denna samverkan kan mer effektiva insatser utvecklas och riktas till rätt målgrupp. Insatserna bör inkludera tidiga stödåtgärder vid beroende samt målgruppsanpassad information.

De senaste årens trender gällande narkotika bland barn och ungdomar ger anledning att prioritera nya typer av utvecklingsarbeten. Få unga använder tobak, alkohol och narkotika i kombination, men de som gör det hamnar ofta och snabbt i problem. Det är ytterst sällan som

det bara är narkotika som är problemet för unga utan det är i kombination med olika typer av utanförskap och ohälsa. Det finns ett behov av att samla arbetet och förebygga såväl narkotika som alkoholberoende, psykisk ohälsa och suicid. För unga med en kombinerad problematik räcker det inte att satsa mer på att förebygga narkotika. Såväl stödjande insatser utifrån individens specifika behov och förebyggande arbete behöver kombineras. Särskilt viktigt att utforma stödjande och förebyggande insatser så att de blir bättre anpassade till unga med funktionsnedsättningar och personer som är eller har varit våldsutsatta.

Ansvar

KS, IFN, MHN

Hatbrott och diskriminering

Inriktning framåt: att genom kontinuerlig, datadriven kartläggning av hatbrott och diskriminering samt löpande, tvärsektoriella kompetenshöjande insatser bygga en inkluderande kommun som effektivt motverkar strukturell och interpersonell diskriminering.

Umeå kommuns lägesbild indikerar att det råder en kunskapsbrist avseende förekomsten av hatbrott och diskriminering inom kommunen. Det underlag som finns för att kunna fastställa omfattningen av dessa problem är otillräckligt, vilket utgör ett hinder för det brottsförebyggande arbetet. Detta är bekymmersamt med tanke på att hatbrott och diskriminering kan medföra negativa konsekvenser i form av polarisering och utanförskap i samhället.

Fokusområde

Det finns ett behov av att kartlägga omfattningen av de hatbrott och den diskriminering som sker på grund av etnisk tillhörighet eller trosuppfattning i Umeå. Detta då det finns starka och polariserade åsikter om problemets omfattning men få kunskapsbaserade underlag att hänvisa till när det gäller just läget lokalt. Ett sådant underlag skulle också möjliggöra ett ännu bättre och mer riktade åtgärder för att minska diskrimineringen och skapa en mer inkluderande miljö för alla invånare.

För att säkerställa att kommunens arbete är transparent och lättillgängligt behövs en hemsida där externa aktörer och medborgare kan ta del av Umeå kommuns övergripande strategier för att förebygga och motverka hatbrott och diskriminering. En sådan hemsida skulle också bidra till att tydliggöra kommunens långsiktiga arbete med aktiva åtgärder och ge en samlad bild av de insatser som görs inom kommunens organisation och i samhället i stort.

Slutligen finns det ett fortsatt behov av kompetenshöjande insatser för medarbetare och chefer om ämnen som strukturell rasism, misogyni, antisemitism, islamofobi, afrofobi och hat mot samer. För att på ett effektivt sätt kunna motverka dessa problem och skapa en mer inkluderande arbetsmiljö är det avgörande att alla som arbetar inom kommunen har rätt kunskap och verktyg för att bemöta och hantera dessa frågor.

Ansvar

ITN, KS, IFN, PN

Brott i digitala miljöer

Inriktning framåt: att genom tvärsektoriell kompetenshöjning för yrkesverksamma och vårdnadshavare, målgruppsanpassad digital utbildning för barn, samt kontinuerlig övervakning och analys av IT-relaterad brottslighet och AI-baserade metoder utveckla och implementera robusta säkerhetssystem och förebyggande strategier mot brott i digitala miljöer.

Den ökade digitaliseringen och utveckling av AI har lett till en ökning och avancering av brott på nätet som bedrägerier, vidare barns utsatthet på nätet inklusive nätmobbing, rekrytering till organiserad brottslighet och sexuella övergrepp. Det förebyggande arbetet har inte hängt med i denna utveckling av brott i digitala miljöer.

Fokusområde

Det finns ett stort behov av att öka kompetensen, både bland yrkesverksamma och vårdnadshavare, om sexuella brott på nätet mot barn och hur vi kan förebygga att barn exploateras på nätet. Vidare finns det ett ökat behov av att utbilda barn i hur de kan navigera digitalt på ett säkert och ansvarsfullt sätt. Eftersom barn och ungdomar tillbringar allt mer tid online är det viktigt att förebygga att de utsätts för digitala hot som desinformation, nätmobbing, phishing och andra former av cyberbrott. Slutligen är det avgörande att följa utvecklingen av IT-relaterad brottslighet och inte minst dess koppling till avancerade bedrägerier. Vidare att identifiera och analysera trender över hur AI-teknologiska framsteg används i brottsliga syften samt främja utvecklingen av säkerhetssystem exempelvis med hjälp av AI.

Ansvar

ITN, KS, IFN

Genomförande av programmet

Kommunstyrelsen är dokumentansvarig för det brottsförebyggande programmet vilket betyder att kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret (SLK) ansvarar för att säkerställa tillämpning, uppföljning och revidering enligt lagen (2023:196). Uppföljning ska genomföras inom ramen för den ordinarie uppföljningen av kommunfullmäktiges mål och budget. Uppföljning av program och riktlinje återskärter till kommunfullmäktige senast december 2027. Programmet ska revideras vartannat år och utifrån den senast uppdaterade lägesbilden.

Rättslig grund

Med den nya lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har Umeå kommun tagit fram detta program med för att uppfylla de krav lagen ställer på kommunen. Det finns fler lagar som reglerar kommunens brottsförebyggande arbete inklusive Skollagen (2010:800) och Socialtjänstlagen (2001:453) samt kommande skollag utifrån betänkandet Skolor mot brott och ny socialtjänstlag, båda träder i kraft 1 juli 2025. Sedan

2010 är Barnkonventionen svensk lag, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom respektive fokusområde.

Relaterade styrdokument

Relaterade styrdokument inkluderar riktlinjer för aktiverande styrning, reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder och generella ägardirektiv.

Tjänsteskrivelse

2025-09-25

Kommunfullmäktiges
jämställdhetsutskott

Diariennr: KS-2025/00439

JUSK Ärenden i kommunfullmäktige med jämställdhetsperspektiv 2025

Förslag till beslut

Jämställdhetsutskottet har tagit del av informationen

Ärendebeskrivning

Genomgång av beslutsärenden i kommunfullmäktige (motioner, policys, program, etc.) med fokus på förekomst av jämställdhetsperspektiv under T1 samt T2 2025.

Beslutsunderlag

JUSK uppföljning 2025

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

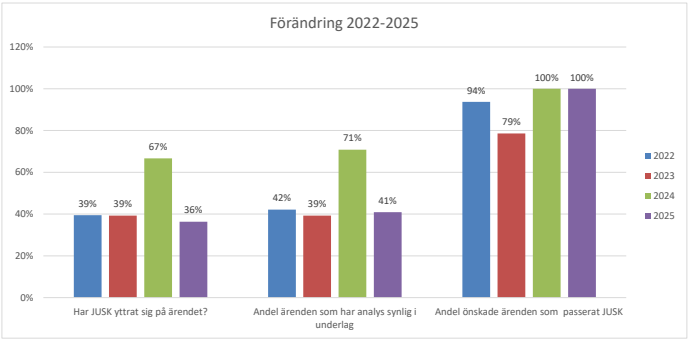
Beslutet ska skickas till

Ledningskoordinator

Förnamn, Efternamn
Befattning

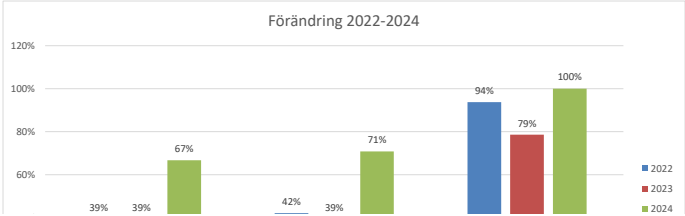
Annika Dalén
Utvecklingsstrateg

Ärenden i KF 2025 med jämställdhetsperspektiv inför beslut							
	ÄRENDE	BESLUT	JÄMSTÄLLDHETSANALYS synlig i mötesboken (Dvs. finns jämställdhetsrelaterade frågor omnämnda i beslutsunderlaget)	JUSK VILL YTTRA SIG? (Dvs. har JUSK önskat yttra sig på detta ärende)	Har JUSK yttrat sig på ärendet?	Andel ärenden som har analys synlig i underlag	Andel önskade ärenden som passerat JUSK
JAN	Motion 1/2023: Ge möjlighet för alla anställda inom Umeå kommun att träna på arbetstid – återinför friskvårdstimmen; Anders Ågren (M)	Avslag	Ja	Ja	Ja	67%	100%
	Motion 21/2023: Genomför en extern granskning av studieförbunden; Kjerstin Widman (M)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
	Antagande: Energiprogram Umeå Kommun	Antagen	Nej	Nej	Nej		
FEB	Motion 3/2024: Införande av DIS (Dynamiskt inköpsystem) i Umeå kommun; Veronica Kerr (KD)	Besvarad	Nej	Nej	Nej	67%	100%
	Motion 7/2024: Utveckla och utöka Fritidsbankens verksamhet i Umeå; Lennart Arvidsson (V)	Bifall första att-sats Avslag andra att-sats	Ja	Ja	Ja		
	Motion 9/2024: Fallolyckor; Maria Nilsson (SD)	Besvarad	Ja	Nej	Nej		
MAR	Motion 12/2024: Inför studieroteam i Umeå kommuns skolor; Anders Norqvist (L)	Avslag	Nej	Nej	Nej	0%	-
	Motion 19/2024: Fördjupa samarbetet mellan Umeå kommun och Palestina; Bore Sköld (V)	Besvarad	Nej	Nej	Nej		
APR	Motion 5/2024: Inför ett särskilt driftbidrag för enskilda vägar i Umeå kommun; Mattias Larsson (C)	Avslag	Nej	Nej	Nej	0%	-
	Motion 14/2024: Vi behöver hundrastplatser i Umeå; Josefin Gustafsson (M)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
MAJ	Motion 10/2024: Duschbås i skolornas omklädningsrum; Anders Norqvist (L)	Besvarad	Ja	Ja	Ja	100%	100%
	Motion 13/2024: Regnbågsboenden; Anders Norqvist och Wilma Hvirfvel (L)	Avslag första att-sats Besvarad andra att-sats	Ja	Ja	Ja		
JUN	Planeringsdirektiv och budget 2026 samt plan 2027-2029	Antaget	Ja	Ja	Ja	100%	100%
AUG	Motion 8/2024: Tecken- och skrivtolkning vid kommunfullmäktiges sammanträden; Maria Lindvall (-) (L)	Bifall första att-sats (del om teckentolkning), avslag första att-sats (del om skrivtolkning) Bifall andra att-sats	Nej	Nej	Nej	25%	100%
	Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)	Återremitterat	Ja	Ja	Ja		
	Motion 16/2024: Starta ett kommunalt hem för vård eller boende (HVB); Gudrun Nordborg, Liv Zetterberg och Linda Lotare (V)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
	Motion 22/2024: Inför en utbildnings- och karriärstege inom äldreomsorgen; Davis Kaza (AP), Patrik Brännberg (AP), Marika Atlegrim (AP) och Katarina Norlund (AP)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
SEP	Motion 18/2024: Förläng serveringstiden i Umeå; Joline Gottfert (M)	Avslag	Ja	Ja	Ja	20%	100%
	Motion 21/2024: Kräv utdrag ur belastningsregistret vid rekrytering av omsorgspersonal; Elmer Eriksson (M)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
	Motion 25/2024: Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L) och Veronica Kerr (KD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
	Motion 5/2025: Tillgång till snabbt och fritt bredband samt IT-coachning på äldreboende; Solveig Granberg och Fredrik Rönn (C)	Avslag första att-sats Besvarad andra att-sats	Nej	Nej	Nej		
	Motion 10/2025: Lätta på lärares administrativa börda; Anders Norqvist (L), Hanna Lundin Jernberg (L)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
OKT						#DIVISION/0!	#DIVISION/0!
NOV						#DIVISION/0!	#DIVISION/0!
DEC						-	-

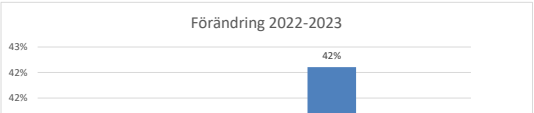
TOTALT:	36%	36%	41%	100%

Ärenden i KF 2024 med jämställdhetsperspektiv inför beslut							
	ÄRENDE	BESLUT	JÄMSTÄLLDHETSANALYS synlig i mötesboken (Dvs, finns jämställdhetsrelaterade frågor omnämnda i beslutsunderlaget)	JUSK VILL YTTRA SIG? (Dvs, har JUSK önskat yttra sig på detta ärende)	Har JUSK yttrat sig på ärendet?	Andel ärenden som har analys synlig i underlag	Andel önskade ärenden som passerat JUSK
JAN	-	-				-	-
FEB	Riktlinje för rådgivande organ i Umeå kommun	Antagen	Nej	Nej	Nej	0%	-
MAR	Motion 3/2023: Bygg en äventyrslekpark på Mariehemsängarna; Maria Lindvall (L)	Avslag	Ja	Ja	Ja	100%	100%
	Motion 8/2023: Inför gratis skollunch på Ioven; Ellen Ström (V), Daniell Anderson (V) och Johan Stål (V)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
	Motion 10/2023: Inför skolfrukost i Umeå; Daniell Andersson (V), Johan Stål (V) och Tobias Holmbom (V)	Besvarad	Ja	Ja	Ja		
APR	Motion 19/2023: Utred förutsättningarna för ett inrättande av ungdomsfullmäktige i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)	Avslag	Ja	Ja	Ja	100%	100%
JUN	Planeringsdirektiv och budget 2025 samt plan 2026-2028	Antagen	Ja	Ja	Ja	100%	100%
	Rekommendation gällande undertecknande av CEMR-deklarationen	Antagen	Ja	Ja	Ja		
	Planeringsstrategi för Umeå kommuns översiktsplanering	Antagen	Ja	Nej	Nej		
AUG	Motion 11/2023: AI – möjligheter och risker; Veronica Kerr (KD) och Anders Sellström (KD)	Avslag	Ja	Ja	Ja	50%	100%
	Motion 12/2023: Underlätta för politiska partier och ungdomsförbund att besöka Umeås gymnasieskolor; Madelene Nord (M) och Joline Göttfert (M)	Bifall	Ja	Ja	Ja		
	Motion 13/2023: Utegyrn och lekplats i anslutning till Arboretum; Igor Hell (M)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
	Motion 17/2023: Nej till Nato-baser och kärnvapen i Umeå; Bore Sköld (V)	Besvarad	Nej	Nej	Nej		
	Motion 1/2024: Avskaffa bidrag till etniska föreningar; Joline Göttfert (M)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
	Motion 2/2024: "Ko på rot" för mer lokalproducerad mat; Veronica Kerr (KD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
	Motion 4/2024: Fördjupad relation mellan Umeå kommun och Taiwan; Anders Norqvist (L), Hanna Lundin Jernberg (L) och Maria Lindvall (L)	Besvarad	Nej	Nej	Nej		
	Program för hållbar landsbygdsutveckling	Antagen	Ja	Ja	Ja		
SEP	Motion 16/2023: Utforma en handlingsplan för att minska risken att kommunens barn, unga och vuxna dras in i kriminalitet; Hanna Lundin Jernberg (L)	Besvarad	Ja	Ja	Ja	100%	100%
OKT	Motion 9/2023: Minska ofrivilligt helgarbete och delade turer – inför frivilliga helgtjänster i omsorgen; Lennart Arvidsson (V), Åsa Bäckström (V) och Liv Zetterberg (V)	Besvarad	Ja	Ja	Ja	60%	100%
	Motion 15/2023: Bekämpa kriminalitet och öka tryggheten i Umeå; Joline Göttfert (M)	Besvarad	Ja	Ja	Ja		
	Motion 18/2023: Gör det enklare att hyra kommunens lokaler; Joline Göttfert (M)	Besvarad	Ja	Ja	Ja		
	Motion 5/2024: Inför ett särskilt driftbidrag för enskilda vägar i Umeå kommun; Mattias Larsson (C)	Äterremitteras	Nej	Nej	Nej		
	Motion 6/2024: Inventering av skyddsrum, Umeå kommun; Maria Nilsson (SD)	Besvarad	Nej	Nej	Nej		
	Motion 20/2023: Äldreomsorgen behöver fler medarbetare; Veronica Kerr (KD)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
NOV	Taxor och avgifter äldreomsorgen 2025	Antagen	Ja	Ja	Ja	100%	100%
DEC	-	-				-	-
TOTALT:				67%	67%	71%	100%

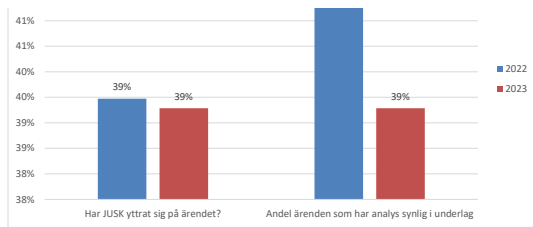

Ärenden i KF 2023 med jämställdhetsperspektiv inför beslut							
	ÄRENDE	BESLUT	JÄMSTÄLLDHETSANALYS synlig i mötesboken (Dvs, finns jämställdhetsrelaterade frågor omnämnda i beslutsunderlaget)	JUSK VILL YTTRA SIG? (Dvs, har JUSK önskat yttra sig på detta ärende)	Har JUSK yttrat sig på ärendet?	Andel ärenden som har analys synlig i underlag	Andel önskade ärenden som passerat JUSK
JAN	Umeå kommuns resepolicy	Fastställs	Nej	Nej	Nej	0%	-
	Motion 13/2022: Borgerlig drop in-vigsel; Maja Westling (C)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
FEB	Motion 8/2022: Utveckla tillgången till barnomsorg på obekvämt arbetstid; Ellen Ström (V)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja	50%	100%
	Motion 9/2022: Inrätta skolsociala team i Umeå kommun; Anders Norqvist (L)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
MAR	Motion 40/2020: Använd auktoriserade tolkar i ärenden som rör mäns våld mot kvinnor; Alice Fatma Nikmanesh och Mariam Salem (MP)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja	100%	100%
MAJ	Motion 9/2020: Installation av brandlarm eller värmekamera vid bilparkering i kommunala bostadsområden som tidigare utsatts för brandattentat; Maria Nilsson (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej	60%	100%
	Motion 23/2021: Umeåförslaget; Lasse Jacobsson, Ellen Ström och Bore Sköld (V)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
	Motion 25/2021: Stärk insynen och demokratin - publicera möteshandlingar på kommunens hemsida; Johan Stål (V), Lasse Jacobson (V), Gudrun Nordborg (V) och Bore Sköld (V)	Bifall	Nej	Nej	Nej		
	Motion 3/2022: Fokusera på kärnuppgiften och värna om för- och grundskolans personal; Nasteho Osman Lander (V)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja		
	Motion 5/2023: Avveckla jämställdhetsutskottet (JU); Wilhelm Wikberg (SD)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
JUN	Planeringsdirektiv och budget 2024 samt plan 2025-2027	Fastställs	Ja	Ja	Ja	100%	100%
AUG	Motion 5/2022: Andra regelverket för att utse hedersmedborgare; Anders Ågren (M)	Avslag	Nej	Nej	Nej	25%	50%
	Motion 12/2022: Inför progressiva avgifter i äldreomsorgen; Åsa Bäckström (V)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja		
	Motion 4/2023: Avsluta samarbetet med kommunens samtliga väner; Lars Forsgren (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
	Gemensam utvecklingsstrategi mellan Umeå kommun och Vasa stad 187	Fastställs	Nej	Ja	Nej		
SEP	Motion 8/2020: Gör Umeje till officiellt samiskt namn för Umeå; Gudrun Nordborg (V)	Bifall	Nej	Nej	Nej	0%	-
	Motion 12/2021: Se över omställningsstödet för politiker; Bore Sköld, Ellen Ström, Jan-Olov Carlsson, Åsa Bäckström (V)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
	Motion 14/2022: Utredning av socialtjänstens handläggning i ärenden om umgängesbegränsning enligt LVU; Anna-Karin Sjölander (C)	Bifall	Nej	Nej	Nej		
	Motion 7/2023: Avskaffa elsaneringsbidraget; Anders Norqvist (L)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
OKT	Motion 10/2022: Inför avgiftsfria arbetsskor i den kommunala hemtjänsten; Åsa Bäckström, Lennart Arvidsson och Rebecca Sellstedt (V)	Avslag	Ja	Ja	Ja	50%	100%
	Motion 6/2023: Inrätta Tjänsteperson i beredskap (TIB) i Umeå kommun; Anders Norqvist (L)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
NOV	Motion 4/2021: Valfrihet för äldreomsorgens personal - frivilliga delade turer! Åsa Bäckström och Rebecca Sellstedt (V)	Anses besvarad	Nej	Ja	Nej	50%	67%
	Motion 11/2022: Avskaffa delade turer nu! Bore Sköld (V), Åsa Bäckström (V) och Rebecca Sellstedt (V)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja		
	Motion 15/2022: Socialtjänstlagen ska användas för att bevilja bidrag till fristående elrullstolsgarage efter liknande kriterier som tidigare; Jan Häggglund, Agneta Björk, Davis Kaza och Patrik Brännberg (AP)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
	220/23 Motion 14/2023: Ta fram åtgärder mot välfärdsbrott och otillbörlig påverkan; Hanna Lundin Jernberg (L)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja		
DEC	Motion 2/2023: Umeå kommun ska inte samarbeta med diktaturer och länder som hotar vår säkerhet; Anders Ågren (M)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej	33%	50%
	Fastighetspolicy för Umeå kommunkoncern	Fastställs	Ja	Ja	Ja		
	Policy, riktlinje och plan för civil beredskap	Fastställs	Nej	Ja	Nej		
TOTALT:				50%	39%	39%	79%
KVARTAL 1:				40%	40%	40%	100%
KVARTAL 2:				67%	67%	67%	100%
KVARTAL 3:				30%	20%	20%	67%
KVARTAL 4:				71%	43%	43%	60%

Ärenden i KF 2022 med jämställdhetsperspektiv inför beslut						
ÄRENDE	BESLUT	JÄMSTÄLLDHETSANALYS synlig i mötesboken (Dvs, finns jämställdhetsrelaterade frågor omnämnda i beslutsunderlaget)	JUSK VILL YTTRA SIG? (Dvs, har JUSK önskat yttra sig på detta ärende)	Har JUSK yttrat sig på ärendet?	Andel ärenden som har analys synlig i underlag	Andel önskade ärenden som passerat JUSK
JANUARI 2022 KF						
Motion 21/2020: Äldreomsorgen behöver fler medarbetare; Veronica Kerr (KD)	Avslag	Ja	Ja	Ja	50%	100%
Motion 6/2021: Pensionssamtal för nyanställda; Maja Westling (C)	Anses besvarad	Ja	Ja	Ja		
Motion 7/2021: Begränsad digital mötestid för kommunanställda; Mattias Larsson, Robert Axebro och Maja Westling (C)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 8/20201: En kommun som bygger för framtiden; Bore Sköld (V) och Nasteho Osman Lander (V)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
FEBRUARI 2022 KF						
Motion 9/2021: Inför en personalpolitisk fond; Lennart Arvidsson, Rebecca Sellstedt (V)	Avslag	Nej	Ja	Nej	0%	0%
MARS 2022 KF						
Policy och handlingsplan barnfattigdom	Antagen	Ja	Ja	Ja	33%	100%
Resepolicy med riktlinjer för tjänsteresor	Äterremitteras	Nej	Nej	Nej		
Motion 36/2021: Ingen ovaccinerad personal i kommunens patientnära vård och omsorgsverksamheter; Sven-Olov Edvinsson (C) och Mattias Larsson (C)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
Motion 10/2021: Inför insynsplatser i styrelser och nämnder; Maria Nilsson (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 11/2021: Utmäna bosättningslagen, minska antalet migranter; Maria Nilsson och Petter Nilsson (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 13/2021: Genomlysning av kvinnors villkor i politiken; Ellen Ström (V)	Bifall	Ja	Ja	Ja		
APRIL 2022 KF						
Motion 14/2021: Motorgård till bilburna ungdomar; Maria Nilsson, Lars-Arne Ivert och Petter Nilsson (SD)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej	0%	-
Motion 15/2021: Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor; Björn Kjellsson (L)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 19/2021: Sälj kommunens semesterlägenheter i Hemavan; Petter Nilsson (SD) och Maria Nilsson (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
MAJ 2022 KF						
Motion 18 2021: Gratis mensskydd till unga; Gudrun Nordborg (V)	Bifall	Ja	Ja	Ja	33%	100%
Motion 20/2021: Klassisk arkitektur i Umeå; Petter Nilsson (SD)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 21/2021: Inrätta förskoleklass för grundsärskolan; Anders Norqvist (L)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 26/2021: Inför fluorsköljning i skolan; Anders Norqvist(L)och Marianne Normark (L)	Anses besvarad	Nej	Nej	Nej		
Motion 27/2021: Årskort i kollektivtrafiken för kommunanställda; Anna-Karin Sjölander (C) och Maja Westling (C)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
Motion 28/2021: Mentorskap för nyanställda av seniora medarbetare i Umeå kommun; Anna-Karin Sjölander (C) och Sara Häggström (C)	Bifall att-sats 1 Avslag att-sats 2 och 3	Nej	Nej	Nej		
JUNI 2022 KF						
Planeringsdirektiv och budget 2023 samt plan 2024-2026	Antagen	Ja	Ja	Ja	100%	100%
AUGUSTI 2022 KF						
Motion 29/2021: Upphandla barn och ungdomspsykiatriska utredningar; Igor Hell(M)	Avslag	Nej	Nej	Nej	14%	100%
Motion 30/2021: Starta ett kommunalt hem för vård eller boende; Gudrun Nordborg (V)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 32/2021: Försörjningsstöd för medlemskap i Hyresgästföreningen; GudrunNordborg (V) och Ellen ström (V)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 33/2021: Inför kommunala trygghetsvårdar i Umeå; Maria Nilsson (SD) och Christina Sjödin (SD)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
Motion 2/2022: Kompensation för extra insatser under pandemin; Anna-Karin Sjölander (C)	Avslag	Nej	Nej	Nej		

Motion 4/2022: Avbryt vänortssamarbetet med ryska Petrozavodsk; Anders Ågren (M)	Ansens besvarad	Nej	Nej	Nej		
Motion 6/2022: Solidaritet med krigsdrabbade folk; Bore Sköld (V)	Bifall att-sats 1 Ansens besvarad att-sats 2 och 3	Nej	Nej	Nej		
SEPTEMBER 2022 KF						
Motion 16/2021: Förbjud separata badtider i skolan och motverka kvinnoförtryck på kommunala badhus; Maria Nilsson (SD)	Avslag att-sats 1 Ansens besvarad att-sats 2	Ja	Ja	Ja	100%	100%
Motion 17/2021: Inför kommunal hyresgaranti; Gudrun Nordborg (V) och Bore Sköld (V)	Ansens besvarad att-sats 1 Avslag att-sats 2	Ja	Ja	Ja		
Motion 22/2021: Inför ett etiskt råd samt utbildning för omsorgspersonal om våld i nära relation; Veronica Kerr (KD) och Birgitta Nordvall (KD)	Bifall att-sats 1 Avslag att-sats 2	Ja	Ja	Ja		
OKTOBER 2022 KF						
Motion 34/2021: Arbetsplatsdemokrati - det nya demokratiprojektet i Umeå kommun; Jan-Olov Carlsson (V), Bore Sköld (V), Lennart Arvidsson (V) och Ellen Ström (V)	Avslag	Ja	Ja	Ja	67%	100%
Motion 35/2021: Inför ett individuellt anhörigstöd; Veronica Kerr (KD)	Avslag	Ja	Ja	Ja		
Motion 1/2022: Gör Brinken till park; Davis Kaza (AP) och Marika Attegrim (AP)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
NOVEMBER 2022 KF						
Antagande: Atgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål 2022-2025	Antaget	Ja	Nej	Nej	75%	100%
Umeå kommuns bostadsförsörjningsprogram 2022–2030 med utblick mot 2040	Antaget	Ja	Ja	Ja		
Motion 31/2021: En barn- och ungdomsvänligare kommun; Anna-Karin Sjölander (C)	Avslag	Nej	Nej	Nej		
Motion 7/2022: Kräv rätt till heltid vid upphandlingar; Åsa Bäckström (V) och Bore Sköld (V)	Ansens besvarad	Ja	Ja	Ja		
DECEMBER 2022 KF						
		TOTALT:	42%	39%	42%	94%
		KVARTAL 1:	45%	36%	36%	80%
		KVARTAL 2:	30%	30%	30%	100%
		KVARTAL 3:	40%	40%	40%	100%
		KVARTAL 4:	57%	57%	71%	100%

Tjänsteskrivelse

2025-09-26

Kommunfullmäktiges
jämsälldhetsutskott

Diariernr: KS-2025/00245

JUSK Informationer 2025-10-02

Förslag till beslut

Jämsälldhetsutskottet beslutar

att till protokollet notera att utskottet tagit del av informationen

Ärendebeskrivning

Vid sammanträdet ges information om bla aktuella händelser;

- Kommande dialogmöten
- Återkoppling från konferensen Tillsammans för jämsällad hälsa
- Kalendarium

Förnamn, Efternamn
Befattning

Sofia Gustafsson
Nämsdsekreterare